T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLÂHİYAT ANABİLİM DALI
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI BİLİM DALI

BOSNALI TEBERDÂR MUSTAFA EFENDİ VE ONA İZÂFE OLUNAN MECMUADAKİ ESERLER

Yüksek Lisans Tezi

SAHİBE ŞIRA

İSTANBUL 2008

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLÂHİYAT ANABİLİM DALI
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI BİLİM DALI

BOSNALI TEBERDÂR MUSTAFA EFENDİ VE ONA İZÂFE OLUNAN MECMUADAKİ ESERLER

Yüksek Lisans Tezi

SAHİBE ŞIRA

Danışman
PROF. DR. MUSTAFA UZUN

İSTANBUL 2008

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR ……..IV
ÖZET……..V
ABSTRACT……...VI
ÖNSÖZ …….…….....VII

GİRİŞ

A. TÜRK EDEBİYÂTINDA MECMUALAR……..……2

B. TEZ KONUSU OLARAK NURUOSMANİYE 4906 NO'LU MECMUA'NIN SEÇİLMESİ…….6

BİRİNCİ BÖLÜM

BOSNALI TEBERDÂR MUSTAFA EFENDİ ve HİLYESİ

A. HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ……..……9

B. TERCÜME-İ HİLYETÜ'N-NEBÎ'Sİ …..…….....11

1. Hilye Türü Hakkında Genel Bilgi……...11

2. Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi'nin *Tercüme-i Hilyetü'n-Nebî*'si……..13

a) Eserin Adı ve Müellife İsnâdı…….…13

b) Eserin Telif Sebebi ve Telif Tarihi……..…14

c) Eserin Şekil ve Edebî Husûsiyetleri……19

d) Eserin Dil Özellikleri…….…..22

e) Eserin Muhtevâ Özellikleri …….22

e. 1) Âyetlere Telmihler ve Âyetlerden İktibaslar……24

e. 2) Hadislere Telmihler ve İktibaslar…….28

İKİNCİ BÖLÜM

MECMUA'NIN MUHTEVÂSI

(MECMUADA YER ALAN DİĞER ESERLER VE TERCÜMELERİ)

1. Mensur Tercüme-i Esmâ'i'l-Hüsnâ

1. a) Esma-i Hüsnâ hakkında genel bilgi…….……33

1. b) Mensur Tercüme-i Esmâ'i'l-Ḥüsnâ…….……35

2. Kasîde-i Bürde ve Manzum Tercümesi

2. a) Kasîde-i Bürde Hakkında Genel Bilgi……..…...38

2. b) Kasîde-i Bürde ve Manzum Tercümesi…… ..41

3. Kasîde-i Medh-i Cennet-i A'lâ ……47

4. Kasîde-i Duâu'l-Kübrevi (Kaside-i Sûre-i Zebûr Tercümesi)…….……..49

5. Kasîde-i Emâli

5. a) Kasîde-i Emâli Hakkında Genel Bilgi…….53

5. b) Kasîde-i Emâli ve Manzum Tercümesi……...56

6. Kasîde-i Duʿâ'i'l-İstiğfâr ……59

7. Kasîde-i Tantarâniyye

7. a) Kasîde-i Tantarâniyye Hakkında Genel Bilgi……..…..61

7. b) Kasîde-i Tantarâniyye ve Manzum Tercümesi……..62

8. Kasîde-i Münferice

8. a) Kasîde-i Münferice Hakkında Genel Bilgi……65

8. a) Kasîde-i Münferice ve Manzum Tercümesi……..67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MECMUÂDAKİ ESERLERİN KARŞILAŞTIRMALI METNİ

1. Mecmuanın Yazma Nüshalarının Tavsifleri……..…70

2. Metin Tespitiyle İlgili Açıklamalar…….,…...75

3. Metinde Kullanılan Transkripsiyon Alfabesi……..…78

4. Mecmuanın Muhtevası ve Fihristi…….79

5. Mecmuada Bulunan Eserlerin Karşılaştırmalı Metinleri ve Tezdeki Sayfa Numaraları ……..81

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

NURUOSMANİYE 4906 NO'LU MECMUA'NIN TRANSKRİPSİYONLU KARŞILAŞTIRMALI METNİ

(82 - 246)

SONUÇ…….…….…..…..247

KAYNAKÇA ……...……249

TIPKIBASIM…….……..256

ÖZGEÇMİŞ……..356

KISALTMALAR

A	:	Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Koleksiyonu 625 no'lu nüsha
a.g. e.	:	*Adı geçen eser*
a.g.m.	:	Adı Geçen Makâle
a.g.mad.	:	Adı Geçen Madde
a.mlf. :	:	Aynı Müellif
AÜİFD	:	*Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*
AÜSBE	:	Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
AÜTAED	:	*Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*
b	:	Bin, bintü
bk.	:	Bak, bakınız
c.	:	Cilt
CÜİFD	:	*Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*
DEÜİFD	:	*Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*
DİA	:	*Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*
EÜSBE	:	Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
h.	:	Hicrî
haz	:	Hazırlayan
İA	:	*İslâm Ansiklopedisi*
İÜ	:	İstanbul Üniversitesi
İSAM	:	İslâm Ansiklopedisi Araştırma Merkezi
Ktp.	:	Kütüphânesi
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
MÜİF	:	Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi
MÜSBE	:	Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
MÜTAE	:	Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü
m.	:	Milâdî
N1	:	Nuruosmaniye Kütüphanesi 4906 no'lu 1. nüsha
N2	:	Nuruosmaniye Kütüphanesi 2872 no'lu 2. nüsha
no., nr	:	Numara
nşr.	:	Neşreden
sdl.	:	Sadeleştiren
S.Ü.İ.F.D	:	*Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*
s.	:	Sayfa
sy.	:	Sayı
T	:	Süleymaniye Kütüphanesi Tercüman Koleksiyonu (eksik) nüsha
TDEA	:	*Türk Dili ve Edebiyâtı Ansiklopedisi*
TTK	:	Türk Tarih Kurumu
trc.	:	Tercüme, tercüme eden
ts.	:	Tarihsiz
v.	:	Vefâtı
v.d.	:	Ve devamı
ve dğr.	:	Ve diğerleri
vr.	:	Varak
yy.	:	Yüzyıl

ÖZET

Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi ve Ona İzâfe Olunan Mecmuadaki Eserler

Sahibe ŞIRA

Marmara Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İslâm Tarihi ve Sanatları Bilim Dalı

"Mecmualar" klasik edebiyatımızın pek fazla incelenme imkânı bulamamış bâkir sahalarından biridir. Edebiyât meraklılarının şahsî çabalarıyla bazen gelişigüzel, bazen de belirli bir tasnife tabi tutularak hazırlanan bu defterler edebiyât araştırmacıları için çok kıymetli bilgiler ihtivâ etmektedir.

XVII. yüzyıl şâirlerinden olan Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi'nin tezimize konu alan eseri *Tercüme-i Hilyetü'n-Nebî* de Nuruosmaniye Kütüphanesi 4906 no'lu mecmuada yer almaktadır. Beş nüshası bulunan mecmuadaki diğer eserler ise Arap edebiyatında şöhret bulmuş kasîdeler ve bunların Türk şâirler tarafından yapılan manzum tercümeleridir.

Bu çalışmada Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi, hayatı ve edebî kişiliği, hilyesi ve aynı mecmuadaki eserler incelenmiş ve mecmuanın metin tahkiki yapılarak eserin tıpkıbasımı teze ilâve edilmiştir.

Anahtar kelimeler: 1)Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi 2)*Tercüme-i Hilyetü'n-Nebî* 3)Esmâü'l-Hüsnâ 4)Kasîde-i Bürde 5)Kasîde-i Medh-i Cennet-i Aʿlâ 6)Kasîde-i Duâü'l-Kübrevî 7)Kasîde-i Duâi'l İstiğfâr 8)Kasîde-i Emâlî 9)Kasîde-i Tantarâniyye 10)Kasîde-i Münferice.

ABSTRACT

Teberdâr Mustafa Efendi from Bosnia and the collected works attributed to him.

Sahibe ŞIRA

Marmara University

Institute Of Social Sciences

Department of İslamic History And Arts

"*Mecmuas*" is an area which hasn't been review so much in our classical literature. *mecmuas* has been gathered in a specific topic by people intrested in literature carelessly sometimes. These *mecmuas* contain rich informatin for the researcher of literature.

The porpuse of this reseach is *Tercüme-i Hilyetü'n-Nebî* which belongs to Teberdâr Mustafa Efendi from Bosnia from poets of XVII. century. This book is listed on Nuruosmaniye Library with number of 4906. There are five copy of the *mecmuas* included some famous eulogy from Arabian literature and their translation which belongs to Turkish poets.

This research is included the biography of Teberdâr Mustafa Efendi, his importance in literature, his *hilye*, the others works in this *mecmuas* and it's original copy with text verification.

Key words: 1)Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi 2)*Tercüme-i Hilyetü'n-Nebî* 3)Esmâü'l-Hüsnâ 4)Kasîde-i Bürde 5)Kasîde-i Medh-i Cennet-i Aʿlâ 6)Kasîde-i Duâü'l-Kübrevî 7)Kasîde-i Duâi'l İstiğfâr 8)Kasîde-i Emâlî 9)Kasîde-i Tantarâniyye 10)Kasîde-i Münferice.

ÖNSÖZ

"Mecmualar" klasik edebiyâtımızın pek fazla incelenme imkânı bulamamış bâkir sahalarından biridir. Edebiyât meraklılarının şahsî çabalarıyla bazen gelişigüzel, bazen de belirli bir tasnife tabi tutularak hazırlanan bu defterler edebiyât araştırmacıları için çok kıymetli bilgiler ihtivâ etmektedir.

Her mecmua içinden çıktığı devrin edebiyât zeminini aksettirirken bahse konu olan şairlerin de edebi hüviyetini gözler önüne sermektedir. Büyük sanʿatkârların mürettep divânlarında yer alan manzûmelerinin aksine mecmualar içinde yer alan muhtelif şâirlerin şiirlerinin devrin ihtiyaçlarına daha samimi bir şekilde karşılık vermiş olduğu görülmektedir. Öyle ki bu işe gönül vermiş kişiler tarafından derlenen mecmular birer "dergi" vazifesi görmekte ve elden ele taşınarak devrin edebî cereyanlarını yüzyıllar sonrasına bile ulaştırmaktadır.

Çalışmamıza başlarken XVII. yüzyılda yaşamış şâirlerden biri olan Bosnalı Teberdar Mustafa Efendi'nin hayatı, eserleri ve Hilye-i Şerîf'i olarak bölümlere ayırabileceğimiz bir tez konusu seçmiş idik. Ancak ilerleyen süreçte çalışma, hilyenin de içinde yer aldığı eserin tamamı tez konusuna dâhil edilmek sûretiyle İslâmi Edebiyât sahası dâhilinde bir mecmuanın takdimi meselesine dönüşmüştür. Böylece mecmuanın içinde bulunan *Kasîde-i Bürde, Kasîde-i Medh-i Cennet-i Aʿlâ, Kasîde-i Duâü'l-Kübrevî, Kasîde-i Emâlî, Kasîde-i Duâi'l İstiğfâr, Kasîde-i Tantarânî, Kasîde-i Münferice* ve *Tercümeleri* ile *Mensur Esmâü'l-Hüsnâ Şerhi* adlı eserlerin metin tahkîki yapılarak tezde bunlara da yer verilmiştir.

Dört bölümde hazırladığımız tezimizin "Giriş" bölümünde mecmualar hakkında genel bir malûmat verildikten sonra Nuruosmaniye 4906 no'lu mecmuanın tez konusu olarak seçilmesi anlatılmıştır.

Çalışmamızın "Birinci Bölüm"ünü tezimizin çatısını oluşturan hilye metnimizin şâiri olan Bosnalı Teberdar Mustafa Efendi'nin hayatı, edebî kişiliği ve *Tercüme-i Hilyetü'n-Nebî*'sine ayırdık. Şâir hakkında yeterli bilgi bulunamamakla birlikte eser edebî açıdan değerlendirilmiştir.

"İkinci Bölüm"de mecmuada bulunan diğer türler iki kısım hâlinde incelenmiştir. Birinci kısımlarda eserler hakkında genel ve tarihî mâlumat verilmiş, ikinci kısımlarda ise mecmuada yer alan manzum tercümeleri değerlendirilmiştir.

Tezimizin "Üçüncü Bölüm"ü "Mecmuadaki Eserlerin Karşılaştırmalı Metni" başlığını taşımaktadır. İçerisinde ise kütüphane kayıtlarında beş nüshasına ulaşabildiğimiz mecmuanın nüsha tavsifleri, metin tespitiyle ilgili açıklamalar, metnin muhtevâsı ve bölüm başlıkları ile transkripsiyon sistemine yer verilmiştir.

Tezimizin dördüncü bölümü "Nuruosmaniye 4906 no'lu Mecmua'nın Transkripsiyonlu Karşılaştırmalı Metni"nden oluşmaktadır. Çalışmamız kısa bir değerlendirmenin yapıldığı sonuç bölümü, kaynakça ve tıpkıbasımın da ilâve edilmesiyle tamamlanmıştır.

Tez çalışmamızın başlangıcından neticelenmesine dek, ilmî titizliği ile bizlere yol gösteren, dâima sabır ve müsâmahası ile bizlerin yanında olan, kıymetli yardımlarından her zaman istifâde ettiğimiz muhterem hocam Prof. Dr. Mustafa UZUN Bey'e sonsuz şükranlarımı sunarım.

Yüksek lisans talebeliğimizden bu yana her hususta engin bilgi ve tecrübesinden istifâ edip, danıştığımız kıymetli hocam Prof. Dr. Hasan AKSOY Bey'e de teşekkürü bir borç bilirim.

Arapça metinlerin çözümünde kıymetli vakitlerini bizden esirgemeyen değerli hocam Zülfikar TÜCCAR Bey'e, tezimi baştan sona okuma zahmetine katlanarak değerli fikirlerini bizlerle paylaşan Arş. Gör. Ahmet KARATAŞ Bey'e, İstanbul'dan uzakta olmamızın sıkıntılarını ortadan kaldırmak için olağanüstü fedâkârlıklar gösteren ve resmî işlerimizi halleden sevgili Esra OKUDAN'a, eserin mukâbelesinde ve teknik problemlerin halledilmesinde sabırla yardımcı olan eşim Hüseyin ŞIRA'ya ve çalışmalarımızdaki inkâr edilemez katkılarından ötürü değerli İSAM personeline de minnet ve teşekkürlerimi bildirmek isterim.

Hata ve kusurlarıyla birlikte bir sabır ürünü olduğunu düşündüğümüz tezimizi değerleri okuyucuların istifâdesine sunar, eksikliklerimizin hoş görülmesini taleb ederiz.

Sahibe ŞIRA

Bağlarbaşı 2008

GİRİŞ

A. TÜRK EDEBİYATINDA MECMUALAR

Lügatte "toplamak, dağınık şeyleri bir araya getirmek" anlamındaki cemʿ mastarından türeyen mecmuʿ (bir araya getirilmiş, toplanmış) kelimesinden gelmektedir.[1] Kelimenin müennesi mecmua'dır.[2] Bu ismin yanı sıra mecâmiʿ, mecmaʿ, câmiʿ gibi aynı kökten türemiş kelimelerle birlikte Osmanlı Türkçesinde cüzdan, defter ve ceride isimleri de kullanılmıştır.[3] Bu isimlerden herhangi birini taşımadığı halde mecmua özelliğine sahip eserler de bulunmaktadır.

Mecmua kelimesi terim olarak en eski ve yaygın manasıyla, içinde çeşitli nevʿi, şekil ve hacimde dinî-din dışı, manzum ve mensur şekilde kaleme alınmış risâlelerin, yazıların, konuların, bilgilerin, notların yer aldığı derleme bir kitap türünü ifade etmektedir.[4] Günümüzde bu isim daha çok süreli yayınlar için kullanılmaktadır.[5]

İslâm kültüründe mecmua türü –henüz adı konulmuş olmamakla birlikte- ilk olarak hadîs derlemeleri şeklinde ortaya çıkmıştır. Hemmam b. Münebbih'in *Sâhife*'si buna ilk verilecek örnektir. Buhârî, Müslim ve Tirmizî'nin eserlerine *el-Câmiü's-Sahîh*

---

[1] Mustafa Uzun, "Mecmua", *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara 2003, XXVIII, 265.

[2] Günay Kut, "Mecmua", *Türk Dili ve Edebiyâtı Ansiklopedisi(TDEA)*, İstanbul 1986, VI, s. 170.

[3] Mustafa Uzun, "Mecmua", *DİA*, XXVIII, 265.

[4] a.g.mad., s. 265.

[5] Yaşar Aydemir, "Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü", *Bilig (Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi)*, sy. 19 (İstanbul 2001), s. 148.

adını vermeleri aynı sâikledir.[6] Geniş bir sahada yaygınlık kazanan mecmuaların türlerine göre tertiplenmesi ancak sonraki asırlarda mümkün olabilmiştir.

Mecmualar da başlangıçta, tıpkı cönkler gibi derleyicilerinin ilgi duyduğu konularda her türlü iktibas ve notların, resmî veya husûsî tarih kayıtlarının (tevârih) derlendiği bir çeşit not defteri halinde ortaya çıkmıştır. Zamanla gelişimini sürdürüp, nev'ilerine göre farklılık gösteren, düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak bir kitap veya te'lif türü özelliğini kazanmıştır.[7]

Mecmualar Arapça Farsça ve Türkçe olarak tek bir dille kaleme alındığı gibi farklı dillerde derlenmiş olanları da mevcuttur. Genellikle ilmî ve dinî konularda derlenmiş mecmualar mensur ve Arapça, sanat ve edebiyât konularında olanlar ise manzum ve Türkçe-Farsça olduğu dikkati çekmektedir.[8]

Sayıları oldukça fazla ve muhtevaları farklı olan mecmualar ilk vakıf kitap listelerinden başlayarak XVI. Asırdan itibaren ortaya çıkan "defter-i kütüb"lerde, II. Abdülhamid döneminde hazırlandıkları için "devr-i Hâmidî defterleri" denilen kataloglarda ve günümüzün çok yönlü tasnif sistemlerinde genellikle "Mecmûât/Mecmualar" başlığı altında ele alınmıştır.[9]

Mecmualar bir nev'i el kitabı mahiyetinde olması hasebiyle rağbet gören, buna mukâbil iddiasız bir isim taşıdıkları için kitap yazmaktan kaçan müellifler tarafından tercih edilmiştir. Böylece Osmanlı kültür dünyasından yaygınlık kazanmış ve çeşitli ilim dallarına göre tasnif edilmiştir. Bunlardan dinî olanların tefsir, hadîs, fıkıh-hukuk, fetvâ, ferâiz, sak, kavânin, muâhedât, kelam-akâid, tasavvuf, duâ, hutbe-vaaz; Edebiyâtla ilgili olanların divân, şiir, nazîre, kasîde-gazel, na't, medhiye, mersiye, muamma, lugaz, rubâî, letâif, destan, lugat-ıstılah; bu iki sahanın dışında kalanları ise tarih, münşeat-inşâ, vefâyat, hatt-ı hümâyun ve telhisler gibi resmî yazılar, biyografi

[6] Mustafa Uzun, "Mecmua", *DİA*, XXVIII, 266.

[7] a.g.mad., s. 265.

[8] a.g.mad., s. 267.

[9] a.g.mad., s. 267.

(teracim), risâle, fevâid, mûsiki, tıp ve astronomi gibi başlıklar altında toplamak mümkündür[10]

Günay Kut mecmua türünün önemine dair şunları söylemiştir:

> "Bugün için kayıp olan bir eser mecmuaların birinde bulunabilir. Zamanında şâirin herhangi bir sebeple divanına koymadığı veya sonradan yazdığı şiir veya yazılar kulaktan kulağa geçerek mecmularda yer alabilir. Divanı olmayan şâirin şiirleri dağınık veya toplu şekilde mecmualarda bulunabilir"[11]

Ali Nihad *Tarlan* ise mecmuaları Edebiyât tarihi açısından kullanılabilir kaynaklar olarak ehemmiyetli bulmaktadır. Yedi madde halinde topladığı başlıklar şöyledir.

1. Bir mecmua bir şahsın üzerinde tekâsüf eden bir edebi devir zevkini, sanat anlayışını bize aksettirir.

2. Bir mecmuada bulunan muhtelif şâirlerin eserleri, bir devrin Edebiyât zeminini teşkil etmesi bakımından mühimdir.

3. Mecmua şiirleri bize devrenin ruhi ihtiyaçlarını gösterir.

4. İsimleri tezkireleri doldurmasına rağmen divanı olmayan birçok şâirin varlığı ve eserleri hakkında bizi aydınlatırlar.

5. Mecmuaları derleyenler umumiyetle şiirden anlayan kültürlü ve meraklı şahsiyetler olduğu için sanatkârın eserini yanlışsız yazmaları noktasında değerlidirler.

6. Muhtelif şâirlerin tahmisleri ve nazireleri ekseriya bu mecmualarda yan yana bulunur.[12]

---

[10] a.g.mad., s. 268.

[11] Günay Kut, "Mecmua", *TDEA*, VI, 170.

[12] Ali Nihad Tarlan, "Eski Mecmualar Arasında", *TDED*, 1/2 (İstanbul 1946), 122-123.

Mecmuaların sınıflandırılmasını şu şekilde yapmak mümkündür. [13]

1. Nazire mecmuaları[14]
2. Seçme şiir mecmuaları
3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar[15]
4. Karışık mecmualar[16]
5. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar.[17]

Yaşar Aydemir, mecmuaların kültür tarihi açısından okuyucunun ve asrın rağbet ettiği şiir zevkinin tespiti, edebiyât tarihine yansımamış belgeler, türler, şâirler, manzumelerin ortaya çıkarılması, üslup ve tahlil çalışmalarına katkısı ve şâirin edebî kişiliğinin tespit edilmesi noktasında Edebiyât araştırmacılarına katkı sağladığını söylemektedir.[18]

Mecmuaların edebiyât, kültür, siyasî ve sosyal tarihe malzeme vermesi bakımından birer hazine değerinde olması dolayısıyla onlar dikkate alınmadan yapılacak bir çalışmanın eksik olacağı aşikârdır.[19]

---

[13] Günay Kut, "Mecmua", *TDEA*, VI, 170. Ayrıca Âgah Sırrı Levend'in de mecmularla ilgili bir sınıflandırması mevcuttur. bk. Âgah Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 1998, s. 166-167.

[14] Nazire mecmualarına misal olarak şu eserler verilebilir: *Mecmuatü'n-nezâir* (Ömer b. Mezid); *Câmiü'n-Nezâir* (Eğirdirli Hacı Kemal) Beyazıt Devlet Kütüphanesi, nr. 5782; *Pervâne Bey Mecmuası*, Topkapı Sarayı Müzesi, III. Ahmet Ktp. nr. 2644.

[15] Aynı konu üzerine bir araya getirilmiş eserlerden oluşan mecmulara misal olarak şunlar verilebilir: *Eşʿarnâme-i Müstezad* (Hüseyin Ayvansarayî), İ.Ü. Ktp. Ty. nr. 5466; *Mecmua-i Tevârih* (Hekimoğlu Ali Paşa), Süleymaniye Ktp. Esad Efendi blm. nr. 3388.

[16] İçinde çeşitli eserler bulunduran mecmualara misal olarak şunlar söylenebilir: *Câmiü'l-meâni*, Nuruosmaniye Ktp. nr. 4904.

[17] Tanınmış kişilerce derlenen mecmulara misal olarak *Müstakimzâde Mecmuası*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi Blm. nr. 3756 verilebilir.

[18] Yaşar Aydemir, "Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü", *Bilig*, sy. 19, s. 148-150.

[19] a.g.m., s. 153.

B. TEZ KONUSU OLARAK NURUOSMANİYE 4906 NO'LU MECMUA'NIN SEÇİLMESİ

Çalışmamıza başlarken tezimizi "Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi ve O'na izâfe olunan mecmuadaki eserler" başlığı adı altında takdîm etmeyi tasarlamıştık. Ancak Hilye'nin yer aldığı mecmuayı incelendiğimizde aşağıdaki sebeplerden dolayı tezimizin konusunu genişletmek durumunda kaldık.

a. Araştırmamız neticesinde mecmuadaki *Hilye-i Şerif* dışındaki eserlerin Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi'ye ait olduğu ispatlanamamıştır.

b. Sadece *Hilye-i Şerif*'in tez konusu seçilmesi durumunda 134 beyit hacmindeki bu metnin Yüksek lisans çalışması için pek az oluşu meselesi karşımıza çıkmıştır.

c. Çalışmalarımız ilerledikçe mecmuanın 2'si eksik olmak üzere 4 nüshasının daha bulunması *Hilye* ve içindeki diğer eserlerin metin tahkikinin yapılabilme imkânını doğurmuştur.

d. Mecmuada yer alan diğer eserlerin[20] de İslâmi Türk Edebiyâtı'nın ilgi alanında bulunması bunların da teze dâhil edilmesiyle sonuçlanmıştır.

e. İçerisinde yer alan *hilye* ve *mensur esmâ-i hüsnâ* metni dışındaki eserlerin kasîde oluşu; mecmuamızın bir kasîde mecmuası olarak da değerlendirilebilmesine zemin hazırlamıştır. Bu tür mecmuaların kütüphanelerimizde sayılarının oldukça fazla olması göz önüne alındığında çalışmamızın sahamız için bir başlangıç olacağı zannını taşımaktayız.

Zikredilen sebepler neticesinde "Hilye" çalışması olarak başladığımız tez konusu bizzarûre Nuruosmaniye Kütüphanesi 4906 no'lu mecmuanın metin tahkiki ve tetkikine dönüşmüştür. 79 varaktan oluşan mecmuanın metin tahkikinde Nuruosmaniye

[20]Mecmuada yer alan diğer eserler şunlardır: *Mensur Esmâ-i Hüsnâ, Kasîde-i Bürde ve Manzum Tercümesi, Kasîde-i Medh-i Cennet-i A'lâ, Kasîde-i Duâu'l-Kübrevi (Kasîde-i Sure-i Zebur Tercümesi), Kasîde-i Emâli ve Tercümesi, Ḳaṣîde-i Duʿâ'i'l-İstiġfâr ve Tercümesi, Kasîde-i Tantaraniyye ve Tercümesi, Kasîde-i Münferice ve Tercümesi.*

Kütüphanesi 2872 no'lu mecmuadan[21], Süleymaniye Kütüphanesi Tercüman Gazetesi 352 no'lu eksik nüshadan[22] ve Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 625 no'lu mecmuadaki ilgili kısımlardan faydalanılmıştır. Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 1294 no'lu[23] mecmua ise tamamıyla metin tahkikine dahil edilmemiş, gerekli görülen yerlerde başvurulmak sûretiyle çalışmaya katkı sağlamıştır.[24]

Başlangıçtaki tez konumuz Teberdâr Mustafa Efendi ve *Hilye-i Şerif Tercümesi* olduğundan ilk olarak bu Hilye-i Şerîf-i inceledik. Ardından da mecmuadaki diğer metinleri ve tercümelerini ele aldık. İncelenen eserler hakkında da gelen bilgi ve tarihî mâlumat verilerek mecmuadaki tercümeler şekil ve edebî husûsiyetleri bakımından ayrıca değerlendirilmiştir.

Mecmuada yer alan kasîdelerin Arapça asıllarına uygun olarak okunabilmesi için çeşitli tercüme ve neşirlerden istifâde edilmiştir. Böylece mecmuada yer alan kasîdelerin bu eserlerle tetkiki yapılmış ve metinlerin aslının muhafaza edilerek metne aktarılması hedeflenmiştir.

Hilye rivâyetleri için şemâil kitaplarından, Kasîde-i Bürde metni için *Âbidin Paşa, Kasîde-i Bürde Tercüme ve Şerhi* ile Mahmut Kaya'nın *Kasîde-i Bürde'yi Türkçe Söyleyiş* adlı eserinden, Kasîde-i Emâlî için Bekir Topaloğlu'nun *Emâli Şerh* ile Durmuş Özbek'in "El-Ûşî ve Kasîdetü'l-Emâlî" makâlesinden, Kasîde-i Tantarâni için Tacettin Uzun'un "el-Kasîdetu't-Tantarâniyye" makâlesinden Kasîde-i Münferice için Hüseyin Elmalı'nın "İbnü'n-Nahvî, el-Kasîdetu'l-Münferice'si ve Tercümesi" adlı makâlesinden faydalanılmıştır.[25] Kasîdelerdeki farklı yazım ve imlâ özelliklerinin kontrolü için *Delâilü'l-Hayrat* ve *Mecmuâtü'l-Ahzâb* gibi eserlere de başvurulmuştur.

---

[21]Bu mecmua muhteva açısından 4906 no'lu mecmua ile aynı olup eserlerin sıralanışı noktasında ayrılmaktadır.

[22]Bu nüshada hilye metninin sadece 10 varaklık bir bölümü mevcuttur.

[23]Yapılan incelemeler neticesinde bu nüshanın Nuruosmaniye 2872 no'lu mecmua ile benzerlikleri ortaya çıkmıştır. Gerek yazı gerekse kağıt cinsi açısından daha muahhar olduğu gözlenen bu mecmuanın 2872'den istinsah edildiği tahminiyle hareket edildiği için metin tahkikinde gerektiğinde başvurulmuştur.

[24] Nüshalar ve tavsifleri hakkında geniş bilgi üçüncü bölümde verilmiştir.

[25] Bu eserlerin tam künyeleri ilgili bölümlerde verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BOSNALI TEBERDÂR MUSTAFA EFENDİ VE *TERCÜME-İ HİLYETÜ'N-NEBÎ*'Sİ

A. HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ

XVII. yüzyılda yaşadığı bilinen Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi ve hayatı hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Muhtelif devirlerde yaşamış şâirler hakkındaki şuarâ ve ulemâ tezkireleri tetkik edilmiş, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde "Bosnalı Mustafa, Teberdâr Mustafa, Zülüflü Mustafa" gibi değişik künyelerle arama yapılmış ancak bahse konu olan şâire ait olduğunu düşündürecek kesinlikte bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Araştırmalarımız gösterdi ki; Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi'nin hayatına dair bilgilerimiz eserinden hareketle ulaşılan tahminlerden öteye geçememektedir. Tezkirelerde Bosnalı Mustafa, Mustafa Efendi, Teberdâr Mustafa adlarında birkaç şahsa rastlanmışsa da bu zâtların *Hilyetü'n-Nebî* şâiri Bosnalı Mustafa olup olmadığı noktasında netlik yoktur.

Şâirin adının Mustafa olduğu şu beyitlerden anlaşılmaktadır:

10 Cân u dilden pâdişâha **Muṣṭafâ** eyler duʿâ
Eylesün Mevlâ anı her dürlü âfetden emîn[26]

56 **Naẓm idici Muṣṭafâ**'ya her kim iderse duʿâ
Ya İlâhî vir murâdın âna der-rûz-i cezâ [27]

Şâir, künyesi ile nisbesini de şu beyitlerde zikretmektedir:

18 **Zülüfli** bir duʿâcı bendeñem ḳapuñda hem rûz u şeb
Şehâ ʿömrüñ mezîd ü zât-ı pâkiñ ber-ḳarâr olsun[28]

133 Bu **Teberdâr Zülüfli Muṣṭafâ el-Bosnevî**
Zümre-i maġfûr ile hem-sâye dâʾim hem-ʿinân[29]

---

[26] N1, vr. 9[a]; N2, vr. 40[a]; T, vr. 1[a]; A, vr. 111a.

[27] N1, vr. 13[a]; N2, vr. 44[a].

[35] N1, vr. 10[a]; N2, vr. 41[a]; T, vr. 2[a]; A, vr. 111a.

[29] N1; vr. 21[b]; N2, vr. 52[b].

Ailesi ve nerede tevellüd ettiği hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamakla birlikte onun Bosnalı oluşu da yine şiirindeki bilgilerden anlaşılmaktadır.

Hilye metninde geçen tarih beyitleri incelendiğinde, Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi'nin, Sultan IV. Mehmed (m. 1648-1687) devrinde yaşamış olduğu ve hilyesini h. 1069 (m. 1658-1659) senesinde tamamlayarak padişâha sunduğu ortaya çıkmaktadır.

Hilye'de geçen "Zülüflü ve Teberdâr" ibârelerinden hareketle şâirin, II. Murad devrinde kurulan Saray baltacılarının[30] Zülüflü[31] ocağına mensup olduğunu söylemek mümkündür. Bosnalı Mustafa'nın da aralarında bulunduğu bu ocak mensupları Ayasofya'da cami derslerine devam etmekte, ayrıca ocakta okuma, yazma ve mûsiki dersleri görmektedir.[32] Şâirimizin Arapça'dan manzum tercüme yapabilecek kadar dil ve şiir bilgisinin olması da onun bu derslerden ne kadar çok faydalandığının bir göstergesi sayılabilir. Bir beytinde hafız olduğunu da belirten şâirin başka hangi ilimlerle uğraştığı konusunda bir fikre sahip değiliz.

130 Ḥamdulillâh devletinde ḥâfız-ı Ḳur'ân olub
Ḥilye-i pâk-i Resûl'i eyledüm şerḥ ü beyân[33]

Teberdâr Mustafa Efendi, Edebiyât tarihi ve araştırmalarına dair eserlerde XVII. yüzyıl hilye şâirleri arasında zikredilmiştir. Kütüphane kataloglarında şâirin mecmua nüshaları içinde yer alan *hilye*si dışında herhengi bir eserine de rastlanmamıştır. Döneminde tanınma imkânı bulamayan hilye şâirinin başka mecmualarda henüz gün yüzüne çıkmamış eserleri varsa da şu an için bunlardan haberdar değiliz.

---

[30] Teberdâr (Baltacı): Enderun Tarihi'nin rivâyetine göre İkinci Murad sefere giderken dağ, tepe ve ormanların temizlenmesi için maiyetinde teberdar veya balatacı denilen bir sınıf kullanmış sonra bunları sarayda istihdâm etmiş ve bizzat sefere giderken çadır kurmak ve kaldırmak, yol açmak, yük kaldırıp indirmek gibi hizmetleri bunlara gördürmüştü. bk. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, Ankara 1984, s. 432.

[31] Zülüflü Baltacı: Saray baltacılarının Enderun hizmetlerine bakan ve kıyâfetleri dolayısıyla bu ismi alan bir kısmı. Bunların giydikleri dolamanın yakaları kalkık olup başlarına giydikleri serpuşun iki tarafından iki örgü, zülüf veya perçem yanlarına doğru sarktığından dolayı kendilerine *zülüflü baltacılar* denilmişti. bk. *a.g.e.,* s. 435.

[32] *a.g.e.,* s. 437.

[33] N1; vr. 21[b]; N2, vr. 52[b].

B. *TERCÜME-İ HİLYETÜ'N-NEBÎ*'Sİ

1. Hilye Türü Hakkında Genel Bilgi

Hilye, sözlükte, süs, zînet, zîb, sıfat olarak güzellik, sûret güzelligi, Fahr-i Kâinât Efendimizin mübârek vasıfları ve bundan bahseden kitap anlamına gelmektedir.[34] Istılâhî olarak Hilye "Peygamberimizin yazı ile târif ve tavsifi" demektir.

Dinî-Tasavvufî Türk edebiyâtında hilyeler, bazı peygamberlerin, dört halifenin ve velîlerin vasıflarını anlatırsa da; asıl olan Edebiyâtımızdaki hilye türü ile; Hz. Muhammed'in üstünlüğünü, güzelliğini, yüceliğini ahlâku'n-nebî ve evsâfu'n-nebî gibi özelliklerini genel başlıklar altında vasfeden eserlerdir. [35]

Hilye, Şemâil'lerden doğan ve Hz. Peygamber'in fizikî özellikleri ile ahlâkını, hal ve hareketlerini tasvir ve tavsif eden eserlerdir. Kısacası bu eserler, yüce Peygamber'in özel hayatından söz eder. Önceleri Şemail'in bir bölümü iken sonradan müstakil bir tür haline gelmiştir. Türk Edebiyâtında başarılı ilk hilye örneğini Hâkânî Mehmed Efendi (h. 1007/m. 1598-99) vermiştir. O'nu izleyen birçok Türk şâir ve yazarı da bu türde eserler kaleme almıştır.[36]

Hilyeler çoğunlukla manzum olup mesnevî tarzındanır. Hilyeler, Peygamberimizin vasıflarını ve güzelliklerini anlatan eserler olup, münferit bir eser şeklinde bulunanları yanında, mi'râciyeler ve mevlidler içinde yer alanları da vardır.[37] Edebiyâtımızda Hilye-i Nebevî ile ilgili müstakil eserlere 16. yüzyılda rastlanmıştır.

Zülfikar Güngör Hilye-i Nebevî türünün ortaya çıkış sebeplerini beş başlık altında incelemiştir. Bunlar Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e duyulan engin sevgi ve büyük bir tahassür, O'nun şefâatine ulaşma arzusu, O'ndan geriye kalmış olan her şeyin mukaddes birer emanet olarak algılanması, iyi bir eser bırakarak hayırla anılma arzusu, İslâm'da insan resimlerinin yapılmasının yasaklanmasıyla ilgili haberler şeklinde

---

[34] Semseddin Sami, *Kamus-u Türki*, İstanbul 2004, s. 558.

[35] Abdurrahman Güzel, *Dinî Tasavvufî Türk Edebiyâtı*, Ankara 2006, s. 664.

[36] Mahmut Kaplan, "Divan Şiirinde Hazret-i Muhammed", *Köprü Dergisi*, sy. 74 (İstanbul 2001), s. 106.

[37] Neclâ Pekolcay ve dğr., *İslâmi Türk Edebiyâtı'na Giriş*, İstanbul 1981, s. 216-217.

sıralanmıştır.[38] Bunlara ilave olarak Hz. Peygamber'i rüyada gören bir müslümanın onu gerçekten görmüş[39] sayılacağına dair hadîsten kaynaklanan inançla birlikte Hz. Ali'den rivayet edilen fakat kaynağına rastlayamadığımız "Hilyemi gören beni görmüş gibidir. Beni gören insan bana muhabbetle bağlanırsa Allah ona cehennemi haram kılar; o kişi kabir azabından emin olur; mahşer günü çıplak olarak haşredilmez" mealindeki hadîs de sebepler arasında zikredilebilir.

Edebiyâtımızdaki mevcût hilyeleri 4 bölümde incelemek mümkündür:

1. Hz. Peygamber hakkında yazılan hilyeler (Hilye-i Nebevî, Hilye-i Şerîfe)

2. Diğer peygamberler hakkında yazılan hilyeler (Hilye-i Enbiyâ)

3. Dört halife (Çehâryâr) ve Aşere-i Mübeşşere hilyeleri

4. Din ve tarikat büyükleri hakkındaki hilyeler[40]

Edebiyâtımızdaki belli başlı hilyeler şunlardır: Şerifî, *Risâle-i Hilyetü'r-Resûl*, Aziz Mahmud Hüdayî, *Hilye-Rasûlullâh* (h. 1038/m. 1628), Süleyman Nahifî, *Hilyetü'l-Envâr*[41] (yazılış tarihi: h. 1100/m. 1689); Seyyid Mehmed Efendi, *Hilye* (yazılış tarihi: h. 1159/m. 1746); Arif, *Hilye* (yazılış tarihi: h. 1171/m. 1758); Mevlevî Mehmed Necîb Efendî, *Hilye* (yazılış tarihi: h. 1259/m. 1843); Rusçuklu Fethî Ali, *Milâd-ı Muhammediyye-i Hakaniyye Hilye-i Fethiyye-i Sultaniyye* (yazılış tarihi: h. 1259/m. 1843); Hızrî (Tırhalalı Murad Oğlu Ali), *Nazmü'n-Nûr fi Silki's-Sürûr*[42]; Mustafa Fehmî Gerçeker, *Hilye-i Fahr-i Âlem* (yazılış tarihi: İstanbul 1944)[43].

---

[38] Ayrıtlı bilgi için bk. Zülfikar Güngör, "Türk Edebiyatında Hilye-i Nebevi Türünün Doğuşu Gelişimi ve Sebepleri", *Tasavvuf*, sy. 10 (Ankara 2003), s. 192-198.

[39] Buharî, "Tabîr", 10; Müslim, "Rüya", 11; Ebû Dâvûd, "Edeb", 96; Ahmed b. Hanbel, V, 306.

[40] Mustafa Uzun, "Hilye", *DİA*, İstanbul 1998, XVIII, 45-47.

[41] bk. Zekeriya Usluer, *Süleyman Nahîfî Hayatı, Eserleri ve Hilyetü'l-envârı*, (yüksek lisans tezi, 1994, MÜSBE)

[42] Süleymâniye Kütüphanesi, Fâtih nr. 5427.

[43] Ayrıntılı liste için bk. Zülfikar Güngör, *Türk Edebiyatında Türkçe Manzum Hilye-i Nebevîler ve Nesimî Mehmed'in Gülistân-ı Şemâil'i*, (doktora tezi, 2000, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü);

Hilyelerin büyük faziletine inanan Osmanlılar hattatlarına çok titiz bir şekilde hilye-i saâdet levhaları yazdırtarak evlerine asmışlar, onu huzur ve bereket kaynağı olarak görmüşler. Ayrıca herhangi bir mesnedi olmamakla birlikte evlerin çeşitli afetlerden ve özellikle yangınlardan korunacağı inancını taşımışlardır.[44]

Hilye, hakkında bilgi sahibi olmanın sağlayacağı faydalara dair teşvik edici rivâyetler sebebiyle önce müslümanlar arasında, bir hürmet nişânesi olarak göğüs cebinde taşınmak üzre nesih hatla yazılmıştır. Levha olarak ise Hz. Peygamber'in hilyesi ilk defa meşhur hattat Hafız Osman (v. h. 1110/m. 1698) tarafından hat ve tezhip sanatının estetik ölçüleri içerisinde düzenlemiştir.[45]

2. Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi'nin Tercüme-i Hilyetü'n-Nebî'si

a. Eserin Adı ve Müellife İsnâdı

Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi'ye ait olan hilye kütüphane kataloglarında farklı adlarla yer almaktadır. N1 nüshası için Terceme-i Hilyeti'n-Nebi, T nüshası için "Şerh-i Hilyetü'n-Nebî", N2 ve A nüshaları içinse "Hilyetü'n-Nebî" adı kataloglarda kayıtlıdır. Mecmuamızda ise eser *"Hâẕâ Ḥilye-i Şerîf Yaʿni Vaṣf-ı Laṭîf-i Ḥażret-i Resûl Ṣallû ʿAleyhi ve Sellimû Teslîmen"*[46] alt başlığı ile başlamaktadır.

Tezimize konu olan hilyenin farklı adlarla kayıtlı olması gibi şâirimiz de kütüphane kataloglarında çeşitli mahlaslarla kayıtlıdır. N1 nüshasında "Teberdâr el-Bosnevi, Zülüflü Mustafa", N2 nüshasında "Zülüflü Mustafa Tebrdâr", T nüshasında "Mustafâ", Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 625 ve 1294 no'lu yazmalarda ise "Mustafâ Bosnavi" isimleri müellif adı olarak geçmektedir. Kullanılan isimlerin hepsinin şâirimize aidiyeti hilye metnindeki beyitlere bakarak da ispatlanabilmektedir.

---

a.mlf., "Türk Edebiyatında Hilye-i Nebevi Türünün Doğuşu Gelişimi ve Sebepleri", *Tasavvuf*, sy. 10, s. 185-199; Mustafa Uzun, "Hilye", *DİA*, XVIII, 44-47.

[44] Veli Aras, "Hilye ve Hilyeler", *TDEA*, İstanbul 1981, IV, 237.

[45] Mustafa Uzun, "Hilye", *DİA*, XVIII, 44.

[46] A.'da başlık "Hâẕâ Ḥilye-i Şerîf Yaʿni Vaṣf-ı Laṭîf-i Ḥażret-i Resûl Ṣallallâhu ʿAleyhi ve Sellem" şeklindedir.

Şâirimizin adı, hilye-i şerif tercümesinde "Mustafâ, Zülüfli, Ziliflî, Teber-dârı Zülüfli Muṣṭafâ el-Bosnevî" şeklinde geçmektedir.

10 Cân u dilden pâdişâha **Muṣṭafâ** eyler duʿâ
Eylesün Mevlâ anı her dürlü âfetden emîn[47]

56 **Naẓm idici Muṣṭafâ**'ya her kim iderse duʿâ
Ya İlâhî vir murâdın âna der-rûz-i cezâ [48]

18 **Zülüfli** bir duʿâcı bendeñem ḳapuñda hem rûz u şeb
Şehâ ʿömrüñ mezîd ü zât-ı pâkiñ ber-ḳarâr olsun[49]

Aynı beyit T nüshasında şu şekilde kayıtlıdır:

"Zilifli gerde bu bendeñ duʿâcıñam gîce gündüz
Şehâ ʿömrüñ mezîd olub o zâtuñ ber-ḳarâr olsun"[50]

Hilye'nin son bölümü olan "Der ṭaleb-i şefâʿat ve der ṭaleb-i duʿâ" kısmında ise şâirimizin nisbesi ve künyesi bir arada verilmiştir.

133 Bu **Teber-dârı Zülüfli Muṣṭafâ el-Bosnevî**
Zümre-i maġfûr ile hem-sâye dâʾim hem-ʿinân[51]

b. Eserin Telif Sebebi ve Telif Tarihi

Şâir hilyesine geçmeden önce şu bölümler halinde bu şiiri nazmetmesinin sebeplerini açıklamıştır. Allah'a hamd duygularını; "Der Münâcât-ı Bârî Ḫüdâ celle celâlühu", Padişaha dua ve medihlerini; "Der Meḥâmid-i Ġāzî Sulṭân Meḥemmed Ḫân Ṭavvelallahu Teʿâlâ ʿÖmrehü ve Ebbede Salṭanatehu" ve Hz. Peygamber'e övgü, dua

[47] N1, vr. 9[a]; N2, vr. 40[a]; T, vr. 1[a]; A, vr. 111a.
[48] N1, vr. 13[a]; N2, vr. 44[a].
[35] N1, vr. 10[a]; N2, vr. 41[a].
[50] T, vr. 2[a].
[51] N1; vr. 21[b]; N2, vr. 52[b].

ve O'ndan şefâat talebini ise "Der Meḥâmid-i Server-i Kâʾinât Ḫazret-i Resûlallah" başlığı altında ifâde etmiştir.

"Der Beyân-ı Mevrid-i Ḥilye-i Ḥażret-i Resûlullahi Ṣalavâtullahi ʿAleyhi ve Selâmühu" başlığı altında ise hilyenin sebeb-i te'lifi açıklanmıştır. Allah teâlâdan bu hususta istimdat ederek bu işi kendisine kolay kılmasını taleb etmiştir.

31 Nice vârid oldı ḥilye diñle iy ehl-i vefâ
Şerḥin itmek eyler ise ger müyesser ol Ḫüdâ

32 Ya İlâhî ḳıl müyesser şerḥ ideyin ḥilyesin
Ol muʿînim fażlıñ-ile iy Kerîm-i zü'l-ʿaṭâ [52]

Şâir, manzûmesinde hilye yazma geleneğinin ortaya çıkışını da bizlere kısaca anlatmıştır. Peygamber'in kendisinden sonra gelecek ümmetine bir yâdigâr olsun diye hilye yazımını tavsiye ettiği aşağıdaki beyitlerde şöyle anlatılmıştır.

34 Şöyle gelmişdür ḫaberde cân ḳulaġıñla işit
Ol Muḥammed Muṣṭafâ'dur çünki tâc-ı enbîyâ

35 Bu fenâdan ol beḳāya göçmeğe oldı ḳarîb
Çâr-yâr u âl ü aṣḥâb cümlesi ḳıldı bükâ

36 Aġlayub cümle dediler yâ Resûl-i ẕü'l-celâl
Ḥalimiz oldı mükedder iy **Muḥammed Muṣṭafâ**

37 Ol mübârek ẕâtıñızdan cümle maḥrûm ḳaluruz
Bize bir çâre buyuruñ didi aṣḥâbı aña

38 Ol dem anlara buyurdı iy benim yârânlarum
Emr-i Ḥaḳḳ'a çâre yoḳdur nideyiñ ehl-i ṣafâ

[52] N1, vr.11[a]; N2, vr. 42[a] ve T, vr. 3[a].

39 Her nefes mevti datar ol cümle maḫlûḳ ne ki vâr
Ol ḫiṭâb-ı müsteṭâba diyemez hîç kimse “lâ”

40 Lîk pendim gûş idüñ ḫoş anlara didi Resûl
Ol şemâil yaʿni vaṣfım cümle yazuñ bî-riyâ

41 Soñra gelen ümmetüme hem ḳala ḫoş yâdigâr
Ḫoş naẓar idüñ buyurdı dâʾimâ ṣubḥ u mesâ

42 Kim yüzine sürüb aña raġbet ü ḥürmet ide
Ol beni görmiş gibidür çok saʿâdetdür aña [53]

Şâir aşağıdaki beyitlerde ise hilyenin fâidelerinden bahsetmiştir. Hilye’ye yüz süren kişinin Münker ve Nekir sorgu suâlinden emin olacağı;

43 Müʾminînden ger olursa ol kişiyedir sözüm
Baḫt [u] devlet ol kesedir kim buña ḫoş inana

44 Ḥażret-i Münker-Nekîr’den ol kişi olur emîn
Ḥüsn-i vech-ile cevâblar vire ol dem anlara [54]

Evinde bulunduran kişinin evine hiç belâ uğramayacağı;

45 Ger bir evde bulınursa bu Muḥammed ḥilyesi
Ḥürmeti-yçün yanmaya ol beyte gelmez hîç belâ[55]

Hilye-i pâk-i Nebî’yi hıfz eden kişinin sihr, mekr, insan ve cinlerin şerrinden Allah’ın izniyle halâs bulacağı;

[53] N1, vr. 11[b]-12[a]; N2, vr. 42[b]-43[a] ve T, vr. 3[b].

[54] N1, vr. 12[a]; N2, vr. 43[a].

[55] N1, vr. 12[a]; N2, vr. 43[a].

46 Bir kişide bulınub ḫoş iʿtiḳâd itse aña
Siḥr ü mekr ü hem perîden müncîʾ-i ḫâliṣ ola

47 İns ü cin düşmânı olsa görmeye aṣlâ żarâr
Ḥilye-i pâk-i Nebî'yi ḥıfẓ iden merd-i Hüdâ [56]

beyitlerinde anlatılmıştır.

Hilye'nin faziletleri de aşağıdaki beyitlerde şâir tarafından şöyle dile getirilmiştir.

48 Bir muʿâẓẓam niʿmet oldı ḫilye-i pâk-i Resûl
Cümle ümmet ḥilyesiyle faḫr iderler dâʾimâ

49 Yazsa bir kes kendü de bile götürse ḥilyesin
Luṭf-ı Ḥaḳḳ'uñ maẓharında olur ol merd-i Ḫüdâ

50 Ḫalḳ-ı ʿâlem arasında dâʾimâ maḫbûb olur
İʿtibâr üzre olur ol dü-cihânda pür-ṣafâ

51 Ḥilyesine şehr-i yâra eylesün ḥüsn-i naẓar
Rehberüñ Ḫıżr u refîḳuñ ola Faḫr-i Enbiyâ

52 Ger sefer ehlinde olsa bu mübârek ḥilyesi
Her ṣabah u her mesâda ḫoş naẓar itse aña

53 Hem nazar ḳıldıḳca on kez ḳılsa bir kimse ṣalât
Ol kişi görmez mażarrat devlet anuñdur şehâ

[56] N1, vr. 12[a]; N2, vr. 43[a].

54 Ger dilerseñ iki ʿâlemde murâduñ alasın
Ulu gör sen ḥilyesini hem naẓar ḳıl dâʾimâ [57]

Eserin te'lif tarihi meselesine gelince; bu konuda da katalog kayıtlarında birbirinden farklı bilgilere ulaştık. N1 nüshası ve Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, 1294 no'lu nüsha için kataloglarda herhangi bir tarih belirtilmemiş; N2 ve T nüshası için h. 1069 (m.1658) tarihi, A nüshası içinse h.1070 (m. 1659–1660) istinsah tarihi kataloglarda kayıtlıdır.

Hilye-i Şerîf'in nazmediliş tarihi ile ilgili olarak da T nüshasının makta beytinde h. 1069 (m.1658) senesi verilmiştir.

Bir duʿâcı Muṣṭafâ'yam eylerem dâʾim duʿâ
Biñ altmış ṭoḳuzıncı senede naẓmum ʿayân[58]

N1 ve N2 nüshalarında hilye metninin sonunda yer alan tarih beytinde de ebced hesabına göre h. 1069 (m.1658)[59] tarihi çıkmaktadır. Bu sebeple N2 ve T nüshaları için belirtilen tarihin daha isâbetli olduğu kanâatindeyiz.

134 Didim anın-çün bu resme tercümem tariḫini
Dürr-i vaṣf-ı ḥilyem olsun ṭavḳ-ı ḥavrâ-(y)i cinân[60]

Ayrıca şâir "Der Münâcât-ı Bârî Ḫüdâ celle celâlühu" bölümünde devrin padişahının da adını zikretmiş ve ona dualarda bulunmuştur.

7 Vir selâmet pâdişâha ʿömrini eyle füzûn
Merḥamet it sen Ḫüdâyâ ḳıl anı ez-âminîn

[57] N1, vr. 12[b]; N2, vr. 43[b]-44[a].

[58] T, vr.10[b]. Bu beyit sadece T. Nüshasında yer almaktadır.

[59] Ebced hesabına göre "ḥavrâ-i" kelimesindeki med harfi ile hemze okunduğunda sayımız 1071'e yükselmektedir. Kataloglardaki farklılık bu hesaplamalardan kaynaklanmış olabilir.

[60] N1, vr. 21[b]; N2, vr. 52[b].

8 Ol Muḥammed nûr-ı ḥakkı ʿavniñ-ile vir ẓafer
Ḫân Muḥammed[61] Ġāzî olsun dâʾimâ ez-ġālibîn

9 Ġālib olsun ḳuvvet-ile cümle düşmen üstine
Ḫavf u ḫaşyetden ʿadûlar olalar zîr ü zemîn

10 Cân u dilden pâdişâha Muṣṭafâ eyler duʿâ
Eylesün Mevlâ anı her dürlü âfetden emîn [62]

Sultan IV. Mehmed (m. 1648-1687) olduğunu tahmin ettiğimiz Osmanlı padişahının saltanattaki devri de göz önüne alınıp, ebced ile hesap edilen tarihle kataloglardaki tarihin birbiriyle uyuşması neticesinde hilye-i şerîfin h. 1069 (m. 1658) senesinde nazmedildiği fikrine varıldığı söylenebilir.

N1, N2 ve A nüshalarında *Hilye-i Şerîf*'in Sultan Gavrî hazinesinde bulunup, hatt-ı kûfiden nakl olunduğu şu sözlerle beyân edilmektedir.

> "ʿÖmer bin ʿAbdi'l-ʿazîz raḍiya'llahü ʿanhu ḫazînesinde bulunub ʿanʿane ile Sulṭân Ġavrî Mışr Padişâhuñ ḫazînesine dâḫil olan Ḥilye-i şerîfüñ şûretidür kim ḫaṭṭ-ı kûfîden naḳl olunmışdur ṣaḥîḥ ve musaḥḥahdur tafṣîl üzre beyân olunmışdur" [63]

c. Eserin Şekil ve Edebi Husûsiyetleri

Tercüme-i Hilyetü'n-Nebî Nuruosmaniye Kütüphanesi 4906 no'lu mecmuada[64] 8^b-20^b varakları arasında bulunmaktadır. Metin oluşturulurken N1, N2, T ve A nüshalarından faydalanılmıştır. Dolayısıyla metnimizde mecmualardaki beyit numaralandırılmasına sadık kalınmamış, oluşturulan beyit sıralamasına göre numara verilmiştir. Yaklaşık olarak 12 varak tutarındaki *Hilye-i Şerîf* toplamda 134 beyittir.

---

[61] Müstensih "Ḫan Meḥemmed" ismini bütün nüshalarda "Ḫan Muḥammed" olarak harekelemiştir.

[62] N1, vr. 8^b; N2, vr. 39^b ve T, vr. 1^a.

[63] N1, vr. 13^a; N2, vr. 44^a.

[64] Metin tetkikinde esas kabul edildiği için varak numaraları oradaki sıralamaya göre verilmiştir.

Hz. Peygamber'in şemâilinin ve vasıflarının anlatıldığı asıl hilye tercümesinden önce mecmuada aşağıdaki bab başlıkları yer almaktadır.

1. Der Münâcât-ı Bârî Ḫüdâ celle celâlühu **(8^{b} - 9^{b})**: 10 beyittir. Aruzun "*Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün"* kalıbıyla yazılmıştır.

2. Der Meḥâmid-i Ġāzî Sulṭân Meḥemmed Ḫân Ṭavvelallahu Teʿâlâ ʿÖmrehü ve Ebbede Salṭanatehu **(9^{b} - 10^{a})** : 9 beyit olup kalıbı **"***Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün"* dür.

3. Der Meḥâmid-i Server-i Kâʾinât Ḫazret-i Resûlallah **(10^{a} -11^{a}):** 11 beyittir. "*Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün"*kalıbıyla yazılmıştır.

4. Der Beyân-ı Mevrid-i Ḥilye-i Ḥażret-i Resûlullahi Ṣalavâtullahi ʿAleyhi ve Selâmühu **(11^{a} - 13^{a}):** 25 beyitten müteşekkil olup, "*Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün"* kalıbıyla yazılmıştır.

5. Hâẕâ Ḥilye-i Şerîf Yaʿni Vaṣf-ı Laṭîf-i Ḥażret-i Resûl Ṣallû ʿAleyhi ve Sellimû Teslîmen **(13^{a} - 20^{b}):** 57 beyittir. Hilye metninde de "*Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün"* kalıbı kullanılmıştır. Peygamberin vasıfları anlatılırken önce hilye rivâyeti Arapça olarak verilmiş daha sonra Türkçe birer beyitle bu özellik manzum tercüme edilmiştir.

Hilye-i şerîf tercümesinin ilk beyti şöyledir:

Feḫimün müfeḫḫamün

57 Çün ʿaẓîm'üş-şân idi Ḥâḳḳ'uñ Ḥabîb'i Muṣṭafâ
Cümle evṣâfı güzeldür bu söze dinmez riyâ[65]

Son beyti ise;

Ġuddetü ḥamrâʾe miṣlü beyżati'l-ḥamâmeti

121 Ḳırmızı bez gibi idi mühr-i nübüvvet âşikâr
Ol ḥamâme-beyża miṣli anda ḳılmışdı ḳarâr

[65] N1, vr. 13^{b}; N2, vr. 44^{b}.

122 Rûḥ-ı Peyġamber içün vir cân u dilden çoḳ ṣalât
Tâ bulasın cennet-i Ḥaḳ hem cehennemden necât[66]

T nüshası dışındaki bütün nüshalarda Hilye'nin her beş beytinden sonra;

"*Vir ṣalât-ile selâm ol Muṣṭafâ'ya her zemân*
Tâ murâdına irişdüre seni ol Müsteʿân"

beyti tekrarlanmıştır. Bu tekrar beyitleri hilyeye ayrı bir şiiriyet ve akıcılık kazandırmıştır.

Hilye metninin sonunda N1 ve N2 nüshalarında hilye motifi yer almaktadır. N1 nüshasında 21[b] varağında motif çizilmiş ancak boş bırakılmıştır. N2 nüshasında 52[b] no'lu varakda yer alan motif ise yeşil bir yaprak şeklini andırmaktadır. Kırmızı mürekkeple içine Hz. Peygamber'in mübârek ismi, etrafına da çihâr-ı yâr-ı güzîn'in isimleri yerleştirmek sûretiyle tezyîn edilmiştir. N2 nüshasınını yer alan motifin sağ kenarına yine kırmızı mürekkep kullanılarak "Allahümme ṣalli ʿalâ Muḥammedin veʿalâ âlihi"; sol kenarına ise "Kemâ lâ-nihâyete li-kemâlike ve ʿadde li-kemâlihi" [67] ifâdeleri yazılmıştır.

Şâirimiz hilye şerhlerinin çok olduğunu, bir de onun Hz. Peygamber'i vasfetmesine gerek olmadığını söylemiş ve *Hilye-i Şerîf*'in sonunda okuyanlar için kendisine dua istemiştir. Onların da ahiret gününde muradlarının Allah tarafından verilmesini niyaz etmiştir.

55 Şerḥü çokdur ġāyet-ile vaṣfa çoḳ yoḳ iḳtidâr
Vir ṣalât-ile selâm ol Ḫażret'e ṣubḥ u mesâ

[66] N1, vr. 20[b]; N2, vr. 51[b]; T, vr. 10[a]; A, vr. 116[a].
[67] N2, vr. 51[b].

56 **Naẓm idici Muṣṭafâ**'ya her kim iderse duʿâ
Ya İlâhî vir murâdın âna der-rûz-i cezâ[68]

d. Eserin Dil Özellikleri

h. 1069 (m. 1658-1659) yılında te'lif edilen Hilye-i Şerîf mesnevî nazım biçimiyle yazılmış olup dili oldukça sâdedir. Eser Osmanlı Türkçesi'ne göre harekelenmiş olmakla birlikte eserde Eski Türkiye Türkçesi özellikleri de görülmektedir. Aitlik, gerindiyum eklerinde yuvarlaklık hâkimdir. İla bağlacı vezne göre bazan ayrı bazan da bitişik yazılmıştır.

Bab başlıkları, hilye rivâyetleri ve metinde geçen bazı duâ cümleleri Arapça olarak yazılmış, manzum tercümede de yine bu dillere ait kelime ve tamlamalara yer verilmiştir.

Müellif eserinde, vezin zarûretiyle bazı kelimelerin galat kullanımlarını tercih etmiştir. "b-p, c-ç, d-t, g-k" değişmeleri metinde henüz oturmamıştır. Bunlarla ilgili farklı kullanımlar görülmektedir.

Hilye metninden önce yer alan kasîdelerde (özellikle tevhîd bölümünde) âyet ve hadîslere daha çok yer verilmekle birlikte, eserin tamamında bu özellik aynı sıklıkla görülememektedir.

e Eserin Muhtevâ Özellikleri

İslâmi Türk Edebiyâtı sahası içindeki her türlü eser kaynağını mutlaka Kur'ân ve Hadîs-i Şeriflerden almaktadır. Hilye gibi Peygamber Efendimiz'in üstün vasıflarının ve şemâilinin anlatıldığı eserlerde bu hususun inkâr edilmesi imkansızdır. Hilye metni oluşturulurken hilye rivâyetlerinde geçen özelliklerin her birini ayrı ayrı ele alan ve bunların manzum tercümesini yapan şâir bu kelimelerin Arapçalarını iktibasla şiirinde kullanmıştır. "Celîlü'l-meşâşi, Beyne ketfeyhi ḫâtemü'n-nübüvveti, Daḳîḳu'l-mesrubeti, Ekḥelü, Müfellicü'l-esnâni, Aḳne'l-ʿirneyni, Lâ yeżḥakü illa tebessümen, Keşşü'l-liḥyeti ʿalâ ṣadrihi" ibârelerini buna misâl olarak verebiliriz.

[68] N1, vr. 13[a]; N2, vr. 44[a].

Hilyelerin esâsını, çoğu Hz. Ali, Hz. Ayşe, İbn Ebî Hâle, Enes b. Mâlik, Ebû Hureyre, İbn-i Hâlid, Ebû Tufeyl, Câfer, Ümm-i Ma'bed, İbn-i Azîb gibi tanınmış ve güvenilir hadîs rivâyetçilerinden nakledilmiş olan hadîsler teşkil etmektedir.[69] Bu eserde ise şâir sadece bir hilye rivâyetine bağlı kalmamış, rivâyetlerde geçen kelimeleri mânen almak sûretiyle şiirini nazmetmiştir. Hilyelerde en çok kullanılan rivâyet ise şöyledir:

> **"An ʿAliyyi'bni Ebî Ṭâlibin kerremallahü vechehü: Kâne izâ vaṣafe'n-Nebiyye ṣallellâhü ʿaleyhi ve selleme. Yeḳūlü: Lem yekün bi'ṭ-ṭavîl-mümmeġıṭı ve lâ bi'l-ḳāṣîri'l-müterediddidi. Ve kâne rebʿaten mine'l-ḳavmi. Lem yekün bi'l-caʿdi'l-ḳaṭaṭı ve lâ bi's-sebṭi. Kâne caʿden racilen. Ve lem yekün bi'l-müṭṭahhemi ve lâ bi'l-mükelsemi ve kâne fî vechihi tedvîrün. Ebyażu müşrebün. Edʿacü'l-ʿayneyni. Ehdebü'l-eşfâri. Celîlü'l-müşâşi ve'l-ketidi. Ecredü ẕû-mesrübetîn. Şeşnü'l-keffeyni ve'l-ḳademeyni. İẕâ meşâ teḳalleʿa keennemâ yenḫaṭṭü fî ṣabebin. Ve iẕa'ltefete iltefete meʿan. Beyne ketifeyhi ḫâtemü'n-nübüveti ve hüve ḫâtemü'n-nebiyyîn. Ecvedü'n-nâsi ṣadren. Ve eṣdaḳuhüm leheceten. Ve elyenühüm ʿarîketen. Ve ekremehüm ʿaşîreten. Men raʾâhü bedîheten hâbehü ve men ḫâleṭahü muḥabbeten eḥabbehü. Yeḳūlü nâʿitühü lem era ḳablehü ve lâ baʿdehü miẖlehü ṣallellâhü ʿaleyhi ve selem."** [70]

Hz. Ali (r.a.)'den rivayetle: O Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'i anlatırken şöyle tarif ederdi:

"O ne aşırı derecede uzun, ne de iç içe geçmişçesine kısa idi. O, bulunduğu topluluğun orta boylusu idi.saçları ne kıvırcık ne de dümdüzdü; hafifçe dalgalı idi. Tombul yüzlü ve yumru yanaklı değildi; yüzünde hafif bir değirmilik vardı. Mübarek yüzlerinin rengi kırmızıya çalar şekilde beyaz; gözleri siyah; kirpikleri sık ve uzun; kemiklerinin eklem yerleri ile, omuz başları iri yapılı idi. Vücudu tüysüz olup göğsünden göbeğine doğru inen ince bir tüy şeridi vardı. El ve ayak parmakları kalınca idi. Yürürken meyilli ve engebeli bir yerde yürürcesine ayaklarını sertçe kaldırırlar (sürümezler) ve adımlarını genişçe atarlardı. Bir kimseye baktıkları zaman, yalnızca başlarını değil bütün vücutları ile o tarafa yönelirlerdi. Sırtında kürekleri arasında "nübüvvet mührü" vardı. Bu onun peygamberler zincirinin son halkası oluşunun nişanesi idi. O insanların en cömert gönüllüsü, en doğru sözlüsü, en yumuşak tabiatlısı ve en arkadaş canlısı

---

[69] Numan Külekçi, "Edebiyâtımızda Hilye ve Hilye-i Hâkânî", *İslâmi Kültür, Sanat ve Edebiyât Dergisi*, sy.4 (İstanbul 1989), s.40-41.

[70] Tirmizi, *Menâkıb* 9. Ayrıca "Edʿacü'l-ʿayneyni. Ehdebü'l-eşfâri. Celîlü'l-müşâşi ve'l-ketidi. Ecredü ẕû-mesrübetîn" kısmı için bkz. İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, VI, 328.

idi. Kendilerini ansızın görenler, onun heybeti karşısında ansızın sarsıntı geçirirler; fakat üstün vasıflarını bilerek sohbetinde bulunanlar ise O'nu her şeyden çok severlerdi. O'nun üstünlüklerini ve güzelliklerini tanıtmaya çalışan: ben gerek O'ndan önce, gerek O'ndan sonra O'nun gibi birisini görmedim, demek suretiyle O'nu tanıtma hususundaki aczini ve yetersizliğini itiraf ederdi. Allah'ın salât ve selâmı O'nun üzerine olsun." [71]

e. 1) Âyetlere Telmihler ve Âyetlerden İktibaslar

Şâir manzumesinde âyet ve hadîslerden kelime olarak iktibas yoluna pek gitmemiş, daha çok mânâyı bize çağrıştıracak şekilde bunları şiirinde kullanmıştır.

1 İy Ḫüdâ-yi lem-yezel iy Ḫâliḳu ʿarş-ı berîn
Devr ider gökler senüñ emriñle ḳā'imdür zemîn

beytinde Âl-i İmran 26. âyete telmih vardır. âyetin mânâsı "De ki: "Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden de mülkü çeker alırsın. Dilediğini aziz edersin, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir. Şüphesiz sen her şeye hakkıyla gücü yetensin." şeklindedir. Âli-İmran 3/26.

2 İns ü cinni on sekiz biñ ʿâlemi ḫalḳ eyleyüp
Hem ḥayâtı hem memâtı ol yaratdı ol hemîn

*Hilye*de yer alan ikinci beyitte ise Zâriyât sûresi 56. âyete ve Mülk Sûresi 2. âyete işâret edilmektedir. Âyetlerin mânâları ise şöyledir:

ez-Zâriyât, 51/56:"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım…"

el-Mülk, 67/2. "O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır. O, mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır."

3 Dileyeni ẓîr görür ol dilediğin oldurur
Ḳuvvet ü ḳudret anuñdur ol değil ez-nâ'îmîn

[71] Hz. Ali'den gelen bu rivayetin tercümesinde Ali Yardım'ın *Peygamberimiz'in Şemâili* isimli kitabındaki çevirisi esas alınmıştır. bk. Ali Yardım, *Peygamberimiz'in Şemâili*, İstanbul 1997, s. 65.

Kâinâtta var olan her şeyin tasarrufunun Allahu Teâlâ'ya ait olduğu belirtilen beyitlerde şu âyetlere atıf yapılmıştır.

Âli-İmran, 3/27. "Geceyi gündüze sokarsın, gündüzü geceye sokarsın. Ölüden diriyi çıkarırsın, diriden ölüyü çıkarırsın. Dilediğine de hesapsız rızık verirsin."

el-Enâm, 6/95. "Şüphesiz Allah, taneyi ve çekirdeği yarıp filizlendirendir. Ölüden diriyi çıkarır. Diriden de ölüyü çıkarandır. İşte budur Allah! Peki (ondan) nasıl çevriliyorsunuz?"

4 **Cümle maḫlûḳāta rızḳın Ḥażret-i Yezdân virür**
Kevn ü kânuñ ḥâfıẓıdur perveri dünyâ-yı dîn

Yaratılmış her şeyin rızkını veren ve doyuran O'dur. Beyitte ifâde edilen husus âyetlerde şöyle geçmektedir.

ez-Zâriyât, 51/22."Gökte rızkınız ve size söz verilen (sevap ve cennet) var.

el-Bakara, 2/22. "O, yeri sizin için döşek, göğü de bina yapan, gökten su indirip onunla size rızık olarak çeşitli ürünler çıkarandır. Öyleyse siz de bile bile Allah'a ortaklar koşmayın."

5 **ʿArş [ü] kürsî fevḳ [u] taḫtı hep anuñdur hep anuñ**
Heşt-cennet ḫâliḳıdur daḫi Rabb'ül-ʿâlemîn

Arş ve kürsü, onun altında ve üstünde olan her şey O'na aittir. O bütün âlemlerin rabbidir. Beşinci beyitte Bakara sûresi 225. âyete telmih vardır.

el-Bakara, 2/225. "Allah kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Diridir, kayyumdur. Onu ne bir uyuklama tutabilir, ne de bir uyku. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey onundur. İzni olmaksızın onun katında şefâatte bulunacak kimdir? O, kulların önlerindekileri ve arkalarındakileri (yaptıklarını ve yapacaklarını) bilir. Onlar onun ilminden, kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar. Onun kürsüsü bütün gökleri ve yeri kaplayıp kuşatmıştır. (O, göklere, yere, bütün evrene hükmetmektedir.) Gökleri ve yeri koruyup gözetmek ona güç gelmez. O, yücedir, büyüktür."

20 ʿÂlemüñ faḫri Muḥammeddir o kân-ı muʿcizât
Enbiyânuñ ḫâtemidür Aḥmed ol pâk-ṣıfât

Beyitte geçen "enbiyânuñ ḫâtemidür" lafzında şâir mânen iktibas yapmıştır. Bu ifâde Kur'ân'da şöyle geçmektedir.

el-Ahzâb, 33/40. "Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resülü ve nebilerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir."

21 Anı irsâl eyledi Ḥaḳ raḥmeten li'l-ʿâlemîn
Dü-cihânuñ muḳtedâsı ṣâḥîb-ümmet ṣâfiyât

Hz. Peygamber'in âlemlere rahmet olarak gönderilmesi ise Enbiyâ sûresi 107. âyette şöyle geçer:

el-Enbiyâ, 21/107. "(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."

22 Âdemînüñ aṣfiyâsıdur Ḥabîb'i Muṣṭafâ
Ol Ḥabîb'üñ ḥürmeti-yçün yâradıldı kâ'inât

Bu beyitte Münâfikûn sûresi 8. âyete telmih vardır.

Münâfikûn, 63/8. "…Üstünlük, ancak Allah'a, O'nun elçisine ve mü'minlere mahsustur. Fakat münâfıklar bilmezler."

23 Rûḥ-ı pâkiñ Ḥaḳ yaratdı cümleden evvel senüñ
Nûr-ile ḳıldı münevver ol ezel ez-mümkînât

"İnneke leʿalâ ḫuluḳin ʿaẓîm" şeklinde geçen âyetin meâli ise şöyledir:

Kalem 68/4. "Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin."

26 Ol saʿîdler defterinde bende(y)i ḳılsun şümâr
Senden istimdâd ümîdüm iy Kerîmü'l-ʿâbidât

Şâir Allah'a duâ ve ilticada bulunduğu bu beyitte kendisini o hesap gününde sonsuz saâdete erecek olanlardan eylemesini taleb ediyor. Bu beyit Hakka sûresindeki şu âyete işâret etmektedir:

el-Hakka, 69/25. "Kitabı kendisine sol tarafından verilen ise şöyle der: "Keşke kitabım bana verilmeseydi."

29 **Cennete girmek dileyen rûḥına ḳılsun duʿâ**
Rûḥ-ı pâkine ola benden dürûd u ṣad ṣalât

Cennete girmenin yolunun Hz. Peygamber'in ruhuna salât u selâm getirmekle mümkün olabileceğini bilen şâir şu âyete telmihte bulunmuştur:

el-Ahzâb, 33/56. "Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selam edin.

39 **Her nefes mevti datar ol cümle maḫluḳ ne ki vâr**
Ol ḫiṭâb-ı müsteṭâba diyemez hîç kimse "lâ"

Ölüm karşısında hiçbir varlığın duramayacağını belirten şâir şu âyetten mânen iktibasta bulunmuştur.

Âl-i İmran, 3/185. "Her canlı ölümü tadacaktır. Ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete sokulursa gerçekten kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı, aldatıcı metadan başka bir şey değildir."

123 **Çün Ḫüdâ ḳıldı müyesser eyledim naẓmın beyân**
Cân u dilden şükr-i Yezdân eyleyelim her zemân

Şâir hilyesini tamamladığı için Mevlâ'ya her dâim şükretmesini gerektiğini belirtir. Beyitte geçen şükür ifâdesi Kur'ân'da şu şekilde de yer almaktadır:

el-Bakara, 2/172. "Ey iman edenler! Eğer siz ancak Allah'a kulluk ediyorsanız, size verdiğimiz rızıkların iyi ve temizlerinden yiyin ve Allah'a şükredin."

e. 2) Hadîslere Telmihler ve İktibaslar

Eserde hilye rivâyetinin dışında pek fazla hadîs telmih ve iktibaslarına rastlanmamıştır. Eserden yola çıkarak ulaşabildiklerimiz ise şöyledir:

20 ʿÂlemüñ faḫri Muḥammeddir o kân-ı muʿcizât
Enbiyânuñ ḫâtemidür Aḥmed ol pâk-ṣıfât

Beyitte geçen "Enbiyânuñ ḫâtemidür" lafzı "Ben peygamberlerin sonuncusuyum."[72] anlamındaki "İllâ innehû lâ nebiyye baʿdî" hadîsinden mânen iktibastır. Bu hususta diğer bir hadîs de şöyledir:

"Ey Ali, razı olmaz mısın ki, sen bana karşı Hârûn'un Mûsâ'ya karşı olan vaziyetinde bulunasın, şu kadar var ki, benden sonra peygamber yoktur."[73]

22 Âdemînüñ aṣfiyâsıdur Ḥabîb'i Muṣṭafâ
Ol Ḥabîb'üñ ḥürmeti-yçün yâradıldı kâ'inât

Bu beyitte "Levlâke hadîsi" olarak şöhret kazanmış, tasavvûfî eserlerde sıkça kullanılmış ancak hadîs kaynaklarında bulunmayan rivayete atıf vardır, rivâyet şöyledir: "Levlâke levlâk lemâ ḫalaḳtü'l-eflâk." Cümle meâlen şöyledir: "Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri (kâinatı) yaratmazdım."[74]

Mutasavvıf âlimlerden İsmail Hakkı Bursevî rivayetin "inde'l-cumhur şâyi ve mütevâtir bir hadîs" olduğunu söylese de bu mutasavvıfların görüşüdür.

---

[72] Buhârî, "Menâkıb", 18; Müslim, "İman", 327; Ebû Dâvud, "Fiten", 1; Tirmizî, "Kıyâmet", 10.

[73] Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2/382; Buhârî, "Enbiyâ", 50, "Magâzî", 78; Müslim, "İmâret", 44; Tirmizî, "Fiten" 43; İbn-i Mâce, "Cihâd", 42.

[74] Aliyyü'l-Karî, *el-Esrâru'l-Merfûʿa* adlı eserinde İmam Saganî'nin bu hadîs için mevzu dediğini nakleder. Ancak İmam Deylemî'nin İbn-i Abbas'dan merfu olarak rivayet ettiği "Yâ Muhammed! Sen olmasaydın cenneti yaratmazdım, sen olmasaydın cehennemi yaratmazdım" hadîsi ile İbn-i Asâkir'in naklettiği "Sen olmasaydın dünyayı yaratmazdım." hadîsine uygunluk gösterdiği için mana itibariyle sahih demiştir. (bk. Aliyyü'l-Karî, *Esrârü'l-Merfûʿa*, Beyrut 1391/1971, s. 295–296). Aclûnî de *Keşfü'l-Hafâ* da bu sözü mana itibariyle doğru kabul etmiştir. (bk. Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, Beyrut 1352, s. 164). Daha fazla bilgi için bk. Aliyyü'l-Karî, *Uydurma Olduğunda İttifak Edilen Hadîsler* (trc. Halil İbrahim Kutlay), İstanbul 2006, s. 212–213.

Muhaddislerden Sağânî, Aliyyu'l-Kârî ve Şevkânî mevzû olduğunu bildirmişler, Aclûnî ise hadîs olmasa da manasının doğru olduğunu söylemiştir.[75]

24 **Rûz-i maḥşerde şefâʿat ol idiser ümmete**
Ol şefîʿ dür müslimîne ne ki var ez-kâʾinât

Hz. Peygamber'den şefâat dilenen şâir şu hadîs-i şerîfe işâret etmektedir:

"Şefâatim, ümmetimden büyük günah işleyenler içindir. Bir adamın ateşe atılması için emir verilir. Giderken, (dünyada) susadıgı zaman su vermiş oldugu adama rastlar, onu tanır ve ona: "Benim için şefâat etmeyecek misin?" der. Adam: "Sen de kimsin?" diye sorunca: "Ben sana falan gün su içirmedim mi?" der. Öbürü bunu tanır ve (Allah nezdinde) onun lehinde şefâatte bulunur. Adam da böylece geri çevrilir ve cennete gider." [76]

40 **Lîk pendim gûş idüñ ḫoş anlara didi Resûl**
Ol şemâil yaʿni vaṣfım cümle yazuñ bî-riyâ

41 **Soñra gelen ümmetüme hem ḳala ḫoş yâdigâr**
Ḫoş naẓar idüñ buyurdı dâʾimâ ṣubḥ u mesâ

42 **Kim yüzine sürüb aña raġbet ü ḥürmet ide**
Ol beni görmiş gibidür çok saʿâdetdür aña [77]

Bu beyitlerde ve devamında ise şâir hilye yazmadaki gâyesini Hz.Peygamber'in tavsiyesine dayandırmak ister. Kendisinin ve daha başka bazı müelliflerin "hilye" meydana getirmelerinin sebep olan "Bir insan benim hilyemi görürse benden sonra beni görmüş gibidir. Beni gören insan bana muhabbetle bağlanırsa Allah ona cehennemi haram eder, kabir azabından emin olur. Mahşer ve karar günü çıplak olarak haşrolunmaz."

---

[75] Kaynaklar ve rivayet konusunda tafsilatlı bir değerlendirme için bkz. Avcı, Seyit, *Sûfîlerin Hadîs Anlayışı*, s. 204-207.

[76] Tirmizi, *Kıyamet* 11.

[77] 12[a] N1 43[a] N2

Hz. Peygamber (s.a.v)'in vefâtından bir müddet önce, kızları Hz. Fâtıma; "Yâ Resullallah, senin yüzünü bundan sonra göremiyeceğim!" diye ağladıkları zaman Hz. Peygamber de "Yâ Ali! Hilyemi yaz ki vasıflarımı görmek beni görmek gibidir!" buyururlar. Beyitte zikredilen hâdise hilye yazmanın esas gâyesini teşkil etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

MECMUA'NIN MUHTEVÂSI

Müstakil şiir şerhleri içinde kasîde şerhleri önemli bir yer tutar. Bunlar *Kasîde-i Münferice, Kasîde-i Emâli, Kasîde-i Nûniyye* gibi dini metinler oldukları gibi *Kasîde-i Mimiyye, Kasîde-i Bânet Suad ve Kasîde-i Bür'e* gibi dinî niteliği olmakla birlikte edebî yönü de bulunan metinlerdir. Bunlar arasında İmam Busirî'nin *Kasîde-i Bürde*'si klasik Türk Edebiyâtında en fazla önem verilen şiirlerdendir.[78]

Ele aldığımız mecmuada da başta Kasîde-i Bürde ve manzum tercümesi olmak üzere *Mensur Esmâ-i Hüsnâ, Kasîde-i Medh-i Cennet-i A'lâ, Kasîde-i Duâu'l-Kübrevi (Kasîde-i Sure-i Zebur Tercümesi), Kasîde-i Emâli ve Tercümesi, Ḳaṣîde-i Duʿâ'i'l-İstiġfâr ve Tercümesi, Kasîde-i Tantaraniyye ve Tercümesi, Kasîde-i Münferice ve Tercümesi* adlı eserler bulunmaktadır. Arapça asıllı bu kasîdeler incelenirken önce kasîdenin ait olduğu tür hakkında genel bilgi verilmiş ardından da incelemeye konu olan tercümeler değerlendirilmiştir. Ancak *Kasîde-i Medh-i Cennet-i A'lâ, Kasîde-i Duâu'l-Kübrevi (Kasîde-i Sure-i Zebur Tercümesi) ve Ḳaṣîde-i Duʿâ'i'l-İstiġfâr* hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamadığı için bu eserler ve tercümeleri sâdece mecmuada anlatıldığı kadarıyla tanıtılmıştır.

[78] M. A. Yekta Saraç, "Devletten İmparatorluğa: İlk klasik Dönem (1543-1600), Şerhler", *Türk Edebiyâtı Tarihi*, İstanbul 2006, II, 127.

MECMUADA YER ALAN DİĞER ESERLER VE TERCÜMELERİ

1. Mensur Tercüme-i Esmâ'i'l-Ḥüsnâ

1. a) Esma-i Hüsnâ hakkında genel bilgi

İsmin çoğulu olan *esmâ* ile "güzel, en güzel" anlamındaki *hüsnâ* kelimelerinden oluşan *Esmâ-i Hüsnâ* (Arapça söylenişi ile "el-Esmâü'l-Hüsnâ") terkibi naslarda Allah'a nispet edilen isimleri ifade eder. Sadece Kur'anda geçen ilâhî isimler 100'den fazladır, muhtelif hadîslerde Allah'a nispet edilen başka isimler de mevcuttur. Esmâ-i Hüsnâ terkibinin, geniş anlamıyla bunların hepsini kapsamakla birlikte terim olarak daha çok doksan dokuz ismi içerdiği kabul edilir.[79]

Esmâ-i Hüsnâ konusunda ilk kaynak kabul edilen Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Serve et-Tirmizî'nin Sünenü't-Tirmizî isimli eserinde rivâyet ettiği bir hadîsdir. Konusu Esmâ-i Hüsnâ olan yazma ve matbû eserlerde nakil ve şerh edilen bu hadîsin mânâsı şöyledir:

"Ebû Hureyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Allah'a has doksan dokuz –yüzden bir eksik- isim vardır. Bu isimleri kim sayarsa cennete girer". Hadîsin devamında, bu isimler sıralanmaktadır.[80] Kur'an-ı Kerim'de ise "En güzel isimler (el-Esmâü'l-Hüsnâ) Allah'a mahsustur. O'na o isimlerle duâ ediniz…"[81] şeklindeki âyet bu isimlerin ezberlenmesi gerektiği ve söylenmesi ile cennete gidileceği inancını kuvvetlendirmiştir.

Esmâ-i Hüsnâlar'dan "Lafzatullah" dışındaki diğer isimler, Allah'ın birer sıfatı olduklarından, daha ziyâde Kelâm ilminin konuları arasında yer almakla birlikte Esmâ-i

---

[79] Bekir Topaloğlu, "Esmâ-i Hüsnâ", *DİA*, İstanbul 1995, XI, sy. 404.

[80] Halil İbrahim Şener, *Türk Edebiyatında Manzum Esmâü'l-Hüsnalar*, doktara tezi, 1985, DEÜSBE), s. 26.

[81] el-Aʿrâf, 7/180. Esmâ-i Hüsnâ, Kur'ân-ı Kerim'de 3 yerde daha geçmektedir. bk.el-İsrâ, 17/110; Tâhâ, 20/8; el-Haşr, 59/24.

Hüsnâ ile ilgili yazılan müstakil eserlerde isimlerin çeşitli yönlerden ele alınıp izâh edildiği ve her birinin havassından bahsedildiği görülmektedir.[82]

Esmâ-i Hüsnâ ile ilgili müstakil telifler içinde ilk akla gelen eserler Beyhakî'nin *Kitabu Esmâillahi ve's-Sıfât'*ı ile Gazzâli'nin *el-Maksadü'l-esnâ fi şerhi (meâni) esmâillahi'l-hüsnâ*'sıdır. Gazzâlî'yi, Ebû Bekir İbnü'l-Arabî (*el-Emedül'l-aksâ*), onu da Fahrettin er-Râzî (Levâmiu'l-Beyyinât) takip etmiştir.[83]

Selef âlimleri akâidin ilâhiyât bölümüyle ilgili mevzuları da Esmâ-i Hüsnâ ışığı altında açıklamaya çalışmışlardır. İbn-i Hazm'ın *El-Fasl*'ı ve Takıyyüddin İbn Teymiyye'nin *Mecmû'u Fetevâ*'sı içinde yer alan iki ciltlik *Kitâbü'l-Esmâ ve's-sıfât*'ı buna misâl olarak gösterilebilir.[84]

Esmâ-i Hüsnâ geleneği şâirlerimize de ilham kaynağı olmuş ve Allah'ın güzel isimleri şerh edilerek edebî eserler meydana getirilmiştir. Edebi bir tür olarak Esmâ-i Hüsnâ şerhleri dinî Edebiyâtımız çerçevesinde, önemle üzerinde durulan türlerden biri olmuştur. Esmâ-i Hüsnâ şerh geleneği ilk önce Araplar'da başlamıştır. Daha sonra İranlılar'da ve Türkler'de bu gelenek devam etmiştir.

İslâmi Türk Edebiyâtı'nda manzum ve mensur birçok Esmâ-i Hüsnâ şerhi yazılmıştır. Özellikle XV. asırdan itibaren Anadolu sahasında manzum ve müstakil Esmâ-i Hüsnâ yazmanın bir gelenek haline geldiğini görüyoruz.[85] Sinânüddîn-i Yusuf (*Tazarru-nâme*), Abdullah-ı Simâvî (*Şerhü'l-Esmâi'l-Hüsnâ*), Şeyh Şa'bân-ı Velî (*Vird-i Settâr ve Tercümesi*), Ebu's-Suûd el-İmâdî (*Duâ-nâme-i Ebu's-Suûd*), Muhammed Niyâzî-i Mısrî (*Şerhü'l- Esmâi'l-Hüsnâ Risâlesi*) mensur Esmâ-i Hüsnâ yazanlara örnek olarak verilebilir.

---

[82] Halil İbrahim Şener, "Âsâr-ı Kemâl'de Yer alan Manzum Esmâü'l-Hüsnâ", *DEÜFD,* sy. IV (İzmir 1987), s.227.

[83] Bekir Topaloğlu, "Esmâ-i Hüsnâ", *DİA*, İstanbul 1995, XI, s. 416.

[84] Abdullah Şahin, "Edebî bir tür olarak Klasik Edebiyatımızda Esmâ-i Hüsnâlar", *AÜTAED*, sy. 16 (Erzurum 2001), s. 49-57

[85] Halil İbrahim Şener, "Âsâr-ı Kemâl'de Yer alan Manzum Esmâü'l-Hüsnâ", *DEÜFD,* sy. IV (İzmir 1987), s.228.

Manzum Esmâ-i Hüsnâ yazanlara örnek olarak ise Şeyhoğlu Mustafa (*Manzum Havâss-ı Esmâ-i Hüsnâ*), Hüseyin b. Ahmed-i Sirozî (*Esmâ-i İlâhi Kasîdesi*), Lâmiî Çelebi (*Şerh-i Muammâ-yı Esmâ-i Hüsnâ*), İbn-i Îsâ-yı Saruhânî (*Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ*)[86], Muhammed Muhyiddîn-i Gülşenî (*Risâle fi-Beyânı Esmâ-i Hüsnâ*), Hâkim Seyyid Muhammed Efendi (*Manzum Esmâ-i Hüsnâ Şerhi*), Trabzonî Ahmed Şâkir Paşa (*Ravd-ı Merd Manzum Esmâ-i Hüsnâ şerhi*) sayılabilir.

Edebiyâtımızda bazı şâirler de Esmâ-i Hüsnâ muammâları kaleme almış, her isimle ilgili muammalar söylemişlerdir. Bunlar arasında Lamiî, Sürûrî, Mustafa, Aliyy'ül-Arabî, Nazmî, Nâzirâ İbrahim, Bayezid b. Gaffar Konevî gibi şâirler de vardır.[87]

İslâm âlimleri Arapça, Farsça ve Türkçe birçok esmâ ve sıfata ve onların şerhine dair eser yazmıştır. *Keşfü'z-zünûn* ve *Zeyl*'inde bununla ilgili olarak 100 civârında kitap ismi yer almaktadır. Ayrıca çeşitli kütüphanelerin kataloglarında da bir çok Esmâ-i Hüsnâ eserine rastlanmaktadır. Arapça, Farsça, Türkçe ve İngilizce'de 31'i manzum olmak üzere 144 eserin mevcûdiyeti bilinmektedir.[88]

1. b) Mensur Tercüme-i Esmâ'ü'l-Hüsnâ [89]

Mecmuada yer alan ilk tür olan mensur Esmâ-i Hüsnâ tercümesinin kime ait olduğu ve te'lif tarihi belirtilmemiştir. 4906 no'lu mecmuada "Haẕâ tercüme-i Esmâ'i'l-Ḥüsnâ" başlığı altında 1^b - 7^b varakları arasında yer almaktadır. Müellif 8 varak tutarındaki tercümesine Ebû Hureyre'den rivâyet edilen şu hadîs-i şerifi iktibasla başlamıştır:

---

[86] Türk Edebiyatı içinde en çok tanınan ve en çok yayılan, kütüphanelerde birçok yazma nüshası bulunan bu Esmâ-i Hüsnâ şerhi için bk. Numan Külekçi, *İbn İsâ Saruhâni Esmâ-i Hüsnâ Şerhi*, Ankara 1999; Ali Yılmaz, "Türk Edebiyatında Esmâ-i Hüsnâ Şerhleri ve İbn-i İsâ-yı Saruhânî'nin Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ'sı", *CÜİFD*, sy. 2 (Sivas 1998), s. 1-34.

[87] Agâh Sırrı Levend, "Dinî Edebiyâtımızın Başlıca Ürünleri", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Bellten* (Ankara 1972), s. 50.

[88] Ahmet Kartal, "Esmâ-i Hüsnâ", *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı: Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, Ankara 2003, II, s. 403.

[89] "Mensur Tercüme-i Esmâ'ü'l-Ḥüsnâ" metni N1, N2 ve A nüshası karşılaştırılarak hazırlanmıştır.

"İnne lillahi teʿâlâ tisʿaten ve tisʿîne ismen men eḥṣâhâ deḫale'l cennete"[90]

Bu Hadîs-i Şerif'e şu mânâ verilmiştir;

"Allah teʿâlâ içün ṭoksan ṭokuz isim vardur yaʿni ṣıfatı vardur. Bir kimesne ol ṭoksan ṭokuz ismi ḳalbi ile ḫıfẓ eylese daḫi maʿnâsını bilse ve bu isimlere imân getürse ve mümkin olduġı mertebe maʿnâsı ile ʿamel eylese ol kimesne cennete dâḫil olur." [91]

Mezkûr hadîs-i şerif kaynaklarda şu şekilde de tercüme edilmiştir:

"Ebû Hureyre radiyallahu anh'den, dedi ki: Allah'ın Resûl'ü salla'llahu aleyhi ve sellem buyurdu: Muhakkak ki Allahu Teâlâ'ya mahsus doksan dokuz isim vardır. Her kim bu doksan dokuz ismi ihsâ eylese cennete girer, sonsuz saadete ulaşmış olur." [92]

Müellif eseri yazmadaki gâyesini açıkça belirtmemişse de, zikredilen hadîsteki tavsiye ve müjdelerle, isimlerin havassı hakkındaki kanaâtlerin böyle bir eseri yazmasında temel sebep olabileceği açıktır.

Esmâ-i Hüsnâ tercümesi besmele ile başlamaktadır. Allah'ın isimleri metinde kırmızı mürekkeple, açıklayıcı tercümeler ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Tercümede ilk olarak "Hüvellâhüllezî lâ ilâhe illâ hüve" başlığıyla ism-i âzâm, son olarak "es-Sabûr" ismi açıklanmış ve 99 isim tamamlanmıştır.

Tercüme bir çeşit şerh düşüncesiyle hazırlanmış olup, Allah'ın isimlerinin her birinin kelime olarak anlamının verilmesi ve bu mânâ çerçevesinde izâh edilmesi şeklindedir. Halkın okuyup anlaması için yazıldığı anlaşılan bu mensur tercümede 99 ismin her biri, birer cümle ile anlatılmıştır. Dili sâde ve anlaşılırdır, ifadeler gösterişten uzak ve samimidir. Tercümenin genelinde XV. Yüzyıl Anadolu Türkçesi özellikleri hâkimdir. Dönemin özelliklerini yansıtması bakımından metin bu özellikler korunarak aktarılmış, günümüz Türkçesi'ne çevrilmemiştir.

---

[90] Buhâri, "Tevhid", 12; "Şurût", 18; "Daavât", 83; Müslim, "Tevhid", 5; Tirmizî, "Daavât", 83; İbn-i Mâce, "Duâ", 10

[91] N1, vr. 1[b]; N2, vr. 1[b].

[92] Ali Osman Tatlısu, *Esmâ'ül-Hüsnâ Şerhi*, İstanbul 1967, s. 13.

Esmâ-i Hüsnâ tercümesi hakkında aşağıdaki örnekler daha fazla bilgi verecektir.

> **“el-Ḳuddüsü** yaʿni lâyıḳ olmayan ṣıfatlardan münezzehdür **es-Selâmü** maʿnâsı herʿaybdan ve noḳṣândan selâmet ṣaḥibidür **el-Mü’minü** maʿnâsı muṣaddıḳdur ve daḫi emni baġışlayıcıdur **el-Müheyminü** maʿnâsı emîndür ve ṣaḳlayıcıdur **el-ʿAzîzü** yaʿni kimse aña ġālib olmaz ve bir şey añı ʿâciz ḳılmaz ve aṣlâ bir kimsenüñ nuṣretine muhtâc değildür her şey üzerine ġālib olan oldur.” [93]

Metinde “imdi, kimesne, dükeli, heman, ancılayın, azacık, dendeş, vb..” gibi arkaik kelimelerin yanı sıra “ẕât-i pâk-i müstecmiʿ-i cemîʿ-i ṣıfât, maʿbûdun bi’l-haḳḳ, ʿalâ sebîli’l-icbâr, ʿutuvv-i ṭuġyân, bilâ-ʿivażın ve lâ-ġareżin, ʿinde’l-memât, ervâḥ-ı ecsâd, ʿinde’l-ḥayât, esbâb-ı tevbe” gibi Arapça terkipler de göze çarpmaktadır.

Esmâ-i Hüsnâ metninin sonunda İhlâs sûresinin[94] de kısaca bir şerhi yapılmıştır. A. nüshasında 110[b] varağında Esmâ-i Hüsnâ şerhinin sonunda ise “Temmet bi’l-kitâbı bi-ʿavnillâhu teʿâlâ” kaydı yer almaktadır.

[93] N1, vr. 2[b]; N2, vr. 2[b]; A, vr. 108[a].

[94] N1, vr. 7[b]; N2, vr. 7[a].

2. Kasîde-i Bürde ve Manzum Tercümesi

2. a) Kasîde-i Bürde Hakkında Genel Bilgi

Mısırlı sûfî ve şâir Muhammed b. Said b. Hammad b. Abdullah b. Hayyan el-Bûsîrî'nin[95] (h. 608-696 / m. 1212-1296), Hz. Muhammed (s.a.s) için yazdığı ve asırladır pek çok şâire ilham kaynağı olan bu kasîdesinin asıl adı *el-Kevâkibü'd-Dürriyye fî Mehdi Hayri'l-Beriyye*'dir.

İslâm dünyasında Hz. Peygamber hakkında yazılmış olan en meşhûr kasîdedir. Kâfiye (revî) harfi mîm olduğu için *Kasîdetü Bürdetü'l-Mimiyye*, şâirin tutulduğu

[95] Ebû Abdillah Şerefüddîn Muhammed b. Saîd b. Hammad b. Muhsin el-Bûsîrî. h. 608/ m. 1212 yılında Yukarı Mısır'da Behnesâ şehrine bağlı Behşim'de doğdu. Kaynaklarada zikredildiğine göre Berberî soyundan gelip Fas'taki Hammâd kalesinde Habnunoğulları diye tanınan bir aileden gelmektedir. Babası tarafından Bûsîrli olduğu için Bûsîrî, annesi tarafından Delâsli olduğu için Delâsî nisbesini kullanır. Şâirin gençlik yılları Delâs'ta geçer, İlköğrenimi sırasında Kur'an-ı Kerim'i ezberlemiş olduğu tahmin edilmektedir. Daha sonra Kahire'ye giderek Şeyh Abdüzzâhir Mescidi'ndeki derslere katıldı. Burada İslâmi ilimlerin yanı sıra dil ve edebiyat tahsil etti. Özellikle hadîs ve siyerle meşgul oldu. Yahudi ve hıristiyanlara karşı yazdığı reddiyelerden onun Tevrat ve İncilleri incelediği anlaşılmaktadır. Fakir bir ailede yetişen Bûsîrî küçük yaştan itibâren çalışmak zorunda kalmıştır. Daha sonra vezirlerin ve idârecilerin him3ayesini kazanmak için şiirler yazmıştır. Kendisine "hisbe" teşkilâtında görev verilmek istendiyse de "Ben çarşı pazar işlerinden almamam" diyerek bu görevi reddetti. Bir müddet vezir Zeyneddin Ya'kub b. Zübeyr'in yanında çalıştı, fakat hamisi bu görevden alınınca (1261) Biblîs'e gitmek zorunda kaldı. Burada kâtiplik ve muhasiplik görevlerinde bulundu, ancak şehrin idarecisinin değişmesiyle bu görevde pek uzun kalamadı. Dönemin vâlisi tarafından kendisine bağlanan aylığın Hıristiyan memurlarca kasten geç ödendiği, hatta bazen aylarca ödenmediğini şiirlerinde acı bir şekilde hicveder. Görevinden ayrıldığı, haylî zor ve sıkıntılı olduğu bu dönemde tasavvuf ve zühd hayatına yöneldi. Geçimi temin etmek için Kur'an öğretip ezberleten bir okul açtı ancak buradan da umduğunu bulamadı ve okulu kapatıp el- Mahille şehrine gitti. El-Mahille'de bacağını kırdığı sonra buradan Sehâ'ya gittiği de şiirlerinde dile getirilmiştir. Bûsîri Şâzelî tarikatının kurucusu Abu'l-Hasan eş-Şazelî 'ye intisap etmiş ve şeyhin ölümü üzerine yerine geçen Ebu'l-Abbas Ahmed el-Mürsî'nin en gözde mürîdlerinden biri olmuştur. Kısa boylu ve nahif bir bünyeye sahip olan Bûsîrî'nin hayatı sıkıntılar içinde geçmiştir. Nitekim hayatının sonlarına doğru felç olmuş ve rivâyete göre yazdığı kasîde sayesinde bu hastalıklardan kurtularak uzunca bir ömürden sonra seksen küsür yaşlarında İskenderiye'de vefât etmiştir. (h. 696/m. 1296-1297) Vefât tarihi ve yeri hakkında kaynaklarda farklı bilgiler de mevcuttur. bk. Mahmut Kaya, "Bûsîrî, Muhammed b. Saîd", *DİA*, İstanbul 1992, XVI, 468-469; M. A. Yekta SARAÇ, *Şeyhülislam Kemal Paşazâde, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Bazı Şiirleri*, İstanbul 1995, s. 79.

hastalıkdan kurtulmasına[96] vesîle olduğu içinde *Kasîdetü'l-Bürde* adı ile bilinmektedir. Ka'b b. Züheyr'in aynı adı taşıyan kasîdesinden ayırmak için de *Kasîdetü'l-Bür'e (Kasîdetü'l-Bür'iyye)* denilmiştir.[97] Yanlış olarak Kasîde-i Bürire, Kasîde-i Burdiyye, Kasîde-i Büride olarak adlandıranlara da rastlanmaktadır. İstanbul kütüphanelerinde en eski nüshası h. 788/m. 1384-85 tarihlidir. (Süleymaniye Lâleli Ktp. 1392/2 vr. 135-139).[98]

On bölümden oluşan Kasîde-i Bürde, tespit edilen en eski nüshalarında 160 beyit iken, daha sonraki nüsha ve şerhlerde 162, 163 ve 165 beyte ulaşmaktadır. Klasik Arap kasîde tarzında yazılan şiirin bölümleri sırasıyla şöyledir: 1) Sevgiliye özlem temasının işlendiği Nesib bölümü, 2) Nefsin hevâ ve arzularına karşı uyarı, 3) Hz. Peygamber'in medhi, 4) Hz. Peygamber'in doğumu, 5) Hz. Peygamber'in mucizeleri, 6) Kur'an-ı Kerim'in fazileti, 7) İsrâ ve Mi'rac mûcizeleri, 8) Hz. Peygamber'in cihadı ve gazveleri, 9) Hz. Peygamber ile tevessül ve O'nun şefâatini dileme, 10) Münâcât ve dua.[99]

Yapı ve üslup bakımından son derece sağlam ve lirik olan kasîde, aruzun basit bahriyle yazılmıştır. Beyti 4 müstef'ilün, 4 Fâ'ilün vezninden mürekkeptir. "Habn" illeti sebebiyle kasîde'nin beyit sonlarındaki "fâ'ilün" tef'ilesindeki sâkin olan elif'in hazfolunarak tef'ile "fa'lün" olmuştur. Bu nedenle Bahr-i Basit olan kasîde'nin vezni: "*Müstef'ilün (Mefâ'ilün) / Fâ'ilün (Fa'lün) / Müstef'ilün / Fâ'ilün (Fa'lün*)" şeklinde yazılabilir. Kasîde'nin matla' beyti musarra' (kendi arasında) kâfiyeli (aa) olup diğer beyitler "ba/ ca/ da/…" şeklinde devam etmektedir.[100]

---

[96] Bûsirî hayatının sonlarına doğru felç olması üzerine bu kasîdeyi yazmış ve rüyasında Hz. Peygamber, bu kasîdesi münâsebetiyle onu hırkasıyla örtmüş ve Bûsîrî de iyileşmiştir. Bu "hırka" *(bürde)* ve "iyileşme, şifâ" *(bür'e)* hâdisesine binâen de kasîdeye Kasîdetü'l-Bür'e adı verilmiştir.

[97] Mahmut Kaya, "Kasîdetü'l-Bürde", *DİA*, İstanbul 2001, XXIV, 568.

[98] Turgut Kut, "Kasîde-i Bür'e",*TDEA*, V, 213.

[99] M. A. Yekta Saraç, Şeyhülislam Kemal Paşazâde, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Bazı Şiirleri, İstanbul 1995, s. 80.

[100] Halil İbrahim Şener, *Kasîde-i Bürde, Kasîde-i Bür'e ve Su Kasîdesi (Metin, Mukâyese, Tahlî*l), İzmir 1995, s. 61.

Kasîde-i Bürde asırlardır İslâm coğrafyasında büyük ilgi görmüş, dinî toplantılarda, mübarek gün ve gecelerde, düğün, bayram ve cenâze merasimlerinde okunagelmiştir.[101] Haftalık evrad olarak da 140. beyitten itibâren felçlilere şifâ maksadıyla yedi gün süreyle *Delâilü'l-hayrat* ile birlikte icâzetnamelilerce okunmaktadır. [102]

İslâm dünyasında bu kadar çok okunan ve meşhur olan *Kasîde-i Bürde*'ye, sayısı 330'u bulan şerh, haşiye, tahmis, tesdis, tesbî', taştîr ve nazîreler yapılmıştır. İslâm milletlerinin dillerinin yanı sıra Grekçe, Latince, İtalyanca, Fransızca, İngilizce, Almanca'ya, Afrika ve Güney Asya mahallî dillerine de çevrilmiştir.

Kasîdetü'l-bürde'nin Türkçe olarak birçok tercümeleri, şerhleri ve tahmisleri basılmıştır. Abdurrahman Karahisârî[103] (m. 1483'ten sonra), Lâlî Seyyid Ahmed b. Mustafa (v. m. 1563)[104], Şemseddin Sivâsî, Prevezeli Âbidin Paşa (m. 1890)[105], Kemal Paşazâde[106], Abdullah Salâhaddin Uşşâkî ve İlhan Armutçuoğlu'nun manzum tercümeleri; Şeyhülislâm Mehmed Mekkî (v. h. 1212), Ferdî Abdullah Efendi (v. h. 1274), Bâlîzâde Mustafa Efendi (v. h. 1069), Visâlî Mehmed Efendi (v. m. 1432), Rusçuklu Mehmed Hayrî'nin şerhleri[107] ve Süleyman Nahifî[108] (v. h. 1259), Muhammed Es'ad Efendi (v. h. 1043), Şeyhülislâm Yahya Efendi (v. m. 1783)'nin de tahmîsleri bulunmaktadır.[109]

---

[101] Mahmut Kaya, "Kasîdetü'l-Bürde", *DİA*, İstanbul 2001, XXIV, 568.

[102] Turgut Kut, "Kasîde-i Bür'e",*TDEA*, V , 213.

[103] Şâire ait Tercüme-i Kasîde-i Bürde adlı eserin İ. Hakkı Ertaylan tarafından 1960 yılında İstanbul'da tıpkıbasımı yayınlanmıştır.

[104] Müellifin hem Türkçe hem Arapça Kasîde-i Bürde şerhi bulunmaktadır. Türkçe Tercümesi Bulak'da h. 1256 (m. 1840) yılında basılmıştır.

[105] Âbidin Paşa, *Kasîde-i Bürde Tercüme ve Şerhi / Ebu Abdullah Şerefeddin Muhammed b. Said b. Hammad Busiri* (sdl. Ömer Faruk Harman), İstanbul 2004.

[106] Şâir Arapça ve Türkçe şerh ettikten sonra, Türkçe olarak manzum tercüme etmiştir.

[107] Rusçuklu Mehmed Hayri, *Hediye* (Türkçe Kasîde-i Bürde Şerhi), 1324 (1906).

[108] Nahîfi Süleyman Efendi, Tahmîs-i Kasîde-i Bür'e için bk. Osmanlı Müellifleri, II, 201.

[109] Geniş bilgi için bk. İsmail Hakkı Sezer, *İmâm Busirî ve Bürde'si*, (asistanlık tezi, 1980, Konya İslâm Enstitüsü); Halil İbrahim Şener, *Kasîde-i Bürde, Kasîde-i Bür'e ve Su Kasîdesi (Metin, Mukâyese, Tahlî*l),

Sezai Karakoç *"bürüyen kasîde"* adıyla şiiri serbest nazımla Türkçe'ye çevirmiştir. Bu tercüme ilk defa 1967 senesinde *"Üç kasîde"* adıyla yayımlanmıştır. Mahmut Kaya ise hazırladığı mezuniyet tezinde, tam mensur tercümenin yanında Bürde'nin bazı beyitlerini de hece vezniyle ve büyük bir tasarruf yaparak Türkçe'ye tercüme etmiştir. Bu manzum tercüme de daha sonra *"Kasîde-i Bürde'yi Türkçe Söyleyiş"*[110] adıyla yayınlanmıştır.

2. b) Kasîde-i Bürde ve Manzum Tercümesi

Kasîde-i Bürde ve *manzum tercümesi* N1 nüshasında 22^{a}-47^{a}; N2 nüshasında ise 13^{b}-38^{b} varakları arasında yer almaktadır. N1 nüshasında başlık kısmı boş bırakılmıştır. N2 nüshasında ise başlık "Haẕâ naẓmu'l-ʿâlimü'l-ârif billâh Şerefü'd-dîn Ebî ʿAbdillâh Muḥammed bin Saʿîd bin Ḥammâd el-Mıṣrî el-Bûṣırî ṭayyeballâhu ṣerâhu ve ceʿale'l-cennete meʾvâhu" şeklindedir.

Mecmuada kasîde tercümesinden önce 69 beyitlik bir dîbâce yer almaktadır. Şâir bu manzûmesinde aruzun "*Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün*" kalıbını kullanmıştır. Şâir manzumesine Allah Teâlâ'ya hamd ve şükür duygularını ifâde eden beyitlerle başlamıştır.

1 Ḫâliḳ u Ḥâfız olan Fettâḥ'a her ṣubḥ u mesâ
İdelim ẕikr-ile şükr-i bî-nihâyet dâʾimâ

2 Oldurur nuṭḳ itdüren ism-i laṭîfin her nefes
Zikr idicek şerḥ olur dil irişür rûḥa ġıdâ[111]

Daha sonra Hz. Peygamber'in üstün vasıflarını ve ona olan sevgisini dile getiren beyitlere geçmiştir. Bu beyitlerde Hz. Peygamber'in âlemlere rahmet olrak

---

İzmir 1995; Mahmut Kaya*, Şerefü'd-din el-Bûsîrî ve el-Kevakibü'd-Dürriyye fî Mehdi Hayrî'l-Beriyye*, (mezuniyet yazılı çalışması, 1972, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi); Turgut Kut, "Kasîde-i Bürʾe",*TDEA*, İstanbul 1982, V, 213-214.

[110] Mahmut Kaya, *"Kasîde-i Bürde'yi Türkçe Söyleyiş",* İstanbul 2001.

[111] N1, vr. 22^{a}; N2, vr. 13^{b}.

gönderilişinden, Hatmü'l-enbiyâ oluşundan, mîrac mûcizesine muhatap oluşu gibi hususlardan bahsedilmiştir.

10 Ḫilʿat-i levlâki giydi ḳudret-i Vehhâb-ile
"Raḥmeten li'l-ʿâlemîn" ṣaḥrâsına dikdi livâ[112]

11 Virüb ismini Muḥammed hem Resûlullâh anuñ
Didi Ḳurʾân'da daḫi çün aña Ḫatm'ül-enbiyâ[113]

13 Leyle-i İsrâ'da Ḥaḳḳ'a ṣâḥib-i miʿrâc olub
Enbiyâ ervâḥına hem ol şeb oldı muḳtedâ[114]

Çihâr-ı yâr-ı güzîn'in isimlerini de manzumesinde zikreden şâir, daha sonra devrin Osmanlı padişahı olan Sultan İbrahim'e[115] de duâ ve medihlerde bulunmuştur.

15 Oldı yârân aña Bû Bekr u ʿÖmer ʿOṣmân ʿAli
Rażı ola cümlesinden luṭfı-yile ol Ḫüdâ

17 Ol Nebî'den-ṣoñra anlar-çün ḫalîfe oldılar
Ḫoş müretteb her birisi dîne virdiler żiyâ[116]

19 Ḥükm-i taḳdîr-i Ḫüdâ ile imâmet baʿde-hüm
Âl-i Oṣmân'a irişdi "ebbedallâh mâ-yeşâ'"

22 Ḥażret-i Sulṭân İbrâhîm'e değdi salṭanat

---

[112] N1, vr. 22[b]; N2, vr. 14[a].

[113] N1, vr. 23[a]; N2, vr. 14[b].

[114] N1, vr. 23[a]; N2, vr. 14[b].

[115] Sultan İbrahim (1616–1648): 18. Osmanlı padişahıdır. Sultan İbrahim, 8 Şubat 1640'da kardeşi IV. Murat'ın ölümü üzerine 25 yaşında ve 18. padişah olarak Osmanlı tahtına çıktı. Saltanatı 9 Şubat 1640–8 Ağustos 1648 tarihleri arasında yaklaşık 8 yıl sürmüştür.

[116] N1, vr. 23[a]; N2, vr. 14[b].

Maḥrem-i sırr-ı Celîl ü maẓhar-ı nûr-i Ḫüdâ [117]

30 İdicek taḫta culûs ol mâh-i gerdûn u şeref
Niceler yazdı tevâriḫ niceler medḥ ü ṣenâ[118]

Kasîdeyi tercüme etmesinin sebebini ise Sultan İbrahim'in tahta cülûsu ile açıklar. Onun tahta çıkışına niceleri tarih beyitleri, niceleri de medh ü senâlar dizse de şâir pâdişahın kendi kasîdesine iltifat etmesini ummaktadır.

32 Ḥażret-i Sulṭân-ı kevneyn içün olan medhi sen
Niyyet-i şâhinşehî ʿâlem-nümâ içün dile

33 Şerḥ idivir naẓm-ile nâm-ı şerifine anı
Ḥaḳ mübârek eylesün hem yümn ü ḫayr-ile aña

34 Ḥażret'üñ medḥ-i şerîfi olduġı-çün umaram
Berr ü baḥreyn pâdişâhı ḫoş naẓar ḳıla buña[119]

Bu beyitlerden anlaşılacağı üzere şâir *Kasîde-i Bürde*'yi Sultan İbrahim'in tahta çıkışı şerefine tercüme etmiş ve ona takdîm etmeyi amaçlamıştır. Dolayısıyla tercüme tarihi olarak Sultan İbrahim'in tahta çıkış tarihi olan m. 1640 (h.1049-1050) tarihini kabul edebeliriz.

Dîbâcenin 25. ve 66. beyitlerinde ise şâirin mahlası geçmektedir. Hüseynî ve Seyyid Hüseyin[120] mahlaslarını kullanan şâirin kim olduğu mes'elesi tam olarak

[117] N1, vr. 23[b]; N2, vr. 15[a].

[118] N1, vr. 24[a]; N2, vr. 15[b].

[119] N1, vr. 24[b]; N2, vr. 16[a].

[120] Seyyid (m. ?- 1694): Mutasavvıf divan şâiri. Safranbolu da doğdu. Asıl adı Seyyid Hüseyin Efendi'dir. Eşrefzâde Abbas Efendi'nin oğludur. Hacı Evhad Şeyhi diye tanındı. İstanbul'a gelip Halvetî tarikati büyüklerinden Abdülahad Nûrî Efendi'ye bağlanıp onun yerbiyesinde yetişti. Hilâfet aldı. Sultan camilerinde vaizlik yaptı. Süleymaniye Camii Cuma şeyhi iken vefât etti. Şiirlerinde Seyyid ve Hüseyin mahlaslarını kullandı. *İlâhiyyat* adlı bir eseri vardır. (Derviş olan âşık gerek/ Ol yolda hem sâbit gerek/

aydınlatılamamıştır. N1 nüshasında Seyyid Ḥüseyn isminden sonra kırmızı bir ok çıkarılarak "Nâẓım ismi" ibaresi yazılmıştır

25 Salṭanat gülzârı içre ol gül-i raʿnâya gel
Bülbül-âsâ iy **Ḥüseynî** ḳıl derûnuñdan duâ [121]

66 Bu ḳadar dîbâce kâfî şerḥüñe **Seyyid Ḥüseyn**
Diz kelâmuñ dürrini eyle Ḫüdâ'dan ilticâ [122]

Şâir Hz.Peygamber'i methedenlerin karşılıksız bırakılmayacağını, Bûsiri'nin de bu kasîde hürmetine iyileştiğini belitmiş ve çok meşhur olan bu kasîdenin Farsça ve Türkçe nice tahmis ve tercümelerinin yapıldığını eklemiştir. Ra, Mim, Nûn ve Ya harf revî harflarini kullanmak sûretiyle tercümelerin yapıldığını ancak Elif'de bunun denenmediğini söyleyen şâir kendi tercümesinin ismini "*Elfiyye*" olrak belirtir. Tercüme yerine şerh tâbirini kullanan şâir bunu şiirinde şöyle dile getirmektedir.

45 Bûṣırî'nüñ ol *Ḳaṣîde-i Bürde-i Mîmiyyesin*
Şerḥ idem Türkîçe naẓm üzre'smi *Elfiyye* ola

46 Ola maḳṣûr u müṯemmen hem remel baḥrinde ol
Ḳıla itmâmın müyesser ḫayr-ile Ḳādir Ḫüdâ [123]

Beyitte de belirtildiği üzere manzum tercüme aruzun remel bahriyle yazılmıştır ve kâfiyenin sıralanışı "aa/ba/ca/da/..." şeklinde devam etmektedir.

Ahkâm-ı Kur'ân'a uyup/ Hem sünnete râgıp gerek). bk. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1333, s. 62; Sâlim Efendi, *Tezkiretü'ş-Şuara* (haz. Adnan İnce), Ankara 2005, s. 289; Müjgan Cunbur, "Seyyid", *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, Ankara 2007, VII, s.591.

[121] N1, vr. 24[a]; N2, vr. 15[b].

[122] N1, vr. 27[a]; N2, vr. 18[b].

[123] N1, vr. 25[b]; N2, vr. 17[a].

Şâir 69 beyitlik dibâcesine son verirken bu şerhi kendisine kolay kıldığı için Allah'a duâ ve niyazda bulunur. Kendisine şerhi neticesinde Beyt-i Hüdâ'yı görmeyi lutfettiği için padişâhı medheder. Şiirinde kâfiyenin çok sağlam olmadığını ve bazı beyitlerde kâfiyelerin aynen tekrarlandığını ancak yine de Allah'ın izniyle bu işi tamamladığını sözlerine ekler. Bu kasîdeyi tercüme ve tahmis edenlerin cümlesine dua ettikten sonra Hz. Peygameber'den de şefâat dileyerek *Kasîde-i Bürde*'nin manzum tercümesine geçer.

Kasîde besmele ile başlar. Mecmuada önce *Kasîde-i Bürde*'nin aslı sonra ise şâirin tercümesi bulunmaktadır. Kasîde de bulunan 10 bab başlığı tercümede de yer almaktadır.

Kasîde-i Bürde Tercümesi'nin dili nispeten ağdalıdır diyebiliriz. Arapçadan çeviri olması ve şâirin de Arapça metni çeviri metne yoğun bir şekilde yansıtması sebebiyle, hiçbir Osmanlıca metinde görülmeyen Arapça kelimeler barındırmaktadır. Arapça aslının taşıdığı edebî güçlülük, *Tercüme*'yi de etkilemiştir. Özellikle mısra sonlarında, hemen hemen metindeki kelimelerin aynısı kullanılmıştır. Şâir böyle yapmakla Arapçanın en meşhur ve en güçlü şiirlerinden biri olan *Kasîde-i Bürde*'nin bu güçlü üslûbunu Türkçeye taşımak istemiş olmalıdır.

Tercümenin tenkit edilebilecek bir yönü de asıl metindeki başarılı lirizmi yeterince yansıtamamış olmasıdır. Arap dilinde dinî Edebiyâtın en önemli ürünü sayılabilecek bu eser Türkçeye didaktik bir eser çevirisi gibi aktarılmış ve içerdiği lirizm ve heyecan ortadan kaybolmuştur.

Feinne faẓle Resûlillâhi leyse lehu
Ḥaddün feyuʿribe ʿanhu nâṭḳun bi-femi

114 Faẓlına taḥḳīḳ Resûlullâh içün ḥadd yoḳdurur
Yazmada ʿâciz ḳalem hem nuṭḳ u fem ḳāṣır añа

Lev nâsebet ḳadrehu ayâtühu ʿiẓamen
Ehya'smühu ḥîne yüdʿâ dârise'r-rimemi

115 Ger münâsib olsa anuñ ḳadrine âyât-ı büzürk
Can bulur yâbis-i süñûk ism-i Muḥammed yâd ola[124]

Tercümede çok sayıda vezin bozukluğuna da rastlanmaktadır. Şâir "kâfiye hem göz hem kulak içindir" kâidesinden hareketle kâfiyeyi daha çok revî harfi üzerinden tatbik etmeye çalışmıştır.

Birçok yerde vezni tamamlaya çalışan müellifin aşağıdaki beyitlerde olduğu gibi zorlandığı görülmektedir. Şâir vezni tamamlamak için yer yer imâle, zihaf ve vasıllara başvurmuştur. Aşağıda yer alan beyitlerde şâir vezni tamamlamak için kelimeleri ikinci mısraya taşırmıştır.

140 Baʿd-tesbîḥ ṣaçılurdı dest-i Aḥmed'den o ḳum
Gibi (?) tesbîḥ atdı Yûnus baṭn-ı ḥûtdan çıkdı tâ

148 Ṣaḳlamaḳda Ḥaḳ ḳulın yeğrekdürür ḳat ḳat zırıh
Dan (?) yüce ṭaġlarla hem ṣarb ḳulle ḥıfẓından şehâ

179 Daḫi ḳaṭʿ itdüñ yedi ḳat gökleri cümle rusul
Le (?) anda mevkibde sen olduñ ẕü'l-ʿalem iy rehnümâ

219 Hem daḫi elbet ġınâ fevt olmadı muḥtâc elin
Den (?) ki yaġmûr-la biter çiçek tepe fevḳında tâ

[124] N1, vr. 32[b]; N2, vr. 24[a].

3. Kasîde-i Medh-i Cennet-i A'lâ

Mecmuada dördüncü eser olarak yer alan kasîde ile ilgili olarak kaynaklarda her hangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. N1 nüshasında "*Kasîde-i Medh-i Cennet*" olarak geçen bu eserin müellifine yine mecmuadan yola çıkarak ulaşmak mümkün olmuştur. Kasîdenin başlangıcındaki "Haẕihi Ḳaṣîdetü'l-Cenneti Ebû's-Surûri'l-Bekrî Raḥimehullahu ʿAleyhi" ifadesinden şâirin Ebû's-Surûri'l-Bekrî olduğu anlaşılmaktadır.[125] Müellifin XVII. asır âlimlerinden olduğu tahmin edilmektedir.

Kasîde 36 beyit olup "*Mefâʿîlü Mefʿûlün Mefâʿilü Fâʿilün*" vezninde kaleme alınmıştır. Vezinde meydana gelen aksaklıklardan ve ibârelerin zaman zaman doğru bir şekilde kullanılamayışından şâirin Türk olması muhtemeldir.

Kasîde cennetin eşsiz güzelliklerinden bahsetmektedir. Şâir oraya girmek için herkesi gayret etmeye çağırdıktan sonra anlatacaklarının Allah'ın yüce kitabından ve Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in sözlerinden alınmış olduğunu şu beyitlerle belirtmektedir:

5 Femâ kâne min ḳavli'l-ilâhi'l-leẕî yekün
ʿAle'n-nâsi yütlâ fi'l-kitâbi ve yüẕkeru[126]

Bu beyitte şâir "(Bu anlatacaklarım) Allah'ın sözlerinden ve Kitâb'ında okunanların insanlara hatırlattıklarındandır." demektedir.

6 Vemâ kâne min ḳavli'n-Nebiyyi Muḥammedin
Feʿanhü râvetün li't-tüḳāti yüḥabbiru[127]

Bu beyitte ise şâir "(Bu anlatacaklarım ayrıca) Peygamberimiz Hz. Muhammed'in hadîslerinde takvâ sahiplerine haber verdiklerindendir." demektedir.

---

[125] N1, vr. 47[a]. Kaynaklarda XVII. asır âlimleri arasında zikredilen iki Ebü's-Surûr el-Bekrî'den bahsedilmektedir. Vermiş oldukları eserlerden ikisinin de tarihçi olduğu anlaşılmaktadır. Vefat tarihi h. 1028 (m. 1618) olan zâtın *Feyzü'l-Mennân fî Zikr-i Âl-i Osman*, h. 1087 (m. 1676) olan zâtın ise *Uyûnu'l-Ahbâr ve Nüzhetü'l-Ebsâr* isimli bir eseri vardır.

[126] N1, vr. 47[b]; N2, vr. 53[b].

[127] N1, vr. 47[b]; N2, vr. 53[b].

Beyitlerden anlaşılacağı üzere şâir manzumesini hazırlarken hadîs-i şeriflere başvurmuştur. Ayrıca şu beyitte de Ğaşiye Sûresi 15 ve 16 âyetlerden iktibas vardır:

13 Ve fîhâ zerabbiyyü ve fîhâ nemârikṵ
Ve min taḥtiha'l-enhâru tecrî ve tezḫaru [128]

Şu beyitlerde de Kur'ân-ı Kerim'de geçen cennet ırmakları[129] tasvir edilmektedir.

25 Ve enhârun min lebenin şedîdün beyâżuhâ
Ve yeṭʿamuhâ fi'l-femmi lâ yeteġayyeru

26 Ve enhârun min ʿaselin muṣaffen velevnühû
Yefûḳa ʿale'l-elvâni ve'ṭ-ṭaʿumi sükkeru

27 Ve enhârun min ḫamrin leẕîẕin şerâbuhu
Velev şâhedethu aʿyuni'l-ḫalḳı tüskeru

[128] el-Ğâşiye 88/15-16. "Dizilmiş koltuklar, yastıklar, serilmiş halılar vardır."

[129] el-Bakara 2/25. "İnanıp yararlı işler yapanlara altlarından ırmalar akan cennetlerin kendilerine ait olduğunu müjdele…"

4. Kasîde-i Duâu'l-Kübrevi (Kasîde-i Sure-i Zebûr Tercümesi)

Mecmuamızda beşinci eser olarak yer alan bu kasîde hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. *Delâilü'l-Hayrat*[130] kitaplarında şiirin Arapça aslı bulunmakla birlikte manzum tercüme için herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Bu sebeple kasîdeyi ancak elimizdeki mecmualarla karşılaştırma imkânı bulabildik. Kasîde hakkındaki genel mâlûmât da yine mecmuadan yola çıkılarak verilmeye çalışılacaktır.

Kasîde N2 ve Atatürk Kitaplığı 1294 no'lu nüshalarda "*Ḳaṣîde-i Sûre-i Ẕebûr ve meʿa't-Tercüme*"[131] adıyla kayıtlıdır. Kasîde A nüshasında "*Sûre-i în-est meʿa't-Türkiyye"*, N1 nüshasında ise "*Kasîde-i Duâu'l-Kübrevi*" başlığı altında yer almaktadır.

Kasîde besmeleden sonra yer alan mensûr bir kısımdan sonra başlamaktadır. Bu mensur kısımda kasîdenin faziletleri İbn-i Abbas'dan rivâyetle geldiği belirtilen bilgilerle aktarılır. Buna göre; "Kasîdeyi okuyan kişi fakir ise zengin olur, korkusu var ise bütün korkulardan emin olur. *Kasîde-i Duâu'l-Kübrevi*, *Zebûr*'da yer alan sûrelerden biri olup sûrelerin en efdalidir. Bunu okuyan kişi dilediği her şeye mâlik olur. Bütün insanlar arasında mertebesi en yüce olur ve bu sûre Furkan'da Rahman[132] sûresine benzemektedir."

Müellif Süryâni dilindeki bu kasîdeyi Arapça'ya tercüme ettiğini söyler ve ekler: "Her kim bu sûreyi okur ve ona hürmet ederse Allah Teâlâ onun dünya ve ahiret muradlarını hâsıl eder. Hak teâlâ hazretlerinin hoşnut olduğu kullarından olur ve dilediği her şey göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir sürede oluverir."

Bu sûreyi okumayı arzu edenlere ise şunları söyler:

> "imdi herkim bu sûre[y]i oḳumaḳ dilese evvel lâ ilâhe illallah Muhammedün rasûlüllah" deye yâ İlâhî duʿâsı maḳbûl ḳullardan eyle beni deye andan-soñra başlaya istiʿâẕe ve besmele ile meşġûl ola"

---

[130] Abdulkerim Abdullah, *Delâilü'l-Hayrat*, Tunus 1986.

[131] Her iki nüshanın da kapak sayfalarında yer alan içindekiler bölümünde kasîde bu künye ile yer almaktadır.

[132] er-Rahmân 55.

Kasîdenin aslı Arapça ve 37 beyit olup aruzun "*Mefâîlün Mefâîlün Feûlü*n" kalıbıyla yazılmıştır. Manzum tercüme de 37 beyit olup vezni "*Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün*"dür. Kâfiye dizilişi "aa/ba/ca/da…" şeklinde devam etmektedir. N2 nüshasında kasîde ile manzum tercümeden 6 mısra eksiktir. A nüshası ise beyitlerin sıralanışı bakımından N1 ve N2 nüshalarından tamamen farklıdır.

Kasîdenin Arapça beyitlerinde aruz hataları bulunmaktadır. Bu hataların daha çok müellifin vezinden ziyâde mânâya dikkat etmesinden kaynaklandığı düşünülebilir. Birçok yerde vezni tamamlaya çalışan müellifin aşağıdaki beyitlerde olduğu gibi zorlandığı görülmektedir. Şâir vezni tamamlamak için yer yer imâle, zihaf ve vasıllara başvurmuştur.

Ve ükrimü men ürîdü bilâ ḥisâbin *
Ene'l-vehhâbü fe'ṭlubunî tecidnî

Ve erḥamü men ʿasânî min ʿibâdî **
Bi-cehlin minhu fe'ṭlubnî tecidnî

Ve ükrimü men yetûbu ileyye ḫavfen ***
Liye'l-ikrâmü fe'ṭlubunî tecidnî

Kasîdenin şâiri ve mütercimi belli olmamakla birlikte tercümede hâkim olan dil özelliklerine bakılarak Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olduğu düşünülebilir. Aitlik, gerindiyum vb. eklerde yuvarlaklık hâkimdir. (örneğin: ḳayġulu, ḳıluram, maḫṣûṣdurur vb. gibi) Hâl, emir ve geniş zaman eklerinde de zaman zaman Eski Anadolu Türkçesi özellikleri kendini göstermektedir. "İle" bağlacı vezne göre bazen ayrı bazen de bitişik yazılmıştır.

---

* Beytin birinci mısraʿındaki "ükrimü" ve "ürîdü" kelimelerinin son heceleri harekeleri ile okunduğunda vezin aksamakta ve "ükrim" ve "ürîd" şeklinde okunduğunda düzelmektedir.

** ve erḥamu: ve erḥam şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

*** ükrimü: ükrim; yetûbu: yetûb şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

22 Benüm bir Teñri kim hep ḫalḳ her işde ḳaṣd ider baña
Benüm ḫayrım **igen** çokdur beni iste ki bulasın[136]

Beyitte geçen *igen*[137] kelimesinin de XV. yüzyıldan sonra yazılan edebî metinlerde kullanımdan kalktığı düşünülecek olursa tercümenin XV-XVI. yüzyıllar arasındaki bir döneme ait olduğu söylenebilir.

Eski Anadolu Türkçesi'nde nazmedilmiş olan tercümenin dili oldukça sâdedir. Arkaik Türkçe kelimelere (örneğin: bay, dükeli, eylegil, igen kaçan, kanı, key, kimesne, özge, tamu, Teñri, tîzcek, uçmak, yarlıġana, yoḫsul) fazlaca yer verilmiş, tercümede Arapça ve Farsça kelimelere pek itibâr edilmemiştir.

Kasîdenin aslında olduğu gibi tercümede de -az da olsa- vezin hataları bulunmaktadır. Mütercim tercümesinde kasîdenin mânâsından uzaklaşmadan şiiriyeti muhafaza etmeye çalışmıştır. Aruzun henüz çok iyi kullanılamadığı bir dönemde yapılan bu tercümenin bu mânâda oldukça başarılı olduğu da söylenilebilir. Beyit sonlarında yer alan "beni iste ki bulasın" ibâresi redif olarak kullanılmıştır. Aşağıdaki beyitlerde bunun örnekleri görülmektedir.

3 Benim hep bunlarun Rabbi'si ki ḳorḳarlar ʿaẕâbumdan
Bu dünyânuñ ḳamu ḫalḳı beni iste ki bulasın [138]

---

[136] N1, vr. 53[a]; N2, vr. 60[a].

[137] "Miktar zarfı olarak Eski Türkiye Türkçesi metinlerinde çok geçen *igen* ve *igende* sözleri, Eski Türkçede mevcut olmadığı gibi, bugünkü yazı dilimizde de kullanılmaktadır. Çağatayca'da ve Kıpçakca'da *ingen*, *iñen* şekli vardır. Azerî şivesinde ve Eski Türkiye Türkçesi'nde ise *igen* şekli görülüyor. Fuzulî divanında bir yerde iyen şekli geçtiğine göre, Batı Türkçesinde bu kelimeyi *igen* şeklinde okumak *ñ*'li okumaktan daha isâbetlidir. Bu kelime Divan edebiyatının 16. yüzyıldan sonraki devresinde ve bugün kullanılmadığı için, birçok kimselerce *i-* fiilinin *iken* şekli ile karıştırılmıştı. Hüseyin Kâzım Kadri ise, kelimeyi *iken* olarak okumakta ve "sakın, zinhar, hazer" mânâsı vermektedir.(H. K. Kadri, Büyük Türk Lûgatı, I, s. 518- 519.)" bk. Faruk Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer- Metin –Sözlük*, İstanbul 1977, s. 97.

[138] "Rabbi'si" kelimesindeki "si" eki çıkarıldığında vezin düzelmekte ve beytin mânâsı yerine oturmaktadır. N1, vr. 51[a]. A nüshasının beyitlerinin sıralaması N1 ve N2 nüshalarından tamamen farklı olduğu için burada gösterilmemiştir.

16 Benim kim ḳorḳudan emîn ederim uludur ḳadrim
Büyükdür beğliğim benim beni iste ki bulasın [139]

21 Bulursın beni key cömerd daḫi hem katı şefḳatli
Dükeli ḫalḳa bir kezden beni iste ki bulasın[140]

[139] N1, vr. 52[b]; N2, vr. 59[a].

[140] N1, vr. 53[a]; N2, vr. 59[b].

5. Kasîde-i Emâli

5. a) Kasîde-i Emâli Hakkında Genel Bilgi

Kasîde, Sirâceddin Ali b. Osman el-Ûşi[141] tarafından kaleme alınmıştır. 66 (67 ya da 68) beyitten oluşmaktadır. Usûli'd-dîne ait olan ve h. 569 (m. 1773) senesinde yazılan bu kasîde Mâturidi akâidine dâir ilk manzum eser sayılabilir.[142] Risâle müellif tarafından el-Emâlî diye adlandırılmış ve daha çok bu isimle tanınmıştır[143]. Beyitlerinin son kelimeleri "lam" harfiyle bittiği için "Kasîdetü'l-Lâmiyye fi't-Tevhîd", başlangıcına atfen "Kasîdetü-Yekülü'l-Abd" veya "Bed'ül-Emâli" isimleriyle de anılan kasîde bazı kaynaklarda "Camiye-i Kelâmiyye", "Kasîdetü'l-Hanefiyye", "Lâmiyye-i Kalâmiyye" gibi adlarla da anılır.[144]

Kasîde vezin itibariyle "Bahr-i Vafîr"dendir. Bilindiği gibi bu bahrin vezni birinci ve ikinci mısralarda üçerden toplam her beyitte altışar *Müfâʿalatün*'dan teşekkül etmektedir. Fakat Türk, Fars ve Urdu nazımlarında bulunmayan bu şekil Arapçada da tam olarak kullanılamaz. Eser katf yoluyla: "*Müfâʿalatün/ Müfâʿalatün/ Fâʿilün*" ve "*Müfâʿalatün/ Müfâʿalatün/Fâʿilü*" şeklini alır. Eserin aruz ve zarplerinde bir takım değişikliklerden dolayı kasîdenin mısralarının çoğu: "*Mefâʿilün/ Mefâʿilün/ Fâʿilün*" ve

---

[141] Ebû Muhammed Sirâceddin Ali b. Osman b. Muhammed el-Ûşi el-Fergânî Hanefî-Mâtürîdî ekolüne mensup, kelâm, fıkıh ve hadîs alanlarında eser vermiş bir âlimdir. Nispet edildiği yer Kırgızistan'ın ikinci büyük şehri olan Oş'dur. Öğrenimine bu şehirde başlayan Ûşî ilk eserini verebilecek kadar ilimde mesafe aldıktan sonra Semerkant'a gelmiştir. Burada Hanefî-Mâtürîdî âlimlerden ders okumuştur. Oş'ta bir taraftan müderrislik yapıp âlim yetiştiren Ûşî diğer taraftan da halka vaaz ve irşatta bulunmuş, fetvâ vermiş ve bir ara da kadılık görevinde bulunmuştur. Hacca sık sık gittiğinden "İmâmü'l-Haremeyn", ayrıca müftü'l-ümme" unvanlarıyla anılmıştır. 575 yılında meydana gelen veba salgınında vefat etmiştir. Ûşi'nin hayatıyla ilgili bk. Durmuş Özbek, "el-Ûşî ve Kasîdetü'l-Emâlî", *S.Ü.İ.F.D.* sy. 5 (Konya 1994), s. 263-267; Yuldus Musahanov, *Ôşî ve Emâlî Kasîdesi*, (yüksek lisans tezi, 2001, A.Ü.S.BE.), Bekir Topaloğlu, *Emâli Şerhi*, İstanbul 2008, s. 11.

[142] Eserin yazma ve matbu nüshaları için bk. C. Brockelmann, *GAL, Sp*, I, 764.

[143] M. Sait Özervarlı, "el-Emâlî", *DİA*, İstanbul 1995, XI, 73.

[144] Kemâl Edib Kürkçüoğlu, "Lâmiyye-i Kalâmiyye", *AÜİFD*, sy. 3 (Ankara 1954), s.1.

"*Mefâʿilün/ Mefâʿilün/Fâʿilü*" veznine geçmiştir. Bu vezin Türkçe, Farsça ve Urduca şiirlerde de değişmeksizin kullanılır.[145]

Kasîde İslâm akâidinin temel konularını ilâhiyyât, nübüvvât ve semiyyât şeklindeki klasik şemaya genellikle sadık kalınarak yazılmıştır. Tevhidi işleyen bir beyitle başlayan manzûme Allah'ın zâtının ve sıfatlarının ele alındığı beyitlerle devam etmektedir. Nübüvvet konularının özet bir şekilde geçildikten sonra ağırlıklı olarak iman konuları ele alınmıştır. Kasîdenin sonlarına doğru gelindiğinde ölüm ve ölüm sonrası hayattan bahsedildiği görülmekte ve eser, müellifine hayır duası temennisi içeren beyitlerle nihayet bulmaktadır.[146]

Eserin yazılış amacı İmâm Aʿzam Ebû Hanîfe'nin *Fıkh-ı Ekber* isimli eserinin içindeki itikâdî mevzuların zihinlerde daha iyi yerleşmesini sağlamaya yöneliktir.[147] Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat inancının gayet açık, güzel ve veciz bir şekilde anlatıldığı eser müellifin talebelerine söyleyip yazdırması suretiyle meydana geldiğinden *Emâli* adını almıştır.[148] Manzum olması, veciz bir şekilde akaidin hemen hemen bütün konularna birer beyit halinde temas etmesi, kolayca ezberlenmeye müsâit olması sebebiyle çok fazla rağbet görmüş ve din öğretiminin başlangıç sınıflarında okutulagelmiştir.[149] Müsteşriklerce de tercüme edilerek neşredilmiş olan *Emâlî*'nin çeşitli yerlerde ve tarihlerde yapılmış baskıları bulunmaktadır.[150] Risâlenin şerh ve tercümesi şeklinde hatırı sayılır bir telifat yapılmıştır.[151] Yapılan tercüme ve şerhlere verilebilecek belli başlı örnekler şunlardır.

---

[145] Yuldus Musahanov, *Ôşî ve Emâlî Kasîdesi*, s. 35.

[146] M. Sait Özervarlı, "el-Emâlî", *DİA*, XI, 73.

[147] Yuldus Musahanov, *Ôşî ve Emâlî Kasîdesi*, s. 14.

[148] Bekir Topaloğlu, *Emâli Tercümesi*, İstanbul 2007, s. 4

[149] M. Sait Özervarlı, "el-Emâlî", *DİA*, XI, 73.

[150] a.g.mad., s. 73.

[151] *Kasîde-i Emâlî*'nin Arapça ve Farsça şerhleriyle Türkçe tercümeleri için bk. Durmuş Özbek, "el-Ûşî ve Kasîdetü'l-Emâlî", s. 271-276.

a. Arapça şerhler:

1. Muhammed b. Ebi Bekir er-Râzi (v. h. 660/m. 1261), *Hidayetün mine'l-İtikad*[152].

2. Ali b. Sultan Muhammed el-Kari el-Herevî (v. h. 1014/m. 1605), *Daʿvü'l-Meâli*[153].

3. Muhammed b. Süleyman el-Halebî er-Reyhâvî (v. h. 1288/m. 1871), *Nuhbetü'l-leâlî li-şerhi Bedʾi'l-emâl*[154]*î*.

b. Farsça şerhler:

1. Muhammed b. Bahs Refiki (v. ?), *Nazmü'l-Leâli*.

2. Ahmed Darvıza Ningarhari Afganî (v. ?), şahsî açıklamaların olduğu bir şerhtir. [155]

c. Türkçe şerhler:

1. es-Seyyid Ahmed Asım el-Antebî (v. h. 1215/m. 1800), *Merâhü'l-Meâli fi Şerhi'l-Emâli*[156].

2. Osman Nuri Bilgin, *Akaid-i İslamiyye'i Câmi Manzume-i Emâli Tercümesi*[157].

3. Hoca Saadettin Efendi, *Lâmiyye-i Kelamiyye*[158].

---

[152] Şerhin Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki yazmaları bk. Hasan Hüsnü Paşa, nr. 1195; Laleli, nr. 3738; Hafîd Efendi, nr. 452/20; Murad Buhârî, nr. 145/2

[153] Pek çok yazma nüshası bulunan eser Hüsnü Efendi'nin Türkçe tercümesi ile birlikte İstanbul'da h. 1304/m. 1605 tarihinde basılmıştır.

[154] Eserin tek nüshası bk. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 1384.

[155] Londra'da 1878'de, Lahor'da 1891 ve 1900 tarihlerinde basılmıştır. bk. Durmuş Özbek, "el-Ûşî ve Kasîdetü'l-Emâlî", s. 275.

[156] Kütüphanelerde pek çok yazma nüshası bulunan şerhin pek çok baskısı da vardır. bk. Merahu'l-meâlî fi Şerhi'l-Emâli, İstanbul h. 1304/m. 1886..

[157] bk. Osman Nuri Bilgin, *Akaid-i İslâmiyyeyi Câmi Manzûme-i Emâli Tercemesi*, Ankara 1964.

4. Durmuş Özbek, *Emâli Tercümesi*.

5. Bekir Topaloğlu, *Emâlî Şerhi*, İstanbul 2008.

Bu eserin ne kadar çok ilgi gördüğü, Almanya'da, Berlin, Münih; Fransa'da Paris, İsveç'te Stockholm, Mısır'da Kahire; Hindistan'da Rampur; Türkiye'de İstanbul; İngiltere'de Cambric, Türkistan'da Buhara'da, Rusya'da ve daha birçok ülkelerin kütüphanelerinde yazma ve matbu nüshalarının bulunmasından anlaşılmaktadır.[159]

İslâm âleminde orta ve yüksek seviyeli medreselerde okutulmuş hacmi küçük fakat muhtevası büyük bu eser inanç esaslarıyla ilgili hemen bütün konularında kolay anlatım ve anlayış ifadesinin bulunması hasebiyle ezberlenmiş ve ezberlettirilmiştir.

5. b) Kasîde-i Emâli ve Manzum Tercümesi

Mecmuada 6. sırada yer alan *kasîde tercümesi* 142 beyit tutarındadır. N1 nüshasında 55^{a}-63^{a}, N2 nüshasında 62^{b}-70^{b} ve A nüshasında 27^{b}-33^{b} varakları arasında yer almaktadır. Tercüme N2 nüshasında "Ḳaṣîde-i Sirâcüd'dîn Emâlî" başlığından sonra besmele ile başlamaktadır. *Kasîde-i Emâli*'nin ve şâiri olan Sirâceddin Ali b. Osman el-Ûşi'nin adı da 5 ve 6. beyitlerde şöyle geçmektedir.

5 **Sirâcü'd-dîn emîn Ûşiyyü** vâlî
Kitâbı içre ki adıdur ***Emâlî***

6 İdüb tevḥîd-ile bedʾ-i meḳāli
Ḳılupdur nazmı çün ***Nazm-i Leʾâlî*** [160]

Kasîdenin manzum tercümesinin 16. yy şâirlerinden Prizrenli Şemʿî olduğu tahmin edilmektedir.[161] Atatürk Kitaplığı 625 ve 1294 no'lu mecmuaların bulunduğu

---

[158] Kemal Edip Kürkçüoğlu bu tercümeyi "*Lâmiyye-i Kelamiyye*" başlığıyla açıklamalı bir makale içinde neşretmiştir. bk. Kemâl Edib Kürkçüoğlu, "Lâmiyye-i Kalâmiyye", *AÜİFD*, sy. 3 (Ankara 1954), s. 1-21.

[159] Durmuş Özbek, "el-Ûşî ve Kasîdetü'l-Emâlî", s. 269.

[160] N1, vr. 55^{a}; N2, vr. 62^{b}; A, vr. 27^{b}.

[161] Şemî Şem'ullâh: m. 1530 (h. 936)'da Prizren'de doğan Şem'î, III. Murad ve III. Mehmed devri Mevlevî şâirlerindendir. İstanbul'daki Mevlevî Tarikatı'nın Şeyh Vefa dervişlerindendir. Kısa bir dönem Edirne'de

kataloglarda da tercümenin "Şem'î, Şem'ullah Prizrenî (v. h. 1000)"ye ait olduğu belirtilmiştir. Bunu tercümenin sonunda geçen şu beyitten de anlamaktayız:

141 Naẓar ḳılub bu naẓm-i iʿtiḳāda
Getüren **Şemʿî** ḫayr-ile yâda [162]

Tercümenin yazılış tarihine dair bilgi ise A nüshasındaki "Temmet bi-hâẓihi nazmu'ş-şerîf bi-ʿinâyeti'llahu teʿâlâ 1091" şeklindeki kayıtta bulunmaktadır.[163]

Tercümenin ilk dört beyit kasîdenin kâfiyesiyle uyumlu bir şekilde Arapça olarak kaleme alınmıştır. Tercümede takip edilen yol kasîdenin Arapça beytinden sonra iki beyitlik Türkçe tercümesinin verilmesi şeklindedir.

Tercüme sırasında kasîdenin vezni ve kâfiye düzenin korunduğu gözlenmektedir. Bunun yanı sıra beyitlerdeki kâfiye kelimelerinin değiştirilmeden

---

yaşadıktan sonra İstanbul'a gider ve Ali Dede Tekkesi'ne girer. Sadık hizmetinden dolayı kısa zamanda Şeyh'in teveccühünü kazanıp, "şeyhlik" mertebesine ulaşmıştır. Şem'î m.1600 yılından sonra, İstanbul'da vefat etmiştir. Çoğu şerh şeklinde olan Şem'î'nin bazı eserleri şunlardır: *Şerh-i Divân-ı Hafız, Şerh-i Gülistan, Şerh-i Bûstân, Şerh-i Pend-i Attâr, Şerh-i Bahâristân, Şerh-i Mantıku't-tayr, Şerh-i Subhetu'l-ebrâr ve Şerh-i Tuhfetu'l-ahrâr.* Şem'î'nin "*Mesnevî Şerhi"* ise, Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin 6 cilt Türkçe tercüme ve şerhidir. Eserin ikinci cildinin başındaki bilgiye göre, m. 1588 (h. 997)'den önce şerh edilmeye başlandığı ve altıncı cildin dîbâcesine göre de m. 1600 (h. 1009) yılında tamamlandığı anlaşılmaktadır. Eserin beş cildi, III. Murad adına ve bu Sultanın vefatından sonra da altıncı cildi III. Mehmed adına şerh edilmiştir. Şem'î zamanında kendi yazdığı şiirlerini bir divânda toplamadığından, şiirleri çeşitli mecmualarda bulunmuştur. Bu sebepledir ki çok sayıda şiiri Türk Edebiyatı'nda başka şâirlerin manzûmeleri ile karışmıştır. Şem'î'nin mecmua ve cönklerde bulunan şiirleri başkaları tarafından divana alındığı için bu şâirimizin şiirleri kendisinden sonra yaşayan ve aynı mahlası kullanan şâirlerin şiirleriyle karıştırılmıştır. Prizrenli Şem'î'nin şiirleri en çok, kendisinden 2-3 yüzyıl sonra yaşamış olan Konyalı ve Kıbrıslı Şem'î adlı şâirlerin şiirleriyle karıştırılmıştır. bk. Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1915-1924, s. 394; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî* (haz. Mustafa Keskin, Ayhan Öztürk, Hamdi Savaş, Havva Kurt), İstanbul 1997, III, 170; Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*, İstanbul 1982, s.142, Murat A. Karavelioğlu, "Türk Edebiyatında Şemʿî Mahlaslı Şâirler ve Pirizrenli Şemʿî", *TDED*, sy. 32 (İstanbul 2005), s. 65-80, a.mlf., *XVI. Yüzyıl Şâirlerinden Prizrenli Şemʿî'nin Divanı'nın Edisyon Kritiği ve İncelenmesi*, (doktora tezi, 2005, MÜTAE).

[162] N1, vr. 63[a]; N2, vr. 70[b]; A, vr. 33[b].

[163] A, vr. 33[b]. Bu tarih kasîdenin istinsah tarihi olmalıdır.

tercümede de kullanıldığı dikkati çekmektedir. Aşağıdaki birkaç beyit buna misâl olarak verilebilir:

Ve yüʿṭa'l-kütbü baʿżan naḫvü yümnâ
Ve baʿżan naḫvü ẓahrin ve'ş-şimâli

113 Mekâtib k'oldı aʿmâl anda muʿlem
Ṣağından ṣolına aḫyâra ol dem

114 Velî eşrâra ıʿṭîye cihet hem
Olıser cânib-i ẓahr u şimâli [164]

Feḫûżû fîhî ḥıfẓan veʿtiḳāden
Tenâlû cinse eṣnâfi'l-menâli

125 Şuruʿ idüb pes iy ehl-i seʿâde
Dürişüñ bunda ḥıfẓ-ı iʿtiḳāda

126 Vesîledür çü bu cümle murâda
Bulasız Ḥaḳ'dan envâʿ-ı menâli[165]

Tercümenin dilinin sâde olmadığı hemen göze çarpmaktadır. Arapça'dan tercüme edilmiş olmasının da tesiriyle tercümenin şiiriyeti zaafa uğramıştır. Mânâdan uzaklaşmak istemeyen şâir, şiirinin anlaşılmasını zorlaştıracak kadar Arapça kelimelerden istifâ etmiştir.

Dönemi nazar-ı itibara alındığında vezindeki aksaklıkların giderilmesi için imâle, zihaf ve ulamaların kullanılmış olması da gayet tabiidir.

[164] N1, vr. 61[a]; N2, vr. 69[a]; A, vr. 32[b].
[165] N1, vr. 62[a]; N2, vr. 69[b]; A, vr. 33[a].

6. Kasîde-i Duʿâʾi'l-İstiğfâr

Mecmuada yedinci eser yer alan kasîde N1 nüshasında 63[a]-67[a], N2 nüshasında 8[b]-12[a] varakları arasındadır. Kasîdenin başındaki "Haẕihi manẓumeti duʿâʾi'l-ʾistiġfâri li-Ebî Medyen rahimehullahu" ifadesinden şâirin Ebî Medyen[166] isminde bir zât olduğu anlaşılmaktadır.[167] Kütüphane kataloglarında da kasîdenin nâzımı hakkında bilgi verilmezken Nuruosmaniye 4906 no'lu mecmuanın yer aldığı katalogda mütercimi olarak Ebî Meyden ismine rastlanmaktadır. "Ḳaṣîde-i Duʿâʾi'l-İstiġfâr" ismini bütün beyitlerin ilk mısraının "Estaġfirullahe" ibaresiyle başlamasından aldığı söylenebilir.

Kasîde aruzun "*Mef'ûlü/Müstefilün/Müstefilün/Feilün"* kalıbıyla yazılan kasîdenin başında besmele bulunur. Kâfiye dizilişi "aa/ba/ca/da…" şeklindedir. Mecmuada bu tercümeyi farklı kılan mensur bir şekilde kaleme alınmış olmasıdır.

---

[166] Ebû Meyden Şuayb b. Hüseyin: Meşhur Endülüs mutasavvıfı, İşbiliyye civarındaki Cantillana kasabasında doğmuş, h. 594 (m. 1197-1198) tarihinde vefat etmiş ve Tilemsen yaknıında el-Ubdâd'a defnedilmiştir. Fakir bir aileye mensuptu. Henüz küçük yaşlarında Kur'ân-ı Kerîm'i ezberlemiş ve yine o sıralarda dokumacılık sanatını da öğrenmiştir. Daha sonra tahsil için Fas'a gitmiş, orada tasavvufa meyletmiş ve Şeyh Ebû Ya'san'dan faydalanmıştır. Dünyayı ve ona karşı olan muhabbeti terk ederek tasavvufî mertebeleri aşmış ve kutupluk makamına yükselmiştir. Fas'da birkaç senelik ikametten sonra Mekke'ye gitmiş ve rivayete göre orada meşhur Abdü'l-Kadir Gîlanî ile buluşmuştur. Mekke'den ayrılıp Becâye şehrine yerleşmiş, orada büyük şöhret kazanmıştır. Neşrettiği akîde metinleri Sultan Ebû Yusuf, Ya'kûb'u kuşkulandırmış ve Merakeş'e celbedilmiştir. Ancak bu seyahat sırasında yolda vefat etmiş ve Rabiatü'l Ubbâd'a defnedilmiştir. Ubbâd köyündeki mezarı halen ziyaretgâhdır. İbnü'l-Arabî, *Fütûhat-ı Mekkiyye*'sinde ondan pek çok bahsetmiş ve birçok hikayeler nakletmiştir. Fakat bununla beraber onu hiç görmemiştir. Ebû Medyen tarafından ta'lim edilen akide Yahya bin Haldûn'a göre onun ekseriya tekrar ettiği şu beyitte hülasa edilmiştir."Eğer hakikî hedefe ulaşmak istiyorsan, Allah'tan başka maddî ve maddeye bağlı bulunan herşeyi terket". Ebû Medyen'in eserleri bazı tasavvufî ve dinî şiirler ile, bir "vasiyyet" ve bir "akîde"den ibarettir. Bu yazmalar Paris ve Cezayir milli kütüphanelerinde, arapça yazmalar kısmında mevcuttur. bk. Nihat Keklik, *İbnü'l-Arabî, Hayatı ve Çevresi*, İstanbul 1966, s. 91-93. Ayrıca Kâmusu'l-Alam'da Ebû Medyen'le ilgili şu bilgiler aktarılır: "Endülüs'ün meşâhir-i meşâyihinden olup an asl mağripteki Becaye şehrinden idi. Fıkh-ı Mâliki'de ve ulûm-ı sâirede yed-i tûla sahibi olmağla beraber Salih ve müttaki ve sahib-i kerâmât bir zât olmağla, aktar âliminden müridan dergahına müracaat iderlerdi. h. 594 (m. 1197-1198) tarihinde vefat etmiştir. Muhyiddin Arabi bu zatla görüşüp enfâs-ı müteberrikesiden müstefid olmuşlardı." bk. Şemsettin Sâmi, *Kâmusu'l-A'lam*, İstanbul 1306, I, 759.

[167] N2, vr. 8[b].

Tercümeye “Estaġfirullahe”nin Türkçe karşılığı olan “Allah’dan maġfiret ṭaleb derim” ifadesiyle başlanmaktadır.

> “Allah’dan maġfiret ṭaleb iderim ancılayın Allah ki muʿẓim deryâlarda ve enginlerde mütelâṭım olan şiddetli mevcler üzre gemiler icrâ ider.”

Tercüme her ne kadar mensur olsa da zaman zaman devrik cümlelerin vermiş olduğu havayla şiiriyet kazanmıştır. Misâl olarak şu beyitlerin tercümeleri verilebilir:

3 **Estaġfirullahe ġaffâre’ẕ-ẕünûbi limen**
Bi’l-inkisâri ve’ẕ-ẕülli ve’n-nedemi

Allahdan maġfiret ṭaleb iderim ancılayın Allah ki ġaffâre’ẕ-ẕünûbdur inkisâr u meẕellet ve nedâmet ile gelenlere.

5 **Estaġfirullahe min sırrî ve min ʿalenî**
Ve min teḳallübi ḳalbî ve’btisâmi femî

Allah’dan maġfiret ṭaleb iderim gizlim ve âşikâre içün ve ḳalbimüñ teḳallübi içün ve aġzımuñ tebessümi içün.

10 **Estaġfirullahe mimmâ ḳad cenethu yedî**
Mine’l-ḫaṭâyâ ve mimmâ ḳaddemtü ḳademî

Allah’dan maġfiret ṭaleb iderim elüm cinâyet itdüği şeylerden ve ḫaṭâyâmdan ve ayaġum taḳdîm itdüği şeylerden

Kasîdenin mensûr tercümesinde “ġaffâre’ẕ-ẕünûb, Settâr’al-ʿuyûb, ḳable’l-vücûd, niʿam-ı keṯîre, yevm-i ḥaşr, eżʿâf-ı mużâʿaf, ezel-i âzel” gibi Arapça terkiplerin yanı sıra “kendü, ancılayın, içün, eyü” gibi arkaik kelimeler de kullanılmıştır. Dili sâde ve anlaşılır olan tercümenin bütününe bakılacak olursa Eski Anadolu Türkçesi özellikleri barındırdığı söylenebilir. Aitlik eklerinde yuvarlaklık hâkimdir. (benüm, kendü, aġzımun, ḳalbimün… vb gibi). “b-p” değişimi de henüz görülememektedir. (olub, idüb, taleb… vb gibi)

7. Kasîde-i Tantarâniyye

7. a) Kasîde-i Tantarâniyye Hakkında Genel Bilgi

Arap Edebiyâtında *el-Kasîdetu't-Tantarâniyye* adıyla bilinen kasîdenin müellifi Muiniddin Ebu Nasr Ahmed b. Abdurrezzak et-Tantarânî'dir. Doğum tarihine kaynaklarda rastlanmamakla birlikte vefâtı h. 485 (m. 1092) dir. Müstakimzâde'nin *Mecelletü'n-Nisâb* adlı eserinde nisbesi el-Meragî el-Halebî olarak zikrediliyorsa da diğer kaynaklarda böyle bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bazı kaynaklarda ise bu kasîde yanlış olarak Reşidüddin Vatvat'a nispet edilmiştir.[168]

Şemsettin Sâmi *Kamusu'l-Alam*'da Tantarânî ile ilgili bize şu kısa bilgiyi vermektedir.

> "Meşâhir-i ulemâ ve şuaradan olup Nizamü'l-Mülk zamanında Bağdad'da Nizâmiye medrese-i meşhûre müderrislerinden bulunmuş, bir çok âsâr ve ve telifâtla bir hayli eşâr ve 'Kasîde-i Tantarâniye' ünvanıyla zü-kâfiyeteyn bir kasîde-i meşhûre bırakmıştır." [169]

Tantarânî hakkında kaynaklardaki bilgiler buradan öteye geçememektedir. Bu sebepten Şemsettin Sâmî'nin zikrettiği ancak henüz ilim âlemin tanışmadığı bu eserlerin, te'liflerin ve şiirlerin mevcûdiyeti hakkında şu an için herhangi bir hüküm vermekten uzağız.

Tantarânî kasîdesini Büyük Selçuklu Devleti'nin meşhûr veziri ve Nizâmiye Medresesi'nin kurucusu Nizâmülmülk (m. 1018-1092)[170] için yazmıştır. Şâirin Bağdat'taki Nizâmülmülk medresesinde müderris oluşu ve bu kasîdeyi ona yazışı Nizâmülmülk'ün himâyesinde olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra kasîdedeki medih ve nitelemelerdeki mübalağalardan olsa gerek bu kasîdenin Hz. Peygamber için yazılmış olduğu da ileri sürülmüştür. Nitekim Hz. Peygamber hakkındaki kasîdelerin toplandığı pek çok matbu ve yazma mecmuaya bu kasîdenin de alınmış olması bu

---

[168] M. A. Yekta Saraç, *Şeyhülislam Kemal Paşazâde, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Bazı Şiirleri*, İstanbul 1995, s. 81.

[169] Şemsettin Sâmi, *Kamusu'l-Alam*, İstanbul 1311, IV, 3018.

[170] Geniş bilgi için bk. İsmet Parmaksızoğlu, "Nizâmülmük", *Türk Ansiklopedisi*, Ankara 1977, XXV, 299-300.

görüşü desteklemektedir. İstanbul kütüphanelerinde eserin Türkçe şerhlerinin yanı sıra Arapça şerhlerine de rastlanmaktadır.[171]

Kasîde otuzbeş beyit olup muhtevası itibarıyla nesib, gazel, medih, ve dua gibi klasik kasîde bölümlerine ayrılır. Ancak Arap Edebiyât'ındaki kasîde usûlüne pek de uymamaktadır. Bununla birlikte şiirin kasîde olarak adlandırılması muhtemelen Nizamülmülk adına yazılmış bir medih olması dolayısıyladır. Bendlerden oluşmuştur ve kasîdenin kâfiyelenişi "aa, xa, xa, xa; xx; xy, xy, xy; zz;…" şeklindedir. Altıncı kısım hariç -her beş beytin sonunda- farklı kâfiyedeki bir beyit vardır ki bu beyitle bentler birbirinden ayrılır. Devletşah tezkiresinde "Kasîde-i Tercî" diye zikredilen bu kasîde Arap Edebiyâtında musammat olarak adlandırılan nazım şekline daha fazla uymaktadır. [172]

Kasîdenin vezni, bahr-i remel-i müsemmenin mahzuf şekli yani "failatün" aslî cüz'ünün sonundaki sebeb-i hafifin yani "tün"ün düşürülmesiyle kalan "failâ" unsurunun yerine "failün" cüz'ünün konulmuş şeklidir. Kasîde Arapça yazılmış olduğu halde ideal ölçüsü olan altılı bahirlerle değil Acem aruz tarzında benimsenen sekizli şeklinde yazılmıştır. Kâfiyesi müteradif yani birbirini takip eden iki sakin harften müteşekkildir. Ayrıca zü'l-kâfiyeteyndir. Yani her mısrada iki kâfiye vardır. [173]

7. b) Kasîde-i Tantarâniyye ve Manzum Tercümesi

Mecmuamızda yer alan *Kasîde-i Tantaraniyye manzum tercümesi* Kemal Paşazede'ye[174] aittir. Kemal Paşazade, *Tantaraniyye kasîdesi*nin özünü, mânâsını

---

[171] M. A. Yekta Saraç, *Şeyhülislam Kemal Paşazâde, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Bazı Şiirleri*, s. 82.

[172] *a.g.e.*, s. 82-83.

[173] *a.g.e.*, s. 83.

[174] Kemâl Paşazâde Ahmed Şemseddin Efendi (İbn-i Kemâl, v. 940/1534) : Şeyhülislâm, tarihçi ve şâir. Şehzâde Bayezid'e (II. Bayezid) lalalık yapmıştır. Dedesine nispetle Kemâl Paşazâde veya İbn-i Kemâl diye anılmıştır. 1469 (3 Zilkade 873) yılında dünyaya gelmiştir. Bazı kaynaklarda Tokat'ta, bazılarında da Edirne'de doğduğu kaydedilmekte, Amasya'lı olduğu da ileri sürülmektedir. İstanbul'un fethinde bulunan babası Süleyman Çelebi'nin 879'da (1474) Amasya muhafızlığına tayin edildiği ve Şehzade Bayezid'in maiyetinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Önceleri babası gibi askeriliğe heves ederek sipahi olmuşsa da sonraları ilmiye sınıfına geçmiştir. Molla Lütfî, Hatipzâde gibi devrin ünlü âlimlerinden ders alan Kemal

korumakla beraber kuru bir tercüme, mânâ aktarımı yoluna gitmemiş beyitleri bir nevi şerh ederek mânaya zenginlik katmıştır. Bu sebeple olsa gerek manzûme bazı nüshalarda "şerh" olarak nitelendirilmiştir.[175]

Kemal Paşazade kasîdenin Arapça her beytini, iki beyitli "nazım"larla mânâ bütünlüğünü ve kasîdenin iç düzenini bozmadan Türkçeye aktarmıştır. Şâirin bu manzum tercümesinin kütüphanelerde pek çok nüshasının olması da manzumenin beğenildiği ve itibâr bulduğu fikrini vermektedir.[176]

Kasîde-i Tantaraniyye ve Kemal paşazâde'ye ait manzum tercüme mecmuada 9. sırada yer almaktadır. Kasîde N1 nüshasında 67^{a}-69^{a}, N2 nüshasında ise 80^{b}-83^{b} varakları arasındadır. N1 nüshasında başlık kısmı boş bırakılırken, N2 nüshasında başlık "Kasîde-i Ṭanṭaranî Li'ş-Şeyḫi Yemânî Vird-i Laṭîf-i Sulṭânî" şeklindedir. Tamamı 37

Paşazâde tahsilini Edirne Darü'l-Hadîsi'nde tamamlamıştır. Edirne ve İstanbul'da çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. 1515'de Edirne kadısı, 1516'da da Anadolu kazaskerliğine getirildi. 1519'da azledilerek Edirne Darü'l-Hadîsi'ne tayin edildi. Zembilli Ali Efendi'nin vefatı üzerine şeyhülislâm olan Kemal Paşazâde vefatına kadar bu vazifesinde kaldı. Değişik konularda pek çok eser vermiş olan Kemal Paşazâde nesir yanında nazmı da başarıyla kullanmıştır. Edebî yönü telifle ve tedrisle meşgul olması ve halkın dini meseleleriyle ilgilenmesinden dolayı geri planda kalmıştır. Buna bağlı olarak şiirleri derin hayallerden, edebî sanatlardan çok hikemî unsurlar barındırmaktadır. Nesri hakkında da , Türk yazı dilinin halk dilinden uzaklaşmasında etkili olduğu yahut ağır ve tumturaklı bir dil kullandığı şeklindeki hükümler ileri sürülmüşse de bunlar gerçeği yansıtmaz. Sadelik ve akıcılık özelliklerini muhafaza eden sanatkârane nesri kendi döneminden itibâren takdir edilmiştir. Osmanlı tarihinde yer alan en büyük âlimlerden biri olan İbn-i Kemâl, tarih, edebiyat, dil ve İslâmi ilimlere dâir Türkçe, Arapça ve Farsça olarak irili ufaklı 209 eser bırakmıştır. Eserlerinden bazıları şunlardır; Tevârih-i Âl-i Osmân, Kemâl Paşazâde Divânı, Resâil-i İbn-i Kemâl, Yusuf u Zelîha Mesnevisi, Usulnâme, Câmiü'l-Fürs, Dekâiku'l-hakâik, Nigâristan, Kasîde-i Bürde'nin ve Kasîde-i Tantaraniyye'nin Manzum Tercümesi vb. gibi. Geniş bilgi için bk. Şerafettin Turan, "Kemalpaşazâde (Hayatı)", *DİA*, Ankara 2002, XXV, 238-240; M. A. Yekta Saraç, *Şeyhülislam Kemal Paşazâde, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Bazı Şiirleri;* Nuri Akbayar, Cahit Baltacı, "Kemalpaşazâde Ahmed Şemseddin Efendi (İbn-i Kemal)" , *TDEA*, İstanbul 1982, V, 275.

[175] M. A. Yekta Saraç, *Şeyhülislam Kemal Paşazâde, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Bazı Şiirleri*, s. 83.

[176] *a.g.e.*, s. 84.

beyit olan kasîdenin aslından ve tercümesinden 18 beyit mecmua nüshalarında eksiktir.[177] Tercümenin vezni kasîde ile aynıdır. Kasîdenin ilk beyti ve tercümesi;

Yâ ḫaliyye'l-bâlî ḳad belbelte bi'l-belbâli bâl
Bi'n-nevâ zelzeltenî ve'l-ʿaḳlü fi'z-zilzâli zâl

1 İy meh-i nâ-mihribân âvâre ḳılduñ göñlümi
Hicr-ile bî-ṣabr idüb bî-çâre ḳılduñ göñlümi
Fürḳatüñ ṣaḥrâlarında dem-be-dem Mecnûn gibi
ʿAḳlımı zâil ḳılub ġam-ḫâre ḳılduñ gönlümi[178]

şeklindedir. Son beyti ise;

Düm ʿâlâ raġmi'l-ʿidâ ve'rbaḥ bi-ʿavdi fi'l-ʿîdi fî
Devletin ġarreʾe fîhâ edûmü'l-elṭâfi ṭâf

17 Düşmenüñ raġmına dâyim devletüñ bâḳī ola
ʿÎş [ü] nûşuñ meclisinde ay u gün sâḳī ola
Gündüzüñ ʿîd ü saʿâdet-baḫş u gîceñ ḳadr olub
Luṭf-ı Yezdân ʿizzü şâneh ḥâfiż u vâfî ola[179]

Kemal Paşazâde'nin aslında bu *manzum tercüme*yi Sultan için söylemiş olduğu açıktır. Tantaranî'nin Nizâmülmülk'ü medhederken kendine has bir üslûp ve şekil kullanması gibi Kemal Paşazâde de tercümesinde klasik kasîde tarzının dışına çıkarak padişahı medhetmiştir. Manzumenin kütüphanelerde bulunan nüshalarının çokluğu dikkate alındığında bunda oldukça muvaffak olduğu söylenebilir.[180]

[177] Eksik beyitler metin kısmında belirtilmiştir.

[178] N1, vr. 67[b]; N2, vr. 80[b].

[179] N1, vr. 69[a]; N2, vr. 82[b].

[180] M. A. Yekta Saraç, *Şeyhülislam Kemal Paşazâde, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Bazı Şiirleri*, s. 84.

8. Kasîde-i Münferice

8. a) Kasîde-i Münferice Hakkında Genel Bilgi

"İçaçıcı, ferahlatıcı kasîde" mânâlarına gelen *el-Kasîde-i Münferice* İbnü'n-Nahvî adıyla bilinen kelâm, fıkıh ve nahiv âlim, şâir Ebu'l-Fazl Yûsuf b. Muhammed b. Yûsuf et-Tevzerî (v. h. 513/m. 1119)[181] tarafından nazmedilmiştir. [182]

Kasîde *el-Ferec ba'de'ş-şidde*, *Ümmü'l-Ferec*, *el-Fütûh*, *el-Münferice* adlarıyla da tanınmaktadır. İbnü'n-Nahvi'nin kasîdesini kendisi Tevzer dışında iken malının gasp edildiğini duyması üzerine nazmettiği rivâyet edilmektedir. Allah'a teslimiyet duygularını dile getiren bu kasîde büyük bir üne kavuşmuş, sıkıntılı ve kederli insanların virdi haline gelmiştir. Öyle ki kasîde zamanla duâ mecmualarına girmiş ve bütün sıkıntıların giderilmesi için okunur olmuştur. Subkî (h. 770/m. 1370) *el-Kasîde-i Münferice*'nin ism-i a'zâmı içerdiğine, bu sebeple kasîdeyi duâ olarak okuyan kişinin duâsının mutlaka kabul olacağına inanıldığını söyler.[183]

Kasîde-i Münferice'nin ilk beytinde yer alan "İşteddi ezmetü tenfericî" (Ey çile şiddetlen, şiddetlen ki sevince dönüşesin!) nidâsının da Resûlullah'ın bir hâdisi olduğu ve Mekkeli Müslümanlara uygulanan işkencelerle dolu meşhur ambargo olayında söylenmiş olabileceği rivâyetler arasındadır.[184]

---

[181]Asıl adı Ebu'l-Fazl Yûsuf b. Muhammed b. Yûsuf et-Tevzerî olan İbnü'n-Nahvî Tunus'un Tevzer kasabasında doğdu. Derslerinde nahiv ilmine ağırlık verdiği için "İbnü'n-Nahvî" künyesiyle tanındı. Öğrenimine Tevzer'de başladı. Burada çeşitli âlimlerden dersler aldı, öğrenimini tamamladıktan sonra Tunus'ta ders vermeye başladı. Ancak yöneticilerle anlaşamayıp buradan ayrıldı. Benî Hammad Kalesi, Sicilmâse ve Fas sonraki durakları oldu. Sert tabiatıyla gittiği yerlerde fazla barınamayan İbnü'n-Nahvî çıktığı uzun hac seyahatinden sonra yine Benî Hammad kalesine döndü ve burada vefât etti. bk. İsmail Durmuş, Hüseyin Elmalı, "İbnü'n-Nahvî", *DİA*, İstanbul 2000, XXI, 163-164.

[182] Kasîde-i Münferice Muhammed b. Ahmed b. İbrahim el-Attar el-Kureşî (590/1194), es-Subkî ve İmam Gazalî'ye de nisbet edilmiştir. bk. Hüseyin Elmalı, İbnü'n-Nahvî, el-Kasîdetu'l-Münferice'si ve Tercümesi, *D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. XVI (İzmir 2002), s. 42.

[183] İsmail Durmuş, Hüseyin Elmalı, "İbnü'n-Nahvî", *DİA*, XXI, 163-164.

[184] Yusuf Kılıç, "Kasîde-i Münferice Tercemesi", *İslâmi Edebiyât*, 13 (İstanbul 1991), s. 28-29.

Kasîde-i Münferice şerhleriyle birlikte birçok defa basılmış, üzerinde şerh, tercüme, tahmis, tesbîʿ, taştîr, taklid, muâraza ve tazmin türü çalışmalar yapılmıştır.[185]

Yahyâ b. Zekeriyâ el-Mukrî, Ebu'l-Hasan Ali b. Yusuf el-Basrî ve Ebu'l-Abbas Ahmed b. Ebu Zeyd Abdurrahman en-Nakâvisî el-Becâî (Çeşitleri kütüphanelerde birçok yazması bulunan bu şerhin önsözünde İbnü'n-Nahvî'nin hayatı da anlatılmıştır.) adlı şâirler kasîdeye Arapça şerh yazmışlardır. İsmail b. Ahmed el-Ankaravî el-Mevlevî ise Türkçe olarak yazdığı *el-Hikemü'l-Münderice fî Şerhi'l-Münferice* adlı eserin de diğer şerhlere de değinerek şerhi yazma sebebini açıklamıştır. [186]

Tahmîsu'l-Kasîdeti'l-Münferice adıyla bir çok şâir de bu kasîdeye tahmis yazmışlardır: İbn Melik, Ahmed b. Âmir b. Abdulvahhâb et-Ta'zi ve Harputlu Abdulhamîd Hamdî'nin[187] tahmîsleri gibi. Selâm b. Ömer el-Mizâhî ise kasîde için yazılan sekiz tahmîsi *el-Le'âli'ü'l-mübehrece fî Tahmîsi'l-Münferice* adıyla bir mecmuada toplamıştır.[188]

Kasîde-i Münferice; Ebu'l-Fazl Muhammed b. Ahmed b. Eyyûb ed-Dımaşkî el-Mehdî tarafından şerh, Mustafa b. Kemâluddîn es-Sıddîkî el-Bekrî ve Abdulğani en-Nablûsî adlı şâirler tarafından taklîd ve Hüseyin b. Es'ad el-Hüseynî ed-Dehistânî tarafından da Farsça'ya çevrilmiştir.[189]

Nüshalarına göre kırk-elli beyit arasında değişen kasîde, "feilün" tefʿilesinin sekiz defa tekrarından oluşan ve şiirde çok az kullanılan "habeb (mütedarik) bahri" üzere yazılmıştır. Terkipleri kolaydır.

---

[185] İsmail Durmuş, Hüseyin Elmalı, "İbnü'n-Nahvî", *DİA*, XXI, 163-164.

[186] Hüseyin Elmalı, İbnü'n-Nahvî, el-Kasîdetu'l-Münferice'si ve Tercümesi, *D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. XVI, s. 42.

[187] Oğlu Kemâleddin Harpûtî tarafından da Türkçe olarak şerh edilen bu eser Elazığ Vilayet Matbaası'nda h. 1317 yılında basılmıştır. bk. a.g.m., s. 49.

[188] İsmail Durmuş, Hüseyin Elmalı, "İbnü'n-Nahvî", *DİA*, XXI, 164.

[189] Hüseyin Elmalı, İbnü'n-Nahvî, el-Kasîdetu'l-Münferice'si ve Tercümesi, *D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. XVI, s. 42.

8. b) Kasîde-i Münferice-i Revḫânî ve Manzum Tercümesi

Mecmuada yer alan son eser olan *Kasîde-i Münferice* ve *manzum tercümesi*dir. Mütercimi belli olmayan tercümenin beyit sayısı kasîdeyle aynı olup 43 beyittir. Manzum tercümeye geçilmeden 4 varaklık mensur kısımla Kasîde-i Münferice'nin Sebeb-i Telîf'i ve faziletleri anlatılmıştır. Bu kısımda önce kasîdenin nasıl ortaya çıktığı ve şerh edenlerin birçok kerâmetler gördükleri anlatılmıştır.[190] Sonra besmeleyle birlikte başlayan hamdele, salvele ile devam edip İbnü'n-Nahvî'nin hayatından kısaca bahsedilmiştir.[191]

Mensur kısmın sonlarına doğru mütercim kasîdeyi dilimize kazandırırken beyitlerin anlamlarını ve kelimelerin iraplarını doğru bir şekilde verebilmeyi şu sözleriyle yüce Allah'tan niyaz etmektedir:

> "Meddallâhu teʿâlâ ẓılale devletihi ʿalâ mefâriḳi eḥibbâʾihi'l-muḫliṣîne ve ḥaşruhu meʿa'ṣ-ṣıddîḳîne ve'ṣ-ṣühedâʾi ve'ṣ-ṣâliḥîne ḳaṣîde-i meẕkûreye lisân-ı Türkî ile meʿâni-i lifâtı mübeyyen ve keşf-i iʿrâb u iżâḥ-ı meʿânî-i ebyâtını müteżammın teʾlîfini irâde ve iltimâs buyurdıḳlarına binâʾen mütevekkilen ʿale'l-meliki'l-ʿallâm isʿâf-ı merâmları ḳarîn-i cidd ü ihtimâm ḳılunub bi-fażlillahi'l-meliki'l-ekber aḥsen-i vech üzre itmâmı müyesser ve meʾmûl ve meʾmûr olan ṭavr-ı ṭarz üzre iḫtimâmı muḥaḳḳaḳ ve muḳarrer oldı nefeʿ allahu bi haẕe'ṭ-ṭâlibîne min kürûbi'd-dehri ṭarran âmîn."[192]

Tercümenin kâfiye dizilişi "aa/ba/ca/da…" şeklindedir. Kâfiye bulmakta zorlanmayan mütercim vezin olarak da "*Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün*" kalıbını tercih etmiştir. Tercümede oldukça başarılı olan şâir kasîdenin lirizmini de şiirine taşımayı başarmıştır.

Veiẕa'nfetaḥat ebvâbu hüden
Faʿcel li-ḫazâʾinihâ velici

---

[190] N1, vr. 70[b]; N2, vr. 71[b].

[191] N1, vr. 71[a]-74[b]; N2, vr. 72[a]-75[a].

[192] N1, vr. 74[a]; N2, 74[b].

14 Ḥaḳ ḳażâsına rıżâ bâb-ı hidâyet feṯḥidür
Gence gir ḳapu açılsa fevt ḳılma furṣatı[193]

Yazıldığı dönem itibariyle imâle, zihaf ve ulamalara sıkça başvurulmasına rağmen aruzun itinâlı bir şekilde kullanıldığı dikkat çekmektedir. Misâl olarak şu beyitler verilebilir:

4 Vardur elṭâf u ʿaṭâsı yâ nihâyetsiz Ḥaḳ'un
Cân u dillerden açar feyẓ-i ʿaṭâsı miḥneti[194]

12 Ḥikmet-i Mevlâ'ya şâhiddir cihân burhânı heb
Ḥikmeti emr-ile ḳāʾimdür ʿacâyib ṣanʿati[195]

Tercümede Arapça kelimelerin yanı sıra Farsça kelimeler de kullanılmıştır. Ayrıca tercümenin ahengini bozmayacak şekilde Arapça ve Farsça kelimelerin oluşturduğu terkipler de kullanılmıştır. Misâl olarak şu beyitler verilebilir:

5 Bûy-i elṭâfı demâdem mürde-dil iḥyâ ider
Nefḥa-i feyżine Ḥaḳḳ'un dilden eyle himmeti[196]

17 ʿÎyş-i bâḳī andadır meclâ-yı aʿlâ andadır
Râh-i Mevlâ oldurur ol behceti cân vuṣlatı[197]

Makta beytinde herhangi bir mahlas bulunmayan kasîde şöyle sona ermektedir.

43 Ol Muḥammed âl u aṣḥâb ḥürmeti-yçün yâ İlâhi
Tîz irişdür bize luṭfuñdan feraḥ-la nuṣreti[198]

---

[193] N1, vr. 75[b]-76[a]; N2, vr. 76[b].
[194] N1, vr. 74[b]; N2, vr. 75[a].
[195] N1, vr. 75[b]; N2, vr. 76[a]
[196] N1, vr. 74[b]; N2, vr. 75[b].
[197] N1, vr. 76[a]; N2, vr. 76[b].
[198] N1, vr. 79[a]; N2; vr. 79[b].

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MECMUADAKİ ESERLERİN KARŞILAŞTIRMALI METNİ

1.Mecmuanın Yazma Nüshalarının Tavsifleri

Tezimize konu olan mecmuanın kütüphane kataloglarında bulabildiğimiz kayıtlı nüshaları şunlardır:

a) Nuruosmaniye Yazma Eser Ktp., Nuruosmaniye, nr. 4906 (“Teberdâr el-Bosnevi, Zülüflü Mustafa” adına kayıtlıdır)

b)Nuruosmaniye Yazma Eser Ktp., Nuruosmaniye, nr. 2872 (“Zülüflü Mustafa Tebrdâr” adına kayıtlıdır.)

c) Süleymaniye Yazma Eser Ktp., Tercüman Gazetesi, nr. Y-352 (“Mustafâ” adına kayıtlıdır.)

d) İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, nr. 625 (“Mustafa Bosnavi” adına kayıtlıdır.)

e) İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, nr. 1294 (“Mustafâ Bosnavi” adına kayıtlıdır.)

Nüshaların tavsifi ise şöyledir.

a) Nuruosmaniye Yazma Eser Ktp., nr. 4906 (Metinde **N1** olarak gösterilmiştir.)

Terceme-i Hilyeti'n-Nebi (8-21) adıyla kayıtlı olan eser Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi’nde Nuruosmaniye Koleksiyonu içinde yer almaktadır.

Başı: Bismillahi’r-raḥmani’r-raḥîm
ʿAn Ebî Hureyrete raḍıyallahu teʿâlâ **ʿanhu** Ebû Hureyre’den rivâyet…

Sonu: Ol Muḥammed âl u aṣḥâb ḥürmeti-yçün yâ İlâhi
Tîz irişdür bize luṭfuñdan feraḥ-la nuṣreti

79 varaklık bu nüshanın dışı 195x130, içi 139x85 ebatlarında ve 13 satırdır. Harekeli nesihle yazılmıştır. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değildir. Harekeli nesih hatla krem renkli, aharlı, orta kalınlıkta kağıt üzerinde başlıklar ve dua kısımları kırmızı, metin kısmı siyah mürekkeple yazılmıştır.

Nüsha tamir görmüş ve açık yeşil biz bezle kaplanmıştır. Miklepli, şirâzeli, ebru desenli bir mahfazanın içinde korunmaktadır. Mahfaza bordo çerçevelidir ve yaldızlı bir zencerekle tezyin edilmiştir.

Mecmuanın kapak sayfasında "ḳaṣâid" ifadesi ve "79" rakamı yazılı olup, sayfanın beyaz kısmı biraz yırtılmış ve kapak içinde kurt yenikleri mevcuttur. Eserin kapağının iç sayfasına mecmuada yer alan dokuz eserin adı[199] da eklenmiştir. Yaldızlı kahverengi bir kalemle 1[a] yaprağında eserin künyesine ait şu kayıt ve demirbaş numarası ilave edilmiştir.

> "Vaḳafe bedri'l-budûru't-tâmmât fî bedîʿil-ḥilâfeti ve'l-maḳâmât es-Sulṭân ibnü's-sulṭân es-sulṭân ebü'l-irşâd ʿOsmân İbnü's-sulṭân Muṣṭafa ḫân ceʿalellâhu birrehu bi-naşrıhi li'l-udebâ'i'l-icâb ve iḥsânihi bi-ẕikrihi li-cemîʿi'l-maʿârifi ve zevi'l-elbâb ve ene'd-dâʿî el-ḥâc İbrahim Hanif el-müfettiş bi-evkâfi'l-ḥaremeyni'l-muḥteremeyn ġufire lehu."

1[a] varağında bulunan mührün ilkinde "Elhamdülillâhillleẕî hedâna li-hâẕâ ve mâ künnâ li-nehtediye levlâ en hedânallah"; ikincisinde de "İbnü'n-Naẓîf İbrahim Hanif" [200]ifâdesi yazılıdır.

Yazmada başlıklar tezyinâtlı ve tezhipli ancak bazen başlık yeri boş bırakılmıştır. Yazı okunaklı olmakla birlikte bazı sayfalarda lekeler oluşmuştur. Kurşun kalemle varak numaraları sayfaların üst sol köşesine yazılmıştır.

---

[199] Nuruosmaniye Kütüphanesi 4906 no'lu nüshanın içindeki eserler sırasıyla şöyledir: *Şerḥ-i Esmaʾil-Ḥüsnâ, Münâcât, Ḥilye-i Resûl Ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem, Münâcât, Ḳaṣîde-i Bürde Şerhi, Münâcât el- mineʾz-zebûr, Ḳaṣîde, Manẓume-i Duʿâʾü'l-İstiġfâr Li-Ebî Meyden, Ḳaṣîde-i Li-Ebi'l-Faẓl Yûsûf Nahvî.*

[200] N2 nüshasının baş sayfasında da aynı mühürler bulunmaktadır.

b)Nuruosmaniye Yazma Eser Ktp., Nuruosmaniye , nr. 2872 (Metinde **N2** olarak gösterilmiştir.)

"Hilyetü'n-Nebî" adıyla kayıtlı olan eser Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi'nde Nuruosmaniye Koleksiyonu içinde yer almaktadır.

Başı: Haẕâ Tercüme-i Esmâʾü'l-Ḥüsnâ
Bismillahi'r-raḥmani'r-raḥîm

ʿAn Ebî Hureyrete raḍıyallahu teʿâlâ ʿanhu Ebû Hureyre'den rivâyet

Sonu: Gündüzüñ ʿîd ü saʿâdet-baḫş u gîceñ ḳadr olub
Luṭf-ı Yezdân ʿizzü şâneh ḥâfiż u vâfī ola
sübḥânellahi bükran ve eṣlan bismillahi'ş-şâfî bismillahi'l-kâfî

Kütüphane kayıtlarında müellifi Mustafa olarak kayıtlı olan bu nüsha harekeli nesih hatla 13 satır olarak yazılmıştır. 82 varaktan ibârettir. Telif tarihi h. 1069 (m. 1658)'dur. Dışı 187x125, içi 139x80 ebatlarındadır.

Kitap kahverengi meşin kaplı, şemseli, cetvelli, miklepli ve şirâzelidir. İç kapak sarı renktedir. Mecmuanın kapak sayfasında içerisinde yer alan eserlerin[201] adı belirtilmiş olup varak numarası olan 82 rakamı da kapak sayfasında yerini almıştır.

Kütüphane kayıtlarında yazmanın Sultan II. Osman tarafından vakfedildiği belirtilmiştir. Eserin 1[a] varağında bulunan vakıf kaydı şu şekildedir.

> "Vaḳafe es-Sulṭânü'l-aʿẓam ve'l-ḫâḳānü'l-muʿaẓẓam es-sulṭân İbnü's-sulṭân es-sulṭân ebü'l-meḥâmid ʿOsmân ḫân İbnü's-sulṭân Muṣṭafa ḫân daʿmet resâʾile mekremetihi müʾellefihi ve vesâʾile maʿdeleti müşrifihi ve ene'd-dâʿî li-devleti'l-ḫâc İbrahim Hanif el-müfettiş bi-evkafi'l-ḥaremeyni'l-muḥteremeyn ġufire lehu."

---

[201] Nuruosmaniye Kütüphanesi 2872 no'lu nüshanın içindeki eserler sırasıyla şöyledir: *Esmaʾil-Ḥüsnâ meʿa't-Tercüme, Ḳaṣîde-i İstiġfâr meʿa't-Tercüme, Naẓmu'l-mıṣrı'l-Buṣirî Ḳaṣîde-i Bürʾe meʿa't-Tercüme, Münâcât-ı Bâr-i Ḫüdâ ve Meḥâmid-i Server-i Kâʾinât ve Ḥilye-i Şerîf meʿa't-Tercüme, Ḳaṣîdeti'l-Cenneti's-Surûri'l-Bekrî, Ḳaṣîde-i Emâlî meʿa't-Tercüme, Ḳaṣîde-i Sûre-i Ẕebûr meʿa't-Tercüme, Ḳaṣîde-i Münferice meʿa't-Tercüme, Ḳaṣîde-i Ṭanṭarâni meʿa't-Tercüme.*

Yazmanın 1a vrağında iki mühür bulunmaktadır. Birincisinde, "Elhamdülillâhilllezî hedâna li-hâzâ ve mâ künnâ li-nehtediye levlâ en hedânallâh"[202] ikincisinde de "İbnü'n-Nazîf İbrahim Hanif" ibâresi yazılıdır.

c) Süleymaniye Yazma Eser Ktp., Tercüman Gazetesi, **nr. Y-352** (Metinde **T** olarak gösterilmiştir.)

"Şerh-i Hilyetü'n-Nebî" adıyla kayıtlı olan bu eser Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'nde Tercüman Gazetesi Koleksiyonunda bulunmaktadır. 10 varaktan ibaret olup, baş kısmı eksiktir.

Başı: Kevn ü kânuñ ḥâfızıdur perveri dünyâ-yı dîn
Sonu: Bir duʿâcı Muṣṭafâ'yam eylerem dâʾim duʿâ
Biñ altmış ṭoḳuzıncı senede naẓmum ʿayân

Harekeli nesih bir hatla 13 satır olarak yazılan eserin dışı 192x109, içi 140x75 ebatlarındadır. Telif tarihi h. 1069 (m. 1658) şeklinde kayıtlıdır. Kütüphane kataloğunda müellifi kısmında "Mustafâ" adı kayıtlıdır. Cetveller ve beyit araları altın yaldız cetvellidir. Şemseli, yaldız zencirekli, koyu kahverengi meşin kaplı, miklepli cilde sahiptir.

d) İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, nr. 625 (Metinde **A** olarak gösterilmiştir.)

"Hilyetü'n-Nebî" adıyla kayıtlı olan bu eser İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Türkçe Yazmaları Koleksiyonu içinde bulunmaktadır.

Kataloglarda Mustafa Bosnavi adına kayıtlı olan bu nüsha h. 1070 tarihlidir. Talik bir hatla 17 satır olarak istinsah edilmiştir. Dışı 195X120 mm, içi 140X70 mm ebatlarındadır.

Çalışmamız esnasında eser birebir görülerek tamamından yararlanılamamıştır. Oldukça hacimli olan eserden ilgili varaklar kopyalanmak sûretiyle elde edilebilmiştir.

[202] N1, vr. 1[a].

Bu sebeple mecmuanın şekil özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olunamamıştır**.** Mecmuanın içinden sadece ilgili sayfaları elimizde mevcût olduğu için baş ve son kısmı bilinemektedir. Kütüphane kayıtlardan edindiğimiz bilgiye göre 33 ayrı eserin bulunduğu mecmua Ebu'l-Abbas Abdullah b. Abbas el-Kureşi, İbn Abbas (ö. 68 H.)'ın "*Sûre-i Vakıa Tercümesi*" ile başlar ve "*Sehiv Secdesi Risâlesi*" ile sona erer.

e) İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, nr. 1294

"Hilyetü'n-Nebî" adıyla kayıtlı olan bu eser İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Türkçe Yazmaları Koleksiyonu içinde bulunmaktadır.

Başı: Haẕâ Tercüme-i Esmâʾü'l-Ḥüsnâ
Bismillahi'r-raḥmani'r-raḥîm

ʿAn Ebî Hureyrete raḍıyallahu teʿâlâ ʿanhu Ebû Hureyre'den rivâyet

Sonu: Ve yüksevne min şeḥrin lehâ ḫayrun mülbisün
Ve leyse mine'l-bezzâzi ẕâlike yeşteru

Mustafa Bosnavî adına kayıtlı bu nüsha harekeli nesih bir hatla 13 olarak yazılmıştır. 85 varaktır. Eserin sonundaki 3 sayfada Osman Ergin'e ait hususî notlar yer almaktadır. Dışı 170X110, içi ise 120X70 mm ebatlarındaki mecmuanın istinsah tarihi belirtilmemiştir.

Eserimizin kapağı açık yeşil renkte olup, kapağın sırtı ve kenarlıkları kahverengidir. Nüsha tamir görmüş olup, içerisinde yer yer kurt izleri barındırmaktadır.

1[a] yaprağında mecmuanın demirbaş numarası ve içinde yer alan eserlerin[203] adları sayfa numaraları ile birlikte yazılmıştır.

[203] Atatürk Kitaplığı 1294 no'lu nüshanın içindeki eserler sırasıyla şöyledir: *Esmaʾil-Ḥüsnâ meʿa't-Tercüme, Ḳaṣîde-i İstiġfâr meʿa't-Tercüme, Naẓmu'l-mışrı'l-Buṣirî Ḳaṣîde-i Bürʾe meʿa't-Tercüme, Münâcât-ı Bâr-i Ḫüdâ ve Meḥâmid-i Server-i Kâʾinât ve Ḥilye-i Şerîf meʿa't-Tercüme, Ḳaṣîdeti'l-*

2. Metin Tesbitiyle İlgili Değerlendirmeler

a. Mecmua metninin tespitinde Nuruosmaniye Ktp. 4906 numaralı nüsha **(N1)** esas alınmıştır.

b. Nuruosmaniye Ktp. 2872 numaralı nüsha **(N2)** ile Tercüman Ktp. 352 **(T)** ve Atatürk Kitaplığı Osman Ergin 625 **(A)** numaralı eksik nüsha karşılaştırmaya dâhil edilmiş, bütün nüsha farkları dipnotlarda gösterilmiştir.

c. Nüsha farkları gösterilirken esas alınan metne tamamıyla sadık kalınmayıp imlâ, gramer ve vezin itibari ile en doğru kabul edilen nüsha metne yazılmış, böylece metin tamiri de yapılarak farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir.

d. Mecmuada yer alan Arapça kasîdeler için asıllarına başvurulmuş, metinde en doğru şekliyle yer alması için eksiklikler tamamlanıp, müstensih hataları düzeltilmeye çalışılmıştır. Yapılan bu tamir işlemleri de yine dipnotlarda belirtilmiştir.

e. Beyit numaraları esas alınan nüshaya göre değil, nüsha karşılaştırması neticesinde ortaya çıkan metne göre verilmiştir.

f. Metin (bölüm başlıkları da dâhil) transkripsiyon alfabesi ile yazılmıştır.

g. Farsça birleşik ve türemiş kelimelerde, kelime ile ek arasına (-) işareti konulmuştur.

h. Nüsha farkları gösterilirken dipnotta beyitlerin numaraları yazılmış, birden fazla fark bulunuyor ise arasına (;) işareti konulmuştur.

Cenneti's-Surûri'l-Bekrî, Ḳaṣîde-i Sûre-i Ẕebûr meʿa't-Tercüme, Ḳaṣîde-i Emâlî meʿa't-Tercüme, Ḳaṣîde-i Münferice meʿa't-Tercüme, Ḳaṣîde-i Ṭanṭarâni meʿa't-Tercüme.

i. N1, N2 T ve A[204] nüshalarının varak numaraları ve sayfaları "a b" şeklinde üst karakter kullanılarak sayfanın sol kısmında verilmiştir. Mecmuada yer alan mensur kısımlarda sayfa başları ve satır numaralandırılmaları gösterilmiştir. N1 nüshası için "[ ]" işâreti, N2 nüshası içinse "( )" işâreti kullanılmıştır.

j. "b, c, d" ile biten Türkçe kelimeler konusunda metne sadık kalınmış, ancak nüshalardan birinde "p, ç, t" şeklinde yazılmışsa metne o nüsha dâhil edilmiş farklılıklar dipnotlarda verilmiştir.

k. Atıf vâvları metnin içindeki duruma göre "u, ü, vü" şeklinde de yazılmış, vâv-ı ma'duleler ise " ˇ " işaretiyle gösterilmiştir.

l. Müstensih tarafından izâfet durumundaki bazı ibâreler hatalı okunarak "vav-ı maʿdule" ya da ötre hareke ile metne dâhil edilmiştir. Biz bu ifadeleri metinde doğru bir şekilde okuyarak hataları notlarda gösterdik.

m. Farsça ve Arapça kelimelerdeki uzun sesliler "Â, â, Î, î, Û, û" şeklinde gösterilirken, "ḳ, ġ" harflerinden sonra gelen uzun sesliler "Ā, ā, Ī, ī , Ū, ū" şeklinde belirtilmiştir.

n. "ile" bağlacının kelime ile birleşik yazıldığı durumlarda kelime ve bağlaç arasına "-" işareti konulmuştur.

o. Ayrı yazılması gerektiği halde metinde birleşik yazan kelimeler birbirinden "-" işaretiyle ayrılmıştır.

p. Müstensih bazı izâfet durumlarında tamlama eki olan "i" yerine "ye" harfini eklemek sûretiyle belirtme durum eki olan "i" yi kullanmıştır. Beytin ifade ettiği manâ da düşünülerek bu ifadeler düzeltilerek tamlama şeklinde okunmuştur.

---

[204] Atatürk Kitaplığı'ndaki tâdilat sebebiyle A. yazması bizzat görülememiştir. A nüshası büyük bir mecmua içinden ilgili bölümler seçilerek alındığı için sayfa numaralandırmaları sağlıklı yapılamamış olabilir. Zirâ sayfa üstlerinde birbiriyle çelişen Arapça ve Türkçe rakamlar bulunmaktadır.

q. Vezindeki aksaklıkları önlemek için müstensihin bazı kelimelerin galat kullanımlarını tercih ettiği görülmüştür. Bunlar metinde düzetilerek yazılmıştır.

r. Metindeki bazı kelimelerde harf ve hareke hataları, nokta eksiklikleri bulunmuş, bu hatalar metinde uygun bir şekilde düzeltilip yapılan düzeltmeler dipnotlarda gösterilmiştir.

s. Metin'de yer alan özel isimlerin ilk harfleri büyük yazılmış, bu kelimeleri sonuna gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmıştır.

t. Türkçe edatlar yazılırken metnin imlâsı esas alınmıştır.

u. Kelimelerin sonuna gelen ekler metnin yazıldığı devrin husûsiyetlerini göz önünde bulundurularak olduğu gibi aktarılmıştır.

v. Mecmuada yer alan kasîdelerin Arapçaları manzum tercümelerden ayrılması için kalın punto ile yazılmıştır.

3. Metinde Kullanılan Transkripsiyon Alfabesi

Eser günümüz harflerine aktarılırken, Osmanlı alfabesinde bulunan ancak bugünkü kullanımda olmayan harfler şu şekilde karşılık bulmuştur.

A, ā	ا
ʾ	ء
s̱	ث
ḥ	ح
ḫ	خ
ẕ	ذ
ṣ	ص
ḍ, ż	ض
ṭ	ط
ẓ	ظ
ʿ	ع
ġ	غ
ḳ	ق
k, g, ñ	ك
v (o, ö, u, ü, ū)	و
h (a, e)	ه
y (ı, i, ī)	ي

4. Metnin Bölüm Başlıkları ve Varak Numaraları

1. Haẕâ tercüme-i Esmâʾi'l-Ḥüsnâ (1^{b} - 7^{b})

2. Der Münâcât-ı Bârî Ḫüdâ celle celâlühu (8^{b} - 9^{b})

3. Der Meḥâmid-i Ġāzî Sulṭân Meḥemmed Ḫân Ṭavvelallahu Teʿâlâ ʿÖmrehü ve Ebbede Salṭanatehu (9^{b} - 10^{a})

4. Der Meḥâmid-i Server-i Kâʾinât Ḫazret-i Resûlallah (10^{a} -11^{a})

5. Der Beyân-ı Mevrid-i Ḥilye-i Ḥażret-i Resûlullahi Ṣalavâtullahi ʿAleyhi ve Selâmühu (11^{a} - 13^{a})

6. Hâẕâ Ḥilye-i Şerîf Yaʿni Vaṣf-ı Laṭîf-i Ḥażret-i Resûl Ṣallû ʿAleyhi ve Sellimû Teslîmen (13^{a} - 20^{b})

7. Der ṭaleb-i şefâʿat ve der ṭaleb-i duʿâ (21^{a} - 21^{b})

8. Haẕâ naẓmu'l-ʿâlimü'l-ârif billâh Şerefü'd-dîn ebî ʿAbdilâh Muḥammed bin Saʿîd bin Ḥammâd el-Mıṣrî el-Bûṣırî ṭayyeballâhu ṣerâhu ve ceʿale'l-cennete meʾvâhu (22^{a} - 27^{b})

9. El-Faṣlu'l-evvelü (27^{b}- 28^{b})

10. El-Faṣlu'ṣ-ṣânî fî ẕikri-n-nefsi ve menʿi hevâhâ (29^{a} - 30^{b})

11. El-faṣlü'ṣ-ṣaliṣü fî medâyiḥi'n-nebiyyi ʿaleyhi's-selâm (30b - 34^{a})

12. El-faṣlu'r-rabiʿu fî ẕikri mevlidi'n-Nebiyyi ʿaleyhi's-selâm (34^{a} - 35^{b})

13. El-Faṣlu'l-ḫâmis fî beraketi'd-duâʾi ʿaleyhi'ṣ-ṣalâtü ve's-selâm (35^{b}-38^{a})

14. El-Faṣlü's-sâdisü fî medḥi'l-Ḳurʾânı ve hüve'l-muʿcizetü'l-kebîretü (38^{a} - 39^{b})

15. El-Faṣlu's-sabiʿu fî ẕikri emri'l-miʿraci ʿaleyhi'ṣ-ṣalâtü ve's-selâmü ḥaḳḳan (39^{b} - 41^{a})

16. El-Faṣlu’ṣ-ṣâminü fî ẕikri cihâdihi ʿaleyhi’ṣ-ṣalâtü ve’s-selâm (41[a] - 44[a])

17. El-Faṣlu’t-tâsiʿu fî ẕikri’l-istiġfâri ve’l-istişfâʿi (44[a] - 45[a])

18. El-Faṣlu’l-ʿâşir fî ẕikri’l-vesîleti bicâhihi ʿaleyhi’s-selâm (45[a] - 47[a])

19. Haẕihi Ḳaṣîdetü’l-Cenneti Ebû’s-Surûri’l-Bekrî Raḥimehullahu ʿAleyhi (47[a] - 48[b])

20. Ḳaṣîde-ʾi Duʿâʾü’l-Kübrevî (49[b] - 55[a])

21. Ḳaṣîde-i Sirâcüd’dîn Emâlî (55[a] - 63[a])

22. Haẕihi manẓumeti duʿâʾi’l-ʾistiġfâri li-Ebî Meyden rahimehullahu (63[a] - 67[a])

23. Kasîde-i Ṭanṭaranî Li’ş-Şeyḫi Yemânî Vird-i Laṭîf-i Sulṭânî (67[b] - 69[a])

24. Kaṣîde-i Münferice-i Revḥânî (70[b] - 79[a])

5. Mecmuada Bulunan Eserlerin Karşılaştırmalı Metinleri ve Tezdeki Sayfa Numaraları

1. Tercüme-i Esmâü'l-Hüsnâ: 83 – 90.

2. Hilye-i Şerîf ve Tercümesi: 91 – 115.

3. Kasîde-i Bürde ve Tercümesi: 116 – 164.

4. Kasîde-i Medh-i Cennet-i Aʿlâ: 165 – 171.

5. Kasîde-i Duâü'l-Kübrevî ve Tercümesi: 172 – 184.

6. Kasîde-i Emâlî ve Tercümesi: 185 – 209.

7. Kasîde-i Duâi'l İstiğfâr ve Tercümesi: 210 – 220.

8. Kasîde-i Tantarânî ve Tercümesi: 221 – 229.

9. Kasîde-i Münferice ve Tercümesi: 230 – 246.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

NURUOSMANİYE 4906 NO'LU MECMUA'NIN TRANSKRİPSİYONLU KARŞILAŞTIRMALI METNİ

TERCÜME-İ ESMÂÜ'L-HÜSNÂ

1[b] N2 **HAẔÂ TERCÜME-İ ESMÂ ʾÜ'L-ḤÜSNÂ***

1[b] N1 **Bismillâhi'r-raḥmani'r-raḥîm**

107[b]A **ʿAn Ebî Hureyrete raḍıyallâhu teʿâlâ ʿanhu** Ebû Hureyre'den rivâyet olunur ki Allâhu teʿâlâ râżı olsun. Enne resûlallâhi[1] ṣallâllâhu ʿaleyhi ve selleme taḥḳıḳan[2] **(5)** ḳāle[3] resûlullâhi **[5]** ṣallâllâhu ʿaleyhi ve selleme: **İnne lillâhi teʿâlâ tisʿaten ve tisʿîne ismen[4] men eḥṣâhâ deḫale'l cennete** taḥḳıḳan[5] Allâh teʿâlâ içün ṭoksan ṭokuz isim vardur yaʿni ṣıfatı vardur. Bir kimesne ol ṭoksan ṭokuz ismi ḳalbi ile ḫıfẓ eylese daḫi maʿnâsını

2[a] N1 bilse ve bu isimlere imân / **[1]** getürse ve mümkin olduġı **(10)** mertebe maʿnâsı ile ʿamel eylese ol kimesne cennete dâḫil olur.

2[a] N2 / **(1) Hüvellâhüllezî lâ ilâhe illâ hüve** ol şol ẕât-i pâk-i müstecmiʿ-i cemîʿ-i ṣıfâtdur ki cemîʿ-i mâsivâsından müstaġnî cemîʿ-i **[5]** mâsivâsı aña muhtâc olub maʿbûdun bi'l-ḥaḳḳ olmaġa lâyıḳ bir ilâh yokdur illâ Allâh vardur imdi ḳula lâyıḳ olan budur ki **(5)** heman ʿibâdeti aña idüb ġayra aṣlâ iltifât itmeyüb ve aṣlâ bir kimseden ḳorḳmaya ve bir nesne ummaya heman Allâh teʿâlâdan ḳorḳa ve uma **[10] er-Raḥmânü'r-Râḥîmi** öyle Allâh ki dükeli niʿmetleri ḫalḳa virici ancaḳ oldur dünyâda ve aḫiretde andan ġayrı bir kimse bir kimseye bir ḥabbe niʿmet virmeğe **(10)** ḳādir

---

* N1 ve A nüshalarında başlık bulunmamaktadır. N1 nüshasında başlık bölümü tezyinâtlı bir şekilde hazırlanmış ancak başlık yazılmamıştır.

1 Burada Arap dili gramerine uygun olması için "enne"den sonra gelen "Resûlullâh" kelimesi "Resûlallâh" şeklinde düzeltilerek yazılmıştır.

2 "taḥḳıḳan" ibâresi N1 ve N2 nüshasında "taḥḳıḳā" şeklinde harekelenmiştir.

3 "ḳāle" lafzının yerleri N1 ile A. nüshasında aynı ancak N2 nüshasında farklıdır. N2 nüshasında "resûlullâhi ṣallâllâhu ʿaleyhi ve seleme" ibâresinden sonra "ḳāle resûlullâhi" şeklinde yazılmıştır.

4 ismen: esmâʾen A.

5 "taḥḳıḳan" ibâresi N1 ve N2 nüshasında "taḥḳıḳā" şeklinde harekelenmiştir

2[b] N1; 108[a] A değildür **el- Melikü** yaʿni cümleye taṣarruf ṣaḥibidür. / [1] **el-Ḳuddüsü** yaʿni lâyıḳ olmayan ṣıfatlardan münezzehdür **es-Selâmü** maʿnâsı her ʿaybdan ve noḳṣândan selâmet ṣaḥibidür **el-Müʾminü**

2[b] N2 maʿnâsı muṣaddıḳdur ve daḫi emni bağışlayıcıdur / (1) **el-Müheyminü** maʿnâsı emîndür ve ṣaḳlayıcıdur **el-ʿAzîzü** yaʿni [5] kimse aña ġālib olmaz ve bir şey añı ʿâciz ḳılmaz ve aṣlâ bir kimsenüñ nuṣretine muhtâc değildür her şey üzerine ġālib olan oldur **el-Cebbâru** şol ẕâtdur ki dilediği nâfiẕ olur ʿalâ sebîli'l-(5) icbâr Ḳāḍı Beyżâvî didi ki Allâh teʿâlâ şol ẕâtdur ki dilediği şey üzerine [10] maḫlûḳātı cebr idicidür **el-Mütekebbiru** müteʿâlîdür emârât-ı ḫalḳdan ve ṣıfât-ı naḳışdan **el-Ḫâliḳu** yaʿni Allâh teʿâlâ cemîʿ eşyâyı yoḳluḳdan[1] vücûda çıḳarıcıdur **el- Bârîʾu** yaʿni Allâh

3[a] N1 teʿâlâ aʿyânı mûcid ve inşâ idicidür (10) ve ʿademden / [1] vücûda çıḳarıcıdur ve bundan mûrâd ḳul bir fiʿli kendi nefsinden görmeye belki Allâh teʿâlâdan göre bir müteḥarrik ḥareket itmez daḫi bir maʿdûm ẓuhûr eylemez illâ Allâh-teʿâlânuñ emri iledür

3[a] N2 ve irâdeti iledür **el-Muṣavviru** yaʿni cemîʿ[2] maḫlûḳātı [5] / (1) muḫtelif ṣûretler ve şekiller ile îcâd idicidür ki ol ṣûret-i[3] muḫtelife ile bir birin bilürler **el-Ġaffâru** yaʿni Allâhu teʿâlâ[4] gökçekleri iẓhâr ider ve ḳabîḥleri ve günâhları setr ider **el-Ḳahhâru** yaʿni ʿutuvv-i ṭuġyânda olan cebâbire[y]ive maḫlûḳātı

108[b] A mevt ile ḳahr idicidür (5) **el-Vehhâbü** Allâh-teʿâlâ [10] ḳullarına bilâ-ʿivażın ve lâ-ġareżin[5] hîbe idicidür **er-Rezzâḳu** yaʿni Allâh teʿâlâ müʾmine ve kâfire ve fâsıḳa ve ġayrılaruñ rızḳına mütekellifdür rızḳların viren cümlenüñ oldur **el- Fettâḥu** yaʿni

---

1 yoḳluḳdan: yoḳlıkdan N2.

2 cemîʿ maḫlûḳātı: cümle maḫlûḳātı N2.

3 ṣûret-i muḫtelife: ṣûret muḫtelife N2.

4 Allâhu teʿâlâ: Allâh-teʿâlâ N2.

5 "ve lâ-ġareżin" ibâresinden sonra 1 varaklık kısım (eş-Şehîdü ismine kadar) A. nüshasında eksiktir. Bu bölümlerin tahkikinde A. nüshasına yer verilememiştir.

3[b] N1 muġlaḳātuñ küllîsini gidericidür **el-ʿAlîmü / [1]** yaʿni maḫlûḳātuñ bilmedüği gizlüleri bilür **el-Ḳābiżu'l-Bâsiṭu** bu iki ism-i şerîfüñ[1] maʿnâsı **(10)** dimek olur ki ancılayın Allâh ki ervâḥı ʿinde'l-memât ḳabż ider ve daḫi ervâḥ-ı ecsâda ʿinde'l-ḥayât basṭ ider ve daḫi aġniyâdan ṣadaḳātı ḳabż **[5]** ider ve daḫi żuʿafâ içün erzâḳı basṭ ider **el-Ḫafiżu'r- Râfiʿu** bu iki ismüñ maʿnâ-yı şerîfi[2] dimek

3[b] N2 **/ (1)** olur ki ol Allâh şol ẕât-ı pâkdir[3] kim küffârı şeḳā ile ḫafż ider ve müʾminleri saʿâdetle refʿ ider ve evliyâyı teḳarrub ile refʿ ider ve aʿdâsını kendiden baʿîd itmek ile **[10]** ḫafż ider **el-Muʿizzü** dilediği kimse[y]iʿazîz ider dünyâda **(5)** ve âḫiretde tevfiḳini îṣâl itmek ile **el-Muẕillü** yaʿni dilediği kimse[y]iẕelîl ider tevfiḳini ulaşdırmamaḳ ile ḳuluñ kendi maʿṣıyeti sebebi ile **es-Semîʿu**

4[a] N1 ḳullarınuñ **/ [1]** gizlü ve âşikâre söylediklerini[4] işidür imdi ḳula lâyıḳ olan budur ki fâyide olmayanları söylemeye **el-Baṣîru** yaʿni külli eşyânuñ **(10)** ẓâhirini ve bâṭınını müşâhide ider[5] **el-Ḥakemü** şol ḥâkimdür[6] ki ḥükmini kimse **[5]** redd idemez **el-ʿAdlü** şol ẕatdur ki fiʿl-i ʿadlî andan ṣudûr ider **el-Lâṭîfü** iḥsânını ʿibâdına

4[a] N2 rıfḳ ile ve suhûlet-ile îṣâl ider **el-Ḫabîru** yaʿni her şeyʾiñ **/ (1)** künhine ve ḥaḳīḳatine ʿâlim ve muṭṭaliʿdür **el-Ḥalîmü** yaʿni Allâh teʿâlâ ʿadûların maʿṣıyetlerin müşâhede ider **[10]** ve intiḳāmda ʿacele itmez **el-ʿAẓîmü** ʿaẓamet ve celâl ṣâḥibidür **el-Ġafûru** yaʿni günahları yarlıġayıcıdur **eş-Şekûru** azacıḳ ṭâʿat ile **(5)** çoḳ derecât viricidür ve ḳullarınuñ birḳaç[7] günde azacıḳ ʿamelleri

---

1 N2 nüshasında "şerîfün" kelimesi yoktur.

2 maʿnâ-yı şerîfi: maʿnâ-yı laṭîfi N2.

3 ẕât-ı pâkdir: ẕât-ı pâkdür N2.

4 söylediklerini: söyledüklerin N2.

5 ider: ide N2.

6 ḥâkimdür ki: ḥâkimdir ki N2.

7 birkaç: birkac N1.

4[b] N1 muḳābelesinde / [1] ecr-i cezîl iʿṭâ idicidür **el-ʿAliyyü** andañ düeşbâhdan müteʿâlîdür **el-Kebîru** kibriyâ sâḥibidür kemâl-i ẕâtdan ʿibâretdür **el-Ḥafîẓu** semâvâtı arzı ve bu ikisinüñ içinde olanı ḥıfẓ idicidür (10) daḫi ḳullarını mehâlikden ṣaḳlayucıdur [5] **el-Muḳītü** yaʿni Allâhu teʿâlâ[1] ḳullarınuñ ve cemiʿ maḫlûḳātıñ[2] eḳvâtını yaʿni ṭaʿâmlarını yaradıcıdur daḫi her birinüñ bedenlerine ulaşdurıcıdur **el-Ḥasîbu** yaʿni kâfîdür ve rûz-i cezâda ḳullarını

4[b] N2 muḥâsebe / (1) idicidür **el-Celîlü** yaʿni Allâhu teʿâlâ[3] nuʿût celâl ile mevṣûfdur **el-Kerîmü** Allâh teʿâlâ kerîmdür [10] yaʿni vaʿdine vefâ ider **er-Raḳībü** yaʿni ḫıfẓ idicidür şol vechle ki ʿibâdınuñ efʿâlinden bir şey anuñ ḥıfẓından ġāyib olmaz **el-Mucîbü** (5) mużṭarînuñ duʿâsını icâbet idicidür duʿâ itdükleri vaḳitde **el-**

5[a] N1 **Vâsiʿu** / [1] yaʿni rızḳı cemîʿ maḫluḳātına vâsiʿ oldı **el-Ḥakîmü** yaʿni eşyayı ḫalk içün muḥkemdür ol eşyâda tedbîrlerini aḥkâm itmekde **el-Vedûdü** ḫayrı sever ve cemiʿ ḫalḳdan icâbet ider **el-Mecîdü** yaʿni ẕât-i şerîfdür efʿâl cemîldür [5] ʿaṭâsı (10) cezîldür **el-Bâʿiṯü** yaʿni ḫalḳı yevm-i nüşûrda iḥyâ ider daḫi ḳubûrda

109[b] A olanları baʿs ider **eş-Şehîdü** yaʿni umûr-ı bâṭıniyyeye ve umûr-ı ẓâhiriyyeye ʿâlimdür **el-Ḥaḳḳu** yaʿni emrini taḥḳīk ider[4] **el-Vekîlü**

5[a] N2 yaʿni ḳullarınuñ rızḳlarına kefîldür / (1) **el-Ḳaviyyü** yaʿni tâmmü'l- ḳuvvetdür [10] aḥvalden bir ḥalde ʿacz aña müstevlî olmaz **el-Metînü** yaʿni ḳuvveti şedîddür ve ḳuvveti[5] aṣlâ munḳaṭıʿ olmaz **el-Veliyyü** yaʿni Allâh teʿâlâ ʿibâdına nuṣret idicidür **el-Ḥamîdü** yaʿni ẕâtında maḥmûddur serrâ ve żarrâ ḥâlinde ve

---

1 Allâhu teʿâlâ: Allâh-teʿâlâ N2.

2 maḫlûḳātıñ: maḫlûḳātuñ N2.

3 Allâhu teʿâlâ: Allâh-teʿâlâ N2.

4 ider: idicidür N2.

5 "ḳuvveti" lafzı a nüshasında eksiktir.

5[b] N1 (5) şiddet-i / [1] ricâda aña ḥamd olunur **el-Muḥṣî**’[1] yaʿni her şey ʿilm-i muḥîṭdür bir daḳīḳ anuñ ʿilminden fevt olmaz **el-Mübdî’ü** cemîʿ eşyâyı ʿademden aslâ miṯâli yoġiken îcâd ve ibdâ idicidür **el-Mûʿîdü** yaʿni Allâh teʿâlâ dükeli maḫlûḳātı ḥayâtdan soñra[2] memâta [5] ve baʿde’l-memât ḥayâta iʿâde idicidür **el-Muḥyî** yaʿni nuṭfe[y]ive meyte[y]i(10) iḥyâ idicidür ve daḫi çürümüş ecsâda ervâḥı iʿâde eyleyicidür ʿinde’l-baʿṯ vaḥiy[3] ḳılub evliyâyı maʿrifeti nûrı ile iḥyâ idicidür **el-Mümîtü** yaʿni diri olanları öldüricidür ruḥların izâle itmek ile **el-Ḥayyü** mevcûd olmadan

5[b] N2 zâʾil [10] / (1) olmadı ve daḫi ḥayât ile mevṣûf olmadan zâʾil olmadı **el-Ḳayyûm** Allâh-teʿâlâ bi-ẕâtihî ḳāʾimdür bilâ-zevâlin **el-Vâcidü** yaʿni Allâh-teʿâlâ ġanîdür aṣlâ bir nesneye muḥtâc

6[a] N1 değildür **el-Mâcidü** yaʿni ulu pâdişâhdur **el-Vâḥidü** / [1] yaʿni şol ẕâtdur ferddür (5) vaḥdeti zâʾil olmadı ve şerîki naẓîri yoḳdur **es-Samedü** cemîʿ ḥavâyicde aña rücûʿ olunur **el-Ḳāhiru** yaʿni her şey

110[a] A üzerine ġālibdür **el-Ḳādiru’l-Muḳtediru** bu iki ismiñ maʿnâsı dimek olur ki Allâhu [5] teʿâlâ[4] ḳudret-i tâmme[5] ṣaḥibidür **el-Muḳaddimü’l-Müʾeḫḫiru** yaʿni eşyâ-yı menâziline tenzîl idicidür diledüğini muḳaddem ider (10) ve diledüğini muʾaḫḫar ider **el-Evvelü’l-Âḫirü** evveldür yaʿni sâʾir[6] mevcûdatıñ[7] küllîsi üzerine sâbıḳdur ve âḫirdür yaʿni maḫlûḳātıñ fenâsından soñra bâḳīdür **eẕ-Ẓâhiru** keşret-i delâʾil ile vücûdı [10] ẓâhirdür **el-Bâṭınu** yaʿni

---

1 el-Muḥṣî: el-Muḥżî N1.

2 ḥayâtdan soñra: ḥayâtdan-soñra A.

3 N2’de “vaḥiy” kelimesi silindiği için okunamamaktadır.

4 Allâhu teʿâlâ: Allâh-teʿâlâ N2.

5 ḳudret-i tâmme: ḳudret tâmme N1, N2.

6 sâʾir: sâyir N1.

7 mevcûdatıñ: mevcûdatuñ N2.

6[a] N2 ẕât-ı şerîfi ḫafîdür **el-Vâlî** / (1) yaʿni maḫlûḳātıñ umûrını tedbîr idicidür **el-Müteʿâlî** ṣıfât-ı maḫlûḳından[1] münezzehdür **el-Berrü** ʿibâdı üzerine ʿaṭûfdur **Et-Tevvâbu** esbâb-ı tevbe[2] ḳullarına teysîr

6[b] N1 / [1] idicidür **el-Münteḳımü** yaʿni diledüği kimse[y]iʿuḳūbetde intiḳām idicidür **el-ʿAfüvvü** (5) yaʿni meʿâṣîden tecâvüz ider ve seyyiʾâtı maḥv ider **er-Raʾûfü** yaʿni reʾfet ṣâḥibidür ve reʾfet şiddeti merḥamete dirler **Mâlike'l-Mülki** yaʿni şol ẕâtdur ki [5] diledüği nâfiẕ olur ne keyfiyet ile dilerse **zü'l-Celâli ve'l-İkrâmi** celâl ve ikrâm ṣâḥibidür **el-Muḳsiṭu** yaʿni yevm-i cezâda (10) ẓâlimden maẓlûmuñ ḥaḳḳını alıverse[3] gerekdür **el-Câmiʿu** yaʿni Allâhu teʿâlâ[4] ḫalâyıḳı cemʿ ider şol gündeki aṣlâ ol günüñ olmasında şübhe yoḳdur **el-Ġaniyyü** [10] yaʿni bir şeyde bir

6[b] N2 kimesneye muḥtâc değildür ve her kimesne aña muḥtâc olur / (1) ve Ḥâḳ subḥânehû ve teʿâlâ ġaniyy-i muṭlaḳdur bir kimesne aña müşârik olmaz **el-Muġnî** yaʿni küllî şey muḥtâc olduğı nesne-y-i

7[a] N1; 110[b] A ḥükmini iḳtiżâ itdüği üzre temâm viricidür / [1] kendi faẕlından ve luṭfından **el-Mâniʿu** esbâb helâkı red idicidür **eż-Żârru** (5) **en-Nâfiʿu** yaʿni ḫayr ve şer ve nefʿ ve żarar Allâh teʿâlâdan ṣudûr ider bu cümle Allâh teʿâlâya mensûbdur **en-Nûru** yaʿni küllî ẓuhûra ile ẓâhirdür **el-Hâdî** yaʿni [5] ʿibâdınuñ ḫavâṣına hidâyet idicidür ve dükeli maḫlûḳātuñ mühimmâtına hidâyet idicidür **el-Bedîʿu** yaʿni maddesiz ve aletsiz cemîʿ eşyâyı (10) inşâ ve îcâd idicidür yaʿni vücûdı ebedîdür ʿavârıż-ı zevâl ʿârıż olmaz **el-Vâriṣü** yaʿni emlâk aña rücûʿ ider maḫlûḳātıñ [10] fenâsından soñra[5] **er-Reşîdü** yaʿni ṭoġri[6] yola mevcûdâtı tedbîr ile irşâd

---

1 ṣıfât-ı maḫlûḳından: ṣıfât maḫlûḳından N2.

2 esbâb-ı tevbe: esbâb tevbe N2.

3 alıverse: aluvirse A.

4 Allâhu teʿâlâ: Allâh-teʿâlâ N1.

5 fenâsından soñra: fenâsından-soñra N1.

6 "ṭoġri" kelimesi A. nüshasında "ṣoġri" şeklinde yazılmıştır.

7[a] N2 idicidür **es-Sabûru / (1)** yaʿni ʿâṣîlerden intiḳâm almaġa ʿacele itmez belki ecel-i müsemmâya teʾḫîr ider.

7[b] N1 **[1] Bismillâhi'r-Raḥmâni'r-Râḥîm**

Ḳul hüvellâhü eḥâdün yaʿni eyit yâ Muḥammed ki ol Allâh ki ben aña taparın[1] birdir[2] şerîki ve yardımcısı ve vezîri yoḳdur **Allâhü'ṣ-Ṣamedü (5)** yaʿni Allâhu teʿâlâ[3] ḥażreti yemez ve içmez **lem yelid** yaʿni kimse[y]i ṭoġurmâdı ki milki mirâṯ **[5]** yeye **velem yûled** yaʿni kimseden ṭoġmâdı-kim atâsı[4] olub aña mirâṯ ḳala **velem yekün lehû küfüven eḥadün** yaʿni aña deñdeş ve aña beñzer bir kimse olmadı-kim ululıḳda aña ġālib ola

8[a] N1 7[b] varak no'lu sayfanın kalan 5 satırlık kısmı çerçeveli ve boş, 8[a] varak no'lu sayfa ise çerçevesiz ve boştur. *

---

1 taparın: taparım A.

2 birdir: birdür N2.

3 Allâhu teʿâlâ: Allâh-teʿâlâ N2.

4 atası: anası A.

* N2 nüshasında 7[a] varak no'lu sayfanın kalan 2 satırlık kısmı çerçeveli ve boştur. 7[b] ve 8[a] sayfaları ise çerçevesiz ve boştur. A. nüshasında ise 110[b] varağında Esmâü'l-Hüsnâ şerhinin sonunda "Temmet bi'l-kitâbı bi-ʿavnillâhu teʿâlâ" ifadesi bulunmaktadır.

HİLYE-İ ŞERÎF VE TERCÜMESİ

8[b] N1; 39[b] N2 **Der Münâcât-ı Bârî Ḫüdâ celle celâlühu**

[*Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün*]

111[a] A 1 İy Ḫüdâ-yi lem-yezel iy Ḫâliḳu ʿarş-ı berîn
Devr ider gökler senüñ emriñle ḳāʾimdür zemîn

2 İns ü cinni on sekiz biñ ʿâlemi ḫalḳ eyleyüp
Hem ḥayâtı hem memâtı ol yaratdı ol hemîn

3 Dileyeni ẕîr görür ol diledüğin oldurur
Ḳuvvet ü ḳudret anuñdur ol değil ez-nâʾîmîn

4 Cümle maḫlûḳāta rızḳın Ḥażret-i Yezdân virür
1[a] T Kevn ü kânuñ ḥâfıẓıdur perveri dünyâ-yı dîn*

5 ʿArş [ü] kürsî fevḳ [u] taḥtı hep anuñdur hep anuñ
9[a] N1 Heşt-cennet ḫâliḳıdur daḫi Rabb'ül-ʿâlemîn

40[a] N2 6 Hem anuñdur heft-nîrân kâfire ḳılmış mekân
Bin bir aduñ ḥürmeti-yçün sen bizi eyle emîn

7 Vir selâmet **pâdişâha** ʿömrini eyle füzûn
Merḥamet it sen Ḫüdâyâ ḳıl anı ez-âminîn

---

2 ins ü cin: ins [ü] cin N1.

4 kevn ü kânuñ: kevn kânuñ N1; kevn-i kânuñ N2.

* Bu mısradan itibaren eksik olan T. nüshası da metin tahkikine dâhil olmuştur.

5 ʿArş [ü] kürsî fevḳ [u] taḥtı: ʿArş-ı kürsî fevḳu taḥtı T.

7 füzûn: uzun T.; merḥamet it sen Ḫüdâyâ: merḥamet it yâ Ḫüdâyâ T.

8 Ol **Muḥammed** nûr-ı ḥakkı ʿavniñ-ile vir ẓafer
Ḫân Muḥammed Ġāzî olsun dâʾimâ ez-ġālibîn

9 Ġālib olsun ḳuvvet-ile cümle düşmen üstine
Ḫavf u ḫaşyetden ʿadûlar olalar zîr ü zemîn

10 Cân u dilden pâdişâha **Muṣṭafâ** eyler duʿâ
Eylesün Mevlâ anı her dürlü âfetden emîn

1[b] T — Der Meḥâmid-i Ġāzî Sulṭân Meḥemmed Ḫân Ṭavvelallâhu Teʿâlâ ʿÖmrehü ve Ebbede Salṭanatehu *

[*Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün*]

9[b] N1; 40[b] N2 11 Teʿâl-Allâh saña şâhâ bu devlet ber-ḳarâr olsun
Vücûduñla cihân maʿmûr u dâʾim sebze-zâr olsun

12 Duʿâ-yı devletüñ dünyâ ider şâhâ senüñ her dem
Ola ʿömrüñ füzûn devletiñ de pây-dâr olsun

13 Kemâl u ʿaḳl u dâniş sende müstecmiʿ olub şâhâ
Zihî rifʿat zihî devlet vücûduñ üstüvâr olsun

---

8 Ḫân Muḥammed Ġāzî olsun: Olsun ol **Sulṭân Muḥammed** T.(Bu isimler T nüshasında kırmızı mürekkeple yazıldığı için kalın yazılmıştır.)

9 Ḫavf u ḫaşyet: Ḫavf [u] ḫaşyet N1.

10 Bu beyit T.'de "Muṣṭafâ eyler duʿâyı **pâdişâha** her zemân/ Eyle lûtfuñla Ḫüdayâ **şehriyârı** sen emîn" şeklindedir.

* Meḥemmed: Muḥammed T. "Der Meḥâmid-i Ġāzî Sulṭân Meḥemmed Ḫân Ṭavvelallâhu Teʿâlâ ʿÖmrehü ve Ebbede Salṭanatehu" başlıklı bölüm A nüshasında yer almamaktadır.

11 teʿâl-Allâh: teʿâl-Allâhe N1; dâʾim: dâyim N1, N2.

12 pây-dâr: pâyidâr N2, T.

13 kemâl ü ʿaḳl ü dâniş: kemâl ü ʿaḳl dâniş N1; zihî: zehî T.

14 Ḫüdâ şimşîriñi keskin ide aʿdâ-yı dîn üzre
Olup hep ḫâk-ile yeksân saña cümle şikâr olsun

15 Girid'i feṯḥ ide Mevlâ yedinle Malṭa'dır şâhâ
Gürûh-ı ʿasker-i İslâm heman fülke-süvâr olsun

16 Şükûh-ı heybetiñden lerze-nâk ola ten-i düşmen
Hemîşe tîġ-ı ḳahrıñdan ʿadûlar ḫak-sâr olsun

2ª T
10ª N1; 41ª N2

17 Muṭîʿ olalar emriñe ideler ʿahd-ile peymân
Saña düşmenlik idenler dem-â-dem iṯtiḳār olsun

18 **Zülüfli** bir duʿâcı bendeñem ḳapuñda hem rûz u şeb
Şehâ ʿömrüñ mezîd ü zât-ı pâkiñ ber-ḳarâr olsun

19 Nitekim ol meh ü ḫurşîd ü eflâk olalar bâḳī
Feraḥ üzre hemîşe ḳuṭb-ı ʿâlem saña yâr olsun

---

14 şimşîriñi: şimşîrüñi T.; hep: heb N1,T.

15 gürûh-ı ʿasker-i İslâm: gürûhu ʿasker-i İslâm N1, bu beyit T.'de "Girdi feṯḥ ide Mevlâ daḫi nice nice büldân/ Gürûh-ı ʿasker-i İslâm cemiʿan esb-süvâr olsun" şeklindedir. Metinde "fülk" kelimesi yanlış olarak "filk" şeklinde harekelenmiştir.

16 şükûh-ı heybetinden: şükûh [u] heybetinden N1, "ḫak-sâr" lafzı N1, N2 ve T. nüshalarında galat olarak "ḫakisâr" şeklinde harekelenmiştir.

17 emriñe: emrüñe T.

18 Beyitte "rûz-i şeb" şeklinde geçen ifade "rûz u şeb" şeklinde düzeltilerek okunmuştur. Bu beyit T.'de "Ziliflî gerde bu bendeñ duʿâcıñam gîce gündüz/ Şehâ ʿömrüñ mezîd olub o zâtuñ ber-ḳarâr olsun" şeklindedir.

19 meh ü ḫurşîd ü eflâk: mehi ḫurşîd ü eflâk N1; ikinci mısra T.'de "Feraḥ üzre hemîşe ol velîler sâña yâr olsun" şeklindedir.

Der Meḥâmid-i Server-i Kâʾinât Ḫazret-i Resûlallâh

[*Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün*]

20 ʿÂlemüñ faḫri **Muḥammed**dir o kân-ı muʿcizât
Enbiyânuñ ḫâtemidür **Aḥmed** ol pâk-ṣıfât

21 Anı irsâl eyledi Ḥaḳ raḥmeten li'l-ʿâlemîn
Dü-cihânuñ muḳtedâsı ṣâḥîb-ümmet ṣâfiyât

22 Âdemînüñ aṣfiyâsıdur Ḥabîb'i **Muṣṭafâ**
Ol Ḥabîb'üñ ḥürmeti-yçün yâradıldı kâʾinât

10^{b} N1, 41^{b} N2; 2^{b} T 23 Rûḥ-ı pâkiñ Ḥaḳ yaratdı cümleden evvel senüñ
Nûr-ile ḳıldı münevver ol ezel ez-mümkînât

24 Rûz-i maḥşerde şefâʿat ol idiser ümmete
Ol şefîʿdür müslimîne ne ki var ez-kâʾinât

111^{b} A 25 Yâ **Muḥammed** destgîr ol eyle Rabbüm'den recâ
Defter-i müẕnîbde isem eylesün ez-müsʿidât

---

* N1'de başlık "Der meḥâmid-i Server-i Kâyinât Ḫazret-i Resûlallâh ʿaleyhi's-selâm", T.'de "Der Meḥâmid-i Server-i Kâʾinât Ḫazret-i Resûl ʿaleyhi efḍali't-teḥayâti" şeklindedir.

20 Muḥammeddir: Muḥammeddür T.; Aḥmed ol pâk-ṣıfât: Aḥmed ol pâk-i ṣıfât N2; Aḥmed-i ol pâk-ṣıfât T.

21 Ṣaḥib-ümmet: Ṣâḥib-i Ümmet T.

22 ḥürmeti-yçün: ḥürmeti içün N2; kâʾinât: kâyinât N1,N2.

23 rûḥ-ı pâkiñ: rûḥu pâkiñ N1.

24 idiser ümmete: ider ümmetine T.; ne ki var ez-kâʾinât: ne ki ez-vâr kâyinât N1, ne ki ez-vâr kâʾinât A.

25 defter-i müẕnibde isem: ger şaḳī defterde isem T.

26 Ol saʿîdler defterinde bende(y)i ḳılsun şümâr
Senden istimdâd ümîdüm iy Kerîmü'l-ʿâbidât

27 Ümmet içre ben żaʿif ü nâtüvâna yâ Resûl
Ger meded olmazsa senden oluram ez-żâyiʿât

28 Çünki men tesmiyelendüm ism-i pâkiñle şehâ
İsm-i pâkiñ ḥürmeti-yçün ol muʿînüm ber-necât

29 Cennete girmek dileyen rûḥına ḳılsun duʿâ
11[a] N1; 42[a] N2; Rûḥ-ı pâkine ola benden dürûd u ṣad ṣalât
3[a] T

30 Âl ü aṣḥâbına daḫi eyleyen dâʾim ṣenâ
Cümleye olsun ṣenâlar hem ṣevâb-ı ṭayyibât

Der Beyân-ı Mevrid-i Ḥilye-i Ḥażret-i Resûlullâhi Ṣalavâtullâhi ʿAleyhi ve Selâmühu *

[*Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün*]

31 Nice vârid oldı ḥilye diñle iy ehl-i vefâ
Şerḥin itmek eyler ise ger müyesser ol Ḫüdâ

---

27 senden: sizden T.

28 pâkiñle: pâküñle T; ism-i pâkiñ: ism-i pâküñ T.

29 "dürûd" şeklinde düzeltilerek okunan kelime N1 ve N2 nüshalarında "derûd" şeklinde harekelenmiştir. Beyitin ikinci mısraʿı T.'de "Benden olsun rûḥı içün ṣad dürûd u ṣad ṣalât" şeklinde.

30 dâʾim: dâyim N1, N2; ṣevâb-ı ṭayyibât: ṣevâbu ṭayyibât N1.

* Başlık N1'de "Der Beyân-ı Mevrid-i Ḥilye-i Resûl Ṣalavâtullâhi ʿAleyhi ve Selâmühu", T.'de "Der Beyân-ı Mevrid-i Ḥilye-i Ḥażret-i Resûlullâhi Ṣalavâtullâhi ʿAleyhi", A.'da ise "Der Beyân-ı Mevrid-i Ḥilye-i Resûl Ṣallallâhu Teʿâlâ ʿAleyhi ve Sellem" şeklindedir.

32 Ya İlâhî ḳıl müyesser şerḥ ideyin ḥilyesin
Ol muʿînim faẕlıñ-ile iy Kerîm-i zü'l-ʿaṭâ

33 Ol Ḥabîb'üñ ḥilyesinüñ nefʿini naẓm ideyim
Ḫâṣṣası ġāyetde çoḳdur ḥilyenüñ bilgil eḫâ

34 Şöyle gelmişdür ḫaberde cân ḳulaġıñla işit
Ol Muḥammed Muṣṭafâ'dur çünki tâc-ı enbîyâ

42[b] N2
11[b] N1; 3[b] T

35 Bu fenâdan ol beḳāya göçmeğe oldı ḳarîb
Çâr-yâr u âl ü aṣḥâb cümlesi ḳıldı bükâ

36 Aġlayub cümle dediler ya Resûl-i ẕü'l-celâl
Ḥalimiz oldı mükedder iy **Muḥammed Muṣṭafâ**

37 Ol mübârek ẕâtıñızdan cümle maḥrûm ḳaluruz
Bize bir çâre buyuruñ didi aṣḥâbı aña

38 Ol dem anlara buyurdı iy benim yârânlarum
Emr-i Ḥaḳḳ'a çâre yoḳdur nideyiñ ehl-i ṣafâ

---

32 faẕlıñ-ile: faẕluñ-ile T.; kerîm-i ẕü'l-ʿaṭâ: kerîmü ẕü'l-ʿaṭâ N1, N2.
33 eḫâ: iḫâ N1, N2.
34 can ḳulaġıñla: can ḳulaġı-y-la T.
36 dediler: didiler T.
35 Çâr-yâr: Çâr-i yâr T.; Çâr u yâr A.; bükâ: bekâ N1, N2, A.
36 dediler: didiler T.
37 ẕâtıñızdan: ẕâtıñuzdan T.
38 emr-i Ḥaḳḳa: emr-i Ḥaḳdır N1, N2.

39 Her nefes mevti datar ol cümle maḫlûḳ ne ki vâr
Ol ḫiṭâb-ı müsteṭâba diyemez hîç kimse “lâ”

40 Lîk pendim gûş idüñ ḫoş anlara didi Resûl
Ol şemâil yaʿni vaṣfım cümle yazuñ bî-riyâ

112[a] A
43[a] N2 41 Soñra gelen ümmetüme hem ḳala ḫoş yâdigâr
Ḫoş naẓar idüñ buyurdı dâʾimâ ṣubḥ u mesâ

12[a] N1 42 Kim yüzine sürüb aña raġbet ü ḥürmet ide
Ol beni görmiş gibidür çok saʿâdetdür aña

43 Müʾminînden ger olursa ol kişiyedir sözüm
Baḫt [u] devlet ol kesedir kim buña ḫoş inana

44 Ḥażret-i Münker-Nekîr’den ol kişi olur emîn
Ḥüsn-i vech-ile cevâblar vire ol dem anlara

45 Ger bir evde bulınursa bu Muḥammed ḥilyesi
Ḥürmeti-yçün yanmaya ol beyte gelmez hîç belâ

46 Bir kişide bulınub ḫoş iʿtiḳâd itse aña
Siḥr ü mekr ü hem perîden müncîʾ-i ḫâliṣ ola

---

39 datar: dadar A.; ḫiṭâb-ı müsteṭâba diyemez hiç kimse: ḫiṭâbı müsteṭâba dinmez hiç kimse N1; ḫiṭâbı müsteṭâba dimez hiç kimesne N2.

40 pendim: pendüm T; vaṣfim: vaṣfum T.

41 ḳala: ḳıla N1, N2.

* 41. beyitten 59. beyite (“Eḳṣaru mine’l-müşezzebi” bölümüne) kadar olan kısım T. nüshasında bulunmamaktadır.

43 kese: kise N2.

44 ḥüsn-i vech-ile: ḥüsnü vech-ile N1.

47 İns ü cin düşmânı olsa görmeye aṣlâ żarâr
Ḥilye-i pâk-i Nebî'yi ḥıfẓ iden merd-i Ḫüdâ

43[b] N2 48 Bir muʿâẓẓam niʿmet oldı ḫilye-i pâk-i Resûl
12[b] N1 Cümle ümmet ḥilyesiyle faḫr iderler dâʾimâ

49 Yazsa bir kes kendü de bile götürse ḥilyesin
Luṭf-ı Ḥaḳḳ'uñ maẓharında olur ol merd-i Ḫüdâ

50 Ḫalḳ-ı ʿâlem arasında dâʾimâ maḫbûb olur
İʿtibâr üzre olur ol dü-cihânda pür-ṣafâ

51 Ḥilyesine şehr-i yâra eylesün ḥüsn-i naẓar
Rehberüñ Ḫıżr u refîḳuñ ola Faḫr-i Enbiyâ

52 Ger sefer ehlinde olsa bu mübârek ḥilyesi
Her ṣabah u her mesâda ḫoş naẓar itse aña

53 Hem nazar ḳıldıḳca on kez ḳılsa bir kimse ṣalât
Ol kişi görmez mażarrat devlet anuñdur şehâ

54 Ger dilerseñ iki ʿâlemde murâduñ alasın
44[a] N2 Ulu gör sen ḥilyesini hem naẓar ḳıl dâʾimâ

13[a] N1 55 Şerḥü çokdur ġāyet-ile vaṣfa çoḳ yoḳ iḳtidâr
Vir ṣalât-ile selâm ol Ḫażret'e ṣubḥ u mesâ

---

49 "ol" lafzı A. nüshasında bulunmamaktadır.

51 ḥüsn-i naẓar: ḥüsnü naẓar N1; Ḫızr u refîḳun: Ḫızr [u] refîḳun N1, A.

53 ṣalât: ṣalâ A.

55 vaṣfa çoḳ yoḳ: vaṣfa çün yoḳ N2.

56 **Naẓm idici Muṣṭafâ**'ya her kim iderse duʿâ

Ya İlâhî vir murâdın âna der-rûz-i cezâ

ʿÖmer bin ʿAbdi'l-ʿazîz raḍiya'llâhü ʿanhu ḫazînesinde

112[b] A **bulunub ʿanʿane ile Sulṭân Ġavrî Mıṣr Padişâhuñ ḫazînesine dâḫil olan Ḥilye-i şerîfüñ ṣûretidür kim ḫaṭṭ-ı kûfîden naḳl olunmışdur ṣaḥîḥ ve musaḥḥahdur tafṣîl üzre beyân olunmışdur ***

Hâẕâ Ḥilye-i Şerîf Yaʿni Vaṣf-ı Laṭîf-i Ḥażret-i Resûl Ṣallû ʿAleyhi ve Sellimû Teslîmen **

13[b] N1; 44[b] N2 **Bismillaḥi'r-raḥmâni'r-rahîm**

[*Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün*]

Feḫimün müfeḫḫamün

57 Çün ʿaẓîm'üş-şân idi Ḥâḳḳ'uñ Ḥabîb'i Muṣṭafâ

Cümle evṣâfı güzeldür bu söze dinmez riyâ

Aṭvelü mine'l-merbûʿi

58 Muʿtedildi kāmeti vaṣf-ı Resûl-i bâ-ṣafâ

Ne dırâz idi ne kûteh bil vasaṭdan müntehâ

---

* Mısr: Mısrî A.; "muṣaḥḥaḥdur" ifadesi N1 nüshasında "mużaḥḥaḥdur" şeklinde yanlış harekelenmiştir.

** A.'da başlık "Hâẕâ Ḥilye-i Şerîf Yaʿni Vaṣf-ı Laṭîf-i Ḥażret-i Resûl Ṣallalluhu ʿAleyhi ve Sellem" şeklindedir.

57 riyâ: reyâ N1.

4[a] T

Aḳṣaru mine'l-müşeẕẕebi *

59 Aḳṣar idi ṭûldan bâlâ vasaṭdan ḳāmeti
Ḥażret-i Ḥaḳḳ ḥüsn-i ḫulḳ-ıle yaratmış Ḥażret'i

ʿAẓîmü'l-hâmeti

60 Reʾs-i pâkine ḳılan vaṣṣaflar bir kez naẓar
Nûr-i aʿzam idi bedr olmuş yâḫud cirm-i ḳamer

14[a] N1; 45[a] N2

Daḳîḳu'l-mesrubeti

61 Ol mübârek ṣaçları ince idi hem-çü semûr
Yıldırayub berḳ ururdı telleri mânend-i nûr

62 *Vir ṣalât-ile selâm ol Muṣṭafâ'ya her zemân*
Tâ murâdına irişdüre seni ol Müsteʿân

Lem yekün bi'l-caʿdi'l-ḳaṭaṭi

63 Yaʿni ḳıvırcık değildi ol mübârek ṣaçları
Miṣlini görmedi dünyâ nûr-ı ʿâlem her biri

113[a] A

İn inferaḳat ʿaḳīḳatühu fereḳun **

4[b] T

64 Ṣaçlarını ger ayırsa ayrulırdı ḫoş laṭîf
Tâ o deñlü ḫûb idi târ-i Nebi nâzik şerîf

---

* mine'l-müşeẕẕebi: mine'l-müşeddebi N1, A.

59 ḥüsn-i ḥulk-ile: ḥüsnü ḥulk-ile N1. Bu beyit T.'de "Yaʿni uzundan ḳısaraḳdur dimişler vâṣıfân/ Vaṣf-ı pâk-ile muvaṣṣafdur Muḥammed ber-ʿayân" şeklindedir.

60 Bu beyit T.'de "Yaʿni ol reʾsi mübârek Ḥażretüñ büyük imiş/ Vaṣf idiciler aña ḫoş vaṣfı iẓhâr eylemiş" şeklindedir.

61 telleri: tilleri N1 ve N2.

62 Bu beyit T.'de bulunmamaktadır.

** fereḳun: feriḳa N1, T.

64 ayrulırdı: ayrılurdı T.; nâzik: nâzük N2, T. Beyitin ikinci mısraʿı T.'de "Tâ o deñlü leyn idi ki telleri nâzük şerîf" şeklindedir.

Ve illâ felâ yücâvizü şaʿrahu ve şaḥmetehu

65 Ger ayırmazsa tecâvüz itmez idi gûşını

14^{b} N1; 45^{b} N2 Yaʿni ol şaʿr-i şerîfi geçmez idi gûşını

Vâsiʿu'l-cebînü *

66 Vâsiʿ idi alnı pâk-i Ḥażret'üñ iy mehliḳā

Nûr ururdı cebhesinde miṣl-i ve'ş-şemsi ḍuḥâ

Sevâbiġu ġayru ḳarnin

67 Ḥüsn-i kâmil ṣûretinde idi hem reʾs-i şerîf

Alnı ḳarınlı değildi ḫoş laṭîf idi laṭîf

68 *Vir ṣalât-ile selâm ol Muṣṭafâ'ya her zemân*

Tâ murâdına irişdüre seni ol Müsteʿân

Beynehümâ ʿırḳun yüdirrihu'l-ġażabe **

69 Yaʿni ḳarnın arasında bir ṭamârı var idi

5^{a} T Her ne vaḳit-kim ol ṭamar şişse ġażab gider idi

Yeteleʾleʾü vechehu teleʾlüʾe'l-ḳameri leylete'l-bedri ***

15^{a} N1; 46^{a} N2 70 Ol Ḥabîb'üñ vech-i pâki şöyle raḫşân idi dir

Ayuñ on dördi gibi bedr olıcaḳ mâh-ı münîr

---

65 ṣa'r-i şerîfi: ṣi'r-i şerîfi N2; itmez idi: eylemezdi T.; gûşını: üẕnini T.

* cebînü: cebeyni T. ve N2.

66 alnı pâk-i Ḥażret: alnı pâki Ḥażret N1, N2, T.; iy mehliḳā: bilgil eḫâ T.; misl-i: mislü T.

67 değildi: güldi N1, A.; geldi N2.

68 Bu beyit T.'de bulunmamaktadır.

** ʿırḳun: ġırḳun N1, A.; yüdirruhu'l-ġażabe: yüdirru'l-ġażabe N2, T., A.

69 ḳarnın: ḳarneyn T.

*** vechehu: vechühu N1, N2, T.

70 raḫşân: ruḫşân N2; yıldırar T. Beyitin ikinci mısraʿı T.'de "Ayuñ on dördine çehresi anuñ benzer idi" şeklindedir.

Sehlü'l-ḫaddeyni

71 Ol mübârek ḫûb yañaḳlar Ḥażret'üñ efzûn idi
Nûrı ḫoş lemʿân idüb ġāyet ile mevzûn idi

Kâne ebyażu bi'l-ḥumrati *

72 Çehre-i pâki mübeyyeż ḥumraya mâʾil idi
Dürlü dürlü muʿcizâta ol Ḥabîb nâʾil idi

113[b] A **Leyse bi'l-ebyażi'l-umheḳı ve lâ bi'l-ademi**

73 Pek açuḳ ebyaż değildi ol Resûl-i bâ-ṣafâ
Çehresi esmer değildür rûşen idi dâʾimâ

74 *Vir ṣalât-ile selâm ol Muṣṭafâ'ya her zemân*
Tâ murâdına irişdüre seni ol Müsteʿân

15[b] N1; 46[b] N2; **Ezeccü'l-ḥavâcibi**

5[b] T 75 İnce idi ol Ḥabîb'üñ ḳaşları hem-çü hilâl
Ol şefîʿ dür ümmetine ʿafv ide Celle Celâl

Edʿacü'l-ʿayneyni ve ṭavîlü'l-esfâri

76 Ol Ḥabîb'üñ ḳara imişdür mübârek gözleri
Hem daḫi uzun idi ol gözlerüñ aḳlıḳları

---

71 efzûn: uzun T.; ġāyet ile: ġāyet-le N1; ġāyet-ile A. Beyitin ikinci mısraʿı T.'de "Nûrı ḫoş lemʿân idüb hem dâʾimâ efzûn idi" şeklindedir.

* ebyażu: ebyaża N2, T.

73 resûl-i bâ-ṣafâ: resûl-i żü'l-vefâ T.

74 Bu beyit T.'de bulunmamaktadır.

75 Beyitin ikinci mısraʿı T.'de "Ol şefîʿ dür ümmetine an ki der-yevm-i iḫtilâl" şeklinde olup vezin burada aksamaktadır.

76 ḳara: esved N2.

Ekḥelü

77 Ḳudretinden sürmelenmiş idi ol ʿayneyn-i pâk
Ṣunʿına anuñ baḳanlar olur idi ʿaḳlı çâk

Aḳne'l-ʿirneyni

78 İncerek idi Ḥabîb'üñ enfinüñ ḳanatları
Burnınuñ ucı da ince ḫûb-ter endâmları

Lehu nûrun yaḥsibuhu men lem yete'emmel eşeme *

16[a] N1; 47[a] N2; 6[a] T

79 Şöyle nûrlı idi burnı pekçe bakmayan anı
Şuʿlesinden mürtefiʿ ṣanur idi gören anı

80 *Vir ṣalât-ile selâm ol Muṣṭafâ'ya her zemân*
Tâ murâdına irişdüre seni ol Müsteʿân

Żalîʿu'l-femi **

81 Ol müleẕẕeẕ ḫub dehânı tam ḫilḳatde idi
Âl u aṣḥâbına her dem ḫoş naṣîḥatde idi

Müfellicü'l-esnâni

114[a] A

82 Hem Ḥabîb'i Muṣṭafâ'nıñ dişleri seyrek idi
Tâ ezelden ṭıfl iken kendüsi zeyrek idi

---

77 baḳanlar: baḳanuñ T. Nüshalarda "akl-ı çâk" olarak izafetli olarak yazılmış olan ifade mânâya uygunluğu açısından metinde düzeltilerek okunmuştur.

78 enfinüñ: enfenüñ N1, N2; ḥûbter: cûb-ter: N1. Beyitin ikinci mısraʾı T.'de "Hem daḫi ucı da ince ḫub-ter endamları" şeklindedir.

* yaḥsibuhu: yaḥsebuhu T.

79 burnı: yüzini N1; anı: eyi N1. Beyitin ikinci mısraʿı T.'de "Şuʿlesinden ẓan iderdi mürtefiʿu'l-enf gibi" ("enf" kelimesi tam olarak okunamamaktadır) şeklindedir.

80 Bu beyit T.'de bulunmamaktadır.

** żalîʿu'l-femi: ẓalîʿu'l-femi T.

81 müleẕẕeẕ: müleẕziẕ N1; Âl u aṣḥabına: Âl [u] aṣḥabına N1, N2.

Kâne eflecü'ṣ-ṣeneteyni iẕâ tekelleme yeḫrucu nûrun min ṣenâyâhu *

83 Oldı seyrekrek anuñ ön dişlerinüñ arası
Söyledikce nûr çıḳardı ṣanki meh-nev pâresi

16[b] N1; 47[b] N2 **Lâ yeżḥakü illa tebessümen**

84 Yaʿni gülmezdi Muḥammed ḳahḳahayla bir zemân
6[b] T Lîk gülseydi tebessümle gülerdi der-cihân

Keṣṣü'l-liḥyeti ʿalâ ṣadrihi

85 Hem ṣaḳalı ṣıḳ idi pek Ḫażret'üñ bî-iʿtiẕâr
Göğsi üstünde yayılub eylemişdi ḫoş ḳarâr

86 *Vir ṣalât-ile selâm ol Muṣṭafâ'ya her zemân*
Tâ murâdına irişdüre seni ol Müsteʿân

ʿUnuḳuhu kecîdi dümyetin

87 Ḫażret'üñ ʿunḳ-ı şerîfi ġāyet-ile ḫûb idi
Ḫoş ṣurâḥî bir gümiş ibrîḳ-veş merġūb idi

Ve fî ṣafâ'ihi kefiżżatin

88 Pür ṣafâvetde gümişe boynı beñzerdi anuñ
17[a] N1; 48[a] N2 Tâ o deñlü ebyaż idi hûb-gerdân Aḥmed'üñ

---

82 Beyitin ikinci mısraʿında vezin bozulmuştur.

* eflecü eṣ-ṣeneteyni: eflecü'ṣ-ṣeneteyni N2, T.

84 Bu beyit N1, N2 ve A. nüshalarında "Gülmedi hiç ḳahḳaha birle Resûl-i pâk-dîn/ Gülicek dâyim tebessümle gülerdi âferîn " şeklindedir.

87 ṣurâḥî: ṣarâḥî N1, N2; bir gümüş: ber gümiş N2. Beyitin ikinci mısraʿı T'de "Ḫoş ṣurâhî boynı bardaḳ miṣli-veş maḫbûb idi" şeklindedir.

88 ḫûb gerdân: ḫûb-ı gerdân T.

Muʿtedilü'l-ḫalḳı

89 İʿtidâl üzre yaratmış cümle aʿżâsın Ḫüdâ
Cümle efʿâli güzeldür muḥteremdür bî-riyâ

7^{a} T **Bâdinün mütemâsikün**

90 Yaʿni gövdelü imişdür ol Muḥammed Muṣṭafâ
Hem yapışmış idi laḥmı gövdeye muḥkem aña

Ezherü'l-levni

114^{b} A 91 Ezherü'l-levn idi bî-hemtâ miṣâl-i âfitâb
Mihr ü meh nûrından anuñ dâʾim eylerdi ḥicâb

92 *Vir ṣalât-ile selâm ol Muṣṭafâ'ya her zemân*
Tâ murâdına irişdüre seni ol Müsteʿân

Żaḫimü'l-kerâdîsi

17^{b} N1; 48^{b} N2 93 Ol mübârek üstüḫanlar başları idi ʿaẓîm
Cürʾetine bâʿis ola ol Resûl'üñ iy Kerîm

Celîlü'l-meşâşi *

94 Hem büyük idi Ḥabîb'üñ iki omuz başları
Ümmeti-yçün aḳıdırdı dem-be-dem göz yaşları

---

89 yaratmış: yaratdı N1.

90 Muṣṭafâ: Murtażâ T.

91 dâʾim: dâyim N1. Bu beyit T.'de "Ḥażret'üñ levn-i şerîfi ḫoşca yıldırar idi/ Gün gibi fer ḥüsn-i evṣâfı anuñ virür idi" şeklindedir. ("Levni" şeklinde kayıtlı olan kelime düzeltilerek izâfetli okunmuştur.)

92 Bu beyit T.'de bulunmamaktadır.

* A. nüshasında "meşâşi" kelimesi "leşâşi" şeklinde okunacak biçimde yazılmıştır.

93 aḳıdırdı: aḳıdurdı T.

Baʿîdün mâbeyne'l-menkıbeyni *

7^{b} T 95 Hem baʿîd idi Resûl'üñ iki omuz arası
Anını-yçün yaṣṣı idi ol Ḥabib'üñ arḳası

Eşʿari'z-zirâʿayni ve'l-menkıbeyni **

96 Ol mübârek ḳolları da Ḥazret'üñ ḳıllı idi
Hem-çünân omuzları da şiʿr ile belli idi

Ṭavîlu'z-zendeyni ***

97 Hem füzûn idi mübârek ellerüñ bilekleri
18^{a} N1; 49^{a} N2 Ol güzellerden güzel idi Ḥabîb'üñ elleri

98 *Vir ṣalât-ile selâm ol Muṣṭafâ'ya her zemân*
Tâ murâdına irişdüre seni ol Müsteʿân

Raḥabü'r-râḥati ve'l-ḳademeyni ****

99 Vâsiʿ u pâk idi eli ayası Peyġamber'üñ
Hem ayaġı ḫûb hem merġûb idi ol Server'üñ

---

* menkıbeyni: menkeyeyni N1, N2 .(Kanâatmizce müntensih her iki nüshada da sehven "b" yerine "y" yazmıştır.)

** menkıbeyni: menkebeyni N1, N2.

*** Ṭavîlu'z-zendeyni: Ṭavîlu'z-zenedeyni T., N1 ve N2.

97 füzûn: uzun T.

98 Bu beyit T'de bulunmamaktadır.

**** Raḥabü'r-râḥati ve'l-ḳademeyni: Racbü'r-râḥati ve'l-ḳademeyni N1, N2, A.

99 Vâsiʿ u pâk: Vâsiʿ[u] pâk N1; ayası: yası A.; bu beyit T'de "Hem büyük hem yaṣṣı idi Ḫażret'üñ avuçları/ Hem daḫi ḳalınraḳ idi Aḥmed'üñ ayaḳları" şeklindedir.

Lâ ḥarîrate elyene min keffihi

100 Benbeden nerm idi keffeyn-i mübârek bî-naẕîr

8[a] T Yumuşaḳlıġına anuñ nisbet olunmaz ḥarîr

115[a] A **Sâ'ilü'l-eṭrâfi**

101 Ol eṣâbiʿler Ḥabîb'üñ ḫûb u bî-hemtâ idi

Her bir engüşt[i] gümişden daḫi müsteṣnâ idi

Ve eʿâli'ṣ-ṣadrî

18[b] N1; 49[b] N2 102 Göğsi ʿâlî levḥ-i maḫfuẕ-ı Ḫüdâ'dur şübhesiz

Mazhar-ı ʿilm-i ledünnîdür o gencîne ne söz

ʿÂri'ṣ-ṣedyeyni ve'l-baṭni *

103 Mûydan ʿârî idi yaʿni o ṣedyeyn-i laṭîf

Baṭn-ı mir'ât-ı Ḫüdâ idi eyâ ẕât-ı şerîf

104 ***Vir ṣalât-ile selâm ol Muṣṭafâ'ya her zemân***

Tâ murâdına irişdüre seni ol Müsteʿân

---

100 Beyitte geçen "benbe" ibaresi günümüz Türkçesi'nde "pembe" olarak kullanılmaktadır. Bu beyitin birinci mısraʿı ise T'de "Ta o deñlü leyn idi kefleri ḫûb bî-naẕîr" şekindedir.

101 ḫûb u bî-hemtâ: ḫûb [u] bî-hemtâ N1, ḫûb-ı bî-hemtâ A.; Veznin aksamaması için nüshalarda olmayan "-i" belirtme hâl eki "engüşt" kelimesine eklenerek okunmuştur. Bu beyit T.'de "Ol eṣâbiʿler Ḥabîb'üñ ḫoş müzeyyenli idi/ Cümle barmaḳlar uzunraḳ ḫûb mübeyyenli idi" şeklindedir.

102 Bu beyit T'de "Daḫi yüce göğüsli idi ol Muḥammed Muṣṭafâ/ Şecʿatine bir nişândur ol dimişler iy eḫâ" şeklindedir.

* ʿÂri'ṣ-ṣedyeyni ve'l-baṭni :ʿÂri't-tedyîni ve'l-baṭni N1, A.; ʿÂri'ṣ-ṣedeyni ve'l-baṭni N2.

103 ṣedyeyn-i laṭîf: tedyîn-i laṭîf N, A.; bu beyit T'de "Yaʿni ol iki memesi baṭnıda çıblaḳ idi/ Tâ o deñlü ʿârî idi ḳılları hîç yoḳ idi" şeklindedir.

Mevṣûlün mâ-beyne'l-lübbeti ve's-sürrati *

105 Lîk mâ-beyn lübbe ile sürrenüñ mevṣûl idi
Yaʿni boġaz çuḳurından bir çekilmiş yol idi

8[b] T **Bi-şa'rin yecrî ke'l-ḫaṭṭı**

106 Ḫaṭ gibi cârî oluben vaṣl olunmış idi ol
Yaʿni boġazdan göbeğe ḳıldan olmış idi yol

19[a] N1; 50[a] N2 **Ḫamṣânü'l-aḫmeṣeyni**

107 Yaʿni küçükrek ḳarınlu idi Faḫr-ı Enbiyâ
Hem daḫi ol ince bellüdür dimişler evliyâ

Yaḫṭû tekeffüyyen **

108 Yaʿni yürürken önüne ol baḳardı dâʾimâ
Ol Ḥabîb'üñ gözleri baḳmaz idi ġayrı yaña

Yemşî hevnen

109 Hoş vaḳār üzre yürürdi ol Resûl-i rehnümâ
Ḫalḳa gösterdi ṭarîḳat ḳurb-ı Raḥmân olmaġa

115[b] A 110 *Vir ṣalât-ile selâm ol Muṣṭafâ'ya her zemân*
Tâ murâdına irişdüre seni ol Müsteʿân

---

104 Bu beyit T'de bulunmamaktadır.

* lübbeti: lübeti N1, N2,T.

105 lebbe: lübbe N1, N2, T.; sürrenüñ: sirrenüñ N2; çuḳurından: çuḳarından N1, N2.

106 olunmış: olınmış T; ol: o yol N1, A.

107 küçükrek: kückerek N1; faḫr-ı enbiyâ: Ḫażret Muṣṭafâ T.

** tekeffüyen: tekefiyyen N1, N2 ve T.

108 gözleri baḳmaz idi: gözleri ḫîç bakmaz-idi T.; ġayrı yaña: yabana T.

110 Bu beyit T.'de bulunmamaktadır.

Zerîʿu'l-meşyeti *

9^{a} T 111 Ol mübârek adımını bol atardı ol Ḥabîb

19^{b} N1; 50^{b} N2 Ḫoş yürürdi dâʾimâ rifʿat aña Ḥaḳ'dan naṣîb

Aḥmeşü's-sâḳayni

112 Yaʿni ince idi sâḳayni Ḥabîb'üñ ber-ḳarâr
Ḥüsn-i vaṣf-ile muvaṣṣafdur Muḥammed âşikâr

Kâne ʿaraḳuhu'l-lüʾlüʾe lâ ʿabîrate eṭyabe min râyiḥatihi **

113 Çünki oldı Muṣṭafâ'nuñ ḫub teri incu gibi
Yoḳdur eṭyab ṭîblarda bir ḳoḫu anuñ gibi

Beyne ketfeyhi ḫâtemü'n-nübüvveti ***

114 İki ketfiñ arası mühr-i nübüvvet var idi
Ol nübüvvet ḫâtemidür kim aña ḫoş yâr idi

Lâ hezera fî kelâmihi velâ neẕera ****

115 Ol leṭâʾif sözleriñde sürʿati olmaz idi

9^{b} T Hem daḫi ol ḫalḳ içinde kimseden ḳorḳmaz idi

---

* Zerîʿu'l-meşyeti: Zerîʿu'l-meşiyyeti T.

111 Ḥabîb: Nebî T; rifʿat aña Ḥaḳdan naṣîb: ol rifʿat-iledür ġanî T.

112 Ḫüsn-i vaṣf-ile: Ḥüsn ü vaṣf-ile N1, N2.

** eṭyabe : leṭyabe N2, başlık T.'de ise "Kâne ʿaraḳuhû'l-lüʾlüʾu lâ ṭîbe eṭyabe min râyiḥatihi" şeklindedir.

113 ḫub teri: ḫub-teri N1, N2; yoḳdur: yoḳdurur N2; tîblarda: tîblar içre T.

*** Ketfeyhi: Kitfeyhi N2,T.; Kitifeyhi N1; ḫatemü'n-nübüvveti: ḫateme'n-nübüvveti N2.

114 ketfin: ketfün N1, kitfün T.

**** Lâ hezera: Lâ zehera T.

20[a] N1; 51[a] N2 **Leyse fî reʾsihi ve liḥyetihi ʿişrûne şaʿreten beyżâʾe ***

116 Liḥye vü şaʿrinde yoġ-idi yirmi ḳıl beyaż
Cümlesi ḫâṣ'ül-ḫavâṣ idi mübârek şaʿr-i ḫâṣ

117 *Vir ṣalât-ile selâm ol Muṣṭafâ'ya her zemân*
Tâ murâdına irişdüre seni ol Müsteʿân

Feteveffâhu'llâhu teʿâlâ ʿalâ ṣelâṣin ve sittîne seneten **

118 Cânib-i Ḥaḳ'dan irişdi irciʿî aña nidâ
Altmış üç yaşında ḳıldı cânını Ḥaḳḳ'a fidâ

119 Çünki dünya yaradıldı ol Ḥabîb'üñ nâmına
Raḥmetullâhi teʿâlâ her dem olsun cânına

116[a] A **Ḳāle Câbirün raḍıya'llâhu ʿanhu raʾeytü'l-ḫâteme beyne ketfeyin'n-nebiyyi ʿaleyhi's-selâm *****

120 Ḥażret-i Câbir buyurdı ḫatemi gördüm eḫâ
20[b] N1 Ol Nebî'nüñ ketf-i pâkinde virür iken żiyâ

---

* ṣaʿreten: ṣaʿrehu N1, A.

116 ṣaʿrinde: ṣiʿrinde N2; ṣaʿr-i ḫâṣ: ṣiʿr-i ḫâṣ N2; bu beyit T.'de "Reʾs ü liḥyesinde yiykirmi beyaż ḳıl yoḳ idi/ Sâʾir aʿżâda ḳara ḳıl ġāyet-ile çoḳ idi" şeklindedir.

117 Bu beyit T.'de bulunmamaktadır.

** T.'de "teʿâlâ" kelimesi yer almamaktadır.

118 Bu beyit T.'de "Pes teveffâ itdi anı ol Resûl-i ẕü'l-ʿaṭâ/ Yaʿni altmış üç yaşında cânını ḳıldı fedâ" şeklindedir.

119 Bu beyit T.'de 122 numaralı beyitten sonra yer almaktadır.

*** ketfeyi'n-nebiyyi: kitefi'n-nebiyyi N1; kitfeyi'n-nebiyyi T.

120 eḫâ: iḫâ N1, N2; ketf-i pâkinde: kitfeyinde T.

51[b] N2 **Ġuddetü ḥamrâ'e miṣlü beyżati'l-ḥamâmeti**

121 Ḳırmızı bez gibi idi mühr-i nübüvvet âşikâr
Ol ḥamâme-beyża miṣli anda ḳılmışdı ḳarâr

10[a] T

122 Rûḥ-ı Peyġamber içün vir cân u dilden çoḳ ṣalât
Tâ bulasın cennet-i Ḥaḳ hem cehennemden necât *

---

121 Bütün nüshalarda "bez" şeklinde harekelenen kelime günümüz Türkçesinde daha çok beze sûretinde kullanılmaktadır. bk. Kubbealtı, I, 352. Serdar Mutçalı, *Dağarcık Arapça-Türkçe Sözlük*, s. 618, İstanbul 1995. Bu beyit T.'de "Ḳırmızı bez gibi ol hem eylemiş ḥüsn-i ḳarâr/ Ol ḥamâme-beyża miṣli anda olmış âşikâr" şeklindedir. N1 ve N2 nüshalarında da bu beyitte vezin aksamaktadır.

122 cân u dilden: cân [u] dilden N1; bu beyitten sonra N1 ve N2 nüshalarında hilye motifi yer almaktadır. T. nüshasında ise "Beyt" başlığı altında bu beyit ve daha önce yazılmamış olan 119. beyit kayıtlıdır.

* A. nüshasında bu beyitin ardından daha evvel (bk. 56. beyitten sonra, hilye metninden önce) yazılmış olan "ʿÖmer bin ʿAbdi'l-ʿazîz raḍiya'llâhü ʿanhu ḫazînesinde bulunub ʿanʿane ile Sulṭân Ġavrî Mışr Padişâhuñ ḫazînesine dâḫil olan Ḥilye-i şerîfüñ ṣûretidür kim ḥaṭṭ-ı kûfîden naḳl olunmışdur ṣaḥîḥ ve musaḥḥahdur tafṣîl üzre beyân olunmışdur" ifâdesi tekrar yazılmıştır.

Burada hilye motifi vardır.

Der ţaleb-i şefâʿat ve der ţaleb-i duʿâ *

[*Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün*]

21[a] N1 123 Çün Ḫüdâ ḳıldı müyesser eyledim naẓmın beyân
Cân u dilden şükr-i Yezdân eyleyelim her zemân

124 Devlet-i sulṭân-ı ʿâdil pâdişâhuñ rûz u şeb
Zikr-i ḫayr-ile ṣenâsın idelim vird-i zebân

52[a] N2 125 Şehr-yâriñ Ḥaḳ murâdın ḥâṣıl ide dem-be-dem
Tâ ola şeh şâd u ḥurrem devlet-ile der-cihân

126 Bir ḳaġān arslana beñzer Ḥaḳ muẓaffer eylesün
Ḳabża-i teshîrine girsün eḳālîm-i cihân

127 Yâ İlâhî pâdişâhuñ ʿömrini ḳıl câvidân
10[b] T Olsun ol sulṭân-ı ʿâdil yeryüzünde şâd-mân **

128 Böyle bir sulṭâna mâlik olmamış dünyâ daḫi
Gelmemiş miṣli daḫi görmemiş devr-i zemân

---

* Bu başlık sadece T. nüshasında yer almaktadır.

123 eyledim: eyledüm N1, T.; naẓmın: luṭfın T.; eyleyelim: eyleyelüm T.; her zemân: dâʾima N2.

124 rûz u şeb: rûz-i şeb N1; N1 ve N2 nüshalarında "zübân" olarak geçen kelime "zeban" şeklinde düzeltilerek okunmuştur. T.'de ise bu beyit "Hem daḫi ol Ḫażret-i Sulṭân Muḥammed Ḫân içün/ Çoḳ duʿâlar oḳıyalum idelüm vird-i zebân" şeklinde kayıtlıdır.

125 T'de beyitin birinci mısraʿı "Şehr-i yâruñ maṭlabını ḥâṣıl ide iy Ḫüdâ" şeklindedir; şehr-yâr: şehr-i yâr N2, T.; şâd u ḥurrem: şâd-ı ḥurrem N2.

126 Bu beyit T.'de kayıtlı değildir.

127 şâd-mân: şâdımân N2, şâdumân T.

** T. nüshası burada "Bir duʿâcı Muṣṭafâ'yam eylerem dâʾim duʿâ/ Biñ altmış ṭoḳuzıncı senede naẓmum ʿayân" şeklindeki N1 ve N2 nüshalarında kayıtlı olmayan bu beyitle sona ermiştir.

129 Şevketinde rûzumız ʿîd ü giceler ḳadr olub

21[b] N1 Devr-i ʿadlinde temâmet ʿâlem oldı şâd-mân

130 Ḥamdulillâh devletinde ḥâfız-ı Ḳurʾân olub

Ḥilye-i pâk-i Resûl'i eyledüm şerḥ ü beyân

131 Devr idince nüh felek ʿömri mezîd ola şehüñ

52[b] N2 Ḥaḳ teʿâlânuñ emânında ola şâh-ı cihân

132 Ger ümîdim olsa rûzî rûz-i maḥşer tâ olam

Pâdişâhımla bile der-sâye-i Peyġamberân

133 Bu **Teber-dârı Zülüfli Muṣṭafâ el-Bosnevî**

Zümre-i maġfûr ile hem-sâye dâʾim hem-ʿinân

134 Didim anın-çün bu resme tercümem tarîḫini

Dürr-i vaṣf-ı ḥilyem olsun ṭavḳ-ı ḥavrâ-(y)i cinân *

---

129 "şâd-mân" kelimesi bütün nüshalarda "şâdımân" olarak harekelenmiştir, metne düzeltilerek yazılmıştır.

130 şerḥ ü beyân: şerḥ beyân N1.

133 dâʾim: dâyim N1.

* N2 nüshasında yer alan hilye metni, 52[b]'de sona ermektedir. Sayfanın 7 satırdan sonraki kısmı çerçeveli ve boş, 53[a] ise çerçevesiz ve boştur.

KASÎDE-İ BÜRDE VE TERCÜMESİ

13[b] N2 **Haẕâ naẓmu'l-ʿâlimü'l-ârif billâh Şerefü'd-dîn Ebî ʿAbdillâh Muḥammed bin Saʿîd bin Ḥammâd el-Mışrî el-Bûṣîrî ṭayyeballâhu ṣerâhu ve ceʿale'l-cennete meʾvâhu***

22[a] N1 **Bi'smillaḥi'r-raḥmâni'r-râḥîm**

[*Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün*]

1 Ḫâliḳ u Ḥâfız olan Fettâḥ'a her ṣubḥ u mesâ
İdelim ẕikr-ile şükr-i bî-nihâyet dâʾimâ

2 Oldurur nuṭḳ itdüren ism-i laṭîfin her nefes
Zikr idicek şerḥ olur dil irişür rûḥa ġıdâ

3 "Fe'ẕkürûni ve'şkürûlî" didi pes Rabbü'l-ʿibâd
Ẕikr-i dâʾim şükr-i bî-ʿad vâcib oldı her ḳula

4 Aḥsen-i ṣûretde ḫalḳ idüb ʿalaḳdan ḳulların
Ḳudret-ile itdi insân itmek-içün ḥamd aña

22[b] N1; 14[a] N2 5 Ḳuvvet ü ḳudret añındur bî-vezîr ü bî-naẓîr
Ṣanʿatında hem ʿalîmdür "yefʿalüllâh mâ yeşâʾ"

---

* Başlık N1 nüshasında yazılmamıştır.

3 bî-add: bî-ad N1, N2. el-Bakara, 2/152. "Öyleyse yalnız beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin."

5 bî-vezîr ü bî-naẓîr: bî-vezîr [ü] bî-naẓîr N1; yefʿalüllâhu: yefʿalüllâh N2. el-İbrahim 14/27. "Allah, iman edenleri hem dünya hayatında hem de ahirette sabit bir sözle sağlamlaştırır, zalimleri ise saptırır. Ve Allah dilediğini yapar."

6 Evvel ü hem âḫir oldur ẓâhir u bâṭın hem ol
Hem Raḥîm ü hem Semîʿ u hem Baṣîr u Ḳādirâ

7 Ḥayy ü Bâḳī daḫi Ḳayyûm ol “Hüvallâhü eḥad”
“Lem yelid” daḫi ve “lem yûled”di nûr vaṣfında aña

8 Çün yaratdı kendi nûrından Muḥammed nûrunı
Şîşe-i ḳudretde ol nûr eyledi ḥamd ü ṣenâ

9 Ḥaḳḳ’a Ḥâmid hem daḫi Maḥmud u Aḥmed oldı nûr
Pes ṭulûʿ itdi zücâcdan virdi şems-âsâ żiyâ

10 Ḫilʿat-i levlâki giydi ḳudret-i Vehhâb-ile
“Raḥmeten li’l-ʿâlemîn” ṣaḥrâsına dikdi livâ

11 Virüb ismini Muḥammed hem Resûlullâh anuñ
23[a] N1; 14[b] N2 Didi Ḳurʾân’da daḫi çün aña Ḫatmü’l-enbiyâ

12 Ḥürmetine anuñ dü-ʿâlem yoḫ-iken buldı vücûd
Cinn ü insân u ḳamer hem ḫûr zemîn daḫi semâ

13 Leyle-i İsrâ’da Ḥaḳḳ’a ṣâḥib-i miʿrâc olub
Enbiyâ ervâḥına hem ol şeb oldı muḳtedâ

---

6 ẓâhir u bâṭın hem ol: ẓâhir u hem bâṭın ol N1.

7 Beytin ikinci mısraında vezin aksamaktadır. el-İhlâs Sûresi, 112/3. “Ondan çocuk olmamıştır (Kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir).”

8 en-Nûr, 24/35. “Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun temsili şudur: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânûs içinde. Fânûs sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile, neredeyse aydınlatacak (kadar berrak) tır. Nur üstüne nur. Allah dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah insanlar için misaller verir. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.”

10 el-Enbiyâ, 21/107. “(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”

12 insân u ḳamer: insân [u] ḳamer N1. Beytin ikinci mısraında ezin aksamaktadır.

14 Mürselîn ü evliyâ hem ol şefâʿat kânunıñ
İsm-i pâkin yâd iderler ehl-i arż u hem semâ

15 Oldı yârân aña Bû Bekr u ʿÖmer ʿOṣmân ʿAli
Rażı ola cümlesinden luṭfı-y-ile ol Ḫüdâ

16 Bizi daḫi ümmetinden eyleyüben ol Raḥîm
Hem muḥibb-i çâr-i yârı hem ṣalâvât-ḫˇân aña

17 Ol Nebî'den-ṣoñra anlar-çün ḫalîfe oldılar
Ḫoş müretteb her birisi dîne virdiler żiyâ

23[b] N1; 15[a] N2 18 Baʿde-hüm itdi imâmet niceler bu dünyada
Kimi aʿlâ kimi ednâ oluben bir pâdişâh

19 Ḥükm-i taḳdîr-i Ḫüdâ ile imâmet baʿdehüm
Âl-i Oṣmân'a irişdi "ebbedallâh mâ-yeşâʾ"

20 Pâdişâh-ı dîn-i İslâm oluben evlâdları
Ṣad hezârân ḳalʿalar feṭḥ idüb itdiler ġazâ

21 Yâ İlâhî cümlesine içür âb-ı Kevṣeri
Bâḳī ḳalmışlarını hem ḳıl muʿammer dâʾimâ

22 Ḥażret-i Sulṭân İbrâhîm'e değdi salṭanat
Maḥrem-i sırr-ı Celîl ü maẓhar-ı nûr-i Ḫüdâ

---

14 Mürselîn ü evliyâ: Mürselîn [ü] evliyâ N1.

19 "Allah dilediğini ebedî kılsın" anlamına gelen bir duâ cümlesidir.

22 N2 nüshasında "Sulṭân" kelimesi vezin zarûreti dolayısıyla "Sulṭân-ı" şeklinde harekelenmiştir.

23 Kaʿbe-i ʿulyâ ḳapusı niʿmet-i ḫˇân-ı Ḫalîl
Ẓıll-i Raḥmân'dur vücûdı rûyidür ḳıble-nümâ

24 Kim ziyâret ider ise Kaʿbe-i kûyın eğer
24[a] N1; 15[b] N2 Olur anuñ çeşm-i rûşen saʿy-ile bulur ṣafâ

25 Salṭanat gülzârı içre ol gül-i raʿnâya gel
Bülbül-asâ iy Ḥüseynî ḳıl derûnuñdan duâ

26 Reʾy ü tedbîrin muvaffaḳ eyleye Ḥaḳ emrine
İde icrâ-yı şeriʿat hem emânet dâʾimâ

27 Ḥaḳ Teʿâlâ devlet-i şemsin münevver eylesün
Pertev-i ʿadl-ile ʿâlem rûz u şeb bulsun żiyâ

28 Gicesi Ḳadr u Berât ü günleri ʿîd ü saʿîd
ʿAdl u dâd u şevket ü ʿömri heme efzûn ola

29 Dem-be-dem beḫşâyiş-i Yezdân irişüb ẕâtına
Maḥrem ola aña her dem nûr-i sırr-ı enbiyâ

30 İdicek taḥta culûs ol mâh-i gerdûn u şeref
Niceler yazdı tevâriḫ niceler medḥ ü ṣenâ

24[b] N1; 16[a] N2 31 İşbu dâʿînüñ duʿâdañ ġayri şeyi olmayub
Şöyle maḫzûn-bâl iken düşdi dehâna bu edâ

---

23 ḳapusı: ḳabusı N1.

27 Nüshalarda "devlet-i şemsin" ibâresi izâfetsiz olarak "devleti şemsin" şeklinde yazılmıştır. N1'de "ʿadl-ile" kelimesi iki kez yazılmıştır. "Rûz u şeb" ifadesi ise her iki nüshada "rûz-i şeb" olarak yanlış harekenmiştir. Metinde düzeltilerek okunmuştur.

28 Berât ü: Berâtü N1; şevket ü: şevketü N2.

30 mâh-ı gerdûn u şeref: mâh-ı gerdûnu şeref N2.

32 Ḥażret-i Sulṭân-ı kevneyn içün olan medhi sen
Niyyet-i şâhinşehî ʿâlem-nümâ içün dile

33 Şerḥ idivir naẓm-ile nâm-ı şerifine anı
Ḥaḳ mübârek eylesün hem yümn ü ḫayr-ile aña

34 Ḥażret'üñ medḥ-i şerîfi olduġı-çün umaram
Berr ü baḥreyn pâdişâhı ḫoş naẓar ḳıla buña

35 Fâżıl u hem kâmilînden nice kimse Ḥażret'i
Medḥ idüben bulmışidi rûy-i Ḥażret'den ʿaṭâ

36 Her biri bir vech-ile meddâḥı oldılar anuñ
Medḥ-i Bûṣîrî'den ammâ eyledi ġāyet ṣafâ

37 Medḥ idicek Ḥażret'i çünkim İmâm-ı Bûṣırî
25[a] N1; 16[b] N2 Bürdesin ẓahrına ilḳā eyledi Ḥażret de aña

38 Daḫi mesḥ itdi mübârek elleriyle felc olan
ʿUżvını ṣıḥḥatde bulub eyledi ḥamd ü ṯenâ

39 Her ḳaçan olsa ḳırâʾat ḥaẓ iderdi ol Resûl
Ṣalınurdı şol ḳamış-asâ ire bâd-ı ṣabâ

40 Olduġ-içün Ḥażret'üñ maḳbûli bu medḥ-i şerîf
Taḫmîs itmişler fuḥûlden anı baʿżı zü'l-edâ

---

32 "Şâhen-şeh" kelimesi metinde "şâhin-şâhî" şeklinde harekelenmiş olup, düzeltilmeden metne yazılmıştır. "Dile" kelimesi de müstensih tarafından "dilâ" şeklinde yazılmış olup beyitin mânâsı göz önünde bulundurularak metinde düzeltilerek okunmuştur.

33 yümn ü ḫayr-ile: yümn [ü] ḫayr-ile N1.

37 Vezin beytin ikinci mısraında aksamaktadır. Bir hece çıkarıldığında ise vezin düzelmektedir.

41 Tercüme de eylemişler fâżılîndan niceler
Kimi Fârsî kimi Türkî kimi neṣriyye aña

42 Kimisi râʾiyye itmiş kimisi mîmiyye hem
Kimisi nûniyye ile kimi yâʾiyye dilâ

43 Çoḳ tetebbuʿ eyledüm aña dinilen şerḥleri
Bulmadım elifde tercem belki denmemiş ola

25[b] N1; 17[a] N2 44 Yoḳ biżâʿam gerçi amma ḳopdı bâlümden heves
Şerḥ iderse ṣadrumı luṭf eyleyüb Rabb'üm baña

45 Bûṣırî'nüñ ol *Ḳaṣîde-i Bürde-i Mîmiyyesin*
Şerḥ idem Türkîçe naẓm üzre'smi *Elfiyye* ola

46 Ola maḳṣûr u müṣemmen hem remel baḥrinde ol
Ḳıla itmâmın müyesser ḫayr-ile Ḳādir Ḫüdâ

47 Rabbüm Allâh virdi ḳuvvet söyledüm çün şerḥümi
Ẓıll-i Raḥmân dergehine itdüm ihdâ ben gedâ

48 Göricek ol demde şerḥüm ḫayli ikrâm eyleyüb
Luṭf-ile buyırdı söyle ḥâcetüñ nedür baña

49 ʿÖmrün efzûn eylesün Ḫaḳ pâdişâhum ḥâcetüm
Himmetiñle idem ṭavâf ḥażret-i beyt-i Ḫüdâ

---

45 Beyitin birinci mısraında vezin bozuktur. İkinci mısraında ise veznin aksamaması için "üzre ismi" ifadesi vasl ile okunmuştur.

49 Beytin ikinci mısraʿında vezin aksamaktadır.

50 Gûş idicek ben gedâdan bu kelâmı çünki ol

26[a] N1; 17[b] N2 ʿAyn-i luṭf-ile naẓâr ḳıldı baña ol ẕü'l-ʿaṭâ

51 Emr idüben didi-kim ol ḳıble-i ʿulyâya sen
Varıcaḳ eyle benüm-çün anda çoḳ ḫayır duâ

52 Ḥażret-i Sulṭân-ı kevneynüñ göricek Ravżasın
Vir dehânumdan ṣalât-ile selâmı sen aña

53 Diyü fermân-ı Celîlü'l-Ḳadri irişdi o dem
Nuṭḳ-ı pâki ile dil âyinesi buldı cilâ

54 Ḥamdülillâhi Ḥaḳ müyesser itdi ḥacca gitmeği
Ḥażret'ün medḥ-i şerîfi ḥürmetine iy dilâ

55 İtdi Ḥaḳ âsân Ḥabîb'i medḥini şerḥ itmeği
Ol *Ḳaṣîde-i Bürde'*dir kim ḳāʾili buldı şifâ

56 Her ki nâẓır olur ise luṭf-ile ḳıla naẓar
Gözlerinüñ nûrına Sübḥân'umuz vire cilâ

26[b] N1; 18[a] N2 57 Ḳāfiye denk olmaġ-ile baʿżı ebyât âḫiri
Pes mükerrer luṭf-ile irişdi itmâma edâ

58 Şol kerem-kânı eğer ʿaybum görüb setr eyleye
Vir murâdın dü-cihânda aña yâ Ḳādir Ḫüdâ

---

52 dehânumdan: dehânımdan N2.

55 Beytin ikinci mısraında vezin bozuktur.

59 Kim ki yazub yâ oḳursa işbu şerḥüm yâ Muʿîn
Vir ḥurûfi sâġışınca cennet içre ḥûr aña

60 Her kim itdi *Bürde*'yi taḫmîs ü tercem yâ Ġanî
Cümlesine içür anuñ Kevs̱er-i ḥavż-ı beḳā

61 Hem daḫi geçmiş esâtîẕimüze ḳıl raḥmeti
Bâḳī ḳalmışlarına ṭûl-i ʿömürle vir s̱afâ

62 Vâlideynimüze daḫi raḥmet eyle yâ Raḥîm
Ki oḳudub yazdırdı anlar bizi her ṣubḥ u mesâ

63 Ruḥûmuz Ḳurʾân'la ḫatm eyle yâ İlâhî ḳıl kerem
27[a] N1; 18[b] N2 Ola hem cisr-i ṣırâṭ üzre Ḥabîb'üñ rehnümâ

64 Sen naṣîb it sürmeği rûy-i siyâhım yâ Kerîm
Şol mübârek arża kim yatur Ḥabîb'üñ Muṣṭafâ

65 Bu duʿâmı kim işidüb dirse âmîn yâ Mucîb
Ḳıl maḳāmın cennetü'l-Firdevs'de yarın iy Ḫüdâ

66 Bu ḳadar dîbâce kâfî şerḥüñe **Seyyid Ḥüseyn** *
Diz kelâmuñ dürrini eyle Ḫüdâ'dan ilticâ

---

59 saġışınca: sâʿışınca N1; ḥûr: cûr N2.

60 taḫmîs ü tercem: taḫmîs [ü] tercem N1.

61 ṣafâ: żafiyâ N1.

62 ṣubḥ u mesâ: ṣubḥ [u] mesâ N2. Beytin ikinci mısraʿında vezin aksamaktadır.

63 Ḳurʾân'la: Ḳurʾân-ile N2. Beytin birinci mısraʿında vezin aksamaktadır.

* N1 nüshasında Seyyid Ḥüseyn isminden sonra kırmızı bir ok çıkarılarak "Nâẓım ismi" ibaresi yazılmıştır.

67 Daḫi ʿözrüñ dileyüb hem ḳıl tażarruʿ Ḥażret'e
Kʾeyleye yârın şefâʿat rûz-i maḥşerde saña

68 Ruḥ-i pâkine getür bî-ḥad ṣalât-ile selâm
Cümle âline daḫi aṣḥâbına her dem ṣenâ

69 Eyleyüb şerḥ itmeğe depret zübânun ṭut ḳalem
Besmele vü ḥamdele ḳıl teṣliyeyle ibtidâ

27[b] N1; 19[a] N2 **Bi'smillâhi'r-raḥmâni'r-râḥîm**

Lâ ḥavle velâ ḳuvvete illâ bi'llâhi'l-ʿaliyyi'l-ʿaẓîm

el-Faṣlu'l-evvelü *

[Müstefʿilün Feʿilün Müstefʿilün Feʿilün]
(mefâʿilün) (Fâʿilün) (Müfteʿilün)

E min teẕekküri cîrânin bi-ẕî-Selemi
Mezecte demʿan cerâ min muḳletin bi-demi **

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

70 Ẕî-selem ḳoñşularını añmadan mıdur dilâ
Ḳarışub çeşmiñden aḳar ḳanlu yaşlar dâʾimâ

---

69 depret: debret N1. Müstensih "zebân" kelimesini burada da "zübân" şeklinde yazmıştır, her iki nüshada da aynı şekilde olduğu için düzeltilmeden yazılmıştır.

* N1 nüshasında bu bölüm başlığı kayıtlı değildir.

** bi-demi: bi-demin N2.

Em hebbeti'r-rîḥu min tilḳā'i Kâẓimetin
Ve evmaḍa'l-berḳu fi'ẕ-ẓalmâ'i min İżami *

71 Yoḫsa Kâẓım'dan ṣabâ mı esdi geldi bûy-i yâr
Yâ İżam'dan şimşek oynadı mı ẓulmetden saña

Femâ li-ʿayneyke in ḳulte'kfüfâ hemetâ
Vemâ li-ḳalbike in ḳulte'stefiḳ yehimi

72 Dîdeñe ağlamağı menʿ it diseñ ağlar yine
Pend iderseñ ḳalbüñe ḥayranlıḳ ister dâ'imâ

E yaḥsebü'ṣ-ṣabbü enne'l-ḥubbe münketimün
Mâbeyne münsecimin minhu ve mużṭarimi **

28[a] N1 73 Şöyle ẓan ider mi ʿâşıḳ ʿışḳını pinhân ide
19[b] N2 Olmuş-iken çeşm ü dil sûzânlığı şâhid aña

Levle'l-hevâ lem turiḳ demʿan ʿalâ ṭalelin
Ve lâ eriḳte li-ẕikri'l-Bâni ve'l-ʿAlemi

74 Dökmez-idük ger ṭalel üzre yaşun ʿışḳ olmasa
Yaş aḳıtmazdık ʿAlem Bân ẕikri ile ẓâhirâ

Fe-keyfe tünkiru ḥubben baʿde mâ şehidet
Bihi ʿaleyke ʿudûli'd-demʿi ve's-seḳami

---

* Her iki nüshada da "İżami" şeklinde herekelen kelime Âbidin Paşa tercüme ve şerhinde "İżamin" şeklinde kayıtlıdır.

71 şimşek: şimsek N1; żulmetden: żulmetde N2.

72 dîdeñe: dîde ki N2.

** münsecimin: münsecimün N2.

74 aḳıtmazdık: aḳıtmazduk N2.

75 Pes nice inkâr idesin baʿde'ş-şehâde sevgüñi
Gözyaşı-y-la ḫastalık ʿâdil-şühûd iken saña

Ve eṣbete'l-vecdü ḫaṭṭâ ʿabratin ve ḍanâ
Miṣle'l-behâri ʿalâ ḫaddeyke ve'l-ʾanemi

76 Gözyaşından yazdı ḫatlar ẓâhirâ ʿışḳ ḫaṭṭını
Ḫaddün üzre gül miṣil daḫi ʿanem rengi dilâ

Neʿam serâ ṭayfü men ehvâ fe-erreḳani
Ve'l-ḥubbu yeʿteriżu'l-leẕẕâti bi'l-elemi *

77 Gitdi nevmüm yâr ḫayâli geldi giceyle belî
28[b] N1 Ḥûb eleme dönderür lezzetleri çün ʿışḳ ola

20[a] N2 **Yâ lâʾimî fi'l-heva'l-'Uẕriyyi maʿẕireten**
Minnî ileyke ve lev enṣafte lem telümi **

78 İy beni ʿUzr-i hevâda levm iden benden saña
Vâr iken levm itme ʿözrüm ehl-i inṣâfsan baña

Adetke ḥâlî lâ sırrî bi müstetirin
ʿAni'l-vüşâti ve lâ dâʾî bi-münḥasimi ***

79 Maʿlûm oldı saña ḥâlim sırrıma yoḳdur nihân
Ḳovculardan yoḳ benim derdime ḳaṭʿ-ile devâ

---

75 Beytin birinci mısraında vezin bozuktur. "Pes nic' inkâr idesin baʿde'ş-şehâde sevgüñi" şeklinde okunabilir

* ve'l-ḥubbu: ve'l-ḥabbu N1. "yeʿteriżu" kelimesindeki "te" harfi N1 nüshasında yazılmamıştır.

** ve lev enṣafte: ve lev enṣaftü N1.

*** Nüshalarda "müncesimi" olarak harekelenen kelime Âbidin Paşa tercüme ve şerhinde "münḥasimin" şeklinde kayıtlıdır. Doğrusu "münḥasimi"dir.

Meḥaẕtenî'n-nuṣḥa lâkin lestü esmeʿuhu
İnne'l-muḥibbe ʿani'l-ʿuẕẕâli fî ṣamemi

80 Gerçi ḳıldun ḫoş naṣîḥatlığı ben işitmedüm
Ehl-i ʿışḳ olur melâmetde ṣamemde hem ʿamâ

İnnî't-tehemtü naṣîḥa'ş-şeybî fî ʿaẕeli
Ve'ş-şeybü ebʿadü fî nuṣḥin ʿani'-t-tühemi

81 Pend ḳıldı baña şeybüm töhmet itdüm şeybe ben
Ḥalbuki şeyb ebʿad olur hem tühemden dâʾimâ

29[a] N1 **el-Faṣlu'ṣ-ṣânî fî ẕikri-n-nefsi ve menʿi hevâhâ**

20[b] N2 **Fe-inne emmâretî bi's-sûʾi me't-teʿaẕet**
Min cehlihâ bi-neẕîri'ş-şeybi ve'l-heremi

82 Pes benüm emmâre nefsüm olmadı şeybümle vaʿẓ
Bilmedüğindendür ol şeyb ü herem ḫavfın dilâ

Velâ eʿaddet mine'l-fiʿli'l-cemîli ḳırâ
Żayfin elemme bi-reʾsî ġayra muḥteşemi

83 İtmedi zîbâ ʿamelden ḫoş żiyâfet şeybüme
Başa Ḥaḳ mihmânı ḳondı ḳılmadı ḥürmet aña

Lev küntü aʿlemü ennî mâ üveḳḳıruhu
Ketemtü sirran bedâ lî-minhu bi'l-ketemi

---

82 şeyb ü herem: şeyb [ü] herem N2.

84 Bilse idüm ḳonuġa taʿẓîm idemeyeceğüm
Ketm iderdim saḳalumuñ aḳına urub boya

Men lî-bi-reddi cemâḥin min ġavâyetihâ
Kemâ yüraddü cimâḥu'l-ḫayli bi'l-lücumi

85 Nefsümüñ serkeşliğin âyâ benüm kim döndürür
Nitekim esb azġunını getürür uyan yola

29[b] N1 **Felâ terüm bi'l-meʿâṣî kesre şehvetihâ**
İnne'ṭ-ṭaʿâme yuḳavvî şehvete'n-nehimi

21[a] N2 86 Pes ṣaḳın nefs şehvetin ʿisyân-ile ṣıyam dime
Çoḳ ṭaʿâmla olur ḳavî bil şehvet ü ḥırṣ iy fetâ

Ve'n-nefsü ke'ṭ-ṭıfli in tühmilhu şebbe ʿalâ
Ḥubbi'r-rażâʿi ve in tefṭimhu yenfeṭimi

87 Daḫi ṭıfl-âsâ bu nefs ihmâl iderseñ büyür ol
Ḥubla emmekden kesersiñ kesilür ṣubḥ u mesâ

Fe'ṣrif hevâhâ ve ḥâẕir en tüvelliyehu
İnne'l-hevâ mâ tevellâ yuṣim ev yeṣımi

88 Nefsüñ arzusını redd it ḳıl hevâsından ḥazer
ʿAyblu eyler yâ helâk ol vâlî olsa ger hevâ

---

86 şehvet ü ḥırṣ: şehvet [ü] ḥırṣ N2. Beytin kinci mısraında vezin bozuktur.

88 yâ helâk: bâ-helâk N1. es-Sâd, 38/26. "…Nefis arzusuna uyma, yoksa seni Allah'ın yolundan saptırır."

Ve râʿihâ vehye fi'l-aʿmâli sâʾimetün
Ve in hiye's-taḫleti'l-merʿâ felâ tesümi

89 Nefsüñi pes yaḫşi işde görseñ anı yine gör
Ger bula merʿâda ḥaẕ râm olmaya bir an saña

Kem ḥassenet leẕẕeten li'l-merʾi ḳātileten
Min ḥayşü lem yedri enne's-semme fi'd-desemi

30[a] N1 90 Merʾ içün çoḳ gösterür zîbâ bu nefs mühlik şeyi
22[b] N2 Şol sebebden yaġda gizler bilemez zehr olsa da

Vaḫşe'd-desâyise min cûʿin ve min şibeʿin
Ferubbe maḫmaṣatin şerrün mine't-tüḫami

91 Fitnesi gizlidürür cûʿ u şibaʿdan ḳıl ḥazer
Nice aclıḳ çoḳ yemekden şerlüdür bil ẓâhirâ

Ve'stefriġi'd-demʿa min ʿaynin ḳadi'mteleʾet
Mine'l-meḥârimi ve'l-zem ḥimyete'n-nedemi

92 Gözleriñden yaş aḳıdub aġla kim ṭoldı gözüñ
Kim ḥarâma baḳmadan ḥıfz it nedâmet ḳıl aña

Ve ḫâlifi'n-nefse ve'ş-şeyṭâne vaʿṣıhimâ
Ve inhümâ meḥażâke'n-nuṣha fe'ttehimi *

93 ʿÂṣî ol şeyṭân-ı ḫabîṣe daḫi ḫulf it nefse de
Ger bular nuṣḥ itse saña töhmet eyle dâʾimâ

---

* meḥażâke'n-nuṣha: meḥżâke'n-nuṣha N1.

93 şeyṭân-ı ḫabîṣe: şeyṭân ḫabîṣ N1. Beytin birinci mısraında vezin bozuktur.

Felâ tüṭıʿ minhümâ ḫaṣmen velâ ḥakemen
Fe ente taʿrifü keyde'l-ḥaṣmi ve'l-ḥakemi

94 Ḳılma iṭâʿat anlara ḫaṣm olsalar daḫi ḥakem
30[b] N1 Pes bilürsin mekrini ḫaṣmuñ ḥakem ḳılsa saña

22[a] N2 **Estaġfirullâhe min ḳavlin bilâ ʿamelin**
Leḳad nesebtü bihî neslen liẕî-ʿuḳumi *

95 Rabbüme müsteġfiram şol sözden olmasa ʿamel
Nisbet eyledüm anı ẕü-ʿuḳm olan nesle şehâ

Emertüke'l-ḫayra lâkin ma'temertü bihî
Ve me'steḳamtü femâ ḳavlî leke'steḳımi

96 Saña ḫayr-ile emr ḳıldum velî ben ṭutmadum
Olmadum ben müsteḳīm yâ nice ol direm saña

Ve lâ tezevvedtü ḳable'l-mevti nâfileten
Ve lem uṣalli sivâ farżin ve lem eṣumi

97 Mevtden evvel ḳılmadum ẕâd aḫiret-çün nâfile
Daḫi hem ṣavm-ile farżun ġayrın itmedüm edâ

---

* nesebtü: nesebet N1; N1 nüshasında "ʿaḳımi"; N2 nüshasında "ʿuḳumin" şeklinde harekelenen kelime Âbidin Paşa neşrinde "ʿuḳumi" şeklinde kayıtlıdır.

95 ʿuḳm: ʿufm N1, N2. (Müstensih "kaf" harfinin noktalarından birini sehven koymamış olmalıdır.) es-Sâf, 61/2. "Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?"

el-Faṣlü'ş-şaliṣü fî medâyiḥi'n-nebiyyi ʿaleyhi's-selâm

Ẓalemtü sünnete men aḥya'ẓ-ẓalâme ilâ *
Eni'şteket ḳademâhü'ż-żurra min veremi

98 Ẓalim oldum ṣubḥ olınca sünnetine ṭurmadan
31[a] N1 Şişüben şâkî olurdı ol Nebî'nüñ pâyi tâ

22[b] N2 **Ve şedde min seġabin aḥşâ'ehu ve ṭavâ ****
Taḥte'l-ḥicâreti keşḥan mütrefe'l-edemi

99 Muḥkem idüb açlığından ḳarnını dürerdi ol
Taḥt-i ṭaşda bögrüni nâzük âdem iken şehâ

Ve râvedethü'l-cibâlü'ş-şümmü min ẕehebin
ʿAn nefsihi fe-erâhâ eyyemâ şememi

100 Ṭağlar altundan olub ʿarz ittiler kendülerin
Gösterirdi anlara rifʿat faḳr u faḫr-ile Aḥmedâ

Ve ekkedet zühdehu fîhâ żarûretehu
İnne'ż-żarûrete lâ-teʿdû a'le'l-ʿişami

101 Artururdı zühdini gelse żarûret nefsine
Ġālib olmaz çün żarûret ʿismet-i Ḥaḳ yol bula

---

* ḳademâhu: ḳad mâhu N1.

98 oldum: oldur N2. Tâhâ, 20/1-2. "Ey Muhammed! Biz Kur'an'ı sana sıkıntı çekesin diye indirmedik."

** aḥşâ'ehu: aḥşe'ehu N1 ; tavâ: tavan N2.

99 bögrüni: bögreni N1, N2.

100 Gösterirdi: Gösterdi N1. Bu beyitte vezin aksamaktadır.

Ve keyfe tedʿû ile'd-dünyâ żarûretü men
Levlâhu lem-teḫruci'd-dünyâ mine'l-ʿademi

102 Nice daʿvet ide dünyâya żarûret Aḥmed'i
K'olmasa ol dünye çıḳmazdı ʿademden iy ḫocâ[436]

31[b] N1 **Muḥammedün Seyyidü'l-kevneyni ve'ş-şeḳaleyn**
Ve'l-feriḳayni minʿurbin ve min ʿacemi

23[a] N2 103 Cinne inse dü-cihâna ḳıldı Seyyid Ḥaḳ anı
Hem feriḳayn ulusı ʿurb u ʿacemden de dilâ

Nebiyyüna'l-âmiru'n-nâhî felâ eḥadün
Eberre fî-ḳavli lâ-minhu ve lâ-neʿami

104 Emr ü nehy idici oldur ġayrı yoḳdur bir eḥad
Ḳavl-i lâ ile neʿamda andan eṣdaḳ kim ola

Hüve'l-Ḥabîbüllezî türcâ şefâʿatühu *
Li-külli hevlin mine'l-ehvâli muḳteḥımi

105 Ol Ḥabîb-i Ḥaḳ'durur umar şefâʿat ümmeti
Cümle ḳorḳularda oldur şâfiʿ-i rûz-i cezâ

Deʿâ ilallâhi fe'l-müstemsikûne bihi
Müstemsikûne bi-ḥablin ġayra münfaṣımi

---

102 Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, Beyrut 1932, II, 1119. Bu meşhur söz Hz. Peygambere ait olmamakla birlikte manaen sahih olduğu söylenmiştir.

103 ʿacemden de: ʿacemde N1.

104 emr ü nehy: emr [ü] nehy N1.

* "türcâ" kelimesinin noktaları N1 nüshasında konulmamıştır.

106 Ḳullarını daʿvet eyler şol ṭarîḳ-i Ḥaḳḳ'a kim
Bir üzülmez ip gibidir yapışan bulur Ḫüdâ

Fâḳa'n-Nebîyyine fî-ḫalḳin ve fî-ḫuluḳin
Ve lem yüdânûhu fî ʿilmin ve lâ-keremi

32[a] N1 107 Ẓâhir ü bâṭında fâyiḳ cümleden aʿlâ rüsül
23[b] N2 Daḫi yaḳīn olmadı ʿilm ü keremde kims'aña

Ve küllühüm min Resûlillâhi mültemisün
Ġarfen mine'l-baḥri ev reşfen mine'd-diyemi

108 Ol Ḥabîb-i Ḥaḳ'dan eyler iltimâs cümle'nbiyâ
Kim bir avuc su baḥrden yâ diyemden reşf ola

Ve vâḳıfûne ledeyhi ʿinde ḥaddihim
Min noḳṭati'l-ʿilmi ev min-şekleti'l-ḥikemi

109 Enbiyâ anuñ öñinde vâḳıf oluben ṭurur
Lar ilimde noḳṭadan ya şekleden ḥikmet uma

Ve'hve'l-lezî temme maʿnâhu ve ṣûretühu
Ṣümme'ṣ-ṭafâhu Ḥabîben bârîʾü'n-nesemi

110 Oldı ekmel ṣuret ü maʿnâda ol şâh-ı rüsül
Muṣṭafâ'sı dü-cihânuñ daḫi maḥbûb-i Ḫüdâ

---

107 Vezin zarûreti sebebiyle "kimse aña" ibâresi "kims'aña" şeklinde yazılmıştır. en-Nîsâ, 4/113. "(Ey Muhammed!) Allah'ın sana lütfu çok büyüktür."

108 Vezin zarûreti sebebiyle "cümle enbiyâ" ibâresi "cümle'nbiyâ" şeklinde yazılmıştır.

109 Şâir "tururlar" kelimesini bölerek ikinci mısraın başına koymuştur.

Münezzehün ʿan şerîkin fî meḫâsinihi
Fe cevherü'l-ḥüsni fîhi ġayru münḳasimi

111 Çün münezzehdür meḫâsinde şerîkden ol Resûl
32[b] N1 Cevher-i ḥüsninde daḫi ḳısmet olmaḳ ne revâ

24[a] N2 **Daʿ maʾddeʿathuʾn-naṣârâ fî Nebiyyihim**
Vaʾḥküm bimâ şiʾte medḫan fîhi vaʾḥtekimi *

112 Ḥaḳḳ-ı ʿİsâda Naṣârâ iddiʿâsın eyle terk
Diledüğüñ vaṣf-ile meḥdinde ḥükm it sen aña

Veʾnsüb ilâ ẕâtihi mâ şiʾte min şerefin **
Veʾnsüb ilâ ḳadrihi mâ şiʾte min ʿiẓami

113 Hem şerefden ne dilerseñ ẕâtına ḳıl nisbeti
Nisbet it [445]her ne dilerseñ ḳadrinʾaʿlâdan ola

Feinne faẓle Resûlillâhi leyse lehu
Ḥaddün feyuʿribe ʿanhu nâṭıḳun bi-femi

114 Faẓlına taḥḳīḳ Resûlullâh içün ḥad yoḳdurur
Yazmada ʿâciz ḳalem hem nuṭḳ u fem ḳāṣır aña

Lev nâsebet ḳadruhu ayâtühu ʿiẓamen ***
Ehyaʾsmühu ḥîne yüdʿâ dârise'r-rimemi

---

* N1 nüshasında "fîhi" ibaresi eksiktir.

** N1 ve N2 nüshalarında "Veʾnsüb" şeklinde harekelenen ibâre Âbidin Paşa Tercüme ve şerhinde "Feʾnsüb" olarak yazılmıştır.

113 nisbet it: nisbet N2. Vezin zarureti sebebiyle "ḳadrine aʿlâdan" ibâresi "ḳadrinʾaʿlâdan" şeklinde yazılmıştır.

*** ḳadruhu: ḳadrehu N1.

115 Ger münâsib olsa anuñ ḳadrin âyât büzürk
Can bulur yâbis sükûk ism-i Muḥammed yâd ola

33[a] N1 **Lem yemteḫınnâ bimâ taʿyel-ʿuḳūlü bihi**
Ḥırṣan ʿaleynâ felem nerteb ve lem nehimi

24[b] N2 116 Şol ʻuḳūl ʻâciz olan şeyle'mtiḥân eylemedi
Biz[d]e ḥırṣan itmedük şekk ü gümânı hîç aña

Aʿye'l-verâ fehmü maʿnâhu feleyse yürâ
Li'l-ḳurbi ve'l-buʿdi minhu ġayra münfeḥımi

117 Fehm-i maʿnâsı'tdi ʿâciz ḫalḳı görinür değil
Buʿd ü ḳurbda görse seḥbân sâkit ü ḥayrân ola

Ke'ş-şemsi teẓheru li'l-ʿayneyni min buʿudin
Ṣaġīraten ve tükillü'ṭ-ṭarfe min ememi *

118 Şems gibi ẓâhir ʿuyûna görinür buʻddan ṣaġîr
Yaḳın olsa duyamaz göz k'eyleye imʻân aña

Ve keyfe yüdrikü fi'd-dünyâ ḥaḳīḳatehu
Ḳavmün niyâmün tesellev ʿanhu bi'l-ḥulumi

---

115 ḳadrin âyâtı büzürk: ḳadrine âyâtı büzürk N1, N2.

116 Vezin zarûreti sebebiyle "şeyle imtiḥân" ibâresi "şeyle'mtiḥân" şeklinde yazılmıştır.

117 Vezin zarûreti sebebiyle "maʿnâsı itdi" ibâresi "maʿnâsı'tdi" şeklinde yazılmıştır.

* N1 ve N2 nüshalarında "tekillü" şeklinde harekelenen kelime Âbidin Paşa tercüme ve şerhinde "tükillü" olarak yazılmıştır.

119 Dünyede andan ḥaḳīḳat nice idrâk ideler
Düşde görmekle tesellî bula bir ḳavm ki uyuna

Fe meblaġu'l-ʿilmi fîhi ennehu beşerun
Ve ennehu ḫayru ḫalḳıllâhi küllihimi

33[b] N1 120 Bu ḳadar ʿilm irdi ḥaḳḳında beşerdür ol Resûl
25[a] N2 Daḫi ḫayırlusıdur hem cümle ḫalḳuñ Muṣṭafâ

Ve küllü âyin ete'r-rusulü'l-kirâmü bihâ
Fe innema't-teṣalet min nûrihi bihimi

121 Her ne âyet kim getürdi muʿcize rüsl-i kirâm
Müstefîd oldılar anlar nûr-i Aḥmed'den dilâ

Fe innehu şemsü fażlin hüm kevâkibühâ
Yüẓhirne envârehâ li'n-nâsi fi'ẓ-ẓulemi

122 Âfitâb-ı fażl-ı Ḥaḳ ol enbiyâ cümle nücûm
Ẓâhir olur nurları kim nâs içün ẓulmetde tâ

Ekrim bi-ḫalḳı Nebiyyin zânehu ḫuluḳun
Bi'l-husni müştemilin bi'l-bişri müttesimi

123 Hem mükerrem ḫalḳını ḳılmış müzeyyen ḫulḳ-ile
Ḥüsn-ile meşmûl olub olmuş beşâret şân aña

Ke'z-zehri fî-terefin ve'l-bedri fî-şerefin
Ve'l-baḥri fî-keremin ve'dehri fî-himemi

---

119 k'uyuna: ki uyuna N1, N2.

123 ḫalḳını: ḫaliḳı N1.

124 Daḫi bedr aydur şerefde hem ḥüsünde gül gibi

34[a] N1 Baḥre beñzerdür keremde hem himemde bâd-ṣabâ

25[b] N2 **Keennehu ve hüve ferdün min celâletihi**

Fî ʿaskerin ḥîne telḳāhu ve fî ḥaşemi

125 Yalıñuz yürise gûyâ heybetinden ol Resûl

ʿAsker içinde ṣanurdı kim mülâḳ'olsa aña

Keenema'l-lü'lü'ü'l-meknûnu fî ṣadefin

Min maʿdiney manţıḳın minhu ve mübtesimi

126 Gizli incüdür ṣadef içinde gûyâ dişleri

Nuṭḳ u maʿdinde tebessümle virür dürler żiyâ

Lâ ţîbe yeʿdilü türben żamme aʿẓumehu

Ţûbâ limünteşiḳın minhu ve mülteşimi

127 Ol Resûl'i żam iden eşref zemîn ṭıyb istemez

Baḫtlu ol türbe[y]i öpüp ḳoḳana daʾimâ

el-Faṣlu'r-rabiʿu fî ẕikri mevlidi'n-Nebiyyi ʿaleyhi's-selâm

Ebâne mevlidühu ʿan ţîbi ʿunṣurihi

Yâ ţîbe mübtedeʾin minhu ve muḫtetemi

128 ʿUnṣur-ı ṭıybından ol vaḳt ḳıldı iẓhâr mevlidi

34[b] N1 Pâk ü ṭîb oldı anuñ hem bedʾ ü ḫatmi merḥabâ

---

125 Vezin zarûreti sebebiyle "mülâḳī olsa" ibâresi "mülâḳ'olsa" şeklinde yazılmıştır.

26[a] N2 **Yevmün teferrese fîhi'l-fürsü ennehümü**
Ḳad ünẕirû bi-ḥulûli'l-buʿsi ve'n-niḳami

129 Bilüb añladı ehl-i fürs ol gün firâsetle anı
K'iriserdür anlara buʾs [ü] niḳam derd ü belâ

Ve bâte eyvânu Kisrâ vehve münṣadiʿun
Ke-şemli aṣḥâbı Kisrâ ġayra mülteʾimi

130 Ṭâḳ-ı Kisrâ ol gice çatlayuben ṭaġılduġı
Gibi Kisrâ ʿaskeri tâ şöyle ṭaġıldı dilâ

Ve'n-nâru ḫâmidetü'l-enfâsi min esefin
ʿAleyhi ve'n-nehrü sâhi'l-ʿayni min sedemi

131 Daḫi nâr-ı enfâs söndi hem esefden ol mesâ
Ḥalbuki nehr aḳmaz oldı hem sedemden anlara

Ve sâʾe sâvete en ġāżat buḥayretühâ
Ve rudde vâridühâ bi'l-ġayẓı ḥîne ẓamî *

132 Sâve ehli oldı ġamgîn yire geçdi ṣuları
Ḫışm-ile ṣuya varan ʿaṭşân-iken bulmadı mâ

35[a] N1 **Keenne bi'n-nâri mâ bi'l-mâʾi min belelin**
Ḥuznen ve bi'l-mâʾi mâ bi'n-nâri min żaremi

---

131 ol mesâ: olmasa N1. Vezin zarûreti sebebiyle "nâr-ı enfâsı" ibâresi "nâr-ı enfâs" şeklinde yazılmıştır.

* bi'l-ġayẓı: bi'l-yeġīẓı N1.

26[b] N2

133 Sâve ehli ṭapduġı âteş yeri gûyâ ṣudan
Ḥüzn-ile ṣu yerleri gûyâ ki âteşden dilâ

Ve'l-cinnü tehtifü ve'l-envâru sâṭıʿatün
Ve'l-Ḥaḳḳu yaẓheru min maʾnen ve min kelimi

134 Nûr-ı Ḥaḳ balḳırdı cinler çaġrışub dirler idi
ʿİlm ü ḥikmet ẓâhir oldı lafẓ u maʿnâda şehâ

ʿAmû ve ṣammû fe-iʿlânü'l-beşâʾiri lem *
Tüsmeʿ ve bâriḳatü'l-inẓâri lem tüşemi

135 Ṣaġır oldı iʿlân u tebşîr olıcaḳ ehl-i küfr
Daḫi berḳ inẓâr olıcaḳ da oldı gözleri ʿamâ

Min baʿdi mâ aḫbara'l-aḳvâme kâhinühüm
Bienne dînehümü'l-muʿvecce lem yeḳumi**

136 Virdüğinden soñ ḫaber kâhinleri aḳvâmına
Sizüñ eğri dîniñüz ṭoġrulmayub olur hebâ

Ve baʿde mâ ʿâyenû fi'l-ufuḳı min şühübin ***
Munḳażżatin vefḳa mâ fi'l-arżi min ṣanemi

---

134 lafẓ u maʿnada: lafẓ [u] maʿnada N1.

* fe iʿlanü'l-beşâʾiri: fâʿilanü'l-beşâʾiri N1.

135 Beytin ikinci mısraʿındaki "da" bağlacı vezni aksatmaktadır, çıkarıldığındaysa vezin düzelmektedir. el-Bakara, 2/18. "Onlar, sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Artık (hakka) dönmezler."

** muʿvecce: muʿavvece N2; "yeḳumi" kelimesi N1 ve N2 nüshalarında "yeḳımi" şeklinde harekelenmiştir.

136 soñ: soñra N1; kâhinleri: kâhinler N2.

*** şuhubin: şuhubi N1. "arżi" kelimesi nüshalarda yanlışlıkla "arużı" şeklinde yazılmıştır.

35[b] N1 137 Hem ufuḳda düşdüğin yire nücûmdan gördiler

27[a] N2 Yirde düşdüğin ṣanemdem yüzi üzre ẓâhirâ

Ḥattâ ġadâ ʿan ṭarîḳı'l-vaḥyi münhezimün
Mine'ş-şeyâṭîni yaḳfû işre münhezimi

138 Oldı açıḳ râh-i vaḥyden cünd-i şeyṭân münhezim
Hem şeyâṭînden ṭurub irdi inhizâmlık anlara

Keennehüm hereben ebṭâlü Ebrehetin
Ev ʿaskerün bi'l-ḥaṣâ min râhateyhi rumî

139 Ḳaçmada gûyâ şeyâtîn Ebrehe y'asḥâb-ı Fîl
Dür Ṣinân ḳavm gibi ṭaşdan k'atdı Aḥmed'e anlara

Nebẕen bihî baʿde tesbîḥîn bi-baṭnihimâ
Nebẕe'l-müsebbiḥi min aḥşâʾi mülteḳımi *

140 Baʿd-tesbîḥ ṣaçılurdı dest-i Aḥmed'den o ḳum
Gibi tesbîḥ atdı Yûnus baṭn-ı ḥûtdan çıkdı tâ

---

138 "vahyden" kelimesi nüshalarda "vahîden" şeklinde harekelenmiştir, metinde ise vezin dikkate alınarak düzeltilmiştir. İkinci mısradaki vezin bozukluğu ise "irdi'nhizamlık" şeklinde değiştirilebilir.

139 y'aṣḥâbı Fîl: bi-aṣḥâbı Fîl N2. Beytin ikinci mısraʿında vezin aksamaktadır.

* min aḥşâʾi: min aḥşâʾe N2.

140 Şâir "o kum gibi" ibaresindeki "gibi" kelimesini ikinci mısraʿın başına koymuştur.

el-Faṣlu'l-ḫâmis fî beraketi'd-duâ'i ʿaleyhi'ṣ-ṣalâtü ve's-selâm

Câ'et lidaʿvetihi'l-eşcâru sâcideten
Temşî ileyhi ʿalâ sâḳın bilâ ḳademi

36[a] N1
27[b] N2

141 Geldi eşcâr daʿvetine ḳıldılar aña sücûd
Yürüyüben bî-ḳadem sâḳ üzre Aḥmed'den yaña

Keennemâ saṭarat saṭran limâ ketebet
Fürûʿuhâ min bedîʿi'l-ḫaṭṭi fi'l-leḳami

142 Yazu yazarlardı gûyâ kim ḳalem yazmaz idi
Kökleri ḫatt-ı bedîʿden levḥüñ üstinde dilâ

Miṣle'l-ġamâmeti ennâ sâra sâ'iraten*
Teḳīhî ḥarra veṭîsin li'l-hecîri ḥamî

143 Ḳande gitse bile eşcâr seyr ider bulut miṣil
Ḥarr-i şemsi defʿ içün gölge olurdı ẓâhirâ

Aḳsemtü bi'l-ḳameri'l-münşeḳḳi inne lehu
Min ḳalbihi nisbeten mebrûrete'l-ḳasemi

144 İderem ben muʿcizeyle şaḳ olan aya ḳasem
Nisbeti var ḳalbine şaḳ olmada ayuñ aña

---

* miṣle'l-ġamâmeti: miṣlü'l-ġamâmeti N1.

143 gölge: gölgi N1.

Ve mâ ḥeva'l-ġāru min ẖayrin ve min keremin*
Ve küllü ţarfin mine'l-küffâri ʿanhu ʿamî

145 Ahmed ü Ṣıddîḳ'i cemʿ idüb maġar'oldı muḥîṭ
36[b] N1 K'oldı kâfirler gözi nûr-i Muḥammed'den ʿamâ

28[a] N2 **Fe'ṣ-Ṣıdḳu fi'l-ġâri ve'ṣ-Ṣıddîḳu lem yeri mâ ****
Ve hüm yeḳūlüne mâ bi'l-ġāri min erimi

146 Ṣıdḳ u Ṣıddîḳ ġār içinde lîki küffâr görmedi
Didiler kim bir eḥadden kimse girmemiş buña

Ẓannu'l-ḥamâme ve ẓannu'l-ʿankebûte ʿalâ
H̱ayri'l-beriyyeti lem tensüc ve lem teḥumi

147 Ṭoḳumadı aġ örümcek yuva yapmadı ḥamâm
Ẓan iderlerdi o dem ẖayru'l-beriyye'zre dilâ

Viḳāyetüllâhi aġnet ʿan müżâʿafetin ***
Mine'd-dürûʿi ve ʿan ʿâlin mine'l-üţumi

148 Ṣaḳlamaḳda Ḥaḳ ḳulın yeğrekdürür ḳat ḳat zırh
Dan yüce ţaġlarla hem ṣarb ḳulle ḥıfẓından şehâ

Ma sâmeni'd-dehru żaymen ve'stecartü bihi
İllâ ve niltü civâren minhu lem yüżami

---

* keremin: keremi N1.

** N1 ve N2 nüshalarında "yeri mâ" şeklinde olması gereken ifade yanlışlıkla "yüra mâ"olarak kaydedilmiştir.

147 Vezin zarûreti sebebiyle "ẖayru'l-beriyye üzre" ibâresi "ẖayru'l-beriyye'zre" şeklinde yazılmıştır.

*** aġnet: aʿnet N1.

148 Şâir "zırhdan" kelimesini bölerek ikinci mısraʿın başında yazmıştır.

149 Tekellüf itmedi zemân cevri sıġındum aña ben
İllâ buldum ol civâr-ı Aḥmed'de emânı yoḳ cefâ

37[a] N1 **Vele'l-temestü ġıne'd-dâreyni min yedihi**
İlle'stelemtü'n-nedâ min ẖayri müstelemi

28[b] N2 150 Dü-cihânıñ bâylıġın destinden itmedüm ṭaleb
İllâ yetişüb yapışdum buldum andan çoḳ ʿaṭâ

Lâ tünkirü'l-vaḥye min rüʾyâhu inne lehu
Ḳalben iẕâ nâmeti'l-ʿaynâni lem yenemi

151 İtme inkâr düşde olan vaḥye sen anuñ içün
Vardurur ḳalb her ḳaçan göz yumsa gelmez nevm aña

Feẕâke ḥîne bulûġin min nübüvvetihi
Feleyse yünkiru fihi ḥâlu muḥtelemi*

152 Vaḥyüñ irüşdüġi vaḳt düşde nübüvvetde idi
Muḥtelim ḥâline pes yoḳdurur inkâr bî-riyâ

Tebârakellâhu mâ vaḥyün bi-müktesebin
Ve lâ nebiyyün ʿalâ ġaybin bi-müttehemi

153 Bârekallâh vaḥy-i Ḫaḳ kesbî değil vehbîdürür
ʿİlm-i ġayb üzre Nebî'ye töhmet olmaz dâʾimâ

---

149 tekellüf: teklif N1. Bu beyitte vezin aksamaktadır.

150 dü-cihânuñ: dü-cihânıñ N2; baylıġın: baylaġın N2.

151 anuñ içün: anuñ-çün N2.

* Nüshalarda "ḥâle" şeklinde harekelenen ibâre Âbidin Paşa tercüme ve şerhinde "ḥâlu" olarak kayıtlıdır.

153 Vaḥy-i Ḫaḳ: Vaḥyu Ḫaḳ N2.

Kem ebraet veṣaben bi'l-lemsi râḥatühu
Ve eṭlaḳat eriben min ribḳati'l-lememi *

37[b] N1 154 Lems-i Ḥażret'le berî oldı marażdan çoḳ marîż
29[a] N2 Daḫi ḳurtıldı lemem derdinden anca mübtelâ

Ve aḥyeti's-senete'ş-şehbâ'e daʿvetühu
Ḥattâ ḥaket ġurraten fi'l-aʿṣuri'd-dühümi

155 Ḳaḥṭ-yılın niʿmetle iḥyâ itdi anuñ daʿveti
K'ol siyeh yıllarda döndi ġurreye ol yıl şehâ

Bi ʿârıżın câde ev ḫilte'l-biṭâḥa bihâ **
Seyben mine'l-yemmi ev seylen mine'l-ʿarimi

156 Daʿvet-ile ḫayr-ı bârân şöyle yaġdı yire kim
Şol baḥirden sed boşandı yâ ʿarimden seyl dilâ

Daʿni ve vaṣfî âyâtin lehu ẓaherat
Ẓuhûre nâri'l-ḳırâ leylen ʿalâ ʿalemi

157 Ẓâhir olan muʿcizâtın diyeyin terk it beni
Ṭâġ başında nâr-ı mihmân-veş virür şeyde żiyâ

Fe'd-dürru yezdâdü ḥüsnen vehve münteẓımün ***
Ve leyse yenḳuṣu ḳadren ġayra münteẓımi

---

* eriben: ereben N1.

154 "Lems-i Ḥażret'le" ifadesi müstensih tarafından hatalı olarak "Lemes Ḥażret'le" şeklinde harekelenmiştir. Metinde düzeltilerek okunmuştur.

155 Vezin zarûreti sebebiyle "ki ol" ibâresi "k'ol" şeklinde yazılmıştır.

** biṭâḥa: beṭâḥi N1.

*** münteẓimün: münteẓimü N1, N2.

158 Dürr-i ḫâliṣ dizide ḥüsnini artıḳ gösterir

38[a] N1 Ger dizilmiş olmasa ḳadrine naḳṣ irmez şehâ

29[b] N2 **Femâ teṭâvele âmâlü'l-medîḥi ilâ**

Mâ fîhi min keremi'l-aḫlâḳi ve'ş-şiyemi

159 Pes ne mümkindür anuñ meḥdinde dil ola dırâz

Ḥüsn-i ḫulḳ-ile keremden anda çün ʿâdet ola

el-Faṣlü's-sâdisü fî medḥi'l-Ḳur'âni ve hüve'l-muʿcizetü'l-kebîretü

Âyâtü Ḥaḳḳın mine'r-Raḥmâni muḥdeṣetün

Ḳadîmetün ṣıfatü'l-mevṣûfi bi'l-ḳıdemi *

160 Muḥdeṣedir naẓm u ḥarf-ile şehâ âyât-ı Ḥaḳ

Maʿni-yi ayât-ı Ḥaḳ vaṣf-ı ḳıdem ʿunvân aña

Lem taḳterin bi-zemânin vehye tuḫbirunâ

ʿAni'l-meʿâdi ve ʿan ʿÂdin ve ʿan İremi

161 Olmadı maḳrûn zemâne virdi bize ol ḫaber

Aḫiretden ḳavm-i ʿÂd'dan hem İrem'den daḫi tâ

Dâmet ledeynâ fe-fâḳat külle muʿcizetin **

Mine'n-nebiyyîne iẕ câ'et ve lem tedümi

---

159 ḥüsn-i ḫulḳ-ile: ḥüsn ü ḫulḳ-ile N2.

* "bi'l-ḳıdemi" N1 ve N2 nüshalarında "bi'l-ḳademi" şeklinde harekelenmiştir.

160 muḥdeṣedir: muḥdeṣedür N2; naẓm u ḥarf-ile: naẓm-ı ḥarf-ile N1.

** külle: küllü N1.

162 Dâʾim ü fâʾiḳ bize cümleden ol âyât-i Ḥaḳ

38[b] N1 Muʿcizât geld'enbiyâdan olmadı dâʾim beḳā

30[a] N2 **Muḥakkemâtün femâ yübḳīne min şübehin**

Lizî şiḳāḳın femâ yebgīne min ḥikemi *

163 Oldı âyât-ı muḥakkem bâḳī ḳomaz şübheden

Daḫi ẓulm itmez ḥikemden ẕî-şiḳāḳi-y-çün dilâ

Mâ ḥûribet ḳaṭṭu illâ ʿâde min ḥarebin

Aʿde'l-eâdî ileyhâ mülḳıye's-selemi

164 İtmedi Ḳurʾan'ıla cenk illâ ḥarbden döndi ʿÂd

Ḳavmi eşedd aʿdâ iken meyl ü'nḳıyâd itdi aña

Reddet belâġatühâ daʿvâ muʿârıżihâ **

Redde'l-ġayûri yede'l-cânî ʿani'l-ḥaremi

165 Şol belâġatla muʿârıż daʿvisin menʿ eyledi

Dest-i cânı bi-ḥaremdan redd-i ġayûr gibi tâ

Lehâ meʿânin kemevci'l-bahri fî mededin

Ve fevḳa cevherihî fi'l-ḥusni ve'l-ḳıyemi

---

162 Dâʾim ü fâʾiḳ: Dâyüm ü fâyiḳ N1. Vezin zarûreti sebebiyle "geldi enbiyâdan" ibâresi "geld'enbiyâdan" şeklinde yazılmıştır.

* Nüshalarda "yübġīne" ve "yübrîne", "velâ" kelimesi de "femâ" şeklinde kayıtlıdır.

163 ẕî-şiḳāḳi-yçün: ẕî-şiḳāḳ içün N2; dilâ: şehâ N2.

164 meyl ü inḳıyâd: meyl [ü] inḳıyâd N2. Vezin zarûreti sebebi ile beytin ikinci mısraʿının tamamı ulanarak okunmalıdır.

** muʿârıżihâ: muʿârıżuhâ N1.

165 ḥaremdan: ḥuramdan N1.

166 Vardurur maʿnâ anın-çün mevc-i deryâ gibi çoḳ
Dürr-i baḥr üstindedir hem ḥüsn ü ḳıymetde şehâ

39[a] N1 **Femâ tüʿaddü velâ tüḥṣâ ʿacâyibühâ**
Velâ tüsâmü ʿala'l-ʾiksâri bi's-seʾemi

30[b] N2 167 Ṣayamaz Ḳurʾân'da kimse çoḳ ʿacâyib vardurur
Viremez ikṣârı melâletle uṣanmaḳ ḳāriʾe

Ḳarrat bihâ ʿaynü ḳārîhâ fe ḳultü lehu
Leḳad ẓafirte bi-ḥablillâhi faʿteṣımi

168 Gözleri nûrlandı Ḳurʾan oḳıyan için didüm
Sen ẓafer bulduñ yapış pes ḥabl-i Ḥaḳ'dur ol saña

İn tetlühâ ḫîfeten min ḥarri nâri leẓâ
Etfaʾte ḥarra leẓâ min virdiha'ş-şebimi *

169 Ḫavf-i dûzaḫdan oḳursañ ider ol saña meded
Ṣovudırsın vird-i Ḳurʾân'la leẓâ ḥarrın dilâ

Keenneha'l-ḥavżu tebyeżżu'l-vücûhu bihi
Mine'l-ʿuṣâti ve ḳad câʾuhu ke'l-ḥumemi

170 Yüzler añunla aḳ olur gûyâ âb-ı Kevser ḥavżıdur
Şol kömür gibi gelicek kim ʿuṣâtdan çün aña

---

166 dürr-i baḥr: dürr ü baḥr N2; ḥüsn ü ḳıymet: ḥüsn [ü] ḳıymet N2.

167 oḳıyan içün: oḳıyani-yçün N2.

* virdiha'ş-şebimi: verdiha'ş-şebimi N1.

169 ṣuvudırsın: ṣuvudursın N2; vird-i Ḳurʾan: verd-i Ḳurʾan N1.

170 Bu beytin ikinci mısraʿındaki vezin aksaklığı "gûyâ" veya "âb-ı" kelimeleri çıkartıldığında düzelmektedir.

Ve ke’ş-şırâṭi ve ke’l-mîzâni maʿ dileten
Fe’l-ḳısṭu min ġayrihâ fi’n-nâsi lem yeḳumi

39[b] N1 171 Oldı ṭoġri yol gibi kim maʿ diletde ʿaleme
31[a] N2 Pes ʿadâlet nâsda anuñ ġayride ḳāʾim olmaya

Lâ taʿceben li-ḥasûdin râḥa yünkiruhâ *
Tecâhülen vehve ʿaynü’l-ḥâẕiḳı’l-fehimi

172 Sen ʿacebleme ḥusûduñ itdüği inkârını
Var iken fehm ü ḥaẕâḳat cehl ider ol ṣûretâ

Ḳad tünkiru’l-ʿaynü ḍavʾe’ş-şemsi min remedin
Ve yünkirü’l-femü ṭaʿme’l-mâʾi min seḳami **

173 Bir göz ağrısa remedden nûr-i şems’inkâr ider
Ağrıyan ağız seḳamden ider inkâr ṭaʿm-ı mâ

el-Faṣlu’s-sabiʿu fî ẕikri emri’l-miʿrâci ʿaleyhi’ṣ-ṣalâtü ve’s-selâmü ḥaḳḳan

Yâ ḫayra men yemmeme’l-ʿâfûne sâḥatehû
Saʿyen ve fevʿḳa mütûni’l- eynuḳı’r-rusümi ***

---

* li-ḥasûdin: li-ḥusûdin N1.

172 fehm ü ḫaẕâḳat: fehm [ü] ḫaẕâḳat N1.

** taʿme’l-mâʾi: taʿme’l-mâʾe N1.

173 Vezin zarûreti sebebiyle “nûr-i şemsi inkâr” ibâresi “nûr-i şems’inkâr” şeklinde yazılmıştır. ağız: ağır N1.

*** mütûni’l-eynukı’r-rusümi: mütûni’l-eyunukı’r-rusümü N2.

174 İy olan şunda ḫayırlı k’ol eşiğe ḳaṣd ider
Kim piyâde kimi tîz yürür deve fevḳınd’ola

Ve men hüve’l-ʿâyetü’l-kübrâ li-muʿtebirin
Ve men hüve’n-niʿmetü’l-ʿuẓmâ li-muġtenimi

40[a] N1
31[b] N2

175 Sensin ulu âyeti Ḥaḳḳ’uñ ḳılan-çün iʿtibâr
Sensin ulu niʿmeti hem muġtenim-çün serverâ

Serayte min ḥaremin leylen ilâ ḥaremin
Kemâ sera’l-bedrü fî dâcin mine’ẓ-ẓulemi

176 Mekke’den Aḳsâ’ya dek seyreyledüñ bir şebde sen
Nitekim bedr olan ay ẓulmetde seyr ider mesâ

Ve bitte terḳâ ilâ en nilte menzileten
Min ḳābe ḳavseyni lem tüdrek ve lem türami

177 Nâʾil olduñ sen geceyle ḳābe ḳavseyn menzilüñ
Oldı çıḳduñ kimse idrâk idemez bî-fehm aña

Ve ḳaddemetke cemîʿu’l-enbiyâʾi bihâ
Ve’r-rüsuli taḳdîme maḫdûmin ʿalâ ḥademi *

178 Taḳdîm itdiler seni cümle’nbiyâ daḫi rüsül
Ḫâdim itdüği gibi maḫdûmi taḳdîm iy şehâ

---

174 ḫayırlı ki: ḫayırlığı N2. Vezin zarûreti sebebiyle “ki ol” ibâresi “k’ol”; “fevḳında ola” ibâresi ise “fevḳınd’ola” şeklinde yazılmıştır.

177 menzilüñ: menzülün N1; çıḳdın: çıḳdun N2.

* ve’r-rüsuli: ve’r-rüsli N2.

178 Vezin zarûreti sebebiyle “cümle enbiyâ” ibâresi “cümle’nbiyâ” şeklinde yazılmıştır.

Ve ente taḫterikụ’s-sebʿa’ṭ-ṭıbâḳa bihim *
Fî mevkibin künte fîhi ṣâḥibe’l-ʿalemi

179 Daḫi ḳaṭʿ itdüñ yedi ḳat gökleri cümle rüsül
40[b] N1 Le anda mevkibde sen olduñ ẕü’l-ʿalem iy rehnümâ

32[a] N2 **Ḥattâ iẕâ lem tedaʿ ṣeʾven li-müstebiḳın ****
Mine’d-dünüvvi velâ merḳan li-müstenimi

180 İtmedüñ terk şâv [u] ġâye sebḳat idenler içün
Ḳomaduñ ḳurbetde merḳā müstenim-çün iy hümâ

Ḫafaẓte külle maḳāmin bi’l-ʾizâfeti iẕ
Nûdîte bi’r-refʿi miṣle’l-müfredi’l-ʿalemi

181 Her maḳām-aʿlâyı ḫafẓ itdüñ izâfet-l’ol gice
Refʿ-ıla olunduñ nidâ müfred ʿalem-miṣl şehâ

Key mâ tefûze bi-vaṣlin eyyi müstetirin ***
ʿAni’l-ʿuyûni ve sırrin eyyi müktetimi

182 Tâ ḳaçan vaṣl-ıla bulasın kim ol gizli dürür
Hem ʿuyundan müktetim sırrı göresin Ahmedâ

---

* taḫterikụ’s-sebʿa: taḫteruḳu’s-sebʿa N1; fî mevkibin: fî mevkebin N1.

179 Şâir “rüsülle” kelimesini bölerek ikinci mısraʿın başına koymuştur.

** “şeʾven” kelimesi her iki nüshada da “seʾven” şeklinde yazılmıştır, müstensih “şın” harfinin noktalarını sehven koymamış olmalıdır.

181 Vezin zarûreti sebebiyle “izâfet-le ol” ibâresi “izâfet-l’ol” şeklinde yazılmıştır.

*** “tefûze” kelimesi N1 ve N2 nüshalarında “tefûzü” şeklinde geçmektedir.

Feḫuzte külle fiḫârin ġayra müşterekin *
Ve cüzte külle maḳāmin ġayra müzdeḥami

183 Cemʿ ḳılduñ cümle faḫri sen heman bî-müşterek
Daḫi geçdün her maḳāmı yoḳ müzâḥim hîç saña

41[a] N1 **Ve celle miḳdâru mâ vüllîte min rütebin**
Ve ʿazze idrâkü mâ ûlîte min niʿami

32[b] N2 184 Yüce oldı ḳadr u rütbeñ daḫi olduñ vâlî sen
Oldı idrâki ʿazîz virdi niʿamden Ḥaḳ saña

Büşrâ lenâ maʿşera'l-islâmi inne lenâ
Mine'l-ʿinâyeti rüknen ġayra münhedimi

185 Bizüm içündür beşâret zümre-i İslâm bize
ʿAvn-i Ḥaḳ'dan rükn-i İslâm kim bozulmaḳ yoḳ aña

Lemmâ deʿallâhu dâʿîna li-ṭâʿatihî
Bi-ekremi'r-rusli künnâ ekreme'l-ümemi

186 Daʿvet oldı ṭâʿat-i Ḥaḳḳ'a bizüm çün dâʿîmüz
Rusl-i ekremlikle biz d'ekrem ümem olduḳ dilâ

---

* Feḫuzte: fe ḫazte N2.

183 saña: aña N2.

186 bizüm çün: bizüm-çün N2; ekremlik-le: ikrâmlık-la N2. Vezin zarûreti dolayısıyla "de ekrem" ibâresi "de'krem" şeklinde yazılmıştır.

el-Faṣlu'ṣ-ṣâminü fî ẕikri cihâdihi ʿaleyhi'ṣ-ṣalâtü ve's-selâm*

Râʿet ḳulûbe'l-ʿıdâ enbâ'ü biʿṣetihi
Keneb'etin ecfelet ġuflen mine'l-ġanemi

187 Aldı aʿda ḳalbini ḥaḳḳa ki biʿṣet sözleri
Ansuzın ürken ġanem gibi ḫafî ondan şehâ

41[b] N1 **Mâ zâle yelḳāhümü fî külli muʿterekin**
Ḥattâ ḥakev bi'l-ḳanâ laḥmen ʿalâ veḍami

33[a] N2 188 Zâ'il olmaz cenk yerinde olsa mülâḳī beñzedür[517]
Ḳıyılan vażm üzre laḥme cism-i aʿdâyı dilâ

Ve'd-dü'l-firâre fekâdû yeġbiṭûne bihi
Eşlâ'e şâlet meʿa'l-ıḳbâni ve'r-reḫami **

189 Sevdi aʿdâ ḳaçmaġı ġıbṭa idici oldılar
Şol raḫam ʿuḳbân-ile refʿ olan ol aʿżâya tâ

Temżı'l-leyâli ve lâ yedrûne ʿiddetühâ ***
Mâ lem tekün min leyâli'l-eşhuri'l-ḥurumi

---

* cihâdihi: cihâde N2.

187 N1 ve N2 nüshalarında yer alan "baʿṣet" kelimesi Âbidin Paşa tercüme ve şerhi dikkate alınarak "biʿṣet" şeklinde yazılmıştır.

188 Beytin birinci mısraında vezin bozuktur.

** N1 nüshasında "ve'r-ruḫami"; N2 nüshasında "ve'r-raḫimi" şeklinde harekelenen ibâre Âbidin Paşa tercüme ve şerhinde "ve'r-reḫami" olarak kayıtlıdır.

189 Nüshalarda "raḫam" kelimesi "ruḫam" şeklinde harekelenmiştir.

*** ʿiddetehâ: ʿiddetühâ N1.

190 Çoḳ geçerdi giceler bilmezdi aʿdâ ʿiddeti
Eşhûr-i ḥurmuñ leyâlinden ki mâdâm olmaya

Keennema'd-dînü ḍayfün ḥalle sâḥatehüm
Bi-külli ḳarmin ilâ laḥmi'l-ʿidâ ḳarimi

191 Ehl-i küfrüñ üstine gûyâ bu dîn oldı ḳonuḳ
Her bahâdırlar ʿadû laḥmına her dem müştehâ

Yecurru baḥre ḡamîsin fevḳa sâbiḥatin
Termî bi-mevcin mine'l-ebṭâli mülteṭımi

42[a] N1 192 Çekdi dîn-i ḡâṣ anlar üzre ʿaskerin baḥr-ı ḡamîs
33[b] N2 Pehlüvanlardan atılur ehl-i küffardan yaña

Min külli müntedibin lillâhi muḥtesibin*
Yesṭû bi-müste'ṣılin li'l-küfri muṣṭalimi

193 Ġayret-i dîn [ü] riżâ'ulllâh içün her birisi
Ḥamle ider küffâruñ aṣlın ḳalʿ u ḳamʿ içün şehâ

Ḥattâ ġadet milletü'l-islâmi vehye bihim
Min baʿdi ġurbetihâ mevṣulete'r-raḥimi

194 Ẓâhir oldı millet-i islâm ol bahâdırlarla tâ
Buldı ḳavm-i aḳrabâsın ġurbetinden soñ dilâ

---

192 Beytin birinci ve ikinci mısraʿında vezin aksamaktadır.

* müntedibin: müntedebin N1; muḥtesibin: muḥtesebin N1.

193 Vezin zarûreti sebebiyle "Ḥamle ider" ibâresi "Ḥaml'ider" şeklinde okunabilir.

Mekfûleten ebeden minhüm bi-ẖayri ebin
Ve ẖayri baʿlin felem teytem ve lem teʾimi

195 Millet-i'slâm oldı mekfûl ẖayr-'eb u hem zevc-ile
Daẖi ẖayr-i baʿl-ile dul u yetüm irmez aña

Hümü'l-cibâlü fesel ʿanhüm müṣâdimehüm *
Mâẕâ raʾev minhüm fî külli muṣţademi

196 Kûh gibi aṣḥâbun anlardan suʾâl it cenklerin
42[b] N1 Anlara kim nice göründiler aṣḥâb ẓâhirâ

34[a] N2 **Fesel Ḥuneynen ve sel Bedren ve sel Uḥuden**
Fuṣûle ḥatfin lehüm edhâ mine'l-veẖami

197 Daẖi Bedr ile Uḥud'dan hem Ḥuneyn'den daẖi sor
Pes füżûl-i mevtden eşed oldı aṣḥâb anlara

El-muṣdıriyyi'l-bîżı ḥumran baʿde mâ veradet **
Mine'l-ʿıdâ külle müsveddin mine'l-lememi

198 Aḳ ḳılıclar ḳızıl oldı irdüğinden-soñra hem
Her siyeh ṣaçlu ʿadu ʿużvını urmaḳdan şehâ

---

195 Vezin zarûreti sebebiyle "Millet-i İslâm", "Millet-i'slâm" ; "ẖayr-ı eb", "ẖayr-'eb" şeklinde yazılmıştır. yetüm: yütüm N2.

* müṣâdimehüm: meṣâdimehüm N1; "raʾev" kelimesi N1 ve N2 nüshalarında sehven "raʾey" şeklinde yazımıştır.

** N1 nüshasında "El-muṣdıri'l-bîżı"; N2 nüshasında "El-muṣdıri'l-biyeżı" şeklinde yer alan ibâre Âbidin Paşa tercüme ve şerhinde "El-muṣdırıyyi'l-bîżı" olarak yazılmıştır. N1 nüshasında ise "baʿde" kelimesi yazılmamıştır.

Ve'l-kâtibîne bi-sümri'l-ḫaṭṭi mâ tereket
Aḳlâmühüm ḥarfe cismin ġayra münʿacimi *

199 Yazdılar ḥaṭ nîzeler terk itmeyüb aḳlâm anı
Ḳomadı bir ḥarf cismi kʾaʿcâm olmamış ola

Şâki's-silâḥi lehüm sîmâ tümeyyizühüm
Ve'l-verdü yemtâzü bi's-sîmâ mine's-selemi

200 Oldılar kâmil silaḥlu hem simâda bellüler
Kim selemden imtiyâzı bûy-i gül gibi dilâ

43[a] N1 **Tühdî ileyke riyâḥu'n-naṣri neşrehümü**
Fetaḥsebü'z-zehre fi'l-ekmâmi külle kemî

34[b] N2 201 Şol bahâdırlar ḳoḫusu saña nuṣret yelleri
İledicek ẓan ideydüñ açdı ġonce-fem saña

Keennehüm fî ẓuhûri'l-ḫayli nebtü rubâ
Min şiddeti'l-ḫazmi lâ min şiddeti'l-ḥuzumi

202 Oldılar esb üzre gûyâ aṣl-ı ṣâbit ot gibi
Şiddetindendür olar yoḫsa esb-bendden dime aña

Ṭârat ḳulûbü'l-ʿıdâ min beʾsihim feraḳān
Femâ tüferriḳu beyne'l-behmi ve'l-bühemi **

---

* "Aḳlâmühâ" ibaresi her iki nüshada da sehven "Aḳlâmühâ" olarak yazılmıştır.

199 Nüshalarda yer alan "nîje" kelimesi metinde "nîze" şeklinde düzeltilerek yazılmıştır. (nîze: mızrak, süngü, kargı. bk. İlhan Ayverdi, *Misalli Büyük Tükçe Sözlük*, II, 2360, İstanbul 2006.)

202 esb bendden: esb-i benden N1; aṣl-ı ṣâbit: ehl-i ṣâbit N2; dime: deme N2.

** "tüferriḳu" kelimesi N1 ve N2 nüshalarında "teferreḳa" şeklinde kayıtlıdır.

203 Şiddet ü heybetlerinden ḳalb[i] ditrer düşmenüñ
Farḳ idemez oldılar insân-la ḥayvânı dilâ

Ve men yekün bi-resûlillâhi nuṣretühu *
İn telḳahu'l-üsdü fî âcâmihâ tecimi

204 Bî-kesiñ nuṣretcisi Allâh Resûl'i ola pes
İrse aṣlan yataġına aġzın açmaz ol aña

Ve len terâ min veliyyin ġayrı münteṣırin
Bihi velâ min ʿaduvvin ġayra münḳaṣımi **

43[b] N1 205 Görme misin bir ṣadîḳı k'aña nuṣret irmeye
35[a] N2 Görme misin bir ʿaduyı k'intiḳāmdan ḳurtıla

Eḥalle ümmetehu fî ḥırzi milletihi
Ke'l-leyṣi ḥalle meʿa'l-eşbâli fî ecemi

206 Millet-i ḥışnında ḳodı ümmetin eşfaḳ Resûl
Nitek'arṣlan yavruların inde ṣaḳlar dâʾimâ

Kem ceddelet kelimâtüllâhi min cedelin
Fîhi ve kem ḫaṣṣame'l-bürhânü min haṣımi

207 Ḥaḳ kelâmı urdı yire çoḳ cidâl ehlin müdâm
Çoḳ ḫaṣım burhân-ile döndi ḫuṣûmetden aña

---

* in telḳahu'l-üsdü: in telḳahu'l-esedü N1.

204 pes: bes N1.

** N1 ve N2 nüshalarında "münteḳımi" şeklinde yer alan ibâre Âbidin Paşa tercüme ve şerhinde "münḳaṣımı" olarak kayıtlıdır.

205 Vezin zarûreti sebebiyle "ki aña" ibâresi "k'aña"; "ki intiḳāmdan" ibâresi "k'intiḳāmdan" şeklinde yazılmıştır.

206 Vezin zarûreti sebebiyle "Niteki arṣlan" ibâresi "Nitek'arṣlan" şeklinde yazılmıştır.

Kefâke bi'l-ʿilmi fi'l-ümmiyyi muʿcizeten *
Fi'l-câhiliyyeti ve't-teʾdîbi fi'l-yütümi

208 Ümmîlikde muʿcize kâfî saña aʿlemliği
Câhiliyetde yütümde pür mü'eddeb ol şehâ

Ḫademtühu bi-medîḥîn esteḳīlü bihi
Ẕünûbe ʿumrin meżâ fi'ş-şiʿri ve'l-ḥıdemi **

209 Ol Resûl'e ḫidmet itdüm medḥ-ile ʿafvın umup
44[a] N1 Şiʿr-i fânî vü ḫidemde geçdi ʿömrüm âh u vâ

35[b] N2 **el-Faṣlu't-tâsiʿu fî ẕikri'l-istiġfâri ve'l-istişfâʿi**

İẕ ḳalledânîye mâ tüḫşâ ʿavâḳıbühu ***
Keennenî bihimâ hedyün mine'n-neʿami

210 Şiʿr ü ḫidmet ḫavfleri ḳıldı ḳilâde boynuma
Oldum ûş hedy-i niʿamdan bu iki-y-le gûyiyâ

Eṭaʿtü ġayye'ṣ-ṣıbâ fi'l-ḥâleteyni vemâ ****
Ḫaṣṣaltü illâ ʿala'l-âṣâmi ve'n-nedemi

211 Uydum ûş ġayy-i ṣabâya iki ḥâletde işledüm
Olmadı illâ ki çoḳ iṣm ü nedem ḥaṣıl bana

---

* Kefâke: Keffâke N1; muʿcizeten: muʿcizetün N1.

** N1 nüshasında "ḥademi"; N2 nüshasında "ḫademi" şeklinde yer alan ibâre Âbidin Paşa tercüme ve şerhi dikkate alınarak "ḫıdemi" olarak yazılmıştır.

209 umup: umub N2; Şiʿr-i fânî: Şiʿrü fânî N1.

*** İẕ ḳalledâniye: İẕ ḳalledânî N1.

**** N1 ve N2 nüshalarında yer alan "Ḥaṣaltü" kelimeleri Âbidin Paşa tercüme ve şerhinde "Ḫaṣṣaltü" şeklinde kayıtlıdır.

Feyâ ḫasârete nefsin fî ticâratehâ
Lem teşterî'd-dîne bi'd-dünyâ ve lem tesümi

212 Pek ḫasâret eyledi nefsüm ticâretde görüñ
Virüb almadı ṣatun dünyâyı dîne ḥayf aña

Ve men yebiʿ âcilen minhu biʿâcilihi
Yebin lehü'l-ġabnü fî beyʿin ve fî selemi *

213 Şol ki beyʿ itdi dininden âcili ʿâcil ile
44[b] N1 Ġabn-ı fâḥiş oldı anın-çün beyʿ ü seleminde dilâ

36[a] N2 **İn âti ẕenben femâ ʿahdî bi-münteḳıżın**
Mine'n-nebiyyi velâ ḥablî bi-munṣarimi

214 Bozmadum pes ʿahdümi ben işledümse çoḳ günâh
Daḫi olmaz münḳatıʿ ḥablüm Nebî'den dâʾimâ

Feinnelî ẕimmeten minhu bi-tesmiyetî
Muḥammeden vehve evfa'l-ḫalḳı bi'ẕ-ẕimemi

215 Vardur andan ẕimmetüm ki'smüm Muḥammed olduġı
Ḫalḳdan evfâdur Muḥammed ʿahdine'tmekde vefâ

İn lem yekün fî meʿâdî âḫıẕen bi yedî
Fażlan ve illâ feḳul yâ zellete'l-ḳademi

---

* N1 ve N2 nüshalarında müstensih "Yebin" kelimesini sehven "Yebni" şeklinde harekelemiştir.

213 Beytin ikinci mısraında vezin bozuktur

214 Beytin ikinci mısraında vezin bozuktur.

215 Vezin zarûreti sebebiyle "ki ismüm" ibâresi "ki'smüm"; "ʿahdine itmekde" ibâresi "ʿahdine'tmekde" şeklinde yazılmıştır.

216 Aḫiretde dest-i fażlı âḫiz olmazsa elüm
İy ayaġı ṭırınub zelletde ḳalmış di baña

Ḥâşâhu en yuhrime'r-râcî mekârimehu
Ev yerci' a'l-câru minhu ġayra muḫteremi *

217 Râcî olan eylüğin ḥâşâ ki maḥrûm olına
Ya Resûl'den müstecîr olan bilâ ḥürmet ola

45[a] N1 **Ve münẕü elzemtü efkârî medâyiḥahu ****
Vecedtühu li-ḫalâṣî ḫayra mültezemi

36[b] N2 218 Medḥine fikr-i mülâzım eyledüm şundan berû
Buldum anı çün ḫalâṣa ḫayr-i mültezim baña

Ve len yefûte'l-ġınâ minhü yeden teribet
İnne'l-ḥayâ yünbitü'l-ezhâre fi'l-ekemi

219 Hem daḫi elbet ġınâ fevt olmadı muḥtâc elin
Den ki yaġmûr-la biter çiçek tepe fevḳında tâ

Ve lem ürid zehrate'd-dünya'l-leti'ḳteṭafet
Yedâ Züheyrin bimâ eşnâ ' alâ Herimi

---

216 "di" kelimesi N1 ve N2 nüshalarında "ḳalmış" kelimesine bitişik yazılmış ancak mânâ itibariyle metinde ayrı olarak yazılması daha uygun görülmüştür.

* ġayra: ġayrı N2; muḫteremi: muḥterimi N2.

** efkârî: efkârâ N2.

219 Şâir "elinden" kelimesini bölerek ikinci mısra' ın başına eklemiştir.

220 Dilemem medḥümle ben dünyâ metâʿın çün Züheyr
Aldı el-ile sîm ü zer ḳıldı Herim üzre ṣenâ

el-Faṣlu'l-ʿâşir fî ẕikri'l-vesîleti bicâhihi ʿaleyhi's-selâm

Yâ ekreme'l-ḫalḳi mâlî men elûẕü bihi*
Sivâke ʿinde ḥulu'l-ḥâdişî'l-ʿamemi

221 Senden aʿlâ melce'üm yoḳdur eyâ ḫalḳ ekremi
Dünyede mevt âḫiretde nâzil ola çoḳ belâ

45[b] N1 **Ve len yeḏîḳa Resûlalâhi câhüke bi****
İẕi'l-Kerîmü tecellâ bi'smi Münteḳımi

37[a] N2 222 Şâfiʿ olsañ bana yârın câhuñ olmaz idi ḏîḳ
Münteḳım ismi-yle ḫalḳa çün tecellî'de Ḫüdâ

Feinne min cûdike'd-dünyâ ve ḍarretahâ
Ve min ʿulûmike ʿilmü'l-levḥi ve'l-ḳalemi

223 Oldı cûdıñdan dü-ʿâlem pes senüñ iy nûr-ı Ḥaḳ
Daḫi levḥ-ile ḳalem ʿilmüñden oldı ẓâhirâ

Yâ nefsî lâ taḳneṭî min zelletin ʿaẓumet
İnne'l-kebâ'ire fi'l-ġufrâni ke'l-lememi

---

220 sîm ü zer: sîm [ü] zer N1.

* men elûẕü: mine'l-vûẕü N2; ʿamemi: ʿimemi N2.

** Resûlallâhi: Resûlüllâhi N1.

224 Olmaġıl meʾyûs eyâ nefs cürmün ola ger büzürk
ʿİnde ġufrân ol kebâʾir çün lemem gibi ola

Leʿalle raḥmete Rabbî ḥîne yaḳsimühâ *
Teʾtî ʿalâ ḥasebi'l-ʿisyâni fi'l-ḳısemi

225 Umaram taḳsîm idicek ḫalḳa Rabbüm raḥmetin
Cürmümüñ miḳdârı ire anda ḳısmet ben ḳula

Yâ Rabbi ve'cʿal recâʾî ġayra münʿakisin **
Ledeyke ve'cʿal ḥisâbî ġayra münḫarimi

46[a] N1
37[b] N2

226 Münʿakis ḳılma recâmı yâ İlâhî ḳıl meded
Hem ḥisâbum daḫi fażlıñ-l'eyle âsân yâ Ḫüdâ

Ve'lṭuf biʿabdike fi'd-dareyni inne lehu
Ṣabren metâ tedʿuhu'l-ehvâlü yenhezimi

227 Ṣabr vardur ʿabdüñ içün dü-cihânda ḳıl luṭuf
Ḳaçan uġrar ḳorḳuya ol ṣabra ṭâḳat yoḳ aña

Veʾẕen li-süḥbi ṣalâtin minke dâʾimetin
ʿAla'n-nebiyyi bi-münhellin ve münsecimi ***

228 Daḫi destûr vir ṣalât ebrine senden yaġdura
Tîz aḳıcı yaġmûrı dâʾim Nebî üzre ey Ḫüdâ

---

* yeḳsimühâ: yüḳsimühâ N1.

** münʿakisin: münʿakissi N1.

226 beytin ikinci mısraında vezin bozuktur.

*** dâʾimetin: dâʾimeten N2.

228 Vezin zarûreti sebebiyle "üzre iy" ibâresi "üzre'y" şeklinde yazılmıştır.

Ve’l-ʾâli ve’ṣ-ṣaḥbi ṣümme’t-tâbiʿîne lehüm
Ehlü’t-tükā ve’n-nüḳā ve’l-ḥilmi ve’l-keremi

229 Anuñ âl ü ṣaḥbi üzre daḫi hem ber-tâbiʿîn
K’anlar ehl-i ʿilm ü taḳvâ ḥilm ü kerem zü’l-vefâ

Bu maḥalde ṣâhib-i ḳaṣîde raḥimehullâh çâr-i yâr-i güzîn rıḍvânullâhi teʿâlâ ʿaleyhim ecmaʿîn ḥażretlerinüñ medḥ-i şerîfleri bâbında ʿale’l-infirâd ebyât irâde buyurmayub beyt-i vâḥid
46[b] N1; 38[a] N2 ile / **[1]** işâret / **(1)** itmeğin bu faḳīriʾz-zelilü’l-muḥtâc ilâ raḥmeti Rabbihi’l-celîl daḫi ziyâdece tafṣîl murâd idünüb her birinüñ ḥaḳḳında vaḳiʿ olan iḥdâṣ-ı şerîfeleriñ mefhûmunı rûz-i cezâda şefâʿatleri recâsıyla birer beyt üzerine taḥrîr eylemişdür ki ol eḥâdîṣ-i şerîfe bunlardur **(5)** kemâ ḳāle Resûlullâhi ʿaleyhi’ṣ-ṣalâtü **[5]** ve’s-selâm fî ḥaḳḳıhi **evvele men eṣdaḳanî**[1] **Ebûbekrin** raḍıyallâhu teʿâlâ ʿanhu.

Evvela Bûbekri’ṣ-Ṣıddîḳdürür medḥinde anuñ
Didi ḥażret-i Nebî’yi taṣdîk iden oldur ibtidâ[2]

Ve ḳāle ʿaleyhi’ṣ-ṣalâtü ve’s-selâmü fî ḥaḳḳıhie **el-Ḥaḳḳu yenṭiḳu ʿalâ lisâni ʿÖmer** raḍıyallâhu teʿâlâ ʿanhu

Hem ʿÖmer ḥaḳḳında daḫi didi Ḥażret medḥ idüb
Söylese Ḥaḳ söylerdi itse **[10]** tekellüm ol şehâ

Ve ḳāle ʿaleyhi’s-selâmü fî medḥihi **li-külli nebiyyin refîḳun fi’l-cenneti ve refîḳî fihâ ʿOṣmân** raḍıyallâhü teʿâlâ ʿanhu

---

229 Her iki nüshada da “şaḥbi” kelimesinde “ye” harfi yazılmamıştır.

1 eṣdeḳanî: ṣaddeḳanî N2.

2 Beytin vezni, “Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün”dür.

Câmiʿu’l-Ḳurʾan olan Oṣmanu z̲ü’n-nûreyn içün

47[a] N1; 38[b] N2 Didi Ḥażret hem refîḳî fi’l-cinân meḥdinde aña

Ve ḳāle ʿaleyhi’s-selâmü fî medḥihî / [1] / (1) **ene medînetü’l-ʿilmi ve ʿAlliyyün bâbühâ** radıyallâhü teʿâlâ ʿanhu ve kerramellâhu vechehu

Seyf-i Raḥmân zevc-i Zehrâ ḳāliʿi der-i Ḫayberî
Çün didi Ḥażret ene şehr-i ʿilm sen der baña

Ve ḳāle ʿaleyhi’s-selâm fî medḥihimâ **ḳurretü ʿaynî el-Ḥasanü ve’l-Ḥüseyn** radıyallâhu teʿâlâ ʿanhümâ

Bâ huṣûs çeşmân-i Ḥażret’dür Ḥüseyn-ile Ḥasan
Râżı olanlardan ve hem cümlesinden ol Ḫüdâ

daḫi tafṣîl üzre Ḫazret medḥ idübdür bunları didüm ebyâtum içinde z̲erreden bîrîn saña

Mâ ranneḥat ʿġadebâti’l-bâni rîḥu ṣabâ
Ve eṭrabe’l-ʿîse ḥâdi’l-ʿîsi bi’n-neġami

230 Bân budaklarını çıñrattıḳca tâ bâd-ı ṣabâ
Naġme-i ḥâdî sürûr virdükce ible dâʾimâ *

---

* N2 nüshasında 39[b] çerçeveli ve boş, 40[a] ise çerçevesiz ve boş bırakılmıştır.

KASÎDE-İ MEDH-İ CENNET-İ A‘LÂ

53[b] N2

KAṢÎDE-İ MEDḤ-İ CENNET-İ AʿLÂ *

Haẕihi Ḳaṣîdetü'l-Cenneti Ebû's-Surûri'l-Bekrî Raḥimehullâhu ʿAleyhi

[*Mefâʿîlü Mefʿûlün Mefâʿilü Fâʿilün*]

1 Elâ eyyüha'l-ʿuşşâḳı ciddû ve şemmirû
İlâ cennetin ʿanha'n-Nebiyyü yuḫabbiru

2 Bi-ʿarżın ke ʿarżı'l-arżı ṭûlan meʿa's-semâ'i
Kemâ câ'e fi'l-Ḳur'âni hükmen mükerreru

47[b] N1

3 Bihâ ehlü taḳvallâhi rabbî yüḫallidü
Ve fîhâ li-ehli'l-ḫayri rızḳün yüseyyiru

4 Se'eẕküru eşyâ'e iẕen tesmeʿûnehâ
ʿAnillâhü ve'l-muḫtâru ḳāvlen müfessiru

5 Femâ kâne min ḳavli'l-ilâhi'l-leẕî yekün
ʿAle'n-nâsi yütlâ fi'l-kitâbi ve yüẕkeru

---

* Bu başlık N1 nüshasında bulunmamaktadır.

1 "Ey âşıklar, Nebî'nin anlattığı cennete girmeye gayret edin ve oraya yükselmeye çalışın."

2 "Kur'an'da da tekrar tekrar zikredildiği gibi; genişliği yeryüzü kadar, uzunluğu gökyüzü kadar (olan cennete)."

3 "Orada takvâ sahiplari vardır, Rabbim onları orada ebedileştirsin. Orada hayır sahipleri için Allâh'ın kolayca ulaşılmasını lutfettiği nice rızıklar vardır." rizḳan: rizḳun N2.

4 "Eğer dinlerseniz Allâh'ın ve seçkin peygamberinin açıklamalarına dayanarak (o cennet hakkında) bazı şeyler anlatacağım."

5 "(Bu anlatacaklarım) Allah'ın sözlerinden ve Kitâb'ında okunanların insanlara hatırlattıklarındandır."

	6	Vemâ kâne min ḳavli'n-Nebiyyi Muḥammedin Feʿanhü râvetün li't-tüḳāti yüḫabbiru
	7	Elâ faʿlemû enne siyâcelleẕî lehâ Yüḥîṭu bihâ min ḥavlihâ ḍa'ifü mermerû
	8	Ve ḳīle mine'l-yâḳūti ev hüve lü'lü'ün Binâ'ün lehâ nûrun muḍî'e yünevverû
54[a] N2	9	Ve bünyânühâ miskün yefûḳun ve ʿanberu Bi-erkânihâ'l-miskü's-seḥîḳu yünessiru
	10	Arâżîhâ miskün ḥıṣânehünne lü'lü'ün Ve dürrün ve yâḳūtün keẕa't-türbi zaʿferu
	11	Ve fîhâ ḳıbâbün min bahâ'in tükellimet Müneṭṭaḳatün min nûrihâ yetenevveru
	12	Fe'in künte fîhâ ẓahiran terâ bâṭınen Ve in künte fîhâ bâṭınen terâ ẓahiru

6 "(Bu anlatacaklarım ayrıca) Peygamberimiz Hz. Muhammed'in hadîslerinde takvâ sahiplerine haber verdiklerindendir." li't-tüḳāti: li'l-müttekīne N2.

7 "İyi biliniz ki o cennetin etrâfı mermer bir muhâfaza ile sarılarak korunmuştur. "

8 "Ayrıca bu muhâfazanın etrafı ışıl ışıl aydınlatan yâkut ve inciden olduğu da söylenmiştir."

9 "O cennetin içinde buram buram misk ve anber kokuları yükselir. Onun direkleri de yoğun miskden yapılmıştır."

10 "Onun miskden zemîni etrafında inci-mercan ve yâkuttan duvarlar yükselir. Ayrıca toğrağı zaʿferan(safran)dandır."

11 "Kubbeleri öyle kıymetli taşlardan yapılmıştır ki cenneti onlardan akseden ışıklar aydınlatır."

12 "Sen (cennet köşklerinin) dışındayken içini, içindeyken dışarıyı görürsün."

13 Ve fîhâ zerabbiyyü ve fîhâ nemârik̟u
Ve min taḥtiha'l-enhâru tecrî ve tezḫaru

14 Ve ḥâfâtü enhârin lehâ min ʿaḳāyık̟ı
Ve fî vesaţıhi'l-yâḳūtü ve'l-ḥaṣu cevheru

15 Ve fîhâ kerâsiyyün mine'n-nûri ṣaffefet
Ḳavâyimühâ dürrün ve yâḳūtü aḥmeru

48[a] N1

16 ʿAlâ külli kürsiyyin mine'n-nûri fürşetün
Taġaţţî ʿale'd-dünyâ cemî'an ve ekṣeru

17 Ve fîhâ ḫıyâmun ḳad ʿalet ve tefâḫarat
Mine's-sündüsi raţbü'l-leẕî lâ yüġayyiru

18 Feteskenühâ ḥûrun mine'l-ʿayni züyyinet
Bi-eṣvâbi dîbâcin fesündüsin aḫżaru

19 ʿAlâ külli ḥûriyyin sebʿîne ḥulletün
Mine'l-ḫızzi ve'd-dîbâce lâ yüteġayyeru

---

13 "Orada (köşklerde) serili halılar ve dizi dizi yastıklar vardır. (O köşklerin) Altından cennet nehirleri doğar ve akar. "

14 "(Cennet) ırmaklarının kenarları akikdendir. Ortasında yâkût ve mücevherden havuzlar vardır."

15 "Orada ayakları kırmızı yakut ve mercandan yapılmış nurdan parıl parıl parlayan sıra sıra koltuklar vardır."

16 "Her bir koltuğun üzerinde bütün dünyayı ve hatta daha fazlasını örtecek büyüklükte nurdan minderler vardır."

17 "Orada yumuşak sündüsten asla eskimeyen büyük ve muhteşem çadırlar vardır."

18 "Çadırlarda ipek ve yeşil sündüsten elbiseler giyerek süslenmiş tertemiz hûriler vardır." zeyyenet: züyyinet N2.

19 "Her bir hûrinin üzerinde eskimeyen, (şekli) aslâ bozulmayan ipekten yetmiş elbise vardır."

20 Terâ sâḳahâ min ḍav’i nûri ṣiyâbihâ
Kemâ terâ min yâḳūtihi silke aḫżaru

21 Bi-eẕyâlihâ sebʿûne elfe vaṣîfetin
Yeşîlûnehâ ʿan miskihâ lâ yü’eşşeru

54[b] N2 22 Bedîʿatü ḥüsnü mâlihâ min memâṣilin
Ve teşbehü bi-dûri’n-nemmi ve’ş-şemsi teẕheru

23 Ve fîhâ ḳusûrun min behâ’in tükemmilet
Velâ beynehüm hemmün velâ yetekedderu

24 Ve enhâru min mâ’in yürâ ġayri âsin
Bi-gayri ṣahûnin lâ velâ yetemerraru

25 Ve enhârun min lebenin şedîdün beyâżuhâ
Ve yeṭʿamuhâ fi’l-femmi lâ yeteġayyeru

26 Ve enhârun min ʿaselin muṣaffen velevnühû
Yefûḳa ʿale’l-elvâni ve’ṭ-ṭaʿumi sükkeru

---

20 “Yakûtundan yeşil ipeğini gördüğün gibi elbisesinin parıltısının aksinden ayaklarını görürsün.”

21 “O hûrilerin misk gibi kokan eteklerini görünmeyen yetmiş bin güzel nedîme tutar.”

22 “O güzellik bakımından emsalsiz vasıflara sahiptir. Yüzü dolunaya ve doğan güneşe benzer.”

23 “Orada paha biçilemez saraylar var, içinde yaşayanların aralarında ise ne bir gam ne de bir keder…”

24 **“**Bir de suyunun kokusu, tadı ve rengi bozulmamış olan nehirler vardır.”

25 “Ağza alındığında tadı hiç değişmeyen bembeyaz sütten ırmaklar vardır.”

26 “Ayrıca katışıksız, gerçek renginde, lezzeti eşsiz süzme baldan ırmaklar vardır.”

27 Ve enhârun min ḫamrin leẕîẕin şerâbuhu
Velev şâhedethu aʿyuni'l-ḫalḳı tüskeru

28 Biha'ţ-tayri yuḥkâ fî ţıvâli ʿinâḳihâ
Ḥadîşen ʿani'l-muḫtâri ţâhe'l-muṭahharu

48[b] N1 29 Lehû rîşün ʿukbânin ve ricleyni lü'lü'ün
Ve reʾsü mine'l-yâḳūti ve'l-ʿaynu cevheru

30 Fe yeʾtî li-ʿabdillâhi yeʾkülü kemâ'şteha
Fe yerciʿu ẕâke'ţ-ţayru ʿulhâlin yenferu

31 Feyaʿlû eşcâru'l cinâni mekânehu
Ve yülʿinü bi't-tesbîḥi rabben mükebberu

32 Ve tînün ve zeytûnün ve aġşânün ḳad rehet
Ve ʿinebün ve rummânün ve şemerun müşemirru

33 Ve bânün ve kerümün muţʿimün ve ḥadâʾiḳu
Besâtîne ḫużrun ḳad seḳat hünne kevşerü

---

27 "Yaradılmışları daha görür görmez sarhoş edecek, içimi lezzetli şaraptan ırmaklar vardır."

28 "Oradaki uzun ve güzel gerdanlı bir kuş kusursuz, tertemiz ve seçkin Taha'yı anlatır."

29 "Onun pamuk gibi yumuşacık tüyleri, inciden ayakları(tırnakları), yakuttan başı ve mücevherden gözleri vardır." Tarif edilen bu kuş mirâciyelerde zikredilen "horoz" olmalıdır. bk. Metin Akar, *Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-nâmeler*, Ankara 1987, s. 270.

30 "Sonra o kuş, canının çektiğini yiyen Allâh kuluna gelir ve koşarcasına geri döner.ʿalḥâle: ʿulḥâne N2.

31 "Cennet ağaçları üzerindeki yuvasına yükselir ve yüksek sesle yüce Rabbi'ni tesbih ederek, zikrini ilan eder."

32 "Orada serpilip güzelleşmiş dallar üzerinde incir, zeytin, üzüm, nar ve çeşit çeşit meyveler yetişmiştir." Ve ʿinebün ve rummânün: Ve ʿinebin ve rummânin N1.

33 "Orada Kevser'in suladığı Bân ağaçları, türlü türlü yemişler veren bağlar, bahçeler ve yemyeşil bostanlar vardır." ve kermün: ve kerumu N2.

34 Ve fîhâ ʿabîru'n-neddi ve'l-ʿûdi fâyiḥu
Ve leyse li-ẕâlike'l-ʿûdi şaḫṣun yüḫabberu

55[a] N2 35 Feyürmî ʿalâ ferşin lehüm küllü sâʿatin
Mine'l-verdi ve'l-ezhâri ev hüve yenşiru

36 Ve yüksevne min şecere lehâ ḫayru mülbisin
Ve leyse mine'l-bezzâzi ẕâlike yeşteru

[N1 nüshasında 48[b] varak no'lu sayfanın kalan 4 satırlık kısmı çerçeveli ve boş 49[a] varak no'lu sayfa ise çerçevesiz ve boştur.]*

34 "Onu bu güzel kokularla süsleyen hiç kimse olmadığı halde o ağaçtan, onun şebnemlerinden ve dallarından güzel kokular yayılır."

35 "Onların yataklarının üzerine her zaman güller ve çiçekler saçıp dururlar."

36 "Orada onlara hiçbir kumaşçıdan satın alınamayacak kadar güzel yemyeşil bir elbisegiydirilmiştir." Min şecere: min şehrin N2. mülbisin: mülbisün N2.

* N2 nüshasında ise 55[a] varak no'lu sayfanın kalan 11 satırlık kısmı çerçeveli ve boştur.

KASÎDE-İ DUÂÜ'L-KÜBREVÎ

VE

TERCÜMESİ

56[b] N2 ḲAṢÎDE-ʾİ DUʿÂʾÜʾL-KÜBREVÎ *

* Bu başlık ve kasîdeden önceki mensur kısım A. nüshasında bulunmamaktadır.

56[b] N2 **ḴAṢÎDE-ʾİ DUʿÂʾÜʾL-KÜBREVÎ ***

49[b] N1 **[1] Bismillâhi'r-râḥmâni'r-râḥîm ****

/ (1) İbn-i ʿAbbâs ḥażretlerinden raḍıyallâhu teʿâlâ[1] ʿanhu rivâyet olunur ki[2] ol ayıtdı[3] oḳurdum işbû sûre[y]i faḳīr idüm bay ve devlet ṣâḥibi oldum. Ve ḳorḳum var idi dükeli ḳorḳulardan emîn oldum. Ve dünyâda şol ḳadar nesneye **(5)** mâlik oldum **[5]** ki ḥisâbın Allâh Teʿâlâ bilür didi[4] ve daḫi **İbn ʿAbbâs** raḍıyallâhu teʿâlâ[5] ʿanhu ayıtdı. Bu sûreleriñ efḍalidür her kim bunı oḳısa ne dirlerse aña mâlik ola. Ve ʿademîler arasında mertebesi ziyâde

50[a] N1; 57[a] N2 ola. İşbû sûre **Zebûr / (1)** sûrelerindendür Furḳan'da **/ [1] Raḥmân** sûresine beñzer. Ammâ burda Süryân dili-y-le idi ben ʿArab diline dönderdim imdi herkim bunı oḳıyub ḥürmet itse Ḥaḳ teʿâlâ anı bu cihânda dünyâ ve âḫiret murâdların ḥâṣıl ide. Ḥaḳ teʿâlâ **(5)** ḥażretlerinüñ[6] ḫoşnûd olunmuş **[5]** ḳullarından ola. Ve eğer ḳul ise âzâd ola yoḫsul ise bây ola. Maḥbûs ise ḫalaṣ ola. Ṣuçlu ise yarlıġana. Ḫasta ise şifâ bula. Ve eğer borclu ise Ḥaḳ teʿâlâ borcından ḫalâṣ ide. Müttehem ise Ḥaḳ teʿâlâ setr ide. Ve eğer âdem **(10)** öldürdi ise Ḥaḳ teʿâlâ necât vire. Ve eğer milki elinden çıḳdıysa yine eline **[10]** gire. Ve Ḥaḳ teʿâlâ ḥażretinden ne ḥâcet dilese dükeli ḥâceti revâ ola göz açub yumınca ḳaçan Dâvud

---

* Bu başlık ve kasîdeden önceki mensur kısım A. nüshasında bulunmamaktadır.

** Besmele, N2 ve A. nüshalarında bulunmamaktadır.

1 "teʿâlâ" ibâresi N1'de bulunmamaktadır.

2 olunır ki: olunur N2.

3 ol ayıttı: ol ayıttı ki N2.

4 bilür didi: bilürdi N2.

5 "teʿâlâ" ibâresi N1'de bulunmamaktadır.

6 "ḥażretlerinüñ" ibâresi N1'de bulunmamaktadır.

57[b] N2; 50[b] N1 peyġâmber ʿaleyhi'ş-şalâtü ve's-selâm ḥażretlerine[1] bir ġuşşa / (1) vaḳıʿ olsa bu sûre[y]i [1] oḳıyub[2] secde iderdi. Başın secdeden ḳaldırınca[3] ḫalâṣ olurlardı imdi herkim bu sûre[y]i oḳumaḳ[4] dilese evvel "**lâ ilâhe illallâh Muhammedün rasûlüllâh"** deye[5] yâ **İlâhî** duʿâsı maḳbûl ḳullardan eyle beni deye[6] andan-soñra[7] [5] başlaya (5) istiʿâẕe ve besmele ile meşġûl ola

33[b] A **Sûre-i în-est meʿa't-Türkiyye ***

Eʿûẕü billâhi mine'ş-şeyṭânirracîm
Bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm **

[*Mefâîlün Mefâîlün Feûlün*]

Ene'l-mevcûdü fe'ṭlubnî tecidnî
Ve in te'ṭlub sivâyî lem tecidnî ***

[*Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün*]

---

1 "ḥażretlerine" ibâresi N1'de bulunmamaktadır.

2 oḳıyub: oḳuyub N2.

3 ḳaldırınca: ḳaldırmadan N2.

4 oḳumak: oḳımaḳ N2.

5 deye: diye N2.

6 deye: diye N2.

7 andan-soñra: andan soñra N2.

* Bu başlık sadece A. nüshasında yer almaktadır. Başlıkta "sûre" ibâresinin yer almasının sebebi metnin *Zebur*'da bir sûre olmasından kaynaklanmış olmalıdır.

** "Eûzu besmele A. nüshasında bulunmamaktadır.

*** Ve in: Fe in A.

1 Benim mevcûd her şeyde beni iste ki bulasın
Eğer bir ġayr isteseñ beni sanma ki bulasın

Ene'l-maḳṣûdu lâ teḳṣud sivâ'i *
Keṣîrü'l-ḫalḳı fe'ţlubnî tecidnî

2 Benim maḳṣûd her ḥalḳuñ baña ḳaṣd eylegil dâyim
51[a] N1 Benim ḫalḳım igen çoḳdur beni iste ki bulasın

Ene'r-rabbü'lleẕî yeḫşâ ʿaẕâbî
Cemîʿu'l-ḫalḳı fe'ţlubnî tecidnî

3 Benim hep bunlarun Rabbi'si ki ḳorḳarlar ʿaẕâbumdan
Bu dünyânuñ ḳamu ḫalḳı beni iste ki bulasın

Ve ükrimü men ürîdü bilâ ḥisâbin **
Ene'l-vehhâbü fe'ţlubunî tecidnî

---

1 mevcûd her şeyde: maḳṣûd-ı bî-nokṣân N1, N2; "bir" lafzı sadece A. nüshasında bulunmaktadır. gayr: ayrûġ A; iste ki: sanma ki A.

* Ene'l-maḳṣûdu: Ene'l-maḳṣûdı N1; sivâ'i: sivâ N1; sivâyi A.

2 ḥalḳuñ: ḥalḳıñ N2; eylegil: eylegel N2. A. nüshasında bu beyit "Benim maḳṣûd her ḫalḳıñ benim ḫalḳım igen çoḳdur/ Baña ḳaṣd eylegil ancaḳ beni iste ki bulasın" şeklindedir.

3 Bu beyitle birlikte 6 satır N2 nüshasında atlanmıştır. "Ve erḥamü men" şeklinde başlayan beyte kadar olan kısım bu nüshada eksiktir. "Rabbi'si" kelimesindeki "si" eki çıkarıldığında vezin düzelmekte ve beytin mânâsı yerine oturmaktadır A. nüshasında ise bu beyit şöyle geçmektedir: "Benim ḳamularıñ Rabb'i bu dünyânıñ ḳamu ḫalḳı/ Ki ḳorḳarlar ʿazâbımdan beni iste ki bulasın".

** Beytin birinci mısraʿındaki "ükrimü" ve "ürîdü" kelimelerinin son heceleri harekeleri ile okunduğunda vezin aksamakta ve "ükrim" ve "ürîd" şeklinde okunduğunda düzelmektedir. Bu gibi örnekler pek çok beyitte tekrar edildiğinden bundan sonra sadece ilgili kelimenin nasıl okunacağına işâret edilecektir.

4 Kime kim ben diler-isem ḥisâbsız iderim inʿâm
Benim ġāyetde baḫşişci beni iste ki bulasın *

58[a] N2 **Ve erḥamü men ʿasânî min ʿibâdî ****
Bi-cehlin minhu fe'ţlubnî tecidnî

5 Ḳulumdan her ki bilmedin baña ʿâṣî olur ise
Aña raḥmet ḳıluram ben beni iste ki bulasın

Ve ükrimü men yetûbu ileyye ḫavfen ***
Liye'l-ikrâmü fe'ţlubunî tecidnî

6 ʿAẕâbdan ḳorḳuben tevbe ḳılana iderim ikrâm
Baña maḫṣûṣdurur ikrâm beni iste ki bulasın

51[b] N1 **Liye'l-âlâ'u ve'n-neʿamâ'u ʿabdî**
Liye'l-ḫayrâtü fe'ţlubnî tecidnî

7 Ḳamu niʿmetler iy ḳulum benimdir şöyle bilgil sen
Benimdir külli iḥsânlar beni iste ki bulasın

---

* A. nüshasında beyitlerin sıralaması burdan itibaren değişmektedir. Sıralamada N1 nüshası esas alınarak beyitlerin A. yazmasındaki yerleri notlarda gösterilecektir.

4 Bu beyit A. nüshasında 23. sırada ve beytin birinci mısraʿı "Kimi kim diler isem ḥesâbsız raḥmet iderem" şeklindedir.

** ve erḥamu: ve erḥam şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

5 Bu beyit A. nüshasında 24. sıradadır. bilmedin: bilmeden A.

*** ükrimü: ükrim; yetûbu: yetûb şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

6 Bu beyit A. nüshasında 25. sırada ve şu şekildedir: "ʿAẕâbımdan ki ḳorḳuben iderse tevbe vü iḫlâṣ/ Baña maḫṣûsdurur ancaḳ beni iste ki bulasın"

7 benimdir: benimdür N2; benimdir: benimdür N2; külli: cümle A. Bu beyit A. nüshasında 26. sıradadır.

Liye'd-dünyâ ve men fîhâ cemîʿan
Liye'l-melekûtü fe'ţlubnî tecidnî *

8 Benimdür dünye kendüsi daḫi içindeki nesne
Benimdür bâḳī sulṭânlık beni iste ki bulasın

Etaʿrifü men lehu ismün ke-ismî **
Ene'r-Raḥmânu fe'ţlubnî tecidnî

58[b] N2 9 Bilür misin ki kimsenüñ adı ola adım gibi
Benim adımdurur Raḥmân beni iste ki bulasın

Etaʿrifü men yüġīṣü'l-ḫalḳa ġayrî ***
Mine'n-nirâni fe'ţlubnî tecidnî

35[b] A 10 Bilür misin ki bu ḫalḳa meded ide benim ġayrım
Ṭamunuñ küllî odından beni iste ki bulasın

Etaʿrifü münḳıẕen ġayrî serîʿân ***
Mine'l-helekâti fe'ţlubnî tecidnî

---

* melekûtü: melkûtü şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

8 Bu beyit A. nüshasında 27. sıradadır.

** Etaʿ rifü: Etaʿ rif şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

9 Bu beyit A. nüshasında 28. sıradadır. ki kimsenüñ adı ola: ki kimesnenin ola adı A.

*** Etaʿ rifü: Etaʿ rif şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

10 Bu beyit A. nüshasında 30. sıradadır. ġayrım: ġayrı A; Ṭamunuñ küllî odından: Ṭamûdan ḳurtaran benim A.

**** Etaʿ rifü: Etaʿ rif; Mine'l-helekâti : Mine'l-helkâti şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

52[a] N1

11 Bilür misin ki ḳurtara seni tîzcek benim ġayrım
Helâk idici nesneden beni iste ki bulasın

Etaʿ rifü men yeḳul li'ş-şeyʾi ġayrî *
Bi-kün feyekûnü fe'ţlubnî tecidnî

12 Bilür misin ki ben neye ol der-isem tîzcek ol
Heman eğlenmedin olur beni iste ki bulasın

Enellâhü'llezî lâ şeyʾ e mişlî
Ene'd-deyyânü fe'ţlubnî tecidnî

59[a] N2

13 Benim ol Teñri kim yokdur kimesne hîç benim mişlim
Cezâ iden benim ḫalḳa beni iste ki bulasın

Ene melikü'l-mülûki ve küllü mülkin **
Liye'l-mîrâṣü fe'ţlubnî tecidnî

14 Benim heb beğlerin beği ḳamu beğler olur fânî
Baña kalur ḳamu beğlik beni iste ki bulasın

Ene üfnî dühûran ḳable ḳablin
Ve baʿ de'l-baʿ di fe'ţlubnî tecidnî

---

11 Bu beyit A. nüshasında 29. sıradadır. ġayrım: ġayrı A.

* Etaʿ rifü: Etaʿ rif; feyekûnü: feykûnü şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

12 Bu beyit A. nüshasında 31. sıradadır. neye: yine A.; ol der-isem tîzcek ol: tîzcek desem tîz ol A.

13 Bu beyit A. nüshasında 32. sıradadır.

** melikü'l-mülûki: melkü'l-mülûki şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

14 Bu beyit A. nüshasında 33. sıradadır. "heb" kelimesi N1 nüshasında yoktur. beği: bâkî N1.

15 Benim fânî iden dehri benim dükeli öñden öñ

52[b] N1 Benim dükeli soñdan soñ beni iste ki bulasın

Ene'l-Melikü'l-Müheyminü celle ḳadrî *

ʿAẓîmü'l-mülki fe'ţlubnî tecidnî

16 Benim kim ḳorḳudan emîn ederim uludur ḳadrim

Büyükdür beğliğim benim beni iste ki bulasın

34[a] A **Ene'l-maʿbûdü lâ teʿbüd sivâ'î**

Ene'l-Cebbâru fe'ţlubnî tecidnî

17 Benim maʿbudı hep ḫalḳun ʿibâdet ḳıl baña ancaḳ

Ki cebr idici Sulṭân'ım beni iste ki bulasın

59[b] N2 **Ene li'l-ʿabdi erḥam min eḫîhi ****

Ve min ebeveyhi fe'ţlubnî tecidnî

18 Ḳuluma şefḳatüm artıkdurur sevdüği ḳardaşdan

Daḫi atadan anadan beni iste ki bulasın

Tecidnî fî sivâdi'l-leyli ʿabdî

Ḳarîben minke fe'ţlubnî tecidnî

---

15 Bu beyit A. nüshasında 34. sıradadır. dükeli: dükâli N1; dükeli: dükâli N1.

* Melikü'l-Müheyminü: Melkü'l-Müheyminü şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

16 Bu beyit A. nüshasında 4. sırada şu şekilde yer almaktadır: "Benim ol pâdişâh ki ḳorḳarlar büyükdür beğliğim benim/ İderim uludur ḳadrim beni iste ki bulasın".

17 Bu beyit A. nüshasında 5. sırada şu şekilde yer almaktadır: "Benim maʿbûd her ḫalḳın tekebbür pâdişâhım ben/ İbâdet ḳıl baña ancaḳ beni iste ki bulasın".

** erḥam: erḥamu N2.

18 Bu beyit A. nüshasında 6. sıradadır. Beytin birinci mısraʿı A. nüshasında "Ḳuluma şefḳatüm artuḳ şu sevdik ḳardaşından hem" şeklindedir.

19 Ḳarañu gice içinde bulursın-sin beni ḳulum
Saña ġāyetde yaḳıncaḳ beni iste ki bulasın

53[a] N1 **Tecidnî fî sücûdike ḥîne tedʿû ***
Ve ḥîne teḳūmü fe'tlubnî tecidnî

20 Bulursın secdeñ içinde beni şol-dem kim añasın
Daḫi şol dem ki ḳalḳasın beni iste ki bulasın

Tecidnî Râḥimen Birran Raʾûfen **
Bi-külli'l-ḫalḳı fe'ţlubnî tecidnî

21 Bulursın beni key cömerd daḫi hem katı şefḳatli
Dükeli ḫalḳa bir kezden beni iste ki bulasın

Tecidnî Vâḥiden Ṣameden ʿAẓîmen ***
Keṣîru'l-birri fe'ţlubnî tecidnî

60[a] N2 22 Benüm bir Teñri kim hep ḫalḳ her işde ḳaṣd ider baña
Benüm ḫayrım igen çokdur beni iste ki bulasın

---

19 Bu beyit A. nüshasında 7. sıradadır. bulursın-sin: bilürsin-sen N2; bulursın sen A.

* sücûdike: sücûdik şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir. Beytin ikinci mısraʿında vezin aksamaktadır.

20 Bu beyit A. nüshasında 8. sıradadır. Bulursın: Bulursıñ A.; şol-dem: şol dem A.

** N1 ve N2'de "Berran" şeklinde harekelenmiş olan kelimenin doğrusu "Birran" olacaktır.

21 Bu beyit A. nüshasında 9. sırada ve şu şekilde yer almaktadır: "Bulursın sen beni cömerd daḫi key şefḳatlü kimse/ Cemîʿ-i ḫalḳa bir kezden beni iste ki bulasın". key: ki N1; Dükeli: Dükâli N1.

*** Ṣameden: Ṣamden şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

22 Bu beyit A. nüshasında 10. sıradadır ve beytin birinci mısraʿı "Bulursın beni vaḥiden daḫi maḳṣûd u hem ulu" şeklindedir. benüm: büyüğüm N1, N2.

Tecidnî müsteġāṣen bî-müġīṣen
Ene'l-Ḳahhâru fe'ţlubnî tecidnî

23 Meded irişerüm tizcek meded isteyene benden
Ḳatı ḳahr idici Şâh'um beni iste ki bulasın

Tecidnî vâsiʿan bi'l-ḫalḳı ʿabdî
Ene'l-meẓkûru fe'tlubnî tecidnî

53^{b} N1 24 Bilür misin beni ḳulum ki halḳum key ḳatı boldur
Benüm her dilde añılan beni iste ki bulasın

İẕe'llehfânü nâdânî kaẓîmen
E ḳul lebbeyke fe'ţlubnî tecidnî

34^{b} A 25 Nidâ eyledüği vaḳtin baña bir ḳayġulu kişi
Aña ben iderem "lebbeyk" beni iste ki bulasın

İẕe'l-mużţarru ḳāle lâ-terânî
Nażartü ileyhi fe'ţlubnî tecidnî *

26 Ḳaçan bir çâresiz kişi diye kim ḥâlime baḳġıl
60^{b} N2 Naẓar eylerim aña ben beni iste ki bulasın

İẕâ ʿabdî ʿaṣânî lem tecidnî
Serîʿa'l-aḫẕi fe'ţlubnî tecidnî

---

23 Bu beyit A. nüshasında 11. sıradadır. irişerüm: irişdüm A.; tîzcek: tîz A.

24 Bu beyit A. nüshasında 12. sıradadır. Bilür misin: Bulur mısın N2; Bulursun A.; key ḳatı: igen A.

25 Bu beyit A. nüshasında 13. sıradadır. ḳayġulu: ḳayġılu A.

* Nażartü ileyhi: Nażart'ileyhi şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

26 Bu beyit A. nüshasında 14. sıradadır. Kaçan: Kacan N2; aña ben: ben aña A.

27 Ḳaçan kim bir ḳulum ʿâsî olursa ol beni bulmaz
Ki tîzcek ben anı ṭutam beni iste ki bulasın

Helümme ileyye lâ teḵṣud sivâyî
Ene'l-Mennânü fe'ṭlubnî tecidnî

28 Baña gel sen benüm ḳulum baña ḳaṣd eylegil ancaḳ
54[a] N1 Benim inʿâm iden ḫalḳa beni iste ki bulasın

Eteẕküru leyleten nâdeyte sirran *
Elem esmaʿke fe'ṭlubnî tecidnî

29 Ne gece kim añasın-sen beni sırr-ile ḫalvetde
Anı s̱anma işitmezem beni iste ki bulasın

Felâ yüncîke yâ ʿabdî sivâ'î
Mine'n-nîrâni fe'ṭlubnî tecidnî

30 Benim ġayrım seni hergiz iy ḳulum s̱anma ḳurtara
Ṭamûlardâġı odlardan beni iste ki bulasın

---

27 Bu beyit A. nüshasında 15. sıradadır. Kaçan: Kacan N2; kim: ki A.; Ki tîzcek ben anı ṭutam: Ki tîz tevbe etse dutaram A.

28 Bu beyit A. nüshasında 16. sıradadır. gel sen: gelsün A.; eylegil: eylesün A.

* Eteẕküru: Eteẕkür şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

29 Bu beyit A. nüshasında 17. sıradadır. ne gece kim (N1 ve N2 nüshalarında "gece" kelimesi "gecâ" şeklinde uzatılmıştır): nice gice A.; işitmezem: işitmezim N1. A. nüshasında beytin ikinci mısraʿı "Anı sen işitmez ṣanma beni iste ki bulasın" şeklindedir.

30 Bu beyit A. nüshasında 18. sıradadır. N1 ve N2 nüshalarında beytin birinci mısraʿı "Benim ġayrım seni hergiz iy ḳulum s̱anma ḳurtara" şeklindedir. Ṭamûlardâġı odlardan: Ṭamûlardan daḫi oddan A.

61[a] N2 **Ve leyse yüdḫilke'l-firdevse ġayrî**
Ene'r-Rezzâḳu fe'ţlubnî tecidnî

31 Seni Firdevs'e ḳındırmaz benim ġayrım bil iy ḳulum
Benim rızḳın viren ḫalḳa beni iste ki bulasın

E hel fi'l-ḫalḳı men yüʿţî cezîlen
Sivânî leyse fe'ţlubnî tecidnî

32 Kimesne var mı iy ḳulum benim gibi ʿaṭâsı bol
Ḥaḳīḳat bil ki hîç yokdur beni iste ki bulasın

54[b] N1 **Etaʿrifü ġāfiran li'ẕ-ẕenbi ġayrî**
Ene'l-Ġaffâru fe'ţlubnî tecidnî

33 Bilür misin benim ġayrım günâhın yarlıġar ḫalkuñ
Benim key yarlıġayıcı beni iste ki bulasın

Etaʿrifü sâtiran li'l-ʿaybü ġayrî
Ene's-Settâru fe'ţlubnî tecidnî

34 Bilür misin benim ġayrım ki ʿaybın örte bu ḫalḳun
Benim key örtüci Sulṭân beni iste ki bulasın

---

31 Bu beyit A. nüshasında 19. sıradadır ve beytin birinci mısraʿı "Seni Firdevs'e koydurmaz o dünyâda benim ġayrı" şeklindedir. rızḳın: rızḳı A.; viren: veren A.

32 Bu beyit A. nüshasında 20. sıradadır. bil ki: bil-ki N1, A.

33 Bu beyit A. nüshasında 21. sıradadır.

34 Bu beyit A. nüshasında 35. sıradadır ve beytin birinci mısraʿında "bu" lafzı eksiktir.

35[a] A **Seeġfiru li'l-ʿibâdi felâ ubâlî ***
Gadâte'l-ḥaşri fe'ţlubnî tecidnî

61[b] N2 35 Günâhın yarlıġarım ben muḳayyed olmazam hergiz
Ölüler koyıcak sinden beni iste ki bulasın

Ene'l-Vehhâbü yâ ʿabdî serîʿan
Vefiyyü'l-ʿahdi fe'ţlubnî tecidnî

36 Benim ġāyetde baḥşişci ḳulum tîzcek bağışlarum
Şımazam ʿahdimi hergiz beni iste ki bulasın

Ene'l-ferdü'l-müdebbiru fevḳa ʿarşî
Bile't-tekyîfi fe'ţlubnî tecidnî **

55[a] N1 37 Benim bir Teñri kim tedbîr iderem ʿarşun üstinde
Dükeli ḫalḳa bir kezden beni iste ki bulasın ***

---

* Seeġfiru: Seeġfir; felâ ubâlî: fel'ubâli şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir.

35 Bu beyit A. nüshasında 22. sıradadır.olmazam: olmazım N2.

36 Bu beyit A. nüshasında da 36. sıradadır, son iki beytin yerleri bütün nüshalarda aynıdır. ḳulum tîzcek: iy ḳulum tîz N1; N2; bağışlarum: bağışlarım N2; ʿahdimi: ʿahdi A.

** müdebbiru: müdebbir şeklinde okunduğunda vezin düzelmektedir. Bile't-tekyîfi: Bile't-tekyîfü N1.

37 iderem: iderim N2; dükeli: dükâli N1.

*** N2 nüshasında 61[b] varak no'lu sayfanın 5 satırlık kısmı çerçeveli ve boş, 62[a] varak no'lu sayfanın tamamı ise çerçevesiz ve boş bırakılmıştır.

KASÎDE-İ EMÂLÎ VE TERCÜMESİ

62[b] N2 **ḴAṢÎDE-İ SİRÂCÜD'DÎN EMÂLÎ ***

27[b] A **Bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm**

[*Mefâîlün Mefâîlün Feûlün*]

1 İlâhun mâlikün mevla'l-mevâlî
Lehû vaṣfu't-tekebbüri ve't-teʿâli

2 İlâhun lâ yünâziʿuhu şerîkün
Ve yeḫluḳu mâ yeşâʾu bilâ miṯâli

3 Celîlün celleʿan şibhin ve miṯlin
ʿAzîzün ʿazzeʿanʿammin ve ḫâlin

4 Ve eyḳın enne külle ḫalḳın fânin
Ve yebḳā vechü rabbike zü'l-celâli

Yeḳūlü'l-ʿabdü fî bedʾi'l-emâli
Li-tevḥîdin bi-naẓmin ke'l-leʾâli

5 Sirâcü'd-dîn emîn Ûşiyyü vâlî
Kitâbı içre ki adıdur *Emâlî*

6 İdüb tevḥîd-ile bedʾ-i meḳāli
Ḳılupdur nazmı çün *Nazm-i Leʾâlî*

---

* Başlık N1 nüshasında bulunmamaktadır.

3 ḫâlin: ḫâli N2.

5 Ṣirâcü'd'dîn emin: Ṣirâcü'd'dînü emin N1.

63[a] N2 **İlâhu'l-ḫalḳı Mevlânâ ḳadîmün**
Ve mevṣûfun bi-evṣâfi'l-kemâli

7 Bu kevne Ḥâkim ü Maʿbûd u Ḫâlıḳ
Ezeldür kim ʿademden ẕâtı sâbıḳ

55[b] N1 8 Hem anuñ lâyıḳı her vaṣf-ı fâʾiḳ
Bulupdur ẕât-ı pâkiñde kemâli

Hüve'l-ḥayyü'l-müdebbiru külle emrin
Hüve'l-ḥaḳḳu'l-müḳaddiru ẕü'l-celâli

9 Ḥayâtı kendüden ẕâtı-y-la ḳāʾim
Müdebbirdür umûr-ı ḫalḳa dâʾim

10 Ḳader anuñ ḳamu aḥvâle ʿâlim
Cihânda ṭoludur ḳahr u celâli

Mürîdü'l-ḫayri ve'ş-şerri'l-ḳabîḥi
Ve lâkin leyse yerżâ bi'l-muḥâli

28[a] A 11 Bed ü nîki iḫtiyâr-ile oldı çün var
Vuḳūʿ-ı ḫayr u şerri oldı ḫustâr

12 Velî râżı değil nehy itdi tekrâr
ʿİḳâb icâb iden her sûʾ-i ḥâli

---

7 Maʿbûd u Ḫâlıḳ: Maʿbûd [u] Ḫâlıḳ A.

8 fâʾiḳ: fâyiḳ N2; bulupdur: bulubdur N2.

12 sûʾ-i ḥâli: sûʾu ḥâli N1.

Ṣıfâtullâhi leyset ʿayne ẕâtin
Velâ ġayran sivâhu ẕe'nfiṣâli

13 Terâdüf ism ẕâtı-y-la ṣıfâta
Muḥal oldı pes olmaz ʿayn-i ẕâta

14 Velî ġayriyyeti irib beṣâta
Değül şol ḥaddena ve le'nfiṣâli

Ṣıfâtü'ẕ-ẕâti ve'l-efʿâli ṭurran
Ḳadîmâtün maṣûnâtü'z-zevâli

63[b] N2 15 Ṣıfâtı ẕât-ı efʿâliñ temâmet
Ḳadîm-i ẕâta lâzım oldı elbet

16 Anuñla ḳāʾim andan eylemez şet
Ki yaʿni ẕâtdan bulmaz zevâli

56[a] N1 **Nüsemmillâhe şeyʾen lâ ke'l-eşyâ ***
Ve ẕâten ʿan cihâti's-sitti ḫâli

17 Olur Ḥaḳ şeyʾ [ü] ẕâtı-y-la müsemmâ
Değildür sâʾir eşyâ gibi ammâ

---

14 irib: irüb N2, A.; beṣâta: betâta N1, A. (Kanaatimizce müstensih sehven "se" harfinin noktalarından birini koymamıştır.)

16 anuñla: anıñla N2.

* Nüshalardaki "Nüsemillâhu" ibâresi Bekir Topaloğlu'nun *Emâlî Tercümesi* neşrinde doğru olarak "Nüsemillâhe"; "lâ ke-eşyâ" ibâresi de "lâ ke'l-eşyâʾe" şeklinde kayıtlıdır, metne düzeltilerek alınmıştır.

17 şeyʾ [ü]: şeyʾ N1, A.; değildür: değüldür N2.

18 Ki ol Ḫâlıḳ sivâ maḫlûḳı cemmâ
Hem anuñ şeş cihetden ẕâtı ḫâli

Ve leyse'l-ismü ġayran li'l-müsemmâ
Ledâ ehli'l-başîrati ḫayra âli *

19 Değüldür ẕâta ġayr ism oldı bil ʿayn
Kim anlarda vürûd-ı ḥükme yok beyn

20 Eṣaḥ meẕheb budur ḳıldı bunı zeyn
Başîret ehli hayr-ı âlüñ meḳāli

Ve mâ in cevherün Rabbî ve cismün
Ve lâ küllün ve baʿżun ẕü'ştimâli

21 Tenâhî vü teḥayyüz yoḳ Ḫüdâ'ya
Değül terkîb ü cüz olmaz sivâya

22 Pes olmaz cevher ü cism aña mâye
Daḫi yoḳ küllü baʿżüñ iddiḫâli

28[b] A **Ve fi'l-eẕhâni ḥaḳḳun kevnü cüz'in**
Bilâ vaṣfi't-tecezzî ye'bne ḫâli

23 Vücûdı bî-tecezzî cüz'üñ el-Ḫaḳ
Ḳamu ezhânda ṣâbitdür muḥaḳḳaḳ

---

18 ẕâtı ḥâli: ẕât-ı ḥâli N2, A.

* Bekir Topaloğlu neşrinde "ḫayra" kelimesi "ḫayrı" şeklinde harekelenmiştir.

20 Vezin icâbı "hayr-ı âlüñ" tamlaması "hayr-âlüñ" şeklinde okunmalıdır.

22 cevher ü cism: cevher [ü] cism N2.

64[a] N2 24 Ki faẕl ehli anı fehm itmeğe ḫalḳ
Ḳılur noḳtayla taʿbîru miṣâli

Vema'l-Ḳur'ânu maḫluḳān teʿâlâ
Kelâmu'r-rabbi ʿan cinsi'l-meḳāli

56[b] N1 25 Kelâmullâh değildür emr-i maṣnûʿ
Değil hem ṣavt ü ḥarfden lafẓ-ı mesmûʿ

26 Kelâm nefsidür olması memnûʿ
Ḥaḳ ehli içre nâsıñ cins-i ḳāli

Ve rabbü'l-ʿarşi fevḳa'l-ʿarşi lâkin
Bilâ vaṣfi't-temekküni ve't-tiṣâli

27 Müfevvaḳ olduġı ʿarş üzre Raḥmân
Tevellî vü ʿuluvvi vaṣf-ile dân

28 Temekkün vaṣfi-y-ile gerçi nâdân
İder isnâd-ı vaṣfa ittiṣâli

Veme't-teşbîhü li'r-raḥmâni vechen
Feṣun ʿan ẕâke eṣnâfe'l-ehâli *

29 Şebîhi yoḳ Ḥaḳ'ıñ her dü-cihânda
Ḳomaz teşbîhe yol ʿakl ehli cânda

---

25 ṣavt ü ḥarfden: ṣavt-i ḥarfden A.

26 nâsıñ: nâsuñ N2.

* N1 nüshasında "eṣnâfü'l-ehâli"; N2 nüshasında "eṣnâfi'l-ehâli" olarak geçen ibâre Bekir Topaloğlu neşrinde "eṣnâfe'l-ehâli" şeklinde kayıtlıdır, metinde "eṣnâfe'l-ehâli" olarak yazılmıştır.

30 Ṣaḳın dîn ehlinüñ her sınfıñ andan
Ḳamunuñ tâ ki ḫayr ola meḳāli

Velâ yemżî ʿale'd-deyyâni vaḳtün
Ve aḥvâlün ve ezmânün bi-ḥâli *

31 Ne evḳāt u ne ezmân u ne âḥâl
Ne ġayr-ı râsiḫ evṣâf-ı aʿnî aḥvâl

32 Mürûr itmez Ḫüdâ üzre be-her-ḥâl
Ki ḥâdiṯ-le ḳadîmiñ yoḳ diḫâli

64[b] N2 **Ve müsteġnin ilâhî ʿan nisâ'in**
Ve evlâdin ünâṣin ev ricâlin **

33 Müberrâdur çün Allâh iştihâdan
Muḥâl aña cüz olmaḳ hem sivâdan

57[a] N1; 29[a] A 34 Münezzehdür pes evlâd ü nisâdan
Ünâṣîdür evlâduñ ger ricâli

Keẕâ ʿan külli ẕî-ʿavnin ve naṣrin
Teferrade ẕü'l-celâli ve ẕü'l-me'âli ***

35 Çün îcâbî vü selbî vaṣfa ṣâḥib
Özidür lâbûd oldı ferd ü ġālib

---

* Bekir Topaloğlu neşrinde "ezmânun" kelimesi "aḥvâlün" kelimesinden önce yazılmıştır.

31 ne ezmân u ne âḥâl: ne ezmân [u] ne âḥâl N2.

** "ünâṣ" kelimesi Bekir Toplaoğlu neşrinde "inâṣ" olarak geçmektedir.

*** ve ẕü'l-meʿâli: ve'l-meʿâli N2.

35 Özidür: Vüzidür N1. (N1 nüshasında "elif" harfi eksik yazılmıştır.)

36 Değildür ʿavn [ü] nuṣret ġayra râġıb
Ḳamudandur çü müstaġnî vü ʿâli

Yümîtü'l-ḫalḳa ḳahran ṣümme yuḥyî
Feyeczîhim ʿalâ vefḳı'l-ḫıṣâli

37 Ḳılur ḳahrı yüzinden ḫalḳı ifnâ
Cezâ içün hem ider soñra iḥyâ

38 İdib ḳamuya ʿadl ü ḥükmin icrâ
İrer her biriniñ vefḳ-ı ḫiṣâli

Li-ehli'l-ḫayri cennâtün ve nüʿmâ
Ve li'l-küffâri idrâkü'n-nekâli

39 Virib ḫayr ehline cennât-ı ʿuẓmâ
İderler anda ʿîş ü nûş ü nüʿmâ

40 Velî idrâk olub küffâre meʾvâ
Ḳılur anlara envâʿ-ı nekâli

Velâ yefne'l-caḥîmü ve le'l-cinânü
Vemâ ehlûhümâ ehlü'ntiḳāli

65[a] N2 41 Fenâ yoḳdur ne nâr u ne caḥîme
Ne cennâta ne andâġı naʿîme

---

38 idib: idüb N2; ʿadl u ḥükmin: ʿadl [u] ḥükmin N2.

39 ʿîş ü nûş ü nuʿmâ: ʿîş ü nûş [ü] nüʿmâ N2.

* Bekir Topaloğlu neşrinde "vemâ" ibâresi "velâ" olarak geçmektedir.

42 Olar hem daḫi meʿvâ olsa kime
Muḫalled ḳalur itmez intiḳāli

57[b] N1 **Yerâhü'l-müʾminune bi-ġayri keyfin**
Ve idrâkin ve ḍarbin min miṣâli

43 Görür müʾminler ol Sulṭân'ı ol dem
Velî bî-irtisâm-ı ṣûret iy ġam

44 Vuḳûf-ı haddesiz olmaz sözin hem
Şuʿâʿı ʿayn-i râʾiniñ viṣâli

Feyensevne'n-neʿîme iẕâ râevhu
Feyâ ḫusrâne ehli'l-iʿtizâli *

29[b] A 45 Liḳāsı ñ'oldı nüʿmanuñ ʿaẓîmi
Anıñla unıdalar her naʿîmi

46 Velî görmeye ol Vech-i Kerîm'i
Ḳabûl iden ṭarîḳ-i iʿtizâli

Vemâ in fiʿlün eṣlaḥ ẕü-ftirâżın
ʿAle'l-hâdi'l-muḳaddesi ẕi't-teʿâlî **

47 Değül vâcib ki ḳulları-y-çün Allâh
Riʿâyet ḳıla eṣlaḥ fiʿli iy şâḥ

---

* ehli'l-iʿtizâli: ehlü'l-iʿtizâli N2.

45 anıñla: anuñla N2.

** ẕi't-teʿâlî: ẕi't-tiʿâlî N2.

48 Çi ger faẕlı-y-la müʾmin luṭfına râḥ
Bulur ʿadli-y-le hem kibr ü ibtiẕâli

Ve farżun lâzımün taṣdîku ruslin
Ve emlâkin kirâmin bi'n-nevâli *

49 Ḳamuya farżdur kim her peyember
İnanıla biri ḳalmaya münkir

65[b] N2 50 Kirâmen kâtibin olan melekler
Hem inüb çıḳdıġına bi't-tevâli

Ve ḫatmü'r-rusli bi'ṣ-ṣadri'l-muʿallâ
Nebiyyin hâşimiyyin ẕî-cemâli

58[a] N1 51 Muʿallâ-ḳadr u muḫtâr u müʾeyyed
Nebiyyün Hâşimî yaʿni Muḥammed

52 Olubdur ḫatm-i rusl'ol nûr-i sermed
Ṭolubdur ʿâlem envâr-ı cemâli

İmâmü'l-enbiyâ'i bilâ iḫtilâfin
Ve tâcü'l-aṣfiyâ'i bilâ iḫtilâli

53 Muḥaḳḳaḳ muḳtedâ-yı enbiyâ ol
Reʾîs-i evliyâ vü aṣfiyâ ol

---

48 Yazmalarda "kibr-i ibtizâl" şeklinde yazılmış bulunan bu ibârenin mânâsı düşünüldüğünde "kibr ü ibtizâl" sûretinde okunması daha uygun görülmüştür.

* bi'n-nevâli: bi't-tevâli N2, A.

49 peyember: peyġamber A.

51 muḫtâr u müʾeyyed: muḫtâr [u] müʾeyyed N1.

52 Metindeki "rusl'ol" ibâresi vezin zarûreti dolayısıyla yazmalarda da bu şekilde yazılmıştır.

54 Ḳamudan fażlı dîn ehl içre maḳbûl
Ebeddür emrinüñ yoġ iḫtilâli

Ve bâḳın şerʿuhû fî külli vaḳtin
İlâ yevmi'l-ḳıyemeti ve'rtiḥâli *

55 Nitekim ḳıldı dîni nesḫ-i edyân
Belî baḳīdür anuñ şerʿi her ân

56 Anuñ maḥkûmıdur her cinn ü insân
Olınca ḥaşre ḫalḳuñ irtiḥâli

30ª A **Ve ḥaḳḳun emrü miʿrâcin ve ṣıdḳun**
Fefîḥi naṣṣu aḫbârin ʿavâli

57 Olubdur emr-i miʿrâc muḥaḳḳaḳ
Muṭâbıḳdur vuḳūʿa hem muṣaddaḳ

58 K'anınçün naṣṣ-ı aḫbâr-ı münemmaḳ
Ne varsa ṭaʿn u reddendür ʿavâli **

66ª N2 **Ve inne'l-enbiyâ'e lefî emânin**
ʿAni'l-ʿişyâni ʿamden ve'nʿizâli

---

* Vezin zarûretiyle "ḳıyemeti" kelimesinde med harfi yazılmamıştır.

56 irtiḥâli: irticâli N1.

58 ṭaʿn u reddendür: ṭaʿn [u] reddendür N1.

** Burada kasîdenin beyit sıralaması değişikliğe uğramaktadır, Bekir Topaloğlu neşrinde 28. beyitte "Ve mercüvvun şefâʿatü ehl-i ḫayrin / Li-aṣḥâbi'l-kebâ'iri ke'l-cibâli" olarak kayıtlı olan beyit her üç yazmada da 116. beyitten sonra gelmektedir.

59 Kebâyirden nebîler oldı maʿṣûm
Ṣaġayir sehv-i lâdır ġayr-ı mevhûm

58[b] N1 60 Hem anlar bulmaduġı daḫi maʿlûm
Nübüvvet ẕirvesinde inʿizâli

Vemâ kânet nebiyyen ḳaṭṭu ünṣâ
Velâ ʿabdün ve şaḫsun ẕü'ftiʿâli

61 Nübüvvet muḳteżîdür vaḥy ü isnâd
Daḫi ıṭlâḳ u hem bi'd-daʿve işhâd

62 Pes urmaz ʿavret u ʿabd aña bünyâd
Hem ol kim ide reʾy ü iftiʿâli

Ve Ẕü'l-ḳarneyni lem yüʿraf nebiyyen
Keẕe'l-Luḳmânu faḫẕer ʿan cidâli *

63 Nübüvvet bulmaḳlıḳda taḥaḳḳuḳ
Yoġ İskender'le Loḳmân'da teferruḳ

64 Ḫuṣûṣâ ḥükm iden ider taḥalluḳ
Ḥaẕer ḳıl ḳılma meşkûke cidâli

Ve ʿİsâ sevfe yeʾtî şümme yütvâ
Li-Deccâlin şeḳıyyin ẕî-ḫabâli **

---

58 sehv-i lâdır: sehv-i lâdur N2.

61 daḫi ıṭlâḳ u hem: daḫi ıṭlâḳ [u] hem N2.

62 reʾy ü iftiʿali: reʾy [ü] iftiʿali N2.

* Yazmlarda "keze'l-Luḳmânu" ibâresi Bekir Topaloğlu neşrinde "kezâ Luḳmânu" olarak harekelenmiştir.

** ẕî-ḫabâli: ẕî-ḫabâlin N1.

65 Semâdan ine ʿİsâ rû-yi ḫâke
Dürişe neşr-i ḥükm-i şerʿ-i pâke

66 Virüb Deccâl ehlini helâke
Cihanda refʿ ola ḫudʿ u ḫabâli

Kerâmâtü'l-velî bi-dâri dünyâ *
Lehâ kevnün fehüm ehlü'n-nevâli

66[b] N2 67 Velîden geldi emr-i ḫarḳ-ı ʿâdet
Olardan yaʿni ṣâbitdür kerâmet

30[b] A 68 Ki dünyâ içre ol ehl-i saʿâdet
Bulubdur Ḥaḳ'dan envâ-ʿı nevâli

59[a] N1 **Ve lem yefżul veliyyün ḳaṭṭu dehran**
Nebiyyen ev resûlen fi'ntiḫâli

69 Şerefde olmadı hiçbir velîye
Resûle efżal olmaḳ ya nebîye

70 Belî şek yok ki metbûʿ-ı celîye
İrişmez tâbiʿ înüñ intiḫâli

Ve li'ṣ-Sıddîḳı rucḥânun celiyyün
ʿAle'l-aṣḥâbi min ġayri'ḫtimâli **

---

66 ḫudʿ u ḫabâli: ḫudʿ [u] ḫabâli N2.

* Bekir Toplaoğlu neşrinde "kerâmetü'l-velî" ibâresi "kerâmâtü'l-veliyyi" şeklinde harekelenmiştir.

68 "Ḥaḳ'dan" lafzı N1 nüshasında sehven iki kere yazılmış ve ikincisi karalanmıştır.

** Bu başlık A. nüshasında siyah mürekkeple yazılmış ve üstü kırmızı mürekkeple çizilerek belli edilmiştir.

71 Ebûbekr ol şeh-i ṣıddîḳ-ı bâhir
Ḳamu ṣaḥb üzre buldı faż̈l-ı Fâḫir

72 ʿUluvv-i ḳadri ʿinde'llâhi ẓâhir
Ki yoḳdur ġayra rücḥân iḥtimâli

Ve li'l-Fârûḳı rucḥânun ve faż̈lun
ʿAlâ ʿOs̱mâne z̤i'n-nureyni ʿâli

73 ʿÖmer Fârûḳ-ı râh-ı ḥaḳḳ u bâṭıl
Olubdur ḳadr-ile ʿOs̱mân'a fâż̈ıl

74 Ki Ṣıddîḳ olduġında Ḥaḳḳ'a vâṣıl
Ḫilâfet anda buldı ibtihâli

Ve Z̤ü'n-nureyni ḥaḳḳan kâne ḫayran
Mine'l-Kerrâri fî ṣaffi'l-ḳıtâli

75 Ḥayânuñ kânı z̤ü'n-nûreyn-i ʿOs̱mân
ʿAliyyü'l-mürteż̈âdan buldı rücḥân

67[a] N2 76 Ḥadîs̱-ile k'anun-çün didi levkân
Anı tafż̈îl ider ḫayru'l-ehâli

Ve li'l-Kerrâri faż̈lun baʿde haz̤â
ʿAle'l-aġyâri ṭurran lâ tübâli

59[b] N1 77 ʿAli kim oldı ruccâʿu'l-ḳıtâl ol
Bulardan soñra anuñdur faż̈l-ı maḳbûl

---

73 râh-ı ḥaḳḳ u bâṭıl: râh-ı ḥaḳḳ bâṭıl A.

77 anuñdur: oldur N1, A.

78 Ḳamu faż̧l ehli anuñla varur yol
Bu tafḍîlinde olma sen mübâlî

Ve li’ṣ-ṣıddîḳati’r-ruchâni faʿlem
ʿAle’z-zehrâ’i fî baʿżi’l-ḫılâli

31ª A 79 Daḫi ṣıddîḳa yaʿnî ʿÂyişe’den
Bulubdur Ḥażret-i Zehrâ’ya rüchân

80 Velî Ḫazretler’üñ baʿżındadır ân
Ki bunuñ daḫi var efḍal ḫılâli

Ve lem yelʿan Yezîden baʿde mevtin *
Sive’l-mikṣâri fi’l-iġrâ’i ġāli

81 Yezîd’e öldüğinden-soñra ümmet
Recâ-yı ʿafv idüb itmedi laʿnet

82 Meğer anlar ki ola mikṣâr-ı hüzʾet
Daḫi taḥrîż-i şerde ḥadde ġālî

Ve imânü’l-muḳallidi z̧ü-ʿtibârin
Bi-envâʿi’d-delâ’ili ke’n-niṣâli

83 Cibâl ehli k’özi bî-fikr ü ferdür
Ḥaḳḳ’ı bilmekde müʾmin bâ-ḫaberdür

---

78 varur: virür N1, A.

* Yazmalarda “ve lem yülʿan “olarak harekelenen kelime Bekir Topaloğlu neşrinde “ve lem yelʿan”; “Yezîdün” olarak harekelenen kelime ise “Yezîden” şeklinde doğru harekelendiğinden biz de metinde buna yer verdik.

84 Delâʾil var ki dîni muʾteberdür
Ḳılur ḳaṭʿ eyle kim seyfüñ nişâli

67[b] N2 **Ve mâ ʿuzrun liẕî ʿaklin bi-cehlin**
Bi-ḫallâḳı'l-esâfili ve'l-eʾâli

85 Ṣabî ger bâliġ ola çünki ʿâḳil
Değül ʿözr olmak Allâh'ını câhil

60[a] N1 86 Gerek k'anı bile maḫlûḳa câʿil
Esâfildür olardan ger eʿâlî

Ve mâ imânu şaḫsin ḥâle baʾsin
Bi-maḳbûlin li-faḳdi'l-imtiẕâli

87 ʿAẕâbullâh teʿayyün bulduġı dem
Değüldür şaḫsuñ imânı müsellem

88 Anıñ-çün-kim ki ol ḥâletden aḳdem
Bulunmamışdur emre imtiẕâli

Vemâ efʿâlü ḫayrin fî ḥisâbin
Mine'l-imâni mefrûża'l-viṣâli

89 ʿİbâduñ ḳılduġı ṭâʿât [ü] iḥsân
Ḥisâb olunmaz imânından iy cân

89 ṭâʿât [ü] iḥsân: ṭâʿât-i iḥsân A.

90 Bu mefrûż olduġı ḥaletde k’îmân
Olıcaḳ yoḳ ʿamelden inbitâli

31[b] A **Velâ yuḳżâ bi-küfrin ve’rtidâdin**
Bi-ʿahrin ev bi-ḳatlin ve’ḫtizâli

91 Kebâʾir irtikâb-ile ʿibâda
Ne küfre ḥükm olınur ne irtidâda

92 Değül küfr itse yaʿni bi’l-irâde
Zinâ vü ḳatl u ḳaṭʿ-ı ʿużva mâlî

Ve men yenvi’rtidâden baʿde dehrin
Yeşır ʿan dîni ḥaḳḳın ẕe’nsilâli

93 Żamîrinde kişi ger ḳıla niyyet
68[a] N2 Ki mürted ola ânî vaḳitde bir vaḳt

94 Çıkar dîninden ol sâʿatde elbet
Bulundı çünki ʿazm u intiżâli

60[b] N1 **Ve lafẓ’ul-küfri min ġayriʿtiḳādin**
Bi-ṭavʿin reddü dînin bi’ġtifâli

95 Ḫaṭâsız iḫtiyâr-ile gerek ḳul
Diline lafẓ-ı küfr üzre vire yol

---

90 olıcaḳ: olıçaḳ N1.

91 Kebâʾir: Kebâyir N1.

94 ʿazm u intiżâli: ʿazm [u] intiżâli N1; ʿazm-i intiṣâli A.

96 Anı küfr olmaya şansa daḫi ol
Olur kâfir çün itdi iġtifâli

Velâ yuḥkem bi-küfrin ḥâle sekrin
Bimâ yehẕî ve yelġū bi'rticâli

97 Dinilmez kâfir ol mest ü tebâha
Ki bî-fikr ire fuḥş [u] laġv u kâha

98 Dir olsa yaʿni küfri bi'l-bedâha
Çü bî-ʿaḳl oldı yoḳ dîni zebânı

Veme'l-maʿdûmü mer'iyyen ve şey'en
Li-fiḳhin lâḥa fî yümni'l-hilâli *

99 Değül merʾiyy-i Ḥaḳ maʿdûmu mümkin
Hem aña şey dimez Ḥaḳ dîni muḥṣin

100 Ḳılubdur ehl-i Ḥaḳ bu ḥükme muʿlin
Ẓuhûra gelmedi mâhı hilâli

Ve dünyânâ ḥadiṯün ve'l-heyûlâ
ʿAdîmü'l-kevni fe'smeʿ bi'ctiẓâli **

---

97 laġv u kâha: laġv [u] kâha N2.

98 bi'l-bedâha: bi'l-bedâ hem N2.

* Bu beyitten sonra Kasîde-i Emâli metninde şu beyit yer almaktadır: " Ve ġayrâni'l-mükevvenü lâ ke-şeyʾin / Meʿa't-tekvîni ḫuzhu li'ktiḥâli ." Her üç nüshada da bu beyit bulunmamaktadır.

99 dîni muḥṣin: dîn-i muḥṣin A.

** Bu beyit Kasîde-i Emâli metninde 60. beyit numarası ile kayıtlıdır, her üç nüshada da kasîdenin beyit sıralaması burada değişikliğe uğramıştır. 61 beyit olarak yer alan "Ve-li'l-cennâti ve'n-nirâni kevnün / ʿAleyha merru aḥvâlin ḫavâlin" şeklindeki beyit ise her üç nüshada da bulunmaktadır.

101 Heyûlânuñ vücûdı yoḳ ʿabeṣdür
Cihân eczâsı bir-le pes ḥadeṣdür

68[b] N2; 32[a] A 102 Ḫüdâ'nuñ ṣunʿıdur ger cemʿ ü beṣdür
İşit şâdı-y-ile ḳıl Ḥaḳ'da hâli

Feinne's-suḥte rızḳun miṣlü ḥıllin *
Vein yekreh meḳālî küllü ḳāli

61[a] N1 103 Ḥaram uş ḥil gibi Ḥaḳ'dan ḳulına
Muḳadder rızḳ olupdur añılına

104 Budur ḥaḳ buġż idegör ḳāʾiline
ʿAdû-yı Ḥaḳ idüben irticâli

Veli'd-daʿveti teʾṣîrun belîġun
Ve ḳad yenfîhi aṣḥâbu'ḍ-ḍalâli **

105 Müʾeṣṣirdür ḳamu müʾminde daʿvât
Bulur nefʿ andan aḥyâ vü ger emvât

106 Velî nefy ider ol teʾṣîri bi'ẕ-ẕât
Ḥaḳ üzre iḫtiyâr iden ḍalâli

Ve fi'l-ecdâṣi ʿan tevḥîdi rabbî
Seyüblâ külle şaḫsin bi's-suʾâli ***

---

* "Feinne" ibâresi Bekir Topaloğlu neşrinde " Ve inne" olarak kayıtlıdır. ḥıllin: ḥallin N1.

** Bu beyit Arapça Kasîde-i Emâli metninde 59. beyit numarası ile kayıtlıdır, her üç nüshada da kasîdenin beyit sıralaması burada değişikliğe uğramıştır

106 teʾṣîri bi'ẕ-ẕât: teʾṣîru bi'ẕ-ẕât N2.

*** "külle" ibâresi Bekir Topaloğlu neşrinde " küllü" olarak kayıtlıdır.

107 Kebîr u ger ṣaġīr ehl-i ḳubûra
Gele iki melek anda ẓuhûra

108 Mehâbet bir-le ḳarşusında ṭura
Ḳıla tevḥîd dîninden suʾâli

Veli'l-küffâri ve'l-fuṣṣâḳı baʿżan *
ʿAẕâbü'l-ḳabri min suʾi'l-fiʿâli

109 Cemiʿ-i ehl-i küfr ü baʿżu fâsıḳ
Ki tevbeyle olmadı Ġufrân'a lâyıḳ

110 ʿAẕâb-ı ḳabr olur anlara lâḥiḳ
Anıñ-çün k'etdiler sûʾi fiʿâli

69[a] N2 **Ḥisâbu'n-nâsi baʿde'l-baʿṯi ḥaḳḳun**
Fekûnû bi't-teḥarruzi ʿan ve bâli **

111 Çü var her mümkine ḳudret Ḫüdâ'da
Pes ider cümle maʿdûmı iʿâde

61[b] N1 112 Ḥisâb ol günde hem Ḥaḳ'dan ʿibâda
İdüñ terk ictinâb idüb vebâli

---

107 "ehl-i ḳubûr" tamlaması yazmalarada "ehlî ḳubûr" şeklinde yanlış yazılmıştır.

* Kasîde-i Emâli metninde be beyitte "baʿżân" lafzı yerine "yuḳżâ" lafzı kayıtlıdır. Bu beyitten sonra Kasîde-i Emâli metninde (54. beyit) şu beyit yer almaktadır: "Duḫûlu'n-nâsi fi'l-cennâti fażlun/ Mine'r-Raḥmâni yâ ehle'l-emâlî" . Her üç nüshada da bu beyit bulunmamaktadır.

109 baʿżu: baʿżı N2.

110 sûʾ-i fiʿâli: sûʾ-u fiʿâli N1.

** bi't-teḥarruzi: bi't-teḥarruzu N1.

Ve yüʿṭa'l-kütbü baʿżan naḫvü yümnâ *
Ve baʿżan naḫvü ẓahrin ve'ş-şimâli

32[b] A 113 Mekâtib k'oldı aʿmâl anda muʿlem
Ṣağından ṣolına aḫyâra ol dem

114 Velî eşrâra ıʿṭîye cihet hem
Olıser cânib-i ẓahr u şimâli

Ve ḥaḳḳun veznü aʿmâlin ve ceryün
ʿAlâ metni'ş-ṣırâṭı bile'htibâli **

115 ʿAmel kim nîk u bed ḫalṭ ider insân
Anuñ veznine ḥaḳdur anda mîzân

116 Daḫi ḫıbr-ı caḥîm üzre ehl-i keyhân
Tefâvüt bir-le ḳıla inşilâli

Ve mercüvvün şefâʿatü ehl-i ḫayrin
Li-aṣḥâbi'l-kebâ'iri ke'l-cibâli ***

117 Ḥaḳ ehlinde ḳıyâm itdikde sâʿat
Günâh ehline mercûdur şefâʿat

---

* Yazmalarda "naḫvü" olarak geçen ibâre Bekir Topaloğlu neşrinde "naḫve" olarak kayıtlıdır. ẓahrin: ẓahurin N2

** Yazmalarda "metüni'ş-ṣıraṭı" olarak harekelenen ibâre Bekir Topaloğlu neşrinde "metni'ş-ṣıraṭı" şeklindedir, metinde de bu şekilde yazılmıştır.

116 keyhân: keyhât N2.

*** Kasîdenin aslında 58. beyitten sonra kayıtlı olan bu beyit her üç nüshada da 116. beyitten sonra gelmektedir. Bizim metnimizde 59. beyit 104. beyitten sonra, 60. beyit ise 101. beyitten sonra sıralanmaktadır. 61. beyit ise her üç yazmamızda da bulunmamaktadır.

117 itdikde: itdükde N2.

118 Olursa daḫi itdüği isâʾet
ʿAzimde ulu ṭaġlaruñ miṣâli

Ve ẕü'l-îmâni lâ yebḳā muḳīmen
Bi-şûmi'ẕ-ẕenbi fî dâri'ş-tiʿâli

69[b] N2 119 Kebâʾir ehli k'ola anda îmân
Ḫulûd-ile değildür ehl-i nîrân

120 Yaluñuz yaʿni şûm ẕenb-ile insân
Bu yoḳdur k'ola teʾbîd ihtiyâli

62[a] N1 **Leḳad el-bestü li't-tevḥîdi naẓmen ***
Bedîʿa'ş-şekli ke's-siḥri'l-ḥelâli

121 Sirâcü'd-dîn buyurdı rahmetullâh
Ki tevḥîde giyürdüm nazm-ı dilḫᵛâh

122 Bedîʿu'ş-şekldür ke's-siḥr ki efvâh
Bulur ityân-ı miṣle iʿtiḳâli

Yüselli'l-ḳalbe ke'l-büşrâ bi-ravḥin **
Ve yüḥyi'r-rûḥa ke'l-mâʾi'z-zülâli

---

118 ulu ṭaġlarruñ: olur ṭaġlaruñ N2.

119 "ki ola" ibâresi vezin zaruretiyle "k'ola" şeklinde okunması gerektiğinden metne böyle yazılmıştır. değildür: değüldür N2.

* Yazmlarda "Bedîʿu'ş-şekli" olarak harekelenmiş olan ibâre Bekir Toplaoğlu neşrinde "Bedîʿa'ş-şekli" şeklinde harekelenmiştir. el-bestü: es-sebtü N2

** Yüselli'l-ḳalbe: Yüselli'l-ḳalube N1; Yazmalarda "bi-rûḥin" olarak harekelenen ifâde Bekir Topaloğlu neşrinde "bi-ravḥin" şeklinde harekelenmiştir.

123 Feraḥ virür dile râḥat-la ʿömren
Niteki’tyân-ı maḥbûb-ile büşrâ

124 Hem ider cehl-il’olmuş cânı iḥyâ
Nebâtı nitekim ṣayfuñ ṭılâli

33[a] A **Feḫûżû fîhî ḥıfẓan veʿtiḳāden**
Tenâlû cinse eṣnâfi’l-menâli

125 Şuruʿ idüb pes iy ehl-i seʿâde
Dürişüñ bunda ḥıfẓ-ı iʿtiḳāda

126 Vesîledür çü bu cümle murâda
Bulasız Ḥaḳ’dan envâʿ-ı menâli

Ve kûnû ʿavne haẕe’l-ʿabdi dehran
Bi-ẕikri’l-ḫayri fî ḥâli’btihâli *

127 Bu naẓmuñ şükrine kim itdüm iḥsân
Oluñ bu ʿabde ẕikr-i ḫayre miʿvân

70[a] N2 128 Dileñ bir vakt benim-çün yaʿni ġufrân
İdicek Rabb’üñüze ibtihâli

Leʿalle’llâhu yaʿfûhu bi-fażlin
Ve yuʿṭîhi’s-saʿâdete fi’l-meʾâli

---

123 “Niteki ıtyân-ı” ibâresi vezin zarûretiyle “Niteki’tyân-ı” şeklinde okunması gerektiğinden metne böyle yazılmıştır.

124 “cehl-ile olmuş” ibâresi vezin zarûretiyle “ cehl-il’olmuş” şeklinde okunması gerektiğinden metne böyle yazılmıştır.

* ḥâli’btihâli: ḥâli’btihâlî N1.

62[b] N1

129 Duʿa-i ḫayrıñuz şâyed Ḫüdâ'ya
İrüre faż̧l-ıla ʿafv u ʿatâya

130 Varıldığında tâ rûz-i cezâya
Vire fevz-i ʿaẓîme iḫtilâli

Ve inni'd-dehra edʿû künhe vüsʿî
Limen bi'l-ḫayri yevmen ḳad deʿâ lî

131 Benim-çün her ki eyyâmında bir vaḳt
Duʿâ-i raḥmet-ile ḳıla şefḳat

132 Ḳamu ʿömrinde k'ola vüsʿ-i ṭâḳat
Duʿâsına ḳıluram iştiġāli

133 Bi-ḥamdillâh ki bâ-ḫayr u selâme
İrişdi tercüme uş iḫtitâma

134 Belî bu dürre şerḥ olub bu nâme
Virür her ʿuḳdesine inḥilâli

135 Eğerci naẓma tekrâr-ı ḳavâfî
Değül faż̧l ehline ʿâdet ḫilâfı

136 Velî bu dürrü hem bu şerḥ-i şâfî
Tekerrürsiz bulubdur iʿtidâli

---

130 Varıldugında: Virüldüğinde N2, A.

133 Bu beyit A. nüshasında kırmızı mürekkeple yazıldığı için metne de kalın punto ile yazılmıştır.

135 tekrâr-ı ḳavâfî: tekrârı ḳavâfî N1, A.

136 dürrü hem: dürühüm N1.

137 Çü dîn bâbında vârdur bunda isʿâf
Bu vaż‘ içün bu ʿabde olmaz inṭâf

33[b] A 138 Ḳabûl idüb keremden ehl-i inṣâf
Seḳīmine virürler indimâli

70[b] N2 139 Bu abdüñ yoġ-idi bu iḳtidârı
K’ide bu naẓm-ı nâdir-le bu kârı

63[a] N1 140 Muḥâl olaydı ger ḳılmasa yâri
Ḥaḳ’uñ ʿavnine anuñ ittikâli

141 Naẓar ḳılub bu naẓm-i iʿtiḳāda
Getüren Şemʿî ḫayr-ile yâda

142 İki ʿalemde irişsin murâda
Bulup Ḥaḳ ehli-yle iḥtifâli *

---

138 idüb: idib N2.

141 Bu beyit A. nüshasında kırmızı mürekkeple yazıldığı için metne de kalın punto ile yazılmıştır.

142 Bulup: Bulub N2. N2 nüshasında 70[b] varak no’lu sayfanın geri kalan 8 satırlık kısmı ile 71[a] varak no’lu sayfanın tamamı çerçeveli ve boş bırakılmıştır.

* A. nüshasında kasîdenin sonunda “Temmet bi-ḥâẓihi nazmu’ş-şerîf bi-ʿinâyeti’llâhu teʿâlâ 1091” şeklindeki temmet kaydı vardır.

KASÎDE-İ DUÂİ'L İSTİĞFÂR
VE
TERCÜMESİ

8^b N2 ḲAṢÎDE-İ DUʿÂ ʾi'L-İSTİĠFÂR *

Haẕihi manẓumeti duʿâ ʾi'l-ʾistiġfâri
li-Ebî Medyen rahimehullâhu

Bismillâhi'r-Raḥmani'r-Rahîm **

[*Mef'ûlü Müstefilün Müstefilün Feilün*]

Estaġfirullâhe mücri'l-fülki fi'ẕ-ẓulemi
ʿÂla ʿubâbin mine't-teyyâri mülteṭımi ***

1 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim ancılayın Allâh ki muʿẓim deryâlarda ve enginlerde mütelâṭım olan şiddetli mevcler üzre gemiler icrâ ider.

Estaġfirullâhe münci'l-müstecîri bihî
İẕâ elemme bihî ṭayfun mine'l-lememi

2 Allâhdan maġfiret ṭaleb iderim ancılayın Allâh ki kendüden ḫalâṣlıḳ ṭaleb ideni şiddetlerüñ ḫayâli geldüği vaḳitde halâṣ ider.

Estaġfirullâhe ġaffâre'ẕ-ẕünûbi limen
Bi'l-inkisâri ve'ẕ-ẕülli ve'n-nedemi

---

* N1 nüshasında başlık bulunmamaktadır.

** N1 nüshasında besmele bulunmamaktadır.

*** mücri'l-fülki: mücri'l-fülke N1; ʿalâ ʿubâbin: ʿalâ ʿuyâbin N1.

1 "olan" lafzı N2'de yoktur.

3 Allâhdan maġfiret ṭaleb iderim ancılayın Allâh ki

63[b] N1; 9[a] N2 ġaffâre’ẕ-ẕünûbdur inkisâr u meẕellet ve nedâmet ile gelenlere

Estaġfirullâhe settâre’l-ʿuyûbi ʿalâ
Ehlü’l-ʿuyûbe ve müncîhim mine’n-niḳami

4 Allâh’dan magfiret ṭaleb iderim ancılayın Allâh ki ʿayb idenlere Settâr’al-ʿuyûbdur ve anlara ʿaẕâbdan necât viricidür.

Estaġfirullâhe min sırrî ve min ʿalenî
Ve min teḳallübi ḳalbî ve’btisâmi femî

5 Allâh’dan maġfiret ṭaleb iderim gizlim ve âşikâre içün ve ḳalbimüñ teḳallübi içün ve aġzımuñ tebessümi içün

Esteġfirullâhe min ẖalḳī ve min ẖuluḳī
Ve şeyni şânî min şeklî ve min şiyemî

6 Allâh’dan maġfiret ṭaleb iderim ẖilḳatüm ve hulḳum ve şânıma ʿayb viren şeyler içün ve şeklim ve ʿâdet idündüğüm şeyler içün

Estaġfirullâhe min semʿî ve min baṣarî
Ve min żamîrî ve min fikrî ve min kelimî

---

3 “meẕellet” kelimesi yazmalarda “müẕillet” olarak harekelenmiştir.

5 “ḳalbimüñ” kelimesi N1 ve N2 nüshalarında “ḳalbümüñ” şeklinde harekelenmiştir. aġzımun: aġzumun N2.

7 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim ḳulaġum ve gözüm ve göñlüm ve fikrim ve kelâmum içün

64[a] N1; 9[b] N2 **Estaġfirullâhe min ḳavlî ve min ʿamelî**
Ve min mücâhedeti cühdî ve min şeʾâmî *

8 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim ḳavlüm içün ve ʿamelüm içün ve cehd idüb çalışduġum ve kesel üzre olub terk itdüğüm şeyler içün

Estagfirullâhe min cehlî ve min zelelî
Ve min kebâʾiri eṣâmî ve min lememî

9 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim cehlüm içün ve ayaġum sürçdüği içün ve işledüğüm kebâʾir ve ṣaġa'ir günâhlar içün

Estaġfirullâhe mimmâ ḳad cenethu yedî
Mine'l-ḫaṭâyâ ve mimmâ ḳaddemtü ḳademî

10 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim elüm cinâyet itdüği şeylerden ve ḫaṭâyâmdan ve ayaġum taḳdîm itdüği şeylerden

Estaġfirullâhe mimmâ lem tekün kesebet
Keffî veme'ktesebet fî meblaġi'l-ḥulumi

---

7 kelâmum: kelâmım N2.

* şeʾam kelimesinde "şın" harfinin noktaları nüshalarda konmamıştır.

8 ʿamelüm: ʿamelim N2; cehd: cühd N2; olub: olup N2.

11 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim elüm kesb itmedüğüñden ve elüm kesb itdüğüñden ve ʿaḳlum irişdüği şeylerden

Estaġfirullâhe min nefsî ve min nefesî
Ve ḫâṭırî ve ḫuṭûri'l-vehmi bi't-tühemi

64[b] N1; 10[a] N2 12 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim nefsüm ve nefesüm içün ve ḫâṭırum ve ḫâṭırıma ḫuṭûr iden vehm ü töhmetler içün

Estaġfirullâhe min ṭabʿî ve min ṭamaʿî
Ve min teḥavvüli ḥâlî ḥâlete's-seḳami

13 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim ṭabʿum içün ve ṭamaʿum içün ve eyü ḥalden yaramaz ḥâle teḥavvül itdüğüm içün

Estaġfirullâhe min ḳavlî ene ve maʿî
Ve lî ve ʿindî ve min ẓannî ve min fehimî

14 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim ben didüğüm içün benüm ile didüğüm içün ve itdüğüm ẓann içün ve fehm içün

Estaġfirullâhe mimmâ lestü aʿlemühu
Vemâ ʿalimtü vemâ ḥarraftü bi'l-ḳalemi

15 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim bildüğüm içün ve bilmedüğüm içün ve ḳalem ile taḥrîf itdüğüm içün

---

12 vehm ü töhmetler: vehme töhmetler N2.

13 ṭabʿum: ṭabʿım N2; ṭamaʿum: ṭamaʿım N2.

* fehimî: fehimi N1.

Estaġfirullâhe min nevmî ve min sinetî
Ve yeḳẓatî ve bihî mâʿiştü muʿteşamî

16 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim nevmüm içün ve evvel nevmüm içün ve uyanıḳ olduġum evḳātim ve mâdâm-ki ḥayâtda olam Allâh'ı iʿtişâm iderim

65[a] N1; 10[b] N2

Estaġfirullâhe min yevmî ve leyletihi
Ve min ġadin ḳable en yebdû mine'l-ademi

17 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim bu günüm içün ve gicesi içün veʿademden ẓuhûr iden yârınki günüm içün

Estaġfirullâhe mimmâ kâne fî ṣıġarî
Mine'l-ḫilâfı li-ʿasri'ş-şeybi ve'l-heremi *

18 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim gencliğimde işledüğüm ef'âl içün öyle efʿâl ki anı ḳocalığım ve iḫtiyarlığım zemânındaki vâḳıʿ olan efʿâlime muḫâlif ve yaramaz işlemiş idüm

Estaġfirullâhe mâ hebbet yemâniyetün **
Ve seḥḥati's-suḥbu fi's-sâḥâti ve'l-ekemi

19 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim mâdâm-ki rîḥ-i yemâniye hubûb eyleye ve mâdâm-ki ṣaḥrâlara ve ṭaġlara bulutlar yagmûrlar yaġdura

---

* ve'l-heremi: ve'l-herimi N1.

** mâ hebbet: mâ hebet N1.

Estaġfirullâhe mâ-lâḥa'ṣ-ṣabâḥu ve mâ
Ḳad ḥasse müştâḳu ehle'l-bâni ve'l-ʿalemi *

20 Allâh'dan magfiret ṭaleb iderim mâdâm-ki ṣabaḥlar vâżıḥ olalar ve müştâḳlar mâdâm-ki bân u ʿilm-nâm mevżıʿlerüñ ehlin göreler

65[b] N1; 11[a] N2

Estaġfirullâhe taʿdâde'l-ḥurûfi ve mâ
Fi'ẕ-ẕikri min âyetin tütlâ ve min ḥikemi

21 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim Ḫażret-i Ḳurʾan'da tilâvet olınan âyât ve ḥikem ve kelimât [ve] ḥurûfuñ taʿdâdı ḳadar

Estaġfirullâhe taʿdâde'l-hevâmmi ve mâ
Fi'l-ufḳi min ʿâlemin ve'l-arżı min ʿalemi

22 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim ḥaşerât-ı arż ḳadar ve ufıḳda olan maḫluḳât ḳadar ve arżda olan ʿalâmetler ḳadar

Estaġfirullâhe taʿdâde'n-nebâti ve mâ
Fi'l-berri min neʿamin ve'l-baḥri min niʿami

23 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim nebâtât ʿadedi ḳadar ve ḳarada olan ḥayvânat ḳadar ve deryâda olan niʿmetler ḳadar

Estaġfirullâhe taʿdâde'r-riyâḥi ve mâ
Tecrî ʿaleyhi mine'l-aḳvâti ve'l-ḳısemi

---

* müştâḳu: müştâkun N2.

20 bân u ʿilm-nâm: bân [u] ʿilm-nâm N2.

24 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim rûzigârlar ḳadar rûzigâra mevḳûf olan ḳuvvetler ḳadar ve ḳısmetler ḳadar

Estaġfirullâhe taʿdâde'l-kevâkibi fî
Düciye'l-ġayâhibi min bâdin ve müktetimi

66[a] N1; 11[b] N2 25 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim kevâkib ʿadedi ḳadar öyle kevkebler ki zulmet-i leylde baʿżı gizlü baʿżı âşikâredir

Estaġfirullâhe taʿdâde'l-ḫalâyıḳı min
İnsin ve cinnin ve min ʿurbin ve min ʿacemi *

26 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim ins ü cinn ü ʿurb u ʿacem ve cemîʿ-i maḫlûḳatıñ ʿadedi ḳadar

Estaġifrullâhe taʿdade'l-ḫavâṭırı fî
Ṣudûri ehli't-tüḳā ve'l-ḥilmi ve'l-ḥikemi

27 Allâh'dan maġifiret ṭaleb iderim ḥilm ü ḥikem ü taḳvâ ehlinüñ ṣadırlarından olan ḫavâṭırı ve imâmuñ ʿadedi ḳadar

Estaġfirullâhe cellellâhu ḫaliḳunâ
Bâri'l-berâyâ ve münşînâ mine'l-ʿademi

---

24 rûzigârlar: rûzigâlar N1.

25 ẓulmet-i leylde: ẓulmet leylde N1.

* İnsin ve cinnin: İnsün ve cinnün N1.

26 ins ü cinn: ins ü cin N1; cemîʿ-i maḫlûḳatıñ: cemîʿî maḫlûḳatıñ N1, N2.

27 imâmuñ: emâmuñ N2.

28 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim öyle Allâh ki bizi ʿademden vücûda getürdi ve cümle mahlûḳātuñ Ḫâliḳ'ı oldur

Estaġfirullâhe cellellâhu râziḳunâ
Ḳaddera ḳable'l-vücûdi sâ'ira'l-ḳısemi

29 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim öyle Allâh ki cümle maḫlûḳātuñ rızḳını ḳable'l-vücûd taḳdîr eylemişdür

66[b] N1; 12[a] N2

Estaġfirullâhe lâ yuḥṣâ lehû niʿamün
El-münʿimü'l-müfżılü'l-mevṣûfu bi'l-keremi

30 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim öyle Allâh ki münʿim-i ḥaḳīḳīdür fażîletler viricidür ve kerem ile mevṣûfdur ve niʿam-ı keşîresine ḥadd ü ḥisâb yoḳdur

Estaġfirullâhe cellellâhu bâʿiṣünâ
Baʿde'l-fenâ'i ve muḥyi'l-aʿẓumi'r-rimemi

31 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim öyle Allâh ki bizim çürümiş kemüğümizi iḥyâ ve bizi fenâ olduġumuzdan soñra ḥaşr ider

Estaġfirullâhe cellellâhu câmiʿunâ
Li-yevmi'l-müzdeḥimi'l-emlâki ve'l-ümemi

32 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim öyle Allâh ki cemî-ʿi enbiyânuñ ümmetleri ve cemî-ʿi melekler cemʿ olub ve izdiḥâm olub yevm-i ḥaşr olduḳda bizi bir yere cemʿ ider

---

* müzdeḥimi'l-emlâki: müzdeḥemi'l-emlâki N1, N2

Estaġfirullâhe eżʿâfen mużâʿafeten
Mimmâ ẕekertü mine'l-ecnâsi ve'n-nesemi

33 Allâh'dan maġfiret ṭaleb iderim eżʿâf-ı mużâʿaf olmaḳ üzre ẕikr itdüğim cemîʿ-i ecnâs-ı eşyâ ve envâ-ʿi insandan Allâh teʿâlâ ḥażretlerine ṣıġınıcı olduġum ḥalde

67[a] N1; 12[a] N2 **Estaġfirullâhe lâ uḥṣa ʿaleyhi ṣenen**
Eṣnâ ʿalâ nefsihi min ḳabli fi'l-ḳıdemi *

34 Allâhdan maġfiret ṭaleb iderim amma aña ṣenâ-yı kemâ hüve ḥaḳḳahû idemem kendü nefsine ezel-i âzelde ṣenâ itdüği gibi

Ṣümme'ṣ-ṣalâtü ʿale'l-muḫtâri min Muḍarin
Ḫayri'l-beriyyeti min bâkin ve mübtesimi

35 Allâh'dan magfiret ṭaleb idüb bu meẕkûrâtuñ şerrinden Cenâb-ı Bârî'ye ṣıġınduġumdan-ṣoñra taṣliye iderem Muḍar ḳabîlesinüñ muḫtârı olub aġlayub gülmeğe ṣâliḥ olan maḫlûḳātıñ ḫayırlusı üzerine

Ve'l-'âli ve'ṣ-ṣaḥbi ve't-teslîmü yetbeʿuhâ **
Min rabbinâ ve ʿale'l-etbâʿi küllihimi

---

* min ḳabli: min ḳablu N1, N2.

35 Muḍar: Muḍır N2; ḳābilesinüñ: ḳābilenüñ N1; maḫlûḳātıñ: maḫlûḳātuñ N2.

** ve't-teslîmü: ve't-teslîmi N1.

36 küllihimi: küllihim N1, N2.

36 Ve daḫi âl u aṣḥâbına taṣliye iderim ve Rabbimiz'den teslîm daḫi bu teṣliye tâbiʿ olsun ve daḫi taṣliye ve teslîm tâbiʿîn ve tebeʿ-i tâbiʿîn ve küllisinüñ üzerine olsun **

** N2 nüshasında 12[b] varak no'lu sayfanın kasîdeden sonraki iki satırlık kısmı çerçeveli ve boş, 13[a] varak no'lu sayfa ise çerçevesiz ve boştur.

KASÎDE-İ TANTARÂNÎ
VE
TERCÜMESİ

80[b] N2 KASÎDE-İ ṬANṬARANÎ Lİ'Ş-ŞEYḪİ YEMÂNÎ VİRD-İ LAṬÎF-İ SULṬÂNÎ *

[*Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün*]

67[b] N1 Yâ ḫaliyye'l-bâlî ḳad belbelte bi'l-belbâli bâl
Bi'n-nevâ zelzeltenî ve'l-ʿaḳlü fi'z-zilzâli zâl

[*Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün*]

1 İy meh-i nâ-mihribân âvâre ḳılduñ göñlümi
Hicr-ile bî-ṣabr idüb bî-çâre ḳılduñ göñlümi
Fürḳatüñ ṣaḥrâlarında dem-be-dem Mecnûn gibi
ʿAḳlımı zâil ḳılub ġam-ḫâre ḳılduñ gönlümi

Yâ reşîḳa'l-ḳaddi ḳad ḳavveste ḳaddî fe'steḳım
Fi'l-hevâ ve'fruġ feḳalbî şâġılü'l-işġāli ġāl

2 İy boyı oḳ gibi mevzûn ḳaddimi yâ eyledüñ
Gez gibi hicriñle beni bî-ser ü pâ eyledüñ
Sen nigârâ ḫâṭırıñ ḫoş dut ki ʿışḳıñda benem
Cümle eşġālden göñlüm hem tesellî eyledüñ

Yâ esîle'l-ḫaddi ḫadde'd-demʿu ḫâddî fî'n-nevâ **
ʿAbretî vedḳun ve ʿaynî minke yâ ẕe'l-ḫâli ḫâl

---

* Başlık N1 nüshasında yer almamaktadır.

2b M. Yektâ Saraç'ın *Şeyhülislam Kemal Paşazâde Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Bazı Şiirleri* neşrinde "Gez" kelimesi yerine "Kirpüğün" kelimesi kayıtlıdır.

2c "hem" lafzı N2 nüshasında yoktur.

** Nüshalar "ḫadde'l-demʿi" şeklinde harekelenen ibâre Tacettin Uzun neşrinde "ḫadde'l-demʿu" şeklindedir.

3 İy güzel yüzlü ḥabîbüm kim yüzüñdür ḥâl-dâr
Çâk çâk itdi yaşum seyli yüzümi ḥâk-vâr
81[a] N2 Fürḳatünden oldı gözüm yaşı ebr-i eşk-bâr
Belki her bir çeşmim oldı ʿayn-ı baḥr-i bî-kenâr

Kem tüseḵḵī zümrete'l-ʿuşşâḳi ġassâḳa'l-cevâ *
Kem tesûḳu'l-ḥatfe min sâḳin ʿani'l-ḫalḫâli ḫâl

4 Nice bir içüresin ʿuşşaḳıña ḫûn-ı ciğer
Nice bir derd-i dil-ile ḳılasın zîr ü zeber
Nice bir sâḳıñda ḳomayub ḥuliyy-i sîm ü zer
İdesin ḫalḫal gibi ʿâşıḳlarun bî-pâ vü ser

İnne ḳalbî fî ḫumârin hâce min sekri'l-hevâ **
Fe'sḳınî min fîke ḫamren fîhi ke's-selsâli sâl

68[a] N1 5 Gönlümi maḥmûr iden ʿaşḳuñ şerâbı şevḳdür
Cânumı ḫayrân iden laʿlüñ zülâli ẕevḳdür
Ṣun lebüñ câmıñ ki oldur çeşme-i âb-ı ḥayât
Cürʿasınuñ teşnesi ehl-i muḥabbet çoḳdur

---

* Vezin zarûreti ile nüshalarda "tüseḵḵī" şeklinde harekelenen kelime Taceddin Uzun neşrinde "teskī" şeklinde harekelenmiştir. tesûḳu'l-ḥatfe: tesûḳu'l-ḥatfi N1; N1 nüshasında "sâḳin" kelimesinde "kaf" harfinin noktaları konmamıştır, metinde ilâve edilerek yazılmıştır.

4d Bu mısraʿ N2'de "İdesin ʿâşıḳlarun ḫalḫal gibi bî-pâ vü ser" şeklindedir.

** N1 ve N2 nüshasında "sükri'l-hevâ" olarak harekelen ibâre Tacettin Uzun neşrinde "sekri'l-hevâ" şeklinde yazılmıştır.

5a Nüshalarda "şerâbı şevḳdür" olarak harekelenen ibâre M. Yektâ Saraç neşrinde "şerâb-ı şevḳdür" şeklindedir.

5b Nüshalarda "zülâli ẕevḳdür" olarak harekelenen ibâre M. Yektâ Saraç neşrinde "zülâl-i ẕevḳdür" şeklindedir.

Luḫte min vechin cemîlin cümlete'l-ʿuşşâḳı şâḳ
Cüd bi-taḳbîlin ileyhi ḳalbü ẕi'l-müştâḳı tâḳ

6 Ẓâhir oldu çün cemâlüñ nûrı iy ḫûrşîd-rû
Cân ü dilden cümle ʿuşşâḳ eylediler arzû
Derd-i mendin bûse-i ruḫsâruñ eyler cüst ü cû
Ḳıl ʿaṭâ kim rû-yi ḫûba yaraşur ḫulḳ-ı nigû

Yâ ġāzâlen ḳaddühu fi'l-meşyi ke'l-ermâḥi mâḥ
Rîḳuhu râḥun ve mâ fî ġayrı tilke'r-râḥi râḥ *

7 İy gözi âhû-yı Çîn reftârıña irmez remâḥ
Aġzınuñ yârından özge câna yoḳdur rûḥ-i râḥ
İy yüzi nûr-ı ṣabâḥ u ṭalʿati şemʿ-i revâḥ
Şâm-ı zülfüñ ṭâyir-i ervâḥa olmışdur merâḥ

81[b] N2 **Lem yezel yertâżü fî cennâti ʿadnin men cenâ ****
Min cenî büstâni ḫaddin minke ke't-tüffâḥı fâḥ

8 Dâima cennât-i ʿAdn içinde ola miyve-çîn
Her ki bustânı- cemâlüñ içre eyler miyve-çîn
Yañaġun sîb [ü] gülâbî leblerüñ mâʾ-i maʿîn
Gözlerüñ siḥr-i ḥelâl ü sözlerüñ dürr-i şemîn

---

* râḥun: râḥın N1; ġayrı: ġayra N1.

7d ṭâyir-i ervâḥa: ṭâyir ervâḥa N1.

** fî cennâti: fî cennatin N1. Nüshalarda "min cenî" olarak harekelen ibâre Tacettin Uzun neşrinde "min cenyi" şeklindedir.

8a cennât-i ʿAdn: cennâtü ʿAdn N2.

8c yañaġun: yañaġın N2; mâʿ-i maʿîn: mâʿi muʿîn N1. M. Yektâ Saraç neşrinde "sîb [ü] gülâbî" ibâresi "sîb-i gülâbî" şeklinde harekelenmiştir.

8d sihr-i ḥelâl: sihrü ḥelâl N1.

Ḳaḍḍü mâ efraḥtenî müẕ bi'l-esâ ebraḥtenî
Sürre ṣabben müẕġadâ fi'l-ḫüzni mâḥi'r-râḥi râḥ *

9 Hergiz iy şâh-ı cihânım ben ḳuluñ yâd itmedüñ
Yâd idüb bu ḫâṭır-ı nâşâdumı şâd itmedüñ
68[b] N1 Laʿl-i cân baḫşıñ meyinden bir piyâle ṭoldurub
Bu dil-i vîrânı bir cürʿayla abâd itmedüñ

Şânühu eṣfâdü men vâlâhu min alâʾihi **
Vaʿtedâ şânîhi fi'l-eġlâli ve'l-eṣfâdi fâd

10 Şânı iḥsân eylemekdür evliyâ-yı devlete
Fikri inʿâm eylemekdür etḳıyâ-yı ḥażrete
Ḥükmine bâş ḳomayub şol-kim temerrüd eyledi
Boynını kendü eli-y-le ṣaldı bend-i ḥayrete

Yürʿidü'l-eṭvâde bi'l-îʿâdi ḥattâ innehu ***
Lev raʾethu mâʿtedet min hevli ẕi'l-îʿâdi ʿâd

---

* Kasîde-i Tantaranîyye'nin bu beytinden sonra yer alan onsekiz beyit ve tercümeleri her üç nüshada da kayıtlı değildir. Bu eksikliği gidermek üzere Tantarâniyye metni için Tâceddin Uzun'un neşrine (s. 157-159); tercüme için ise M. Yekta Saraç'ın neşrine (s. 113-116) bakılabilir.

9b N1ve N2 nüshalarında "ḫâṭır-ı nâşâdumı" ibâresi "ḫâṭırı nâşâdumı" şeklinde izâfetsiz yazılmıştır.

** Nüshalarda "min vâlâhu min alâtihi" olarak yazılı olan ibâre Tâceddin Uzun neşrinde "men vâlâhu min alâʾihi" şeklinde kayıtlıdır.

10a Bu kıtʿa M. Yekta Saraç neşrinde 28. kıtʿa numarası ile kayıtlıdır. Nüshalarda "Şân iḥsân" şeklinde harekelenen ibâre vezin zarûreti sebebi ile -M. Yekta Saraç neşrindeki gibi- "Şânı iḥsân" olarak yazılmıştır.

10b Nüshalarda "Fikr inʿâm" şeklinde harekelenen ibâre vezin zarûreti sebebi ile -M. Yekta Saraç neşrindeki gibi- "Fikri inʿâm" olarak yazılmıştır.

10c şol-kim: şol kim N1.

10d N1 nüshasında "Yûnusı"; N2 nüshasında "Yununı" şeklinde harekelenen kelime M. Yekta Saraç neşrinde "Boynını" şeklindedir.

*** N1 ve N2 nüshasında "bi'l-îḳādi" şeklindeki ibâre Tâceddin Uzun neşrinde "bi'l-îʿâdi" olarak kayıtlıdır. Lev raʾethu: Lev raʾeṣhu N1.

11 Didretir ḳahrı yeli ṭaġuları çün berk-i giyâh
ʿÂd ḳavmi görse anı eylemezdi iʿtirâ
Ḫaṭṭ-ı fermânına her kim baş ḳomaya bende-vâr
Ḥâme gibi başını ḳaṭʿ eylesün tîġ-ı belâ

Minhu fî nâdi'l-eʿâdî ṭârikʉ'l-âcâli câl *
Mâ lehüm müẕrâʿahüm fî şiddeti'l-evcâli câl

82[a] N2

12 Heybetinden meclis-i aʿdâda dâʾirdir ecel
Dehşetinden sîne-i düşmende sâyirdir ecel
Şöyle baṣmışdur ʿadû ḫaylin ḫayâl-i ḫavf kim
İçlerinde ḳomamışdur defʿ-i âlâma maḥal

Muḳsiṭun ezḥâ ve minhu menhele'l-inṣâfi ṣâf **
Ḳāhirun emsâ ʿale'l-aʿdâʾi bi'l-eḥcâfi câf

13 Bir ʿadâlet ıssıdır k'inṣâf ile meşhûrdur
Bir ḥalavet ıssıdır k'elṭâf-ile meẕkûrdur
ʿAdlinüñ ser-çeşmesinden etḳıyâdır tâze-rû
Ḳahrınuñ ser-pençesinden eşḳıyâ maḳhûrdur *

11a N1 ve N2 nüshalarında "dirder" ve "giyâh" şeklindeki kelimeler M. Yekta Saraç neşrinde "didretir" ve "giyâ" olarak kayıtlıdır.

11c Ḫaṭṭ-ı fermânına: Ḫaṭṭu fermânına N1; müstensih her iki nüshada da "tîġ-ı belâ" ibâresini "tîġu belâ" şeklinde harekelemiştir, metinde ise düzeltilerek okunmuştur.

11d Nüshalarda "Ḥâr" şeklinde yazılan kelime M. Yekta Saraç neşrinde "Ḥâme" olarak kayıtlıdır. Mânâ olarak uygun olması bakımıdan "Hâme" kelimesi metinde tercih edilmiştir.

* Nüshalarda "câl" şeklindeki kelime Tâceddin Uzun neşrinde "ḥâl" olarak yazılmıştır.

12a dâʾirdir: dâyirdir N2.

12d İçlerinde: İclerinde N2; maḥal: keḥal N1.

** menhele'l-inṣâfi: menhelü'l-enṣâfi N2.

13a k'inṣâf: ki inṣâf N1.

13b k'elṭâf-ile: k'ilṭâf-ile N2.

13c etḳıyadır: etḳıyadur N2;

69[a] N1 **Sâde ve'l-ḥussâdü minhu fi'nḫiṭâṭin dâʾimin ***
İnne ʿulyâhu lehüm ke'z-zeʿze'i'n-nessâfi sâf

14 Devletinden maʿşer-i ḥussâd olupdur hôr u zâr
ʿİzzetiden leşker-i aʿdâ bulupdur inkisâr
Rifʿatinden hem perîşân oldı hep cemʿ-i ʿadû
Nitekim bâd-ı ḫazândan târumâr olur ġubâr

Lem yezel yuʿṭî li-ʿâfin zâdehu ev târahu **
Âşerü't-taḳdîme ve't-teʾḫîre fi'l-isʿâfi ʿâf

15 Sâʾ-ile eyler ʿaṭâ ḥâcâtını idüb revâ
Gelmemişdür ʿâleme anuñ gibi ṣâḥib-seḫâ
Her murâdına irer fi'l-ḥâl bî-teʾḫîr ü mehel
Çün żiyâfet ḫânesinden ide şeyʾ lilllâh gedâ

13d ser-pençesinden: ser-pencesinde N2.

* M. Yekta Saraç neşrinde bu kıtʿa 14. kıtʿadan sonra yer almaktadır. Kasîdenin kıtʿa sıralaması burada değişikliğe uğramıştır.

* N1 ve N2 nüshalarında "dâyimin" ve "ʿalyâhu" şeklinde yer alan kelimeler Tâceddin Uzun neşrinde "dâʾimin" ve "ʿulyâhu" olarak kayıtlıdır.

14a Devletinden: Devletinde N1.

14c N2 nüshasında "hem" bağlacı yoktur. M. Yekta Saraç, neşrinde "cemʿ-i" kelimesi yerine esas aldığı diğer nüshalardaki "cümle" kelimesini tercih etmiştir.

** Beytin birinci mısraʿı N1 ve N2'de "Lem yezel yuʿṭî li-ʿâfin târühu ev ẓâruhu" şeklindedir, metinde ise Tâcettin Uzun neşri dikkate alınmıştır.

15a N1 ve N2 nüshalarında "revâ" şeklinde yer alan kelime M. Yekta Saraç neşrinde "fidâ" olarak kayıtlıdır.

15c Nüshalarda "bî-teʾḫîr ü hel" şeklinde yer alan ibâre M. Yekta Saraç neşrinde "bî-teʾḫîr ü mehel" olarak kayıtlıdır.

15d ide: anda N1.

Suḥbü aḵṭâri's-semâ lev lem yekün mâ żarrâ iẕ *
Li'l-verâ tükâfü ʿġādî keffühi'l-vekkâfi kâf

16 Âsumândan yire yaġmur yaġmaz-ise ġam değil
ʿÂleme yiter ʿaṭâsı yalıñuz Âdem değil
82[b] N2 Bir mürüvvet kânıdur kim dest-i gevher-pâşınuñ
Baḫşîşi ḳatında deryâ ḳatre-i şebnem değil

Düm ʿâlâ raġmi'l-ʿidâ ve'rbaḥ bi-ʿavdi fi'l-ʿîdi fî
Devletin ġarreʾe fîhâ edûmü'l-elṭâfi ṭâf

17 Düşmenüñ raġmına dâyim devletüñ bâḳī ola
ʿÎş [ü] nûşuñ meclisinde ay u gün sâḳī ola
Gündüzüñ ʿîd ü saʿâdet-baḫş u gîceñ ḳadr olub
Luṭf-ı Yezdân ʿizzü şâneh ḥâfiż u vâfî ola

[N1 nüshasında 69[b] ve 70[a] varak no'lu sayfalar çerçevesiz ve boş bırakılmıştır.]

---

* Nüshalarda "Saḥbü" olarak harekelenen ibâre Tacettin Uzun neşrinde "Saḥbü" şeklindedir. Nüshalarda yer alan "yekün" kelimesi yerine Tacettin Uzun neşrinde "tekfi"; "keffühû'l-vekkâfü" ibâresi yerine de "keffihi'l-vekkâfi" ibâresi kayıtlıdır.

16c N1 ve N2 nüshalarında "pâşınuñ" kelimesi "bâşınuñ" şeklinde yazılmıştır. Metinde M. Yekta Saraç neşri esas alınarak "pâşınuñ" şeklinde yazılmıştır.

17d vafî: vaḳī N1. Nüshalarda "ʿizzü şâneh"şeklinde yer alan ibâre M. Yekta Saraç neşrinde "ʿazze şâneh" olarak kayıtlıdır.

Haẕâ duʿâ-i rîḥ-ı aḥmer *

Bir kimseye bir rîh-ı[1] aḥmer-i merżıyye mübtelâ olsa bu duʿâ[y]ı bir kâġıda yazub …… üzerinde gezdüre inşâʾallâhu teʿâlâ marażdan ḥalaṣ olur bi-izni'llâhi

Bismillâhi'r-Rahmani'r-Rahim

Bismillâhi ve billâhi ve'l-ḥamdu lillâhi ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber ekber Allâhu kebîran ve'l-ḥamdu lillâhi kesîran ve sübḥânellâhi bükran ve eṣlan bismillâhi'ş-şâfî bismillâhi'l-kâfî

---

* Bu duʿâ N1 nüshasında bulunmamakla birlikte N2 nüshasında 83b'de Kasîde-i Münferice'den sonra yer almaktadır. N2 nüshasında mecmuâ bu duâ ile sona ermektedir.

1 Rîh: 2. Vücutta duyulan sızı, yel, ağrı. Rîh-i tayyar: Romatizma. bk. İlhan Ayverdi, *Misalli Büyük Tükçe Sözlük*, III, 2588, İstanbul 2006.

KASÎDE-İ MÜNFERİCE

VE

TERCÜMESİ

70[b] N1; 71[b] N2 / [1] / (1) Emmâ baʿd elsine-i ʿulemâda ve zümre-ʾi ṣuleḥâda meşhûr olan *Ḳaṣîde-ʾi Münferice* Ebîʾl-Faẕl Yusûf Maġribî ḥażretlerinüñ ḳaddesallâhu sirrahu inşâsıdur duâsı müstecâb ʿâlim-i fâẕıl ve ʿârif-i kâmildür şerrâḥ-ı ḳaṣîde niçe kerâmâtın ḳaṣîde [5] şerḥlerinde ẕikr etmişlerdür bu ḳaṣîdenüñ nazmına şürûḥda (5) beyân olunan sebeb baʿẕı ẓaleme Ḥażret-i Şeyḫiñ cefâsına müteṣaddî olub emvâlini ġārat ve ḫasârata Şeyḫ bu *Ḳaṣîde-i Münferice*'[y]i şiddet-i ḥâlde Ḥażret-i Ḥaḳ'dan istimdâd idüb naẓm itmişler ol ẓâlim bir gice vâḳıʿasında bir [10] kimesne[y]i görür ḳaṣîde[y]i oḳur ve bir elinde bir tîz ḥarbe dutar şeyḫe mâlın vir cefâ itme yoḫsa seni ḳatl iderüm ol zâlim (10) uyanub şeyḫe iʿtiẕâra gelür Şeyḫ ḳaṣîde[y]i inşâd iderken tevbe

71[a] N1 idüb bu ḳaṣîde[y]i ifşâ ider [1] Baʿżı meşâyih-i fużelâdan[1] menḳuldür bu ḳaṣîde[y]i ism-i aʿẓam sırrı mektûmdur her kim duʿâ iderse müstecâbdur niçe ʿulemâ ḥîn-i şiddetde oḳuyub duʿâları

72[a] N2 müstecâb olmışdur baʿżu ʿulemâ-ʾi ʿizâmdan / (1) menḳūldür bir kimse ṭahâretle ve ḥużûr-ı [5] ḳalb-ile ḳırḳ bir kerre oḳısa ḥâceti muḳżî ola ḫuṣûṣân[2] ẓaleme ẓulmün defʿ itmekde ḥażret-i şeyḫ diyâr-ı maġribde ḥażret-i İmâm-ı Ġazâlî gibi diyâr-ı meşrıḳda faẕl u ʿilm-ile meşhûr idi İmâm-ı Ġazâlî diyâr-ı şarḳda vefât itdüği yılda anlar daḫi diyâr-ı ġarbda vefât (5) itmişler hicretüñ beşyüz onüçünci senesinde [10] **Rıḍvânullâhi teʿâlâ ʿaleyhim ecmaʿîn.**[3]

---

1 fużelâdan: fużelâda N2.

2 "ḫuṣûṣân" ibâresi her iki nüshada da "ḫuṣûṣâ" şeklindedir.

3 N1 nüshasında "Rıḍvânullâhi teʿâlâ ʿaleyhim ecmaʿîn" ifâdesi süslemeli ve renkli bir çerçeve içinde yazılmıştır.

KAṢÎDE-İ MÜNFERİCE-İ REVḤÂNÎ*

Bismillâhi'r-Raḥmani'r-Rahîm

Ḥamd-i nâ-maḥdûd. Ol Ḥayy-i Vedûd. Ve ḳayyûm-ı vücûd olan Ḥażret-i Celâl-i Eḥadî dergâh-ı ḳudsî penâhına ki

71[b] N1 serâbistân-ı cân[1] / [1] ve gülistân-ı cinânda (10) hübûb-ı nesîm-i taʿlîm ü cereyân-ı tesnîm-i ilhâm ve tefhîm-i ġonca-i fuʾâd-ı aṣfiyâ-yı ʿibâdı gül-i sîrâb gibi şükufte-bûyâ ve gülberk-i zebân-ı insânı hedîr-i taḳrîr-i esrâr-ı nihânı bir-le gûyâ eyledi. Ve dürûd-ı nâ-maʿdûd ol ṣadr-ı ṣuffe-i vücûd ve bedr-i [5]ʿâlem-i şühûd olan

72[b] N2 Cenâb-ı Muḳaddes-i Muhammedî bârgâh-ı risâlet-i / (1) destgâhına[2] ki aḳtâr-ı şarḳ u ġarbı nûr-ı risâleti ile rûşen ve ercâʾ-ı mülk ve melekûtı tenessüm-i nesîm-i velâyeti ile gülşen eyledi ve revḥ u reyḥân ve raḥmet ü rıḍvânı ol şâh-ı güzîn ve seyyidü'l-enbiyâʾi ve'l-mürselîn ḥazretünüñ âl ü aṣḥâbı cenâb-ı celîl'ülmeʾâblarına ki ḥamele-i ʿarş-ı [10] şerʿ-i mübîn. Ve naḳale-i aṣl u ferʿ-i ʿulûm-ı (5) evvelîn ü aḫirîn dürürler ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem ve ʿaleyhim ecmâʿîn ve ʿalâ men tebiʿahüm bi-iḥsânin ilâ yevmi'd-dîn.

Emmâ baʿd[3] İşbu *Ḳaṣîde-i Münferice-i mübâreke* ki ḳıdve-i efâżıl-ı enâm mefḫar-i meşâyıḫ-ı kirâm Ebu'l Faẕl İbnü'n-Naḥvî

72[a] N1 / [1] dimekle mükennâ Yûsuf nâm İmâm-ı Hümâm aʿlâllâhu deracetehu fî dâri's-selâm ḥażretlerinüñ naẓm-ı şerîfi ve kelâm-ı laṭîfidür ol şol edîb-i fâżıl ve mürşid-i kâmildür ki aṣlı (10) Tozarnâm beldeden idi Ḳalʿa-i Ḥammâd'da tevaṭṭun idüb anda maḥallî

---

* Bu başlık N1 nüshasında bulunmamaktadır.

1 serâbistân-ı cân: serâbistân cân N1.

2 destgâhına: destgâmına N2.

3 "Emmâ baʿd" ibâresi N1 nüshasında bulunmamaktadır.

maḥaṭṭ-ı ricâl-i[1] efâżıl-ı **[5]** ricâl oldı civâr-ı raḥmet-i Rabb-i Müteʿâla anda intiḳāl eyledi ki İmâm-ı Ġazâlî daḫi anda intiḳāl eylemişlerdür revvaḥallâhu rûḥahümâ ve zâde fî aʿlâ ġurafi'l-cinâni fütûḥahümâ. İbn-i Ḥammâd raḥimehullâhi "Şeyḫ İmâm

73[a] N2 Ebu'l-Fażl İbni'n-Naḥvî / **(1)** bizim diyârımızda diyâr-ı ʿIraḳ'da İmâm-ı Ġazâlî raḥimehullâh meşâbesindedir ʿilmde veʿamelde" dir idi **[10]** ve şiḳāt-ı ʿulemâ-i fuḫûlden meḥkî ve menḳūl olan evṣâf-ı ʿalîyye ve aḥvâl-i seniyyesi imâm-ı ʿâlem ve ʿilmi ile ʿâmil mütekellim-i faṣîḥ-i fâżıl ẓâhiru'l-kerâmât ve bâhiru'l-kemâlât ṣâḥib-i mekârim'il-aḫlâḳ keṣîrü'l merâḥim **(5)** ve'l-erfâḳ

72[b] N1 efnân-ı fünûnda merd-i kâmil eṣnâf-ı / **[1]** hünerde ferd-i fâżıl idi. Ve ḥikâye olunur ki Ḥicâz'a[2] sefer müteveccih olduḳda ehl-i beyti ṣuret-i ḥallerinde şikâyet ve ġaybetde[3] taḥammül-i yâr-ı fâḳadan bî-tâb u ṭâḳalıkların iẓhâr u ḥikâyet eylediler bir ruḳʾa[4] yazub bunı ḥıfz idün didi ve gitdi şeyḫ gerü gelince bir şaḫṣ hergün **[5]** ehl-i beytine cemîʿ-i malzemelerin getürür **(10)** idi şeyḫ geldikten soñra ruḳʿaya naẓar idüb bu ḳıṭʿa-i mübâreke[y]i ruḳʾada yazılu gördiler.

Naẓm[5]:

"İnne'l-leẓî veccehtü vechiye lehu
Hüve'l-leẓî ḫalleftü fî ehlî
Feinnehu erfeʿu minnî bihim
Ve fażluhu evsaʿu min fażlî"[6]

---

1 maḥaṭṭ- ı ricâl: maḥaṭṭ- ı riḥâl N2.

2 Her iki nüshada da kelime "ḥicâr" olarak geçmektedir.

3 ġaybet: ʿaybet N1.

4 Rukʾa: 1.Yazı yazılacak kâğıt ve deri parçası. 2. Yazılmış kâğıt, tezkere, mektup. 3. Dilekçe, arzuhal. bk. İlhan Ayverdi, *Misalli Büyük Tükçe Sözlük*, III, 2588, İstanbul 2006.

5 "Naẓm" kelimesi N1 nüshasında bulunmamaktadır.

6 Anlamı: O Allâh ki O'na yöneldim. Ailemi de O'na emânet ettim. O, benden daha yücedir -onları daha iyi gözetir-. Onun lutfu ve fazlı benimkinden çok daha genişdir.

Her ḳacan[1] Bir şeye muḥtâc olub ol şeyʾ ḥâżır bulunmasa

73[b] N2 İmâm Ġazâlî *İḥyâʾi* / (1) *ʿUlûm*'da ẕikr itdüği [10] üzre Ḫażret-i Ḫıżır ʿaleyhi's-selâmdan meʾṣûr olan duʿâ-i mübâreki oḳuyub hem-ân-dem murâd muḥassal ve şiddet ferḥa[2] mübedddel ve ẓulmet żiyâya muḥavvel olur idi. Duʿâ-i şerîf budur: "Allâhümme kemâ laṭüfte fî ʿaẓametike dûne'l-luṭefâʾi ve ʿalveti bi-ʿaẓametike

73[a] N1 ʿale'l-ʿuẓamâʾi ve ʿalimte[3] (5) mâ taḥte / [1] arżıke ke-ilmike bimâ fevḳa ʿarşike ve kânet ve sâvisü'ṣ-ṣudûri ʿindeke ve ʿalâniyete'l-hevli ke's-sırri fî ʿilmike ve inḳāde küllü şeyʾin li-ʿaẓametike ve ḫażaʿa külle ẕî-sulṭânin li-sulṭanike ve ḥamâ râmü'd-dünyâ ve'l-âḫireti bi-yedike icʿallî min külli hemmin emseytü fihî fercan ve meḫracan allâhümme inne [5] ʿafveke ʿan ẕünûbî ve tecâvezke ʿan ḫaṭîʾetî ve setrüke ʿan ḳabîḥi ʿamelî eṭʿamenî en esʾelüke (10) mâlâ istevḥube mimmâ ḳaṣartü fîhi edʿûke âminen ve esʾelüke müsteʾnisen ve inneke lemuḥsinün ileyye ve innî lemusîʾün ilâ nefsî fimâ beynî ve beynike teteveddedü ileyke bi'n-niʿami ve'btennaże ileyke bi'l-meʿâṣî ve lâkinne'ṣ-ṣiḳatü bi-fażlike ḥameltenî ʿale'l-cerâʾeti ʿaleyke fecid bi-fażlike ve iḥsânike [10] ʿaleyye inneke ente't-tevvâbü'r-

74[a] N2 raḥîmü. / (1) **ʿUlemâ ve ṣuleḥâdan**[4] muʿteber ve mevṣûḳun bih eʿizzeden menḳûl ve mervîdir ki bu ḳaṣîde-i mübârake ismî aʿẓamı müştemildir hiçbir kes bir ḥâcet[5] ṭalebinde bu ḳaṣîde-i mübâreke ile tevessül ve istişfâʿ eyledi illâ isticâbet olundı.

73[b] N1 **E'immihi müctehidîn**den[6] İmâm / [1] Takiyyü'd-dîn Es-Sübkî'nüñ raḥimehullâh (5) oġlı ḳāḍi'l-ḳuḍât Tâcü'd-dîn raḥimehullâh

---

1 "Her ḳacan" ibâresi N1 nüshasında yoktur.

2 Şiddet-i ferḥa: Şiddet-i fürḥa N2.

3 ve ʿalimte: ve ʿalimtü N1.

4 "ʿulemâ ve ṣuleḥâ'dan" ibâresi N1 nüshasında bulunmamaktadır.

5 hiçbir kes bir ḥâcet: hiç kes recâḥât N2.

6 "Eʾimmihi müctehidîn" ibâresi N1 nüshasında yoktur.

vâlidim Taḳiyyi'd-dîn ravveḥallâhu rûḥahûya bir şiddet işâbet eylese bu ḳaṣîde-i mübâreke[y]i inşâd iderdi derḥâl şiddet ferḥa mübeddel olub dil-i maḥzûnı şâd ve bend-i ġamdan azâd olurdı **[5]** salṭanat-ı islâmiyye vüzerâ-yı âlî reʾy-i memâlik aralarından eyvân-ı devlet-i ʿulyâ ve dîvân-ı salṭanat-ı kübrâda sinîn[1] ve şühûr ḫıdemât-ı **(10)** mevfûre[2] ve mesâʿî-i cemîle ve meşkûresi ṣudûr u ẓuhûr bulan ṣadr-ı hemâm dîvân-ı mışr-i ʿâlî ve bedr-i temâm asmân-ı ʿavârif ve ʿavâlî ki esbâb-ı devlet-i dâreynden ḥaẓẓ-ı evfer ü aʿlâya nâʾil ve merâtib-i saʿâdet-i **[10]** neşʾeteynden

74[b] N2 rütbe-i ber-ter u aʿlâya[3] müstaḥṣil ve müstekmildir / **(1)** ṣavb-i cenâb-ı Rabbi'l-enâma incizâb-ı tâmdan nâşî ve liḳāʾ-i ḥażret-i melik-i ʿallâma kemâl-i şevḳ u heyâmdan ḥâṣıl ve münteşi-i eḥvâl-i ʿaliyye ve eṭvâr-ı seniyyesine ḳulûb-ı ehl-i imân bî-ihtiyâr

74[a] N1 mâʾil ve aṣḥâbu / **[1]** ʿilm ü irfân bilâ ṣabr u ḳarâr ʿâşıḳ-ı şiyefte-dil olmuşlardır.

Beyt [4]**:**

(5) "Men orâ çe gûne tüvânem sütûden
Ki men her çe gûyem û ey füzûn azâ nist" [5]

Meddallâhu teʿâlâ ẓılale devletihi ʿalâ mefâriḳi eḥibbâʾihi'l-muḫliṣîne ve ḥaşruhu meʿa'ṣ-ṣıddîḳîne ve'ş-şühedâʾi ve'ṣ-ṣâliḥîne ḳaṣîde-i mezkûreye lisân-ı **[5]** Türkî ile meʿâni-i lifâtı mübeyyen ve keşf-i iʿrâb u iżâḥ-ı meʿânî-i ebyâtını müteżammın teʾlîfini irâde ve iltimâs buyurdıḳlarına binâʾen mütevekkilen **(10)** ʿale'l-meliki'l-ʿallâm isʿâf-ı merâmları ḳarîn-i

---

1 kübrâda senin: kübrâdasın N1.

2 "ḫıdemât" kelimesi her iki nüshada da "ḫademât" şeklinde harekelenmiştir.

3 ber-ter u aʿlâya: berter u iʿlânı N2.

4 "Beyt" lafzı N1 nüshasında bulunmamaktadır.

5 Anlamı: "Ben onu nasıl methedebilirim? Ne desem onun için fazla değil"

cidd ü ihtimâm ḳılunub bi-faẓlillâhi'l-meliki'l-ekber aḥsen-i vech üzre itmâmı müyesser ve meʾmûl ve meʾmûr olan ṭavr-ı ṭarz üzre iḫtimâmı muḥaḳḳaḳ ve muḳarrer oldı **[10]** nefeʿallâhu bi haẕe'ṭ-ṭâlibîne min kürûbi'd-dehri[1] ṭarran âmîn

75[a] N2 **Bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm**

[*Feilün Mefûlü Mefâilü*]

İşteddi ezmetü tenfericî
Ḳad âẕene leylüki bi'l-beleci

[*Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün*]

1 İrşe şâdî saña müştedd ola ġam şiddeti
74[b] N1 Ġam şebi iʿlâm idüb gün gibi acır kürbeti

Ve ẓalâmü'l-leyli lehâ sürucun *
Ḥattâ yeġşâhu Ebu's-Suruci

2 Ẓulmetinde her şebüñ vârdur niçe rûşen çerâġ
Maḥv ider leylüñ ẓalâmın nûr-ı şemsiñ ḫalveti

Ve seḥâbu'l-ḫayri lehâ meṭarun **
Feiẕâ câʾe'l-ibbânü tecî

---

[1] kürûbi'd-dehri: kürûbi'd-dihru N1.

1 "şiddeti" kelimesi N1 ve N2 nüshalarında "şittedi" şeklinde yazılmıştır.

* Yazmalarda ve Hüseyin Elmalı neşrinde "lehâ" olarak geçen kelime Gümüşhânevî ve *Delâilü'l-Hayrât* metninde "lehu" olarak kayıtlıdır.

** "ve seḥâbu'l-ḫayri" lafzı bazı Kasîde-i Münferice metinlerinde "ve semâʾu'l-ḫayri" şeklinde de geçmektedir.

3 Feyż-i Ḥaḳ'dan ebr-i ḫayruñ ʿâḳıbet bârânı var
Vaḳti vardır ṣabr ḳıl berḳ gibi eyler sürʿati

Ve fevâʾidü Mevlânâ cümelün *
Li-surûḥi'l-enfüsi ve'l-müheci

4 Vardur elṭâf u ʿaṭâsı yâ nihâyetsiz Ḥaḳ'un
Cân u dillerden açar feyẕ-i ʿaṭâsı miḫneti

75[b] N2 **Ve lehâ eracun muḫyîn ebeden**
Fe'ḳṣıd maḫyâ ẕâke'l-eraci

5 Bûy-i elṭâfı demâdem mürde-dil iḫyâ ider
Nefḫa-i feyżine Ḥaḳḳ'un dilden eyle himmeti

75[a] N1 **Felerrubbetümâ fâże'l-maḫyâ**
Bi-buḥuri'l-mevci mine'l-lüceci

6 Ṣabr-ıla bil teşne diller âb-ı ḥayvâna irer
Mevc-i elṭâf-ı biḥârından virür Ḥaḳ vüsʿati

Ve'l-ḫalḳu cemîʿan fî yedihi
Feẕevû seʿatin ve ẕevû ḫaracin **

7 Ḫalḳ-ı ʿâlem ḳabża-i ḳudretde bî-çün ü çerâ
Kimi ḍıyḳ ıssı bu ḫalḳuñ baʿża virmiş vüsʿati

---

* ve fevâʾidü: ve fevâyidü N2.

4 elṭâf u ʿaṭâsı: elṭâf [u] ʿaṭâsı N1.

6 demâdem: dimâdem N2.

** Bu mısraʾ Hüseyin Elmalı'nın neşrinde "Feẕû seʿatin ve ẕû ḫaracin" şeklindedir.

7 Ḫalḳı ʿâlem: Ḫalḳu ʿâlem N2.

Ve nüzûlühüm ve ṭulûʿuhüm
Feilâ derekin ve ʿalâ derecin *

8 Ṭâlib-i dünyâ olan derk-i ṭabîʿatda esîr
Ṭâlib-i Mevlâ olan evc-i ʿulâda ṭalʿati

Ve meʿâyişühüm ve ʿavâḳıbühüm
Leyset fi'l-meşyi ʿalâ ʿiveci **

76[a] N2 9 Añlama geç dü-cihân ḥâlinde ḫalḳuñ ḥâlini
Herkesiñ maʿnîde kârı muḳteżâ-yı fiṭratı

Ḥikemün nusicet bi-yedin ḥakemet ***
Şümme'ntesecet bi'l-müntesici

75[b] N1 10 Nesc ider ḥikmet-i ḳabâsın dest-i ḳudret ḥâkimi
Nesc-i naḳşından muraṣṣaʿ cümle dâr-ı milketi

Feiẓa'ḳteṣadet şümme'nʿaracet
Febi-muḳteṣıdin ve bi-münʿarici ****

11 Ḥikmetüñ ceryân-ı ḳaṣd itse ya meyl itse kese
Ḳāṣıd u mâ-ile cârîdür ʿaceb Ḥaḳ ḥikmeti

Şehidet biʿacâ'ibihâ ḥucecün *****
Ḳāmet bi'lemri ʿale'l-ḥiceci

---

* "Feʿilâ" ibâresi H. Elmalı neşrinde "Feʿalâ" şeklindedir.

** Leyset: Leysetü N1.

*** ḥakemet: ḥikemet N2.

**** munʿarici: munʿaricin N1.

11 "ḳaṣd" kelimesi vezin gereği "ḳāṣıd" şeklinde okunmuştur.

***** bi-ʿacâ'ibihâ: bi-ʿacâyibihâ N2.

12 Ḥikmet-i Mevlâ'ya şâhiddir cihân burhânı heb
Ḥikmeti emr-ile ḳā'imdür ʿacâyib ṣanʿati

Ve rıżan bi-ḳażâ'illâhi ḥıcen *
Feʿalâ merkûzetihi feʿıci

13 Ḥaḳ rıżâsına rıżâ ʿaḳlun kemâlidür şehâ
76[b] N2 Ḥaḳ rıżâsı maṭlabuñ olsun aña ḳıl himmeti

Veiẕa'nfetaḥat ebvâbu hüden
Faʿcel li-ḫazâ'inihâ velici

14 Ḥaḳ ḳażâsına rıżâ bâb-ı hidâyet fetḥidür
76[a] N1 Gence gir ḳapu açılsa fevt ḳılma furṣatı

Veiẕâ ḥâvelet nihâyetehâ **
Fa'ḥẕer iẕ ẕâke mine'l-ʿaraci

15 Geçme Ṭur'uñ ḥikmet-i Ḥaḳḳ'a nihâyet yoġimiş
Bu ʿaracdan ḳıl ḥaẕer yok baḥr-i ḥikmet ġāyeti

Litekûne mine's-sübbâḳı iẕâ
Mâ ci'te ilâ tilke'l-füraci ***

16 Arṣa-i ʿirfâna sâbıḳ zümresinden olasın
Ger gelürseñ göresin bu Hażret içre nuṣreti

---

* "ḥıcen" kelimesi Hüseyin Elmalı neşrinde "ḥıcî" şeklindedir.

13 ʿaḳluñ: ʿaḳlıñ N2.

** N1 ve N2 nüshalarına "nihâyetühâ" şeklinde geçen ibâre Hüseyin Elmalı neşrinde "nihâyetehâ" şeklindedir, metinde düzeltilerek okunmuştur.

*** tilke'l-füraci: tilkel'l-füruci N2.

Fehünâke'l-ʿayşü ve behcetühu *
Feli-mübtehicin ve li-müntehicin

17 ʿÎyş-i bâḳī andadır meclâ-yı aʿlâ andadır
Râh-i Mevlâ oldurur ol behceti cân vuṣlatı

77[a] N2 **Fehici'l-aʿmâle iẕâ rakidet ****
Feiẕâ mâ hicte iẕen tehici

18 Depret aʿmâlüñ ḳaçan teskîn iderse nefs-i dûn
Himmetüñ heycân virür kâr-ı ḫîze ḳuvveti

76[b] N1 **Ve meʿâşillâhi semâcetühâ**
Tezdânü liẕi'l-ḫuluḳı's-semici ***

19 Ḥaḳḳ'a ʿişyân eylemek ṭabʿıñla ẕâtuñ ḳubḥıdür
Olmasun gel ḳubḥ-ı ʿişyân-ile ẕâtuñ zîyneti

Ve li-ṭâʿatihi ve ṣabâḥatihâ
Envâru ṣabâḥin mübtelici ****

---

* "Fehünâke'l-ʿayşü" ibâresi her iki nüshada da "Fehünâke'l-ʿîyşü" şeklinde herekelenmiştir, Hüseyin Elmalı neşrine göre metne düzeltilerek yazılmıştır; beḥcetühu: beḥcetihi N2.

17 meclâ: mücellâ N2. (Vezin dolayısıyla "meclâ" okunması daha uygun görülmüştür.)

** Fehici'l-aʿmâle: Fehici'l-aʿmâlü N1.

18 ḫîze: ḥîze N2.

*** liẕil-ḫuluḳı's-semici: liẕi'l-ḫuluḳı's-sümuci N1, liẕi'l-ḫulḳı's-sümuci N2, Hüseyin Elmalı neşrine göre metne düzeltilerek yazılmıştır.

19 "ḳubḥıdur" ibâresi metinde "ḳabḥıdur" şeklinde harekelenmekle birlikte mânâ açısından "ḳubḥıdur" suretinde okumak daha uygun görülmüştür. gel: ḳüllü N2.

**** Yazmalarda ve *Delâilü'l-Hayrat*'ta "mübtelici" olarak geçen kelime Hüseyin Elmalı neşrinde ve Gümüşhânevî'de "münbelici" olarak kayıtlıdır.

20 Ṭâʿat-i Ḥaḳ gün gibi eyler münevver ẕâtıñı
Ṣubḥ-ı rûşen gibi envârı açar her ẓulmeti

Men yaḫṭub ḥûre'l-ḫuldi bihâ *
Yaẓfer bi'l-cûri ve bi'l-ġunuci

21 Çeşm-i şehlâ-yı cinânı ṭâʿat-ile isteyen
Bulıser ḥüsn-i bedîʿi-yle o ḥûr-ı cenneti

Feküni'l-merżıyye lehâ bi-ṭüḳan **
Terżâhu ġadan ve tekûnu necî

77[b] N2 22 Sîretüñ taḳva ile merżî olursa ger bugün
Bulduñ irte Ḥaḳ rıżâsı-yla necât u raḥmeti

Vetlü'l-Ḳurʾane bi-ḳalbin ẕî
Ḥuruḳın ve bi-ṣavtin fîhi şecî ***

77[a] N1 23 Sûz u şevḳ-ile gönülden ḳıl tilâvet dâʾimâ
Ṣuret ü sîretde eyle ḥüzn-i ḥavf u ḫaşyeti

Ve ṣalâtü'l-leyli mesâfetühâ
Fe'ẕheb fîhâ bi'l-fehmi vecî

24 Sâlik-i Ḥaḳḳ'a teheccüddür tilâvet menzili
Gün gibi bu burca vargıl ḳılma andan rıḥleti

---

20 Ṭâʿat-ı Ḫaḳ: Ṭâʿatı Ḫaḳ N1; "gibi" edatı N1 nüshasında yazılmamıştır.

* men yaḫṭub: men yeḫṭıb N1.

** bi-ṭüḳān: bi-ṭüḳā N2.

22 necât ü raḥmeti: necât [ü] raḥmeti N1.

*** Yazmalarda ve *Delâilü'l-Hayrat'da* "ḥuruḳın" olarak kaydedilen kelime Elmalı neşrinde "ḥaznin", Gümüşhânevî'de ise "ḥarfin" şeklinde okunacak sûrette yer almaktadır.

Ve teʾemmelhâ ve meʿânîhâ
Teʾti'l-firdevse ve tefterici

25 Eyle ayâtüñ teʾemmül maʿnîsin tertîl idüb
Ḳıl teferrüc ravżа-i aʿlâ ile hem nüzheti

Veʾşrab tesnîme müfeccerihâ
Lâ mümtezicen ve bi-mümtezici

26 Nûş tesnîm şerâbın menbaġından ḳıl müdâm
78[a] N2 Geh şerâb-ı ṣâfîden iç geh şerâb-ı misketi

Müdiḥa'l-ʿaḳlü'l-âtî bi-hüden *
Vehven mütevellin ʿanhu hüci

27 Ol ʿaḳl memdûḥ olur râh-ı hidâyet gösterür
77[b] N1 Ol hevâ meẕmûm olur ḳıla hevâdan nefreti

Ve kitâbu li'llâhi riyâżatühu
Li-ʿuḳûli'l-ḫalḳi bi-mündericin **

28 Ḥaḳḳ kelâmı ḳuvvet-i cândur ana eyle iʿtiṣâm
Feyż-i evḥâdur ʿuḳūlün ṣafvet ü hem rifʿati

---

26 şerâb-ı misketi: şerâbı misketi N1.

* Bu mısraʿ Hüseyin Elmalı neşrinde, Gümüşhânevî'de ve *Delâilü'l-Hayrat*'ta "Müdiḥa'l-ʿaḳlü'l-âtîhi hüden" şeklindedir; N2 nüshasında "anhu" kelimesi "mütevellin" kelimesinden önce gelmektedir. hücî: hecî N2.

** bi-mündericin: bi-münderici N2.

28 ḳuvvet-i cândur: ḳuvvetü cândur N2; ṣafvet ü hem rifʿati: ṣafvet [ü] hem rifʿati N1.

Ve ḫiyâru'n-nâsi hüdâtühüm *
Ve sivâhüm min hemeci'l-hemeci

29 Nâsuñ aḫyârı şerîʿat râhına rehber olur
Ġayrısı şol beşşelerdür seyre yoḳdur ṭâḳati

Ve iẕâ künte'l-miḳdâme felâ
Tecezeʿ fi'l-ḥarbi mine'r-reheci **

30 Merd-i meydân iseñ iy dil cenk deminde ṣâbir ol
Ḥarb ġubârından cezʿ ḳılma geçürme nevbeti

78[b] N2 **Ve iẕâ ebṣarte menâre hüden**
Fe'ẕher ferden fevḳa'ṣ-ṣebeci

31 Burc-ı meclâ-yı hidâyet keşf olursa çeşmiñe
Maḳsıd-ı yektâyı gözle rifʿat üzre Ḥażret'i

78[a] N1 **Ve iẕe'ştâḳat nefsün vecedet**
Elemen bi'ş-şevḳı'l-muʿtelici

32 Dil belâya mübtelâ müştâḳ olursa Ḥażret'e
Ḥâṣılı vârın yaḳar cümle bu şevḳıñ şiddeti

Ve ṣenâya'l-ḥüsnâ ḍâḥiketün
Ve temâmü'ḍ-ḍıḥki ʿala'l-feleci ***

---

* Hüseyin Elmalı neşrinde "Ve ḫiyâru'n-nâsi" ibâresi yerine "Ve ḫiyâru'l-ḫalḳı" ibâresi kayıtlıdır.

** mine'r-reheci: mine'r-ruheci N1.

*** temâmü'ḍ-ḍıḥki: temâmi'ḍ-ḍıḥki N1.

33 Eyler ol ḥüsnâ dehânı gonçesinden ḫandeler
Ḥoḳḳa-i laʿlin âçar cânlar nisâr-ı ḳıymeti

Ve ʿıyâbu's-sırrı ḳad icteme'at *
Bi-emânetihâ fevḳa'ş-şereci

34 Câmadan esrârı cemʿ idi emânet gencini
Kenz-i maḫfî genci cümle ẕât-ı yektâ ḫilʿati

Ve'r-rifḳu yedûmu li-ṣâḥibihi
Ve'l-ḫırḳu yeṣîru ile'l-hereci **

79[a] N2 35 Rıfḳ-ıla dâyim olur seyr [ü] sülûkı sâlikiñ
Ḥarḳ ü taʿcîl ile ḥâṣıldur aña dil ḳasveti

Ṣalavâtullâhi ʿale'mehdiyyi
El-hâdi'n-nâsi ile'n-neheci

78[b] N1 36 Ḥaḳ ṣalâtı merkez-i ehl-i hidâyet rûḥına
Raḥmeten li'l-ʿalemîndir cümle ḫalḳa daʿveti

Ve Ebî bekrin fî sîretihi
Ve lisâni meḳāletihi'l-lehici ***

37 Yâr-i ġârı sîretinde Ḥażret-i Ṣıddîḳ'a hem
Mefḫar-i ehl-i ṣadâḳatdır muḳaddem ṣoḥbeti

---

33 "ḥüsnâ dehânı" ibâresi N2 nüshasında "ḥüsnâ da bâḳī" şeklinde kayıtlıdır.

* Hüseyin Elmalı neşrinde "ʿıyâbu's-sırrı" ibâresi "ʿıyâbu'l-esrâri"; "fevḳa'ş-şereci" ibâresi de "taḥte'ş-şereci" şeklindedir.

** Hüseyin Elmalı neşrinde "ḫırḳu" kelimesi "ḫarḳu" şeklinde harekelenmiştir.

*** Yazmalarda ve Gümüşhânevî'de "meḳāletihi'l-lehici" olarak geçen ibâre Hüseyin Elmalı neşrinde "meḳāletihi'l-lüheci" olarak yazılmıştır.

Ve Ebî Ḥafṣın ve kerâmetihi *
Fî ḳıṣṣati Sâriyeti'l-ḥuluci

38 Mefḫar-i erbâb-ı ʿizzet-i Ḥażret-i Fâruḳ'a hem
El-Celîl-Bâri'ye oldı kerâmet şöhreti

Ve Ebî ʿAmrin ve z̲i'n-nûreyni **
El-müsteḥyi'l-müsteḥya'l-behici

39 Câmiʿ-i Ḳurʾân olan ol şemʿ-i Z̲i'n-nûreyne hem
79[b] N2 Z̲î-ḥayâ olan şehîdüñ rûz-i rûşen behceti

Ve Ebî Ḥasenin fi'l-ʿilmi iz̲â
Vâfâ bi-seḥâibihi'l-ḫuluci

40 Bâb-ı ʿilm-i Muṣṭafâ'ya dâʾimâ Ḥaḳ'dan selâm
79[a] N1 İre feyż-ile vefâ ḳıldıḳca baḥr-i ḥikmeti

Ve ṣaḥâbetihî ve ḳarâbetihî
Ve ḳufâtü'l-eṣeri bilâ ʿiveci ***

---

* Ebî Ḥafṣın: Ebî Ḥafżın N1; beytin ikinci mısraʿı N1 nüshasında "Fî ḳıṣati Sâriyeti'l-ḥalici"; N2 nüshasında "Fî ḳıṣṣati Sâriyeti'l-ḥıleci"; Hüseyin Elmalı neşrinde "Fî ḳıṣati Sâriyeti'l-ḥuluci"şeklinde kayıtlıdır, metindeki mısraʿ Osmanlı geleneğini temsil ettiğinden Gümüşhânevî esas alınarak düzeltilmiştir.

** Ebî ʿAmrin: Ebî ʿÖmrin N1; Ebî ʿÖmerin N2 (Hüseyin Elmalı neşrine göre metinde düzeltilerek yazılmıştır).

*** Bu beyit bazı Kasîde-i Münferice metinlerinde 42. beyitten sonra yani "Ve ʿala's-sıbteyni ve ümmihimâ /Ve cemîʿi'l-âli bi-münderici" şeklindeki beyitten sonra gelmektedir. 43. beyit olarak da "Ve ʿalâ tübbâʿihimü'lʿulemâ/ Bi-ʿavârifi dînihimü'l-behici" şeklindeki beyit gelmektedir. bk. Abdulkerim Abdullah, *Delâilü'l-Hayrat*, Tunus 1986, s. 208.

41 Daḫi hem Ḫayşım ḳavm-i aṣḥâbına olsun selâm
Ümmete gösterdi yıldızlar gibi anlar şürʿati

Ve ʿala's-sıbteyni ve ümmihimâ
Ve cemîʿi'l-âli bi-münderici *

42 Ḳızı oġullarına ve ḳızlarına da selâm
Hem daḫi âline olsun anlaruñ var rütbeti

Yâ Rabbi bihim ve bâlihim
ʿAccil bi'n-naṣri ve bi'l-fereci **

43 Ol Muḥammed âl u aṣḥâb ḥürmeti-yçün yâ İlâhi
Tîz irişdür bize luṭfuñdan feraḫ-la nuṣreti

N1 nüshasında sayfanın sonunda iki satırlık bir kısım çerçeveli ve boş bırakılmıştır. ***

---

* Bazı Kasîde-i Münferice metinlerinde "bi-münderici" lafzı yerine "bihim telici" lafzı da geçmektedir. (bk: Gümüşhânevî Ahmed Ziyâeddin Efendi, *Mecmuâtü'l-Ahzâb*, İstanbul 1311, s. 582.)

** Bazı Kasîde-i Münferice metinleri 43. beyitten sonra gelen şu beyitlerle sona ermektedir.

Ve'rham yâ ekreme men rahemâ /ʿAbden ʿan bâbike lem yeʿuci
Va'ḫtim ʿamelî bi-ḫavâtimihâ / Li-ekûne ġaden fi'l-ḥaşri necî
Lâkinnenî bi-cûdike muʿterifün / Fa'ḳbel bi-meʿâẕîrî ḥucaci
Ve iźâ bike ẓâḳa'l-emru feḳul / İşteddî ezmetü tenferici

(bk. Abdulkerim Abdullah, *Delâilü'l-Hayrat*, s. 208.)

Ve hüden bi-żiyâ'i'ẕ-ẕikri ve delle / el-ḳavmü ʿalâ esnâ necimi
Va'ḫtim ʿamelî bi-ḫavâtimihâ / Li-ekûne ġaden fi'l-ḥaşri necî

(bk: Gümüşhânevî Ahmed Ziyâeddin Efendi, *Mecmuâtü'l-Ahzâb*, s. 582.)

*** N2 nüshasında ise 79^{b}'de kasîde sona ermiş ve 80^{a} boş bırakılmıştır.

SONUÇ

Her edebî eser içinden çıktığı devrin husûsiyetlerini yansıtması bakımından incelenmeye değerdir. Bu eserler mecmualar gibi edebiyât tarihimizin en canlı tanıkları –not defterleri- olursa daha fazla ilgi çekmesi tabiîdir. Kütüphanelerimiz henüz günyüzüne çıkmamış ve okuyucusuyla tanışmamış nice şâir ve müellifin satırlarında saklandığı bu türden eserlerle doludur.

İslâmî Türk Edebiyâtı sahasında pek fazla incelenme imkânı bulamayan mecmualardan kime ait olduğu veya müstensihi bilinenlerin yanı sıra, büyük bir kısmının sahibi ve müstensihi bilinememektedir. Çoğunda düzenlenme tarihi de olmaması mecmuanın hangi döneme ait olduğunun ortaya çıkarılmasını zorlaştırmaktadır. Eserde geçen bir tarih manzumesinden, tanınmış bir şâir isminden ve bazen de herhangi bir vesileyle içinde yer alan tarihlerden hangi döneme ait olduğu kestirilmeye çalışılmaktadır.

Bosnalı Teberdâr Mustafa'ya ait bir mecmua olduğunu düşünerek başladığımız tez çalışması da böyle bir mecmuanın mahsulüdür. Tezimizi hazırlarken amacımız XVII. yüzyıl şairlerinden olan ve kaynaklarda sadece adı ve hilyesi zikredilmek sûretiyle yer bulan bu şâiri ilim dünyasına tanıtılması ve hilyenin de içinde bulunduğu bu mecmuanın metin tahkikinin yapılmasıydı. Mecmuanın içinde yer alan eserlerden sâdece *Tercüme-i Hilyetü'n-Nebî* adlı eserin şâirimize ait olduğunun ortaya çıkması neticesinde eserdeki diğer türleri ve bunların tercümeleri farklı bir bölüm hâlinde ele alınmıştır.

Mecmuada yer alan diğer eserlerden kasîdeler; Arap edebiyâtında oldukça fazla şöhret bulmuş ve Türk şâirler tarafından manzum ve mensur tercümeleri yapılmış eserlerdir. Eserler incelenirken bu kasîdelerin asıllarına ulaşılmakla kalınmayıp,

manzum tercümelerinin de kime ve hangi döneme ait olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. *Kasîde-i Bürde*'nin Seyyid Hüseyin'e*, Kasîde-i Medh-i Cennet-i A'lâ*'nın Ebû's-Surûri'l-Bekrî'ye, *Kasîde-i Emâî*'nin Şem'î'ye, *Kasîde-i Duâü'l-İstiğfâr*'ın Ebî Medyen'e*,* ***Kasîde-i*** *Tantarâniyy*e'nin Kemâl Paşazâde Ahmed Şemseddin Efendi'ye ait olduğu çalışmamızda belirtilmiştir.

Kasîde-i Duâu'l-Kübrevi (Kasîde-i Sure-i Zebûr Tercümesi) ve *Kasîde-i Münferice* manzum tercümeleri ile *Mensur Esmâü'l-Hüsnâ Tercümesi*'nin kime ait olduğu ise araştırmalarımıza rağmen bulunamamıştır.

Kütüphanelerimizde bulunan nüshaları karşılaştırılmak sûretiyle tenkitli neşri yapılan mecmua için ilgili kasîdelerin Arapça asıllarından da yararlanılmıştır.

XV-XVII. yüzyıllar arsında değişen tarihlerde kaleme alınan bu eserlerin bir mecmua içinde yer alması tesâdüfi olmamalıdır. Bu eserler, Allah Teâlâ'nın isimleri, Allah Teâlâ'ya münâcât, duâ ve istiğfâr, Hz. Peygamber'in evsâfı, peygamber aşkı ve özlemi, cennet ni'metleri, itikâdî ve kelâmî mes'eleler gibi konuları içermektedir. Konu bakımından böyle bir çeşitlilik olmakla birlikte Esmâ-i Hüsnâ dışındaki eserlerin kasîde olarak nitelenmesi ve hepsinin tercüme olarak zikredilmesi ortak vasıflarıdır.

Yaptığımız çalışmanın dinî içerikli bu nev'i mecmuaların tanıtımında ve edebî olarak incelenmesine katkı sağlayacağı inancını taşımaktayız.

BİBLİYOGRAFYA

Abdulkerim Abdullah, *Delâilü'l-Hayrat*, Tunus 1986.

Abdulbâkî, Muhammed Fuad, *el-Mu'cemu'l-mufehres li elfazi'l-Kur'âni'l Kerim*, Kahire 1988.

Âbidin Paşa, *Kasîde-i Bürde Tercüme ve Şerhi / Ebu Abdullah Şerefeddin Muhammed b. Said b. Hammad Busiri* (sdl. Ömer Faruk Harman), İstanbul 2004.

Aclûnî, İsmail b. Muhammed, *Keşfü'l-Hafâ*, Beyrut 1405.

Akar, Metin, *Türk Edebiyâtında Manzum Mi'râc-nâmeler*, Ankara 1987.

Akbayar, Nuri - Baltacı, Cahit, "Kemalpaşazâde Ahmed Şemseddin Efendi (İbn-i Kemal)" , *TDEA*, İstanbul 1982, V, 275.

Aras, Veli, "Hilye ve Hilyeler", *TDEA*, İstanbul 1981, IV, 235-238.

Armutçuoğlu, İlhan, *Kasîde-i Bürde Manzum Tercüme*, İzmir 1979.

Aydemir, Yaşar, "Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü", *Bilig*, sy. 19 (İstanbul 2001), s. 147-156.

Bilkan, Ali Fuat, "Hadîs-i Şerifler Işığında Hilye-i Hakani", *İslâmi Edebiyât*, 2/1 (İstanbul 1989), s. 12- 14.

Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1915-1924, I-III.

Cenkmen, Emin, Osmanlı Sarayı ve Kıyafetleri, Türkiye Yay., 1948.

Cunbur, Müjgân, "Şemâil-i Şerîfe ve Hilye-i Nebevîler", *Diyânet İlmî Dergisi (Hz. Muhammed Özel Sayısı)*, Ankara 1970, s.37-45.

_____, "Seyyid", *Türk Dünyası Edebiyâtçıları Ansiklopedisi*, Ankara 2007, VII, s.591.

Çelebi, İlyas, "Kemalpaşazâde (Eserleri)", *DİA*, Ankara 2002, XXV, 245-247.

Çetin, Nihad M., "Arûz", *DİA*, İstanbul 1991, III, 424-437.

Durmuş, İsmail – Elmalı, Hüseyin, "İbnü'n-Nahvî", *DİA*, İstanbul 2000, XXI, 163-164.

Ebû İsâ Muhammed et-Tirmizî, *Şemâil-i Şerife*, Ter. ve Şerh: Hüsâmü'd-Din En-Nakşibendî (sdl. M. Sadık Aydın), İstanbul 1976.

Elmalı, Hüseyin, "İbnü'n-Nahvî, el-Kasîdetu'l-Münferice'si ve Tercümesi", *D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. XVI (İzmir 2002), s. 37-56.

Gölpınarlı, Abdülbaki, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*, İstanbul 1982.

Gümüşhânevî Ahmed Ziyâeddin Efendi, *Mecmuâtü'l-Ahzâb*, İstanbul 1311.

Günaydın, Yusuf Turan, *İbn-i Kemâl, Edebî Kişiliği ve Kasîde-i Bürde Tercümesi (Tenkitli Metin)*, (yüksek lisans tezi, 1995, AÜSBE).

_____, "Kasîde-i Bürde, Kasîde-i Bür'e", *Özlenen Fark*, sy. 24 (Ankara 1998), s. 23- 26.

Güngör, Zülfikar, *Türk Edebiyâtında Türkçe Manzum Hilye-i Nebevîler ve Nesimî Mehmed'in Gülistân-ı Şemâil'i*, (doktora tezi, 2000, AÜSBE).

_____, "Türk Edebiyâtında Hilye-i Nebevi Türünün Doğuşu Gelişimi ve Sebepleri", *Tasavvuf*, sy. 10 (Ankara 2003), s. 185-199.

Güzel, Abdurrahman, *Dinî Tasavvufî Türk Edebiyâtı*, Ankara 2006.

Hüseyin Vassaf, *Sefîne-i Evliyâ* (haz. Ali Yılmaz, Mehmed Akkuş), İstanbul 2006, I-V.

İmâm-ı Tirmizî, *Hadîslerle Peygamberimizin Güzel Ahlâkı (Şemâil-i Şerîf)* (çev. Hoca Râif Efendi, sdl. Mahmut Özakkaş), İstanbul 1984.

İpekten, Haluk, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyâtı Sözlüğü*, Ankara 1988.

Kaplan, Mahmut, "Divan Şiirinde Hazret-i Muhammed", *Köprü Dergisi*, sy. 74 (İstanbul 2001), s. 106-117.

Karahan, Abdulkadir, *Hâkânî Mehmed Bey'in Hilye-i Şerîfe'si*, İstanbul 1992.

Karakoç, Ülkü, *Münşeat Mecmuası Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 7068 (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*, (yüksek lisans tezi, 2006, EÜSBE).

Karavelioğlu, Murat A., "Türk Edebiyâtında Şem'î Mahlaslı Şâirler ve Pirizrenli Şem'î", *TDED*, sy. 32 (İstanbul 2005), s. 65-80,

_____, *XVI. Yüzyıl Şâirlerinden Prizrenli Şem'î'nin Divanı'nın Edisyon Kritiği ve İncelenmesi*, (doktora tezi, 2005, MÜTAE)

Kartal, Ahmet, "Esmâ-i Hüsnâ", *Türk Dünyası Ortak Edebiyâtı: Türk Dünyası Edebiyât Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, Ankara 2003, II, 402-403.

Kaya, Mahmut, "Bûsîrî, Muhammed b. Saîd", *DİA*, İstanbul 1992, VI, 468-470.

_____, "İmam Bûsîrî ve Kasîde-i Bürde", *İslâmî Kültür, Sanat ve Edebiyât*, sy. 3 (İstanbul 1988), s. 37- 39.

_____, "Kasîdetü'l-Bürde", *DİA*, İstanbul 2001, XXIV, 568.

_____, *"Kasîde-i Bürde'yi Türkçe Söyleyiş",* İstanbul 2001.

Keklik, Nihat, *İbnü'l-Arabî, Hayatı ve Çevresi*, İstanbul 1966.

Kepeci, Kâmil, *Tarih Lûgatı*, İstanbul 1952.

Kılıç, Yusuf, "Kasîde-i Münferice Tercemesi", *İslâmi Edebiyât*, sy. 13 (İstanbul 1991), s. 28-29

Kocatürk, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyâtı Tarihi*, Ankara 1964.

_____, *Tekke Şiiri Antolojisi*, Ankara 1955.

Kut, Günay, "Mecmua", *TDEA*, İstanbul 1986,VI, 170-173.

Kut, Turgut, "Kasîde-i Bürʾe", *TDEA*, İstanbul 1982, V, 213-214.

Külekçi, Numan, *İbn İsâ Saruhâni Esmâ-i Hüsnâ Şerhi*, Ankara 1999.

_____, "Edebiyâtımızda Hilye ve Hilye-i Hâkânî", *İslâmi Kültür, Sanat ve Edebiyât Dergisi*, sy.4 (İstanbul 1989), s.40-42.

Kürkçüoğlu, Kemâl Edip, "Lâmiyye-i Kelâmiyye", *AÜİFD*, III/1 (Ankara 1954), s. 1-21.

Levend, Agâh Sırrı, "Dinî Edebiyâtımızın Başlıca Ürünleri", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten* (Ankara 1972), s. 35-80.

_____, *Türk Edebiyâtı Tarihi-Giriş*, Ankara 1998.

Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî* (haz. Mustafa Keskin, Ayhan Öztürk, Hamdi Savaş, Havva Kurt), İstanbul 1997, I-VI.

Musahanov, Yuldus, *Oşi ve Emâli Kasîdesi*, (yüksek lisans tezi, 2001, AÜSBE).

Özbek, Durmuş, "el-Ûşî ve Kasîdetü'l-Emâlî", *S.Ü.İ.F.D*, sy. 5 (Konya 1994), s. 263-267.

Özervarlı, M. Sait, "el-Emâlî", *DİA*, İstanbul 1995, XI, 73-75.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1993, I-III.

Paksoy, Kezban, Mecmua-i Fevâid Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 2254 (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım), (yüksek lisans tezi, 2006, EÜSBE).

Pala, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, İstanbul 1998.

_____, *Hilye-i Saâdet*, Ankara 1991.

Parmaksızoğlu, İsmet, "Nizâmülmük", *Türk Ansiklopedisi*, Ankara 1977, XXV, 299-300.

Pekolcay, Neclâ ve dğr., *İslâmi Türk Edebiyâtına Giriş*, İstanbul 1981.

Sâlim Efendi, *Tezkiretü'ş-Şuara* (haz. Adnan İnce), Ankara 2005.

Saraç, M. A. Yekta, "Devletten İmparatorluğa: İlk klasik Dönem (1543-1600), Şerhler", *Türk Edebiyâtı Tarihi*, İstanbul 2006, II, 121-132.

_____, "Kemal Paşazâde (Edebî Şahsiyeti)", *DİA*, Ankara 2002, XXV, 245-246.

_____, *Şeyhülislam Kemal Paşazâde, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Bazı Şiirleri*, İstanbul 1995.

_____, "Kemal Paşazâde'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *İslâmi Edebiyât*, sy. 24 (İstanbul 1994), s.

Sezer, İsmail Hakkı, *İmâm Busirî ve Bürde'si*, (asistanlık tezi, 1980 Konya İslâm Enstitüsü).

Şahin, Abdullah, "Edebî bir tür olarak Klasik Edebiyâtımızda Esmâ-i Hüsnâlar", *AÜTAED*, sy. 16 (Erzurum 2001), s. 49-57.

Şahin, Hüseyin, *Esmâ-i Hüsnâ ve Eserleri*, (yüksek lisans tezi, 1989, MÜİF)

Şemsettin Sâmi, *Kâmusu'l-Alam*, İstanbul 1306-1316, I-VI.

Şener, Halil İbrahim, *Türk Edebiyâtında Manzum Esmâü'l-Hüsnâlar*, (doktara tezi, 1985, DEÜSBE).

_____, *Kasîde-i Bürde, Kasîde-i Bür'e ve Su Kasîdesi (Metin, Mukâyese, Tahlîl)*, İzmir 1995.

_____, "Âsâr-ı Kemâl'de Yer alan Manzum Esmâü'l-Hüsnâ", *DEÜFD,* sy. IV (İzmir 1987), s. 227-240.

_____, "Neşâtî'nin Hilye-i Enbiyâsı", *DEÜFD* (İzmir 1983), s. 285-301.

Şeyh Abdurrahman Karahisarî, *Tercüme-i Kasîde-i Bürde*, İstanbul 1960.

Tarlan, Ali Nihad, *Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divân Şiiri Ubeydî-Aşkî-Şem'î-İşretî*, 1/2 (İstanbul 1948).

_____, "Eski Mecmualar Arasında", *TDED*, 1/2 (İstanbul 1946), 122-137.

Taşkale, Faruk, "Hilyeler", *Antik-Dekor Dergisi*, sy. 7 (İstanbul 1990), s. 90-95.

Tatlısu, Ali Osman, *Esmâ'ül-Hüsnâ Şerhi*, İstanbul 1967.

Timurtaş, Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer- Metin – Sözlük,* İstanbul 1977.

Topaloğlu, Ahmet, *XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Satır Arası Kur'an Tercümesi / Muhammed b. Hamza*, Ankara 1976-1978, I- II.

Topaloğlu, Bekir, *Emâli Şerhi*, İstanbul 2008.

_____, *Emâli Tercümesi,* İstanbul 2007.

_____, "Esmâ-i Hüsnâ", *DİA*, İstanbul 1995, XI, 404-418

Turan, Şerafettin, "Kemalpaşazâde (Hayatı)", *DİA*, Ankara 2002, XXV, 238-240.

Uludağ, Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1995.

Uzun, Mustafa, "Ebced", *DİA*, İstanbul 1994, X, 68-70.

_____, "Mecmua", *DİA*, Ankara 2003, XXVIII, 265-268.

_____ , "Hilye", *DİA*, İstanbul 1998, XVIII, 44.

Uzun, Tacettin, "el-Kasîdetu't-Tantarâniyye", *Bilimname*, III (Isparta 2003), 153-160.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, Ankara 1984.

Ünver, İsmail, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, XI/1 (Ankara 1993), s. 51-89.

Yüksel, Murat, *Trabzon'lu Muallim İbrahim Cûdî, "El-Kenzü'l-Esnâ fî şerhi'l-Esmâil-Hüsnâ*, Trabzon ts.

Yardım, Ali, "Hilye-i Saâdet: Peygamber Efendimiz'in Yaradılış Güzellikleri", sy.4 (İstanbul 1978), s. 12-25

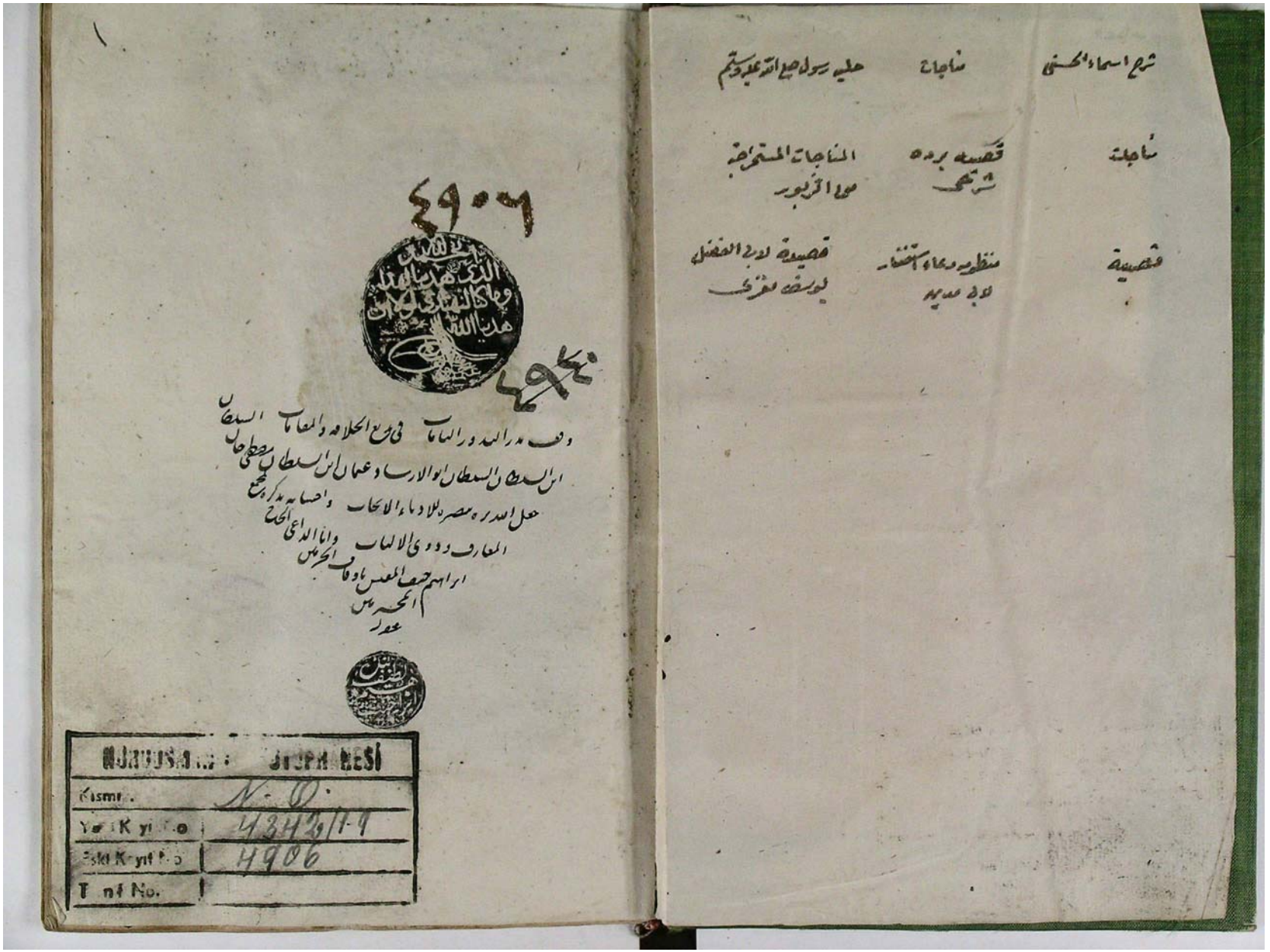
_____ , "Şemaîl Nevinin Doğuşu ve Tirmizî'nin Kitâbü'ş-Şemâili", *DÜİFD*, sy. 1 (İzmir 1983), s. 349-409.

_____ **,** *Peygamberimiz'in Şemaili*, İstanbul 1997.

Yılmaz, Ali, "Türk Edebiyâtında Esmâ-i Hüsnâ Şerhleri ve İbn-i İsâ-yı Saruhânî'nin Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ'sı", *CÜİFD*, sy. 2 (Sivas 1998), s. 1-34.

Yılmaz, Mehmet, *Edebiyâtımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*, İstanbul 1992.

TIPKIBASIM

شرح اسماء الحسنى
مناجات
حلیه رسول صلی الله علیه وسلم

مناجات
قصیده برده شریف
المناجات المستحابه
مولد الزبور

قصیده
منظومه دعاء استفتاح
قصیده لامیه
قصیده لامیه فضل یوسف مغربی

٤٩٠٦

٤٩٠٦

وقف مدرسه السلطان في مرج الحلاوه والمعالمات السلطان
ابن السلطان السلطان ابو الارسلان عثمان ابن السلطان مصطفى خان
جعل الله دره مصروفا للادعاء الاصحاب واصحابه مدرس مجمع
المعارف ذوي الالباب وانا الداعي الخاشع
ابراهيم خفيف المعلم بأوقاف الحرمين
المحترمين
عفا الله

MÜZESİ : ATATÜRK
Kısmı : K. O.
Yeni Kayıt No. 4343/1-9
Eski Kayıt No. 4906
Tasnif No.

بسم الله الرحمن الرحيم

عن ابي هريرة رضي الله تعالى عنه ابو هريرة دن روايت اولنوركه الله تعالى راضي اولسون ● ان رسول الله صلى الله عليه وسلم تحقيقا قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ● ان لله تعالى تسعة وتسعين اسما من احصاها دخل الجنة تحقيقا الله تعالى ايچون طقسان طقوز اسم وارد ر يعني صفتي وارد ر بر كمسنه اول طقسان طقوز اسمي قلبي ايله حفظ ايلسه دخي معناسيني بلسه وبو اسملره ايمان كتورسه وممكن اولدوغي مرتبه معناسي ايله عمل ايلسه اول كمسنه جنته داخل اولور ● هو الله الذي لا اله الا هو اول شول ذات پاك مستجمع جميع صفات تلدكه جميع ماسوا سندن مستغني جميع ماسوا سي كا محتاج اولوب معبود بالحق اولمغه لايق هر اله يوقدر الا الله وارد ر امدي قوله لايق اولان بودر كه همان عبادتي كا ايدوب غيره اصلا التفات ايتميوب واصلا بر كمسه دن قورقميه وبر كمسنه اومميه همان الله تعالى دن قورقه واوصه الرحمن الرحيم اويله الله كه دوكلي نعمتلري خلقه ويرمجي انجق اولدر دنياده واخرتده انلدن غيري بر كمسه بر كمسه يه بر جبه نعمت ويرمكه قادر دكلدر الملك يعني جمله يه تصرف صاحبي دكلدر

كتورسم

اَلْقُدُّوسُ يعنى لايق اولمقدن منزّه در اَلسَّلَامُ
معناسى هر عيبدن وبقصاندن سلامت صاحبيدر
اَلْمُؤْمِنُ معناسى مصدّقدر ودخى امنى بخشلايجيدر
اَلْمُهَيْمِنُ معناسى امين در وصقلايجيدر اَلْعَزِيزُ يعنى
كمسه اكا غالب اولمز وبر شى اكا عاجز قلماز واصلا
بر كمسه نك نصرتنه محتاج دكلدر هر شى اوزرينه
غالب اولان اولدر اَلْجَبَّارُ شول ذاتدر كه ديلدوكى
نافذ اولور على سبيل الاجبار قاضى بيضاوى ديدكه
الله تعالى شول ذاتدر كه ديلدوكى شى اوزرينه
مخلوقاتى جبرا ايدبجيدر اَلْمُتَكَبِّرُ متعاليدر اما ذاتنه
خلقدن وصفاتنه نقصدن اَلْخَالِقُ يعنى الله تعالى جميع
اشياى يوقلقدن وجوده چقاريجيدر اَلْبَارِئُ
يعنى الله تعالى اعيانى موجد وانشا ايدبجيدر وعدمدن

وجوده چقاريجيدر بونلدن مراد قول برفعلى كندى
نفسيندن كورمييه بلكه الله تعالى دن كون بر متحرك
حركت ايتمز دخى بر معدوم ظهور ايلمز الا الله تعالى نك
امرى ايله در واراده تى ايله در اَلْمُصَوِّرُ يعنى جميع مخلوقاتى
مختلف صورتلر وشكللر ايله ايجاد ايدبجيدركه اول
صورت مختلفه ايله بربرين بلورلر اَلْغَفَّارُ يعنى الله
تعالى كوچك كلرى اظهار ايدر وقبيحلرى وكناهلرى
ستر ايدر اَلْقَهَّارُ يعنى عتيق طغيانده اولان جبابره
ومخلوقاتى موت ايله قهر ايدبجيدر اَلْوَهَّابُ الله تعالى
قوللرينه بلاعوض ولاغرض هبه ايدبجيدر اَلرَّزَّاقُ
يعنى الله تعالى مؤمنه وكافره وفاسقه وغيرلرك
رزقنه متكفلدر رزقلرين ويرن جمله نك اولدر
اَلْفَتَّاحُ يعنى مغلقاتك كليسينى كيدريجيدر اَلْعَلِيمُ

يعنى مخلوقاتك بلمدوكى كزلولرى بلور القابض الباسط
بوايكى اسم شريفك معناسى ديمكدر اولوركه انجلين الله كه
ارواحى عند الممات قبض ايدر ودخى ارواح اجساده
عند الحيات بسط ايدر ودخى اغنيادن صدقاتى قبض
ايدر ودخى ضعيفلرايچون ارزاقى بسط ايدر الخافض
الرافع بوايكى اسمك معناى شريفى ديمكدر اولوركه اولد
الله شول ذاتدركه كفارى شقاوته خفض
ايدر ومؤمنلرى سعادته رفع ايدر واولياى تقربته
ايله رفع ايدر واعدا سنى كندينه بعد اتمكله ايله
خفض ايدر المعز ديلدوكى كمسنه عزيز ايدر دنياده
واخرتده توفيقنى ايصال اتمكله ايله المذل يعنى ديلدوكى
كمسنه ذليل ايدر توفيقنى اولشدرمامق ايله
هوتلك كندى معصيتى سببى ايله السميع قولرينك

كزلو واشكاره سويلديكلرنى اشيدر امدى
قوله لايق اولان بودركه فايده اولمينلرى سويلمية
البصير يعنى كلى اشيانك ظاهرنى وباطنى مشاهده
ايدر الحكم شول حاكمدركه حكمنى كمسنه
رد ايده مز العدل شول ذاتدركه فعلى عدلى اندن
صدور ايدر اللطيف احسانى عباديته رفق ايله
وسهولتله ايصال ايدر الخبير يعنى هر شيئك
كنهنه وحقيقتنه عالم ومطلع در الحليم يعنى
الله تعالى عدولرك معصيتلرين مشاهده ايدر
وانتقامده عجله اتمز العظيم عظمت وجلاله
صاحبدر الغفور يعنى كناهلرى يارلغايجيدر
الشكور ازاجق طاعت ايله حقوق درجات ويرجيدر
وقولرينك برقج كوندن ازاجق عملرى مقابله سنده

اجر جزيل اعطا ايدبجيدر العلي اتدادو اشباهدن
متعاليدر الكبير كبريا صاحبيدر كمال ذاتدن
عبارتدر الحفيظ سموات ارضي وبويكي سنك ايجده
اولاني حفظ ايدبجيدر دخي قولرينى مهالكدن صقلمجدر
المقيت يعني الله تعالى قولرينك وجميع مخلوقاتك اقواتني
يعني طعاملرني يارديجيدر دخي هر برينك بدنلرينه
اولشدوريجيدر الحسيب يعني كافيدر وروزجزاده
قولرينى محاسبه ايدبجيدر الجليل يعني الله تعالى
نعوت جلال ايله موصوفدر الكريم الله تعالى كريمدر
يعني وعدينه وفا ايدر الرقيب يعني حفظ ايدبجيدر
شول وجهله كه عبادينك افعالندن برشي انك
حفظندن غايب اولماز المجيب مضطرينك دعاسني
اجابت ايدبجيدر دعا ايتدوكلري وقتده الواسع

يعني

يعني رزقي جميع مخلوقاتنه واسع اولدي الحكيم يعني
اشيانك خلق ايچون محكمدر اول اشيادة تدبيرلرينى
احكام ايمكده الودود خيري شري وجميع خلقدن
اجابت ايدر المجيد يعني ذات شريفدر افعال جميلدر
عطاسي جزيلدر الباعث يعني خلقي يوم نشور دة احيا
ايدر دخي قبورده اولانلري بعث ايدر الشهيد
يعني امور باطنيه وامور ظاهريه عالمدر الحق
يعني امري تحقيق ايدر الوكيل يعني قولرينك
رزقلرينه كفيلدر القوي يعني تام القوتدر
احوالدن برحالده عجزا كا مستولي اولماز المتين
يعني قوتي شديددر وقوتي اصلا منقطع اولماز الولي
يعني الله تعالى عباديه نصرت ايدبجيدر الحميد يعني
ذاتنده محمود در سرا وضرا حالنده وشدت

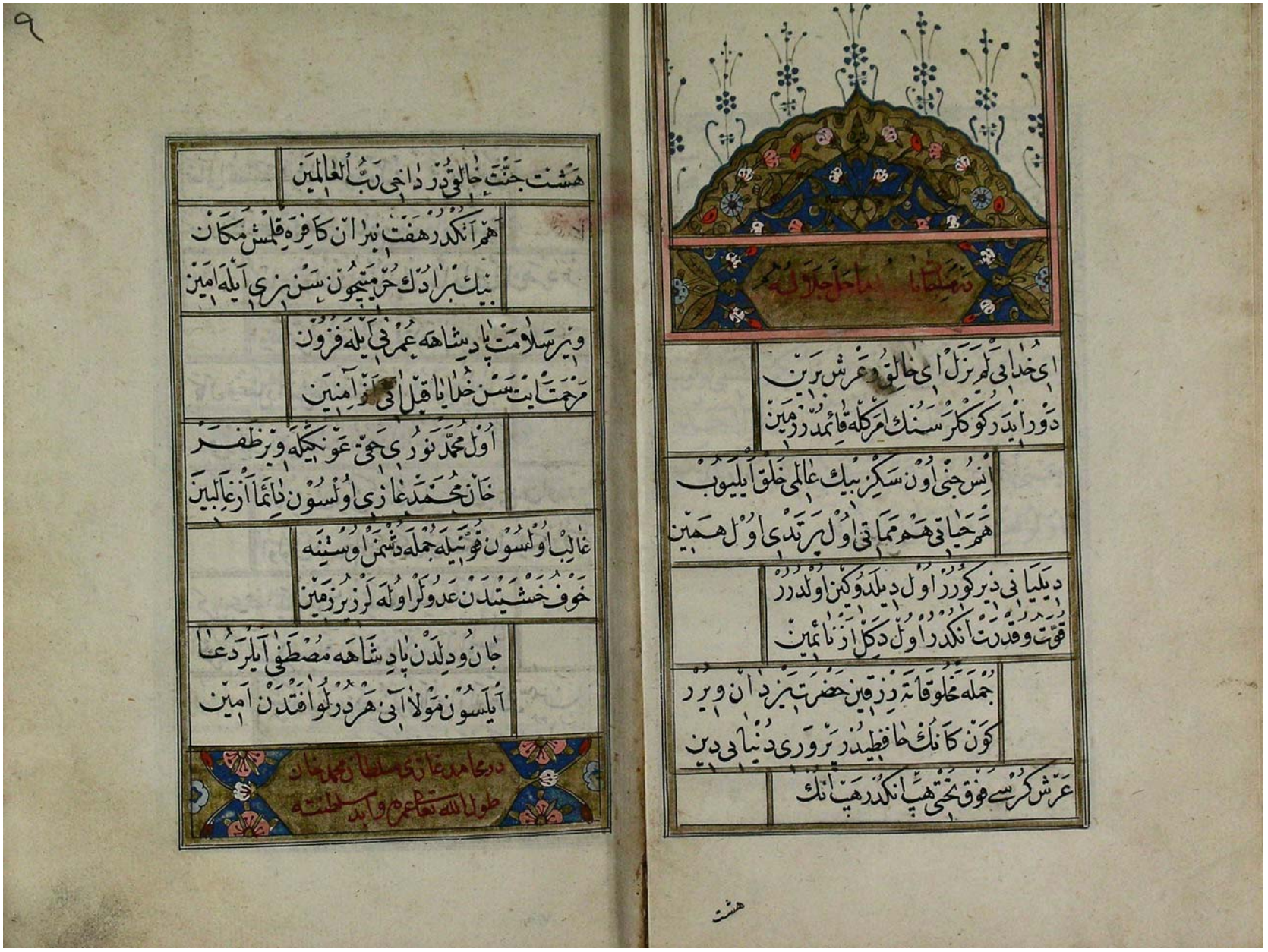
رجاده اکا حمد اولنور المحصی یعنی هر شی علم محیطده بر
دقیق انک علمندن فوت اولمز المبدئ جمیع اشیای
عدمدن اصلا مثالی یوغیکن ایجاد و ابدا ایدیجیدر
المعید یعنی الله تعالی دوکلی مخلوقاتی حیاتدن صکره ممات
وبعدالممات حیاته اعاده ایدیجیدر المحیی یعنی نطفه و میته
احیا ایدیجیدر ودخی چورومش اجساده ارواحی اعاده
ایلیجیدر عند البعث وحی قلوبا و ایمانی معرفتی نوری
ایله احیا ایدیجیدر الممیت یعنی دنیاده اولنلری اولدرجیدر
روحلرین ازاله ایتمک ایله الحی موجود اولمدن زائل
اولمدی ودخی حیات ایله موصوف اولمدن زائل
اولمدی القیوم الله تعالی بذاته قائم در بلا زوال
الواجد یعنی الله تعالی غنی در اصلا برشیه محتاج
دکلدر الماجد یعنی اولو پادشاهدر الواحد

یعنی شول ذاتدر فرددر وحدتی زائل اولمادی وشریکی
نظیری یوقدر الصمد جمیع حوائجده اکا رجوع اولنور
القاهر یعنی هر شیئ اوزرینه غالبدر القادر
المقتدر بوایکی اسمک معناسی دیمک اولورکه الله
تعالی قدرت تامه صاحبیدر المقدم المؤخر یعنی اشیای
منازلینه تنزیل ایدیجیدر دیلدوکنی مقدم ایدر ودیلدوکنی
مؤخر ایدر الاول الاخر اولدر یعنی سایر موجودات
کلیسی اوزرینه سابقدر واخردر یعنی مخلوقاتک فنا
صکره باقیدر الظاهر کثرت دلائل ایله وجودی
ظاهردر الباطن یعنی ذات شریفی خفیدر الوالی یعنی
مخلوقاتک اموریني تدبیر ایدیجیدر المتعالی
صفات مخلوقیدن منزهدر البر عبادی اوزرینه
عطوفدر التواب اسباب توبه قولرینه تیسیر

ايديجيدر المنتقم يعنى ديلدوكى كمسنه عقوبتده
انتقام ايديجيدر العفو يعنى معاصيدن تجاوز ايدر
وسيئاتى محو ايدر الرؤف يعنى رأفت صاحبيدر رأفت
شدتى مرحمته ديرلر مالك الملك يعنى شول ذاتدركه
ديلدوكى نافذ اولور نه كيفيت ايله ديلرسه ذو الجلال
والاكرام جلال واكرام صاحبيدر المقسط
يعنى يوم جزاده ظالمدن مظلومك حقنى الورسه كركدر
الجامع يعنى الله تعالى خلايقى جمع ايدر شول كونده كه
اصلا اول كونك اولمسنده شبه يوقدر الغنى
يعنى برشيده بر كمسنه يه محتاج دكلدر وهر كمسنه
اكا محتاج اولور وحق سبحانه وتعالى غنى مطلقدر
بر كمسنه اكا مشاركك اولمز المغنى يعنى كلى شى محتاج
اولدغى نسنه حكمنى اقتضا ايتدوكى وزده تمام ويرجيد

كندى فضلندن واطفندن المانع اسباب هلاكى ردد
ايديجيدر الضار النافع يعنى خير وشر ونفع وضرر
الله تعالى دن صدور ايدر بوجمله الله تعالى يه منسوب بلدر
النور يعنى كلى ظهوره ايله ظاهر در الهادى يعنى
عبادينك خواصنه هدايت ايديجيدر ودوكلى
مخلوقاتك مهمانه هدايت ايديجيدر البديع يعنى
مادهسز والتسز جميع اشيايى انشا وايجاد ايديجيدر
الباقى يعنى وجودى ابديدر عوارض زوال عارض
اولمز الوارث يعنى املاك اكا رجوع ايدر مخلوقاتك
قناسند نصكره الرشيد يعنى طغرى يولله موجود
تدبير ايله ارشاد ايديجيدر الصبور يعنى عاصيلردن
انتقام المعه عجله ايتمز بلكه اجل مسمى يه تأخير ايدر

بسم الله الرحمن الرحيم قل هو الله احد يعنى آيت
يا محمد كه اول الله كه بن اكا طپادين بر در شريكى و يار دكر
و وزيرى يوقدر الله الصمد يعنى الله تعالى حضرتى
يمزو ايجمز لم يلد يعنى كمسه طوغرماديكى ملكنى ميراث
يه و لم يولد يعنى كمسه دن طوغماديكم اتاسى اولوب
اكا ميراث قله و لم يكن له كفوا احد
يعنى اكا دكدش و اكا بكزر بر كمسه اولمديكم
اولو لقدما اكا غالب اوله

هشت جنت خالق در دانی رب العالمین

هم آنکه در هفت نیر ان کافره قلمش مکان
بیلک براد ك حرمیتجون سن بزی ایله امین

ویر سلامت پادشاهه عمر فی ایله فزون
مرحمت ایت سن خدایا قبل انی کنز امین

اول محمد نوری حق عونیکله ویر ظفر
خان محمد غازی اولسون دائما ازغالبین

غالب اولسون قوتیله جمله دشمن اوستینه
خوف خشیتدن عدو لر اوله لرزیر زمین

جان ودلدن پادشاهه مصطفی ایلر دعا
ایلسون مولا انی هر درلو افتدن امین

دعای محمد غازی سلطان محمد خان
طول الله تعالی عمره وابد سلطنته

ای خدایی لم یزل ای خالق عرش برین
دور ایدر کوکلر سنك امرکله قائم در زمین

انس جنی اون سکز بیك عالمی خلق ایلیوب
هم حیاتی هم مماتی اول پر تدبری اول همین

دیلیانی ذیر کودر اول دیلدوکین اولدر
قوت وقدرت انکدر اول دکل از نا ثمین

جمله مخلوقاته رزقین حضرت یزدان ویرر
کون کانك حافظیدر یروری دنیا بی دین

عرش کرسی فوق تختی هپ انکدر هپ انك

هشت

تعالی الله سکا شاها بود دولت برقرار اولسون
وجود کله جهان معمور و دایم سبزه زار اولسون

دعای دولتک دنیا ایدر شاها سنک هر دم
اوله عمرک فزون دولتکده پایدار اولسون

کامل و عقل دانش سنده مستجمع اولوب شاها
زهی ذوقت زهی دولت وجودک استوار اولسون

خدا شمشیر یکی سکلین ایده اعدای دین اوزره
اولوب هب خاکله یکسان سکا جمله شکار اولسون

کریدی فتح ایده مولا یدنله ملطه در شاها
کروه عسکر اسلام همان فلکه سوار اولسون

شکوه هیبتکدن لرزناک اوله تن دشمن
همیشه تیغ قهرکدن عدو لر خاکسار اولسون

مطیع اولا لر امریکه ایده لر عهد یله پیمان

سکا دشمنلک ایدنلر دمادم اختیقار اولسون

ذلفلی بر دعاجی بنده کم قاپوکده هم روز شب
سنها عمرک مزید و ذات پاکک برقرار اولسون

نته یکم اول صه خورشید و افلاک اولا لر باقی
فرح اوزره همیشه قطب عالم ساکه یار اولسون

عالمک فخری محمد در او کاین معجزات
انبیانک خاتمیدر احمد اول پاک صفات

انی ارسال ایلدی حق رحمة للعالمین
دوجهانک مقتدا سی صاحب امت صافات

ادمینک اصفیا سی در جیبی مصطفی
اول حبیبک حرمتیچون یاره دلدی کاینات

روح پاکنك جویرندی جمله دن اول سنك
نور ویله قلدی منور اول ازل از ممکنات

روز محشرده شفاعت اول ایدیسر امته
اول شفیع در مسلمینه نه که از واز کاینات

یا محمد دستگیر اول ایله ربمدن رجا
دفتر مذنبده ایسم ایلسون از مسعدات

اول سعید کرد دفتر نده بنده قلسون شمار
سندن استمداد امیدم ای کریم ذوالعطا

امتیم بن ضعیف و ناتوانم یا رسول
کرمدد اولمزسه سندن اولورم از ضایعات

چونکه من تسمیه لندم اسم پاکنك له شها
اسم پاکنك حرمتیچون اول معینم برنجات

جنته کیرمك دلاین روحنه قلسون دعا

روح پاکینه اوله بندن درود وصد صلات

آل واصحابینه داخی ایلین دایم ثنا
جملیه اولسون ثنالرهم ثواب طیبات

نجه وارد اولدی حلیه دیکله ای اهل وفا
شرحین ایتمك ایلر ایسه کرمیسر اول خدا

یا الهی قیل میسر شرح ایده ین حلیه سین
اول معینم فضلیکله ای کریم ذوالعطا

اول حبیبك حلیه سینك نفعی نظم ایده یم
خاصه سی غایتده چوقدر حلیه نك بلکل اخا

شویله کلمشلر خبرده جان قولاغیکله ایشت
اول محمد مصطفی در چونکه تاج انبیا

بوفادن اول بقایه کوچمکه اولدی قریب

چار یار و آل و اصحاب جمله سی قلدی بکا

آغلیوب جمله دیدیلر یا رسول ذوالجلال
حالمزا اولدی مکدر ای محمد مصطفا

اول مبارک ذاتکزدن جمله محروم قالودق
بیزه برجاره بیورك دیدی اصحابی اکا

اولدم انلاره بیوردی ای نجم یارا انلرم
امر حقدر جاره یوقدر بیده بن اهل صفا

هر نفس موتی ده تر اول جمله مخلوقنکه وار
اول خطابی مستطابه دینمز هیچ کیسه لا

لبیك دیندم کوشایدك خوش انلره دیدی رسول
اول شمائل یعنی وصفیم جمله یازدی ربنا

صکره کالن امتوصه هم قلا خوش یاد کار
خوش نظر ایدك بیوردی دائما صبح و مسا

کیم یوزینه سوزب اکا رغبت و حرمت ایده
اول بنی کورمش کبیدر چوق سعادتدر اکا

مؤمنیندن کرا اولورسه اول کشیه در سورم
بخت دولت اول کسه در کیم بوکا خوش اینه نا

حضرت منکر نکیردن اول کشی اولور امین
حسن وجهیله جوابلر ویره اولدم انلرا

کربرا اوده بولنورسه بو محمد حلیه سی
حرمتیچون نیمیا اول بیته کلمز هیچ بلا

بر کشیده بولنوب خوش اعتقاد ایشه اکا
سحر و مکر و هم بریدن منجی خالص اولا

انس و جن دشمانی اولسه کورمیه اصلا ضرر
حلیه پاکی بنی حفظ ایدن مردخدا

بر معظم نعمتا اولدی حلیه پاکی رسول

جمله امتت حلیه سیله فخر ایدر لردائما

یازسه برکس کندوده بیله کوترسه حلیه سن
لطف حقك مظهر ندده اولور اول مرد خدا

خلق عالم اراده سیندده دائما محبوب اولور
اعتبار اوزده اولور اول دوجهاندده پر صفا

حلیه سینه شهریارا ایلسون حسن نظر
رهبرك خضر رفیقك اوله فخر انبیا

کر سفر اهلیندده اولسه بو مبارك حلیه سی
هر صباح وهر مساده خوش نظر ایله اکا

هم نظر قلبیجه اون کز قلیسه برکمسه صلاح
اول کشی کور مز مضرت دولت انکدر شها

کردلرسك ایکی عالمده مرادك اله سن
اولکورسن حلیه سینی هم نظر قیل دائما

شرح

شرح جوقدر غایتیله وصفه جوق یوق اقتدار
ویرصلاتیله سلام اول حضرته صبح ومسا

نظم ایدیجی مصطفی یه هر کیم ایدر سه دعا
یا الهی ویر مرادین اکه در دوزجزا

عمر بن عبد العزیز رضی الله عنه خزینه سندن
بولنوب عنعنه ایله سلطان غوری مصر

پادشاهك خزینه سنده داخل اولان
حلیه شریفك صورتیدر کم خط کوفیدن

نقل اولنمشدر صحیح اولمضمحدر تفصیل
اوزده بیان اولنمشدر

هذا حلیة شریفة یعنی وصف لطیف
حضرت رسول صلوا علیه وسلموا
تسلیما

بسم الله الرحمن الرحيم

فخم معظم

چون عظیم الشان ایدی حقك جیبی مصطفی
جمله اوصافی کوزلدر بو سوزه دیمزدیا

اطول من المربوع

معتدل دی قامتی وصف رسول باصفا
نه دیرازایدی نه کوتاه بیل وسطدن منتها

اقصر من المشذب

اقصر ایدی طولدن بالا وسطدن قامتی
حضرت حق حسن خلقیله یرتمش حضرایدی

عظیم الهامة

رأس پاکینه قلن وصافلر برکز نظر
نوردر اعظم ایدی بلدر اولمش یاخود جری همتر

دقیق المسربة

اول مبارك صچلری انجه ایدی همچو سمور
یلدر ایوب برق او درددی تللری ماتندنور

ویر صلاتیله سلام اول مصطفایه هر زمان
تا مراد ینه ایرشدوره سنی اول مستعان

لم یکن بالجعد القطط

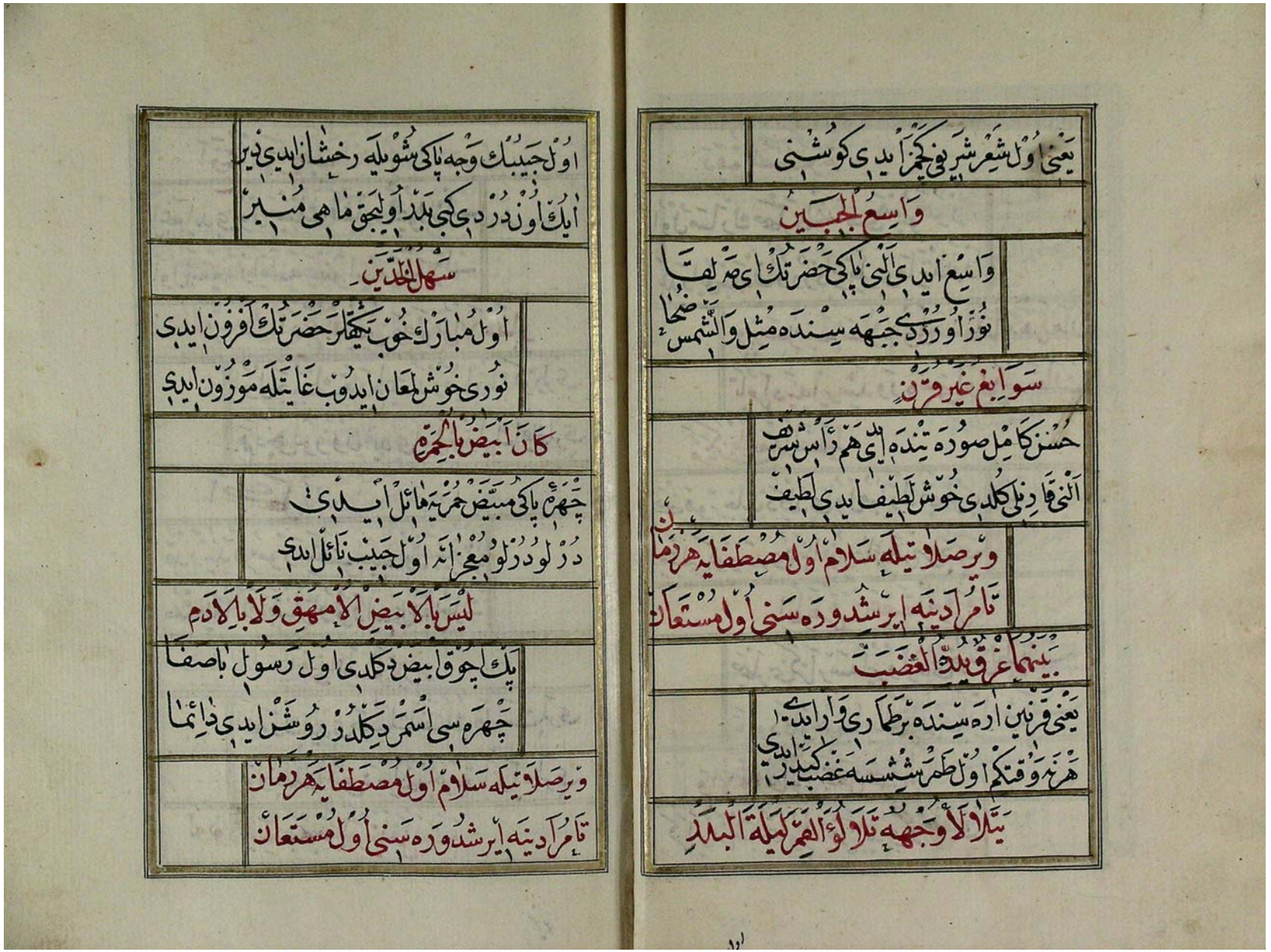
یعنی قیو یرجك دکلدی اول مبارك صچلری
مثلنی کوردمدی دنیا نورعالم هر بری

ان فرقت عقیقته فرق

صچلری کرایرسه ایرو لردی خوش لطیف
تا اود کلوخوب ایدی تارینی نازك شریف

والا فلا یجاوز شعره شحمته

کرایرسه یجاوز ایتمز ایدی کوشنی

یعنی اول شعر شیرینی کیم ایدی کوشنی

واسع الجبین

واسع ایدی آلنی پاکی حضرتك ای صه لقا
نورا و درد ی جبهه سیندہ مثل والشمس ضحا

سوابغ غیر قرن

حسن کامل صوره تیندہ ایدی هم رأس شرف
آلنی قادنلی کلدی خوش لطیف ایدی لطیف

وبر صلا تیله سلام اول مصطفایه هر زمان
تام مراد ینه ایرشدوره سنی اول مستعان

بینهما عرق یدق الغضب

یعنی قرنین اره سیندہ برطماری وار ایدی
هر نه وقتکم اول طمر شمسه غضب کیدر ایدی

یتلالا وجهه تلالؤ القمر لیلة البدر

اول حبیبك وجه پاکی شویله رخشان ایدی دیر
ایك اوزدردی کبی بدر اولیجق ماهی منیر

سهل الخدین

اول مبارك خوب یکهار حضرتك افزون ایدی
نوری خوش لمعان ایدوب غایتله موزون ایدی

کان ابیض بالحمرة

چهره پاکی مبیض حمریه مائل ایدی
در لودر لو معجزانه اول حبیب نائل ایدی

لیس بالابیض الامهق ولا بالادم

پك اچوق ابیض دکلدی اول رسول باصفا
چهره سی اسمر دکلدر روشن ایدی دائما

وبر صلا تیله سلام اول مصطفایه هر زمان
تام مراد ینه ایرشدوره سنی اول مستعان

آنخ الحواجب

انجه ایدی اول جیبك قشلری همچو هلال
اول شفیعدر امتنه عفو ایده جل جلاله

ادع العینین وطویل الاسفار

اول جیبك قاره ایشدر مبارك کوزلری
هم دنجی اوزون ایدی اول کوزلرك اقلقلری

اکحل

قدر تندن سور ملنمش ایدی اول عینین باری
صنعنه انك بقنلر اولور ایدی عقل حاك

اقنی العرنین

انجه رك ایدی جیبك انفك قانتلری
بورنینك اوجی ده انجه حوبتر انداملری

له نور یحسبه من لم یتأمل اشم

شویله نور لی ایدی یوزنی کچه بقمایان آی
شعله سندن مرتفع صانور ایدی کوزلرنی

وبر صلاتیله سلام اول مصطفایه هر زمان
تا مراد دینه ایرشدوره سنی اول مستعان

ضلیع الفم

اول ملذذ خوبدهانی تام خلقتده ایدی
آل اصحابینه هردم خوش نصیحتده ایدی

مفلج الاسنان

هم حبیبی مصطفانك دیشلری سیرك ایدی
تا ازلدن طفل ایکن کندوسی زیرك ایدی

کاز فلج الثنیتین اذا تکلم یخرج نور من ثنایاه

اولدی سیرك درك انك اوك دیشلرینك اره سی
سویلدیکه نور چیقردی صنکه نوپاره سی

لا يضحك الا تبسما

كولمدى هيچ قهقها برله رسول پاك دين
كولمك دايم تبسمله كولردى افرين

كث اللحية على صدره

هم صقالى صيقى ايدى پك حضرتك بى اعتدال
كوكسى اوستنده يايلوب يلمشدى خوش قرار

ويرصلا ويتله سلام اول مصطفايه هر زمان
تا مراديه ايرشدوره سنى اول مستعان

عنقه كجيد دمية

حضرتك عنقى شرينى غايتله خوب ايدى
خوش صراحى بركيش ابريق وش مرغوب ايدى

وفى صفاته كفضة

پرصفا وتده كميشه بونى بكزردى انك

تا اود كلوا ابيض ايدى خوب كردان احمدك

معتدل الخلق

اعتدال اوزره يراندى جمله اعضاسين خدا
جمله افعالى كوزلدر محترمدر بى ريا

بادن متماسك

يعنى كوده لوايمشدر اول محمد مصطفا
هم يشيمش ايدى لحمى كوده يه محكم اكا

ازهر اللون

ازهر اللون ايدى ينى همتا مثال افتاب
مهروه نوردندن انك دايم ايلردى حجاب

ويرصلا ويتله سلام اول مصطفايه هر زمان
تا مراديه ايرشدوره سنى اول مستعان

ضحكه الكرادس

اول مبارك استخانلر بشلرى ايدى عظيم
جرّ تبينه باعث اولله اول رسولك اى كريم

جليل المشاش

هم بيوك ايدى حبيبك ايكى اومزيا شلرى
اميجون اقدردى دمبدم كوزيا شلرى

بعيد ما بين المنكبين

هم بعيد ايدى رسولك ايكى اومزاره سى
انكيجون يصّى ايدى اول حبيبك ارقتى

اشعر الذراعين والمنكبين

اول مبارك قوللريده حضرتك قيللى ايدى
هم كفان اومز لريده شعر ايله بللى ايدى

طويل الزندين

هم فزون ايدى مبارك الدرك بيلكلرى

اول

اول كوزللردن كوزل ايدى حبيبك اللرى

ويرصلاتيله سلام اول مصطفايه هر زمان
تامرادينه ايرشدوره سنى اول مستعان

رجب الراحتين والقدمين

واسع وياك ايدى الى ايه سنى بغيامبرك
هم اياغى خوب هم مرغوب ايدى اول سرورك

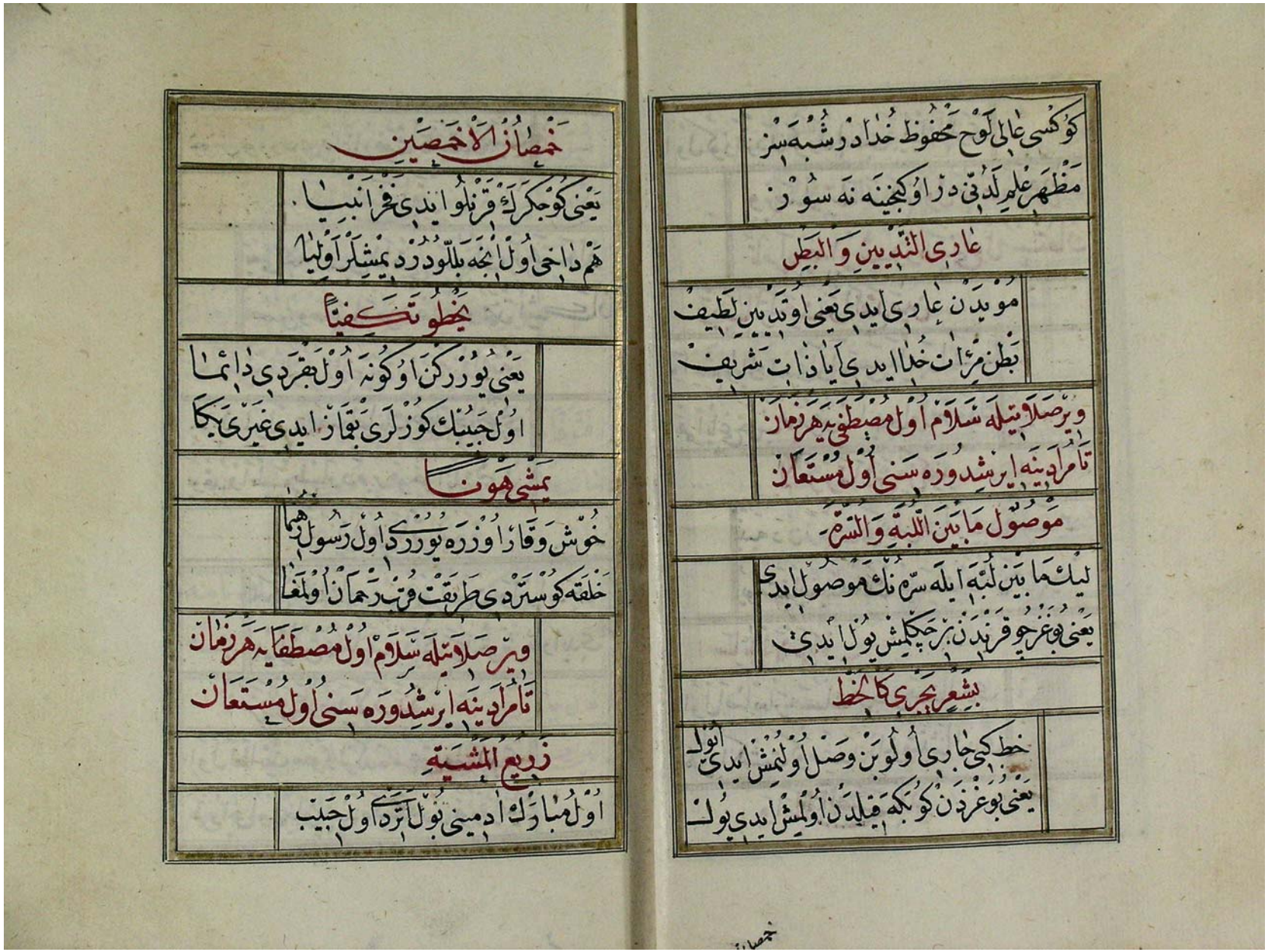
لاحريرة ألين من كفه

نبيه دن نرم ايدى كفين مبارك بى نظير
يومشقليغينه انك نسبتا ولنمز حرير

سائل الاطراف

اول اصابعلر حبيبك خوب بى همتا ايدى
هر برانكشت كومشدن داغى مثنثنا ايدى

واعالى الصلد

کوکسی عالی لوح محفوظ خدادر شبه سز
مظهر علم لدنی دز او کیمخنه نه سوز

عاری التدیین والبطن

موبدن عاری ایدی یعنی اوتدیین لطیف
بطن مرات خدا ایدی یا ذات شریف

ویر صلاة یله سلام اول مصطفی یه هر زمان
تا مراد دینه ایرشدوره سنی اول مستعان

موصول ما بین اللبة والسرة

لیك ما بین لبه ایله سرتك موصول ایدی
یعنی بوغزجو قرندن بر چکلمش یول ایدی

بشعر بجری کا خط

خط کبی جاری اولوبن وصل اولمش ایدی یول
یعنی بوغزدن کوبکه قیلدن اولمش ایدی یول

خمصان الاخمصین

یعنی کوجکرك قرنلو ایدی فخر انبیا
هم داخی اول انجه بللو درد یمشلر اولیا

یخطو تکفیا

یعنی یوردکن اوکونه اول بقردی دائما
اول جیبك کوزلری یقماز ایدی غیری یکا

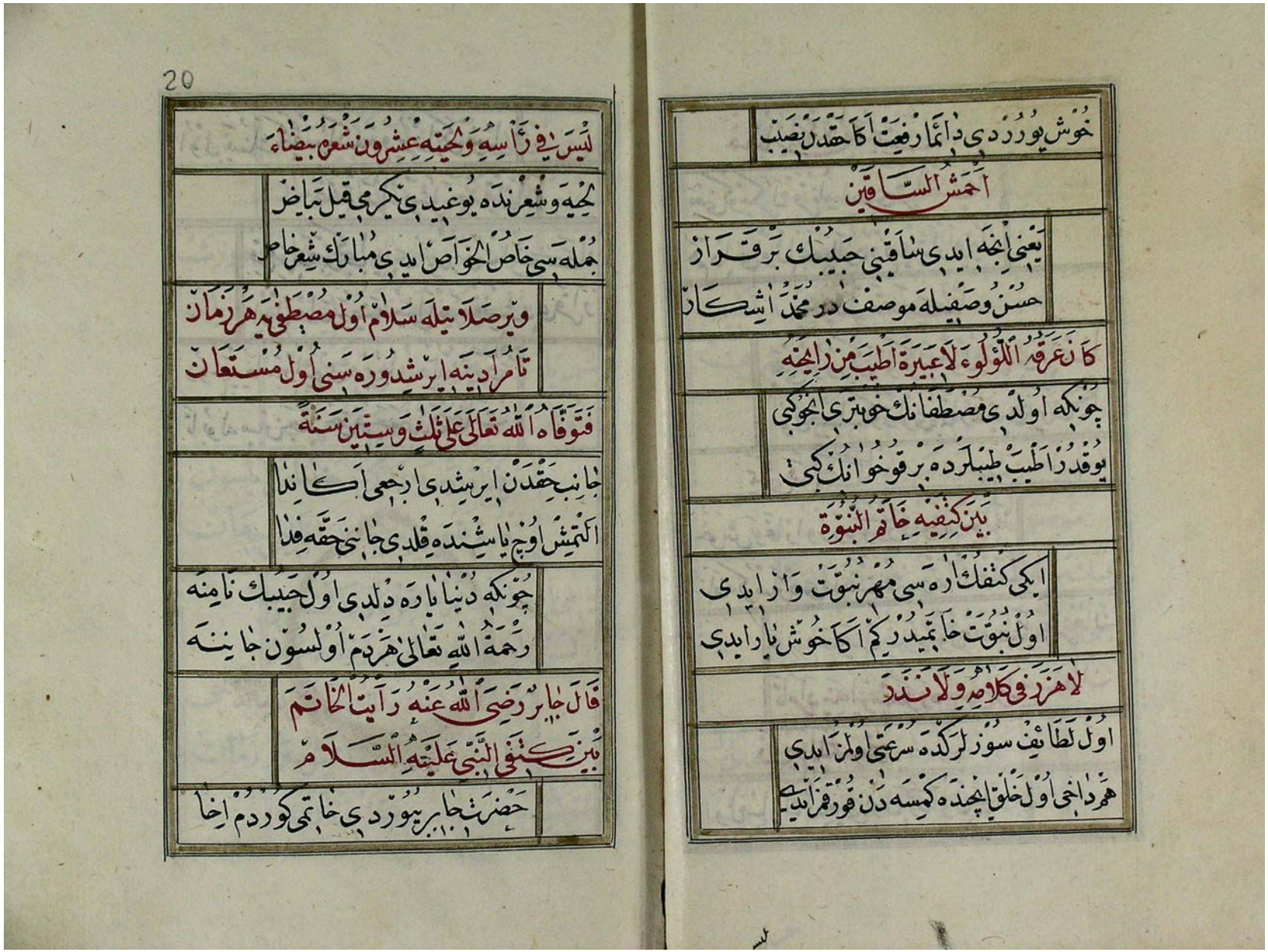
یمشی هونا

خوش وقار اوزره یوردی اول رسول محترم
خلقه کوسترمدی طریقت فرق رحمان اولمغا

ویر صلاة یله سلام اول مصطفی یه هر زمان
تا مراد دینه ایرشدوره سنی اول مستعان

زریع المشیة

اول مبارك ادمینی بول ایردی اول جیب

خوش یوردی دائما رفعت اکا حقدن نصیب

اخمش الساقین

یعنی انجه ایدی ساقینی حبیبك برقراز
حسن وصفیله موصف در محمد اشکار

کان عرقه اللؤلؤ لا عبیرة اطیب من رائحته

چونکه اولدی مصطفانك خوبتری انجوکی
یوقدر اطیب طیبلرده برقوخوانك کبی

بین کتفیه خاتم النبوة

ایکی کتفك اره سی مهر نبوت وار ایدی
اول نبوت خاتمیدر کم اکا خوش یار ایدی

لا هزر فی کلامه ولا تندد

اول لطائف سوزلرکدن سرعتی اولمز ایدی
هم داخی اول خلقا ینجه ده کمسه دن قورقمز ایدی

20

لیس فی رأسه ولحیته عشرون شعرة بیضاء

لحیه وشعرنده یوغیدی نکری مجمل بیاض
جمله سی خاص الخواص ایدی مبارك شعر خاص

ویر صلاتیله سلام اول مصطفیه هر زمان
تا مراد ینه ایرشدوره سنی اول مستعان

فتوفاه الله تعالی علی ثلث وستین سنة

جانب حقدن ایرشدی ارجعی اکا ندا
الکمیش اوچ یاشنده قلدی جانی حقه فدا

چونکه دنیا یاره دلدی اول حبیبك نامنه
رحمة الله تعالی هر دم اولسون جانینه

قال جابر رضی الله عنه رأیت الخاتم بین کتفی النبی علیه السلام

حضرت جابر یوردی خاتمی کوردم اکا

اول بنسك كشف پاكنده ويرر ايكن ضيا

غدة حمراء مثل بيضة الحمامة

قرمزى بر كبك ايدى مهر نبوت آشكار
اول حمامه بيضه مثلى انده قلمشدى قرار

روح بيغامبر ايچون ويرجان دلدن چوق صلوات
تا بوله سين جنت حق هم جهنمدن نجات

چون خدا قلدى ميسر ايلدم نظمين بيان
جان و دلدن شكر يزدان ايليالم هر زمان

دولت سلطان عادل پادشاهك روز شب
ذكر خير يله ثنا سين ايده لم ورد زبان

شهر يارك حق مرادين حاصل ايده دم بدم
تا اوله شه شاد خرم دولتيله در جهان

برقعان ارسلانه بكزر حق مظفر ايلسون
قضه تسخير ينه كرسون اقاليمى جهان

يا الهى پادشاهك عمرى قيل جاودان
اولسون اول سلطان عادل ريوزنده شادمان

بويله بر سلطانه مالك اولمش دنيا دخى
كلمش مثلى داخى كورمش دور زمان

شوكنده روزمز عيد ويكه لر قدر اولوب

بسم الله الرحمن الرحيم

خالق و حافظ اولان فتاحه هر صبح و مسا
ایده لم ذکریله شکرینی نهایت دائما

اولدر ذات نطق ایدوران اسم لطیفی هر نفس
ذکر ایدیجک شرح اولور دل ایر یشور روحه غذا

فاذکرونی واشکروا لی دیدی پس رب العباد
ذکر دائم شکری بی عد واجب اولدی هر قولا

احسن صورتده خلق ایدوب علقدن قولله رین
قدرتیله ابتدای انسان ایتمکجون حمدا کا

دور عدلینده تمامت عالم اولدی شادمان

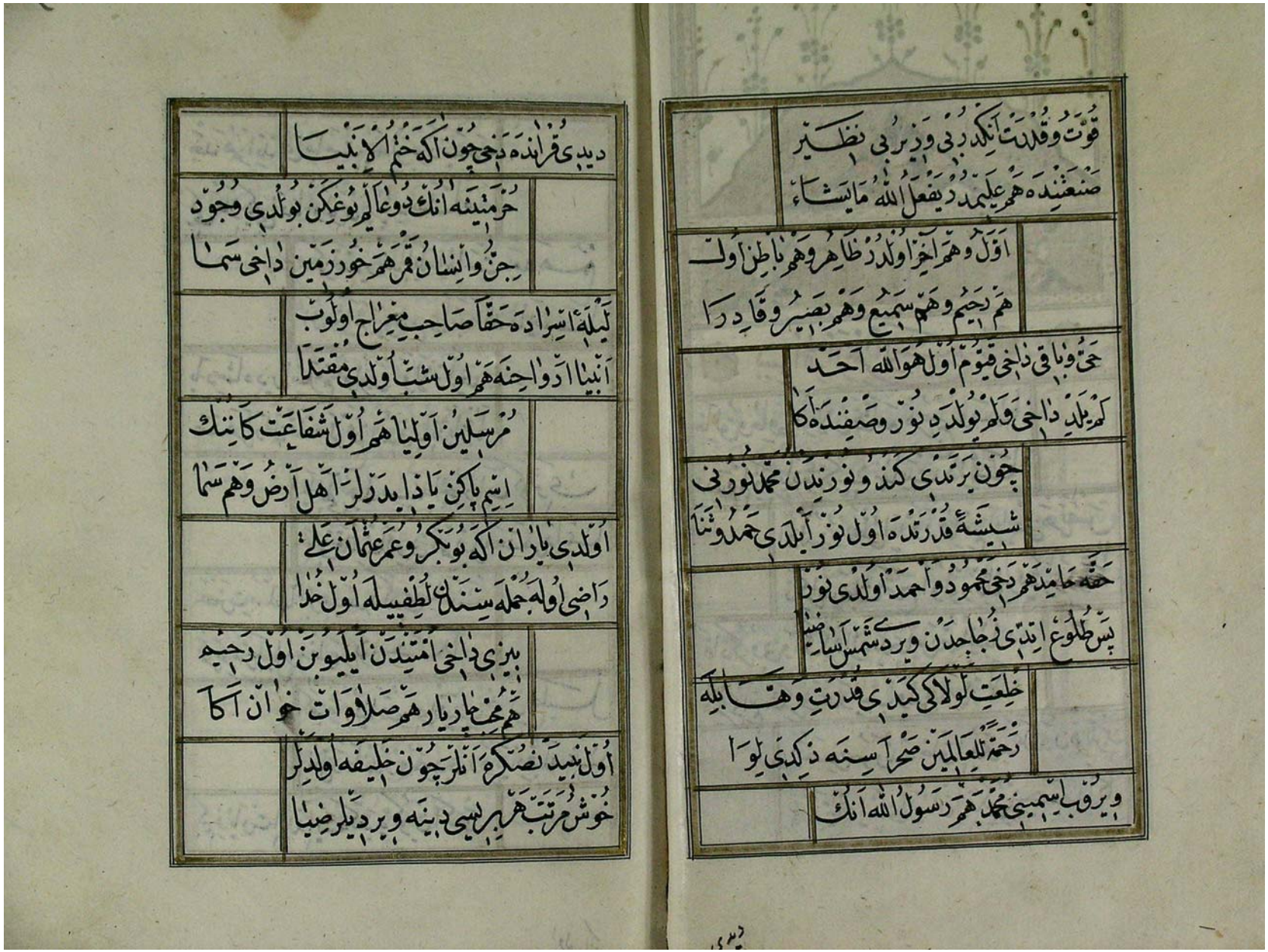
حمد لله دولتینده حافظ قرآن اولوب
حلیهٔ پاکی رسولی ایلدم شرح بیان

دور ایدیجکه فلک عمری مزید اولسه شهک
حق تعالینک اماتینده اولسه شاهی جهان

کرامیدم اولسه روزی روز محشر تا اولم
پادشاهمله بله درسایهٔ پیغمبر آن

بو تبرداری زلفی مصطفی البسنوی
زمرهٔ مغفور ایله همسایه دایم همعنان

دیدم انچون بو رسمه ترجمه تاریخی
درّ وصف حلیه م اولسون طوق حورا فی جنان

قوت و قدرت آنکه ربی وزیر ربی نظیر
صنعتنده هم علیمدر یفعل الله ما یشاء

اول و هم آخر اولدر ظاهر و هم باطن اول
هم رحیم و هم سمیع و هم بصیر و قادر

حی و باقی ذاتی قیوم اول هو الله احد
کم یلد ذاتی و لم یولد دیو نور وصفنده کا

چون برتدی کندو نورندن محمد نوری
شیشه قدرتده اول نور ایلدی حمد و ثنا

حقه حامد هم ذاتی محمود و احمد اولدی نور
پس طلوع ایتدی زجاجدن ورد شمس آسا ضیا

خلعت لولاکی کیدی قدرت و هابیله
رحمة للعالمین صحرا سینه ذکدی لوا

و یروب اسمینی محمد هم رسول الله انک

دیدی قرانده ذاتی چون انکه ختم الانبیا

خرمتینه انک دو عالم یوغیکن بولدی وجود
جن و انسان قمر هم خورزمین ذاتی سما

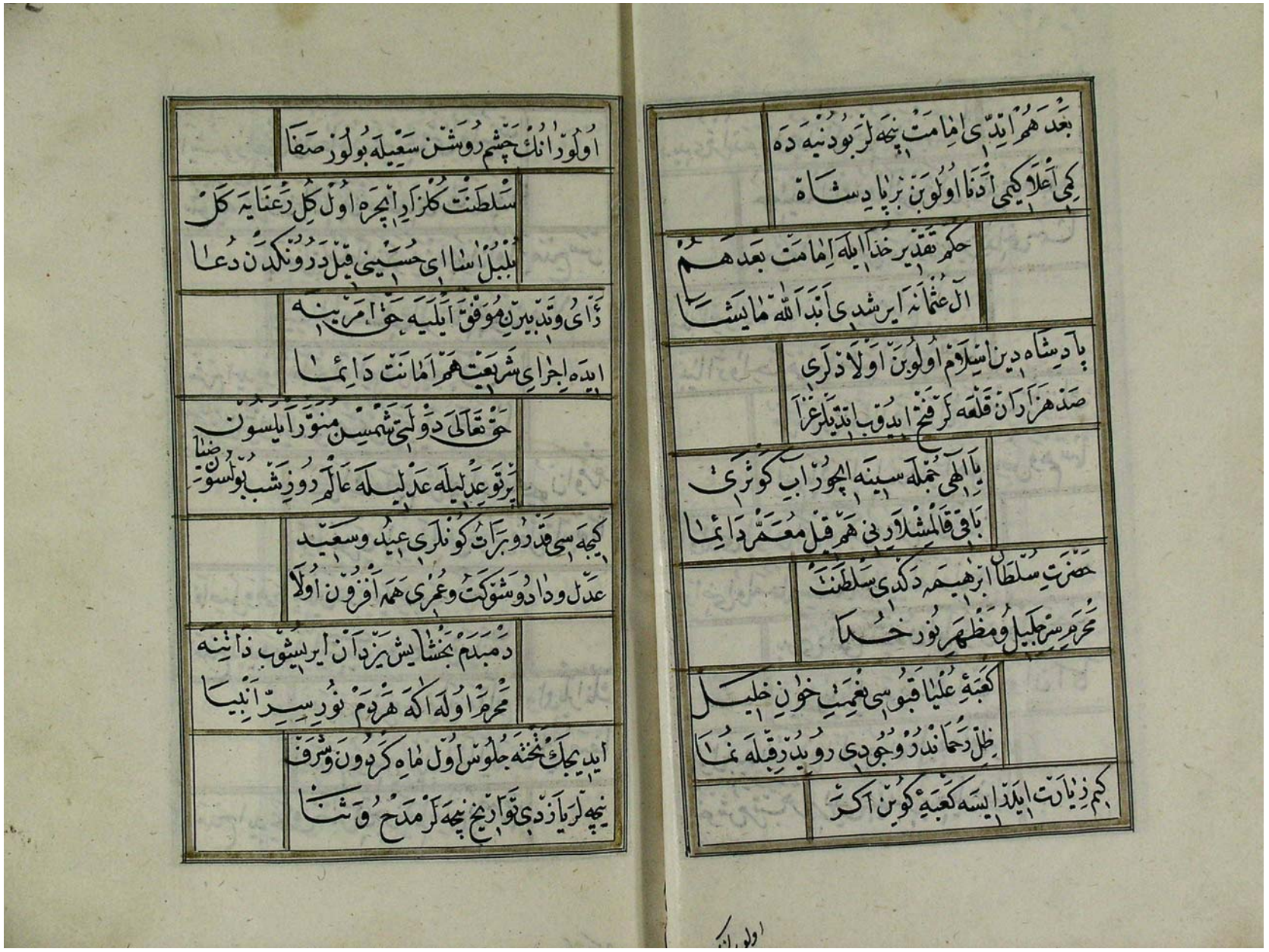
لیلة اسرا ده حقا صاحب معراج اولوب
انبیا ادراجنه هم اول شبا اولدی مقتدا

مرسلین اولیا هم اول شفاعت کاتنک
اسم پاکین یاد ایدر لر اهل ارض و هم سما

اولدی یاران انکه بوبکر و عمر عثمان علی
راضی اولله جمله سندن لطفیله اول خدا

بیزی ذاتی امتیدن ایلیون اول رحیم
هم محب یار یارهم صلوات خوان اکا

اول نبید نصکره انلر چون خلیفه اولدلر
خوش مرتب هر بیسی دینه و بردیلر ضیا

بعد هم ایدی امامت پنجه لر بودنیه ده
کمی اعلا کیمی ادنا اولورین بر پادشاه

حکم تقدیر خدا ایله امامت بعدهم
آل عثمانه ایرشدی ابد الله ما یشا

پادشاه دین اسلام اولورین اولاد ذری
صد هزاران قلعه لر فتح ایدوب ابدیلر غزا

یا الهی جمله سینه ایچوراب کوثری
باقی قالمشلاردنی هم قیل معمر دائما

حضرت سلطان ابراهیم دکدی سلطنت
محرم سر جلیل و مظهر نور خدا

کعبهٔ علیا قبوسی نعمت خوان خلیل
ظل دمانده وجودی رویده قبله نما

کم زیارت ایلدایسه کعبهٔ کونین اکر

اولو دانك چشم روشن سعیله بولور صفا

سلطنت کلزاری ایچره اول کل رعنایه کل
بلبل اسا ای حسینی قیل درونکدن دعا

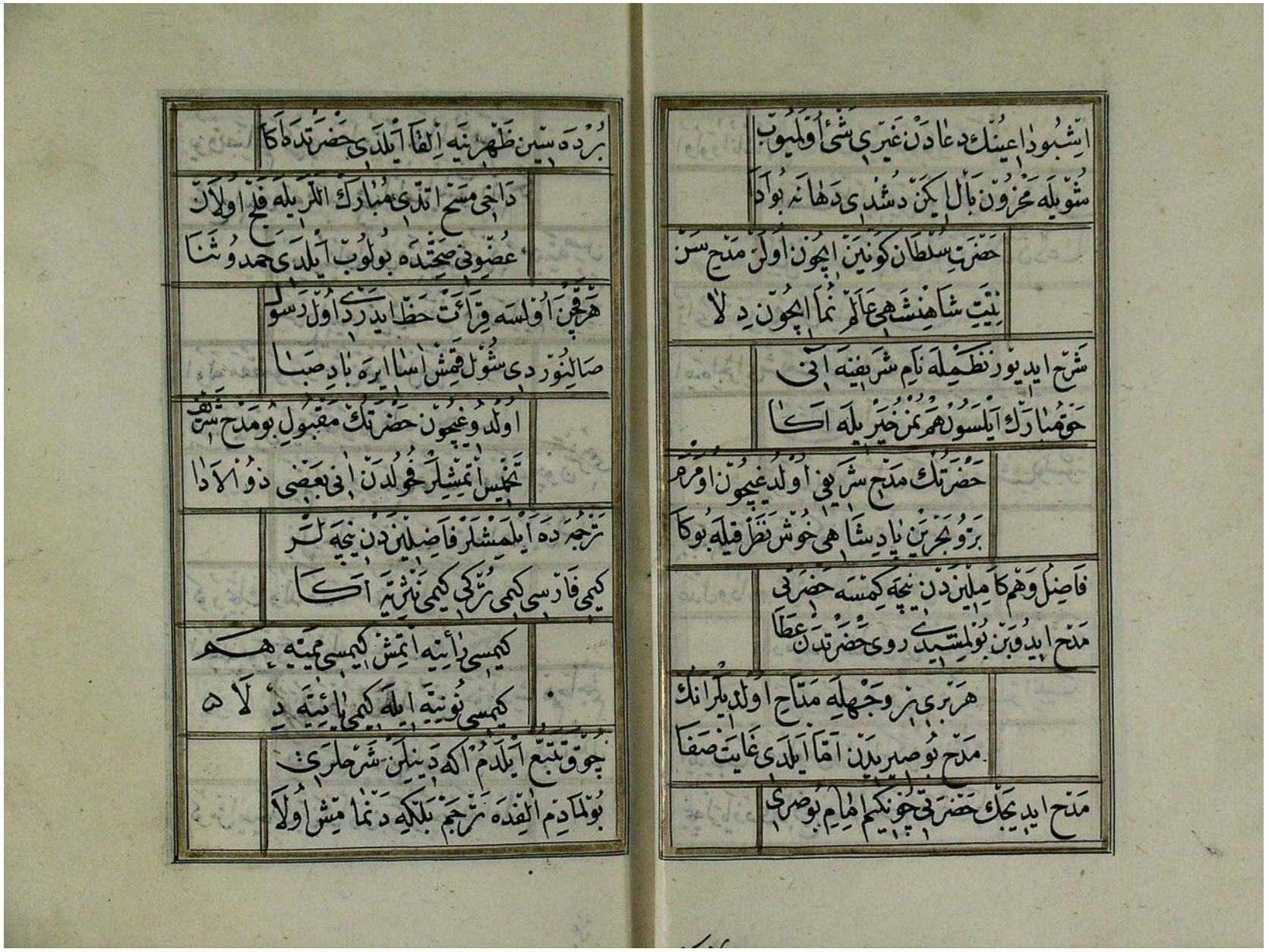
رای و تدبیرن موفق ایلیه حق امرینه
ایده اجرای شریعت هم امانت دائما

حق تعالی دولتی شمس منور ایلسون
پرتو عدلیله عدلیله عالم دوز شب بولسون ضیا

کیجه سی قدر و برات کونلری عید و سعید
عدل و داد و شوکت و عمری هم افزون اولا

دمبدم بخشایش یزدان ایریشوب ذاتینه
محرم اولله اکه هر دم نور سر انبیا

ایدیجك تخته جلوس اول ماه کردون و شرف
نیچه لر یازدی تواریخ نیچه لر مدح و ثنا

اشبو دعا عینك دعادن غیری شئ اولمیوب
شویله محزون بال ایکن دشدی دهانه بوداد

حضرت سلطان کونین ایچون اولن مدح سن
نیت شاهنشهی عالم نما ایچون دلا

شرح ایدیور نظمیله نام شریفه انی
حق مبارك ایلسون هم من خیریله اکا

حضرتك مدح شریفی اولدیغیچون اوزره
برو بحرین پادشاهی خوش نظر قیله بوکا

فاضل وهم کاملین دن بیچه کیمسه حضرتی
مدح ایدوبن بولمیشیدی روی حضرتدن عطا

هر بری بر وجهیله مداح اولدیلر انك
مدح بو صیریدن اما ایلدی غایت صفا

مدح ایدیجك حضرتی چونکیم امام بوصیری

بردهسین ظهریه الفا ایلدی حضرتدا کا

دا نجی مسح اتدی مبارك الریله فتح اولان
عضوینی صحتده بولوب ایلدی حمد و ثنا

هر قچن اولسه قرائت حظا ایدردی اول رسول
صالیوردی شول قیش اسا ایره بادصبا

اولدوغیچون حضرتك مقبول بو مدح شریف
تخمیس ایمیشلر فولدن انی بعضی ذو الادا

ترجمه ایلمیشلر فاضلین دن بیچه لسر
کیمی فارسی کیمی ترکی کیمی تشریه اکا

کیمسی رائیه ایمش کیمسی میمیه هم
کیمسی نونیه ایله کیمی بائیه دلا ٥

چوق تتبع ایلدم اکه دینلن شرحلری
بولمادم الفده ترجم بلکه دنیا میش اولا

يوقبضاعم كرچه انما قويدي بالمدن هوس
شرح ايدرسه صدرمي لطف ايليوب دعم بكا

بوصرينك اول قصيدهٔ برده ميمنه سن
شرح ايدم تركيبه نظم اوزره اسم الفيه اولا

اولة مقصور و متمن هم دمل جرنده اول
قيله انما من ميسر خير يله قادر خدا

نعم الله ويردي قوت سويلدم چون شرحي
ظل رحمان در كهيعه ايتدم اهدا بن كدا

كويجك اولدمده شرحم خلق اكرام ايليوب
لطفله بوردي سويله حاجتك ندر بكا

عمرك افزون ايلسون حق پادشاهم حاجتم
همتكله ايدم طواف حضرت بيت خدا

كوشايه بك بن كدا دن بوكلامي چونكه اول

امرايدوبن ديديكيم اول قبلهٔ علمايه سن
وارجق ايله بنم چون انده چوق خير دعا

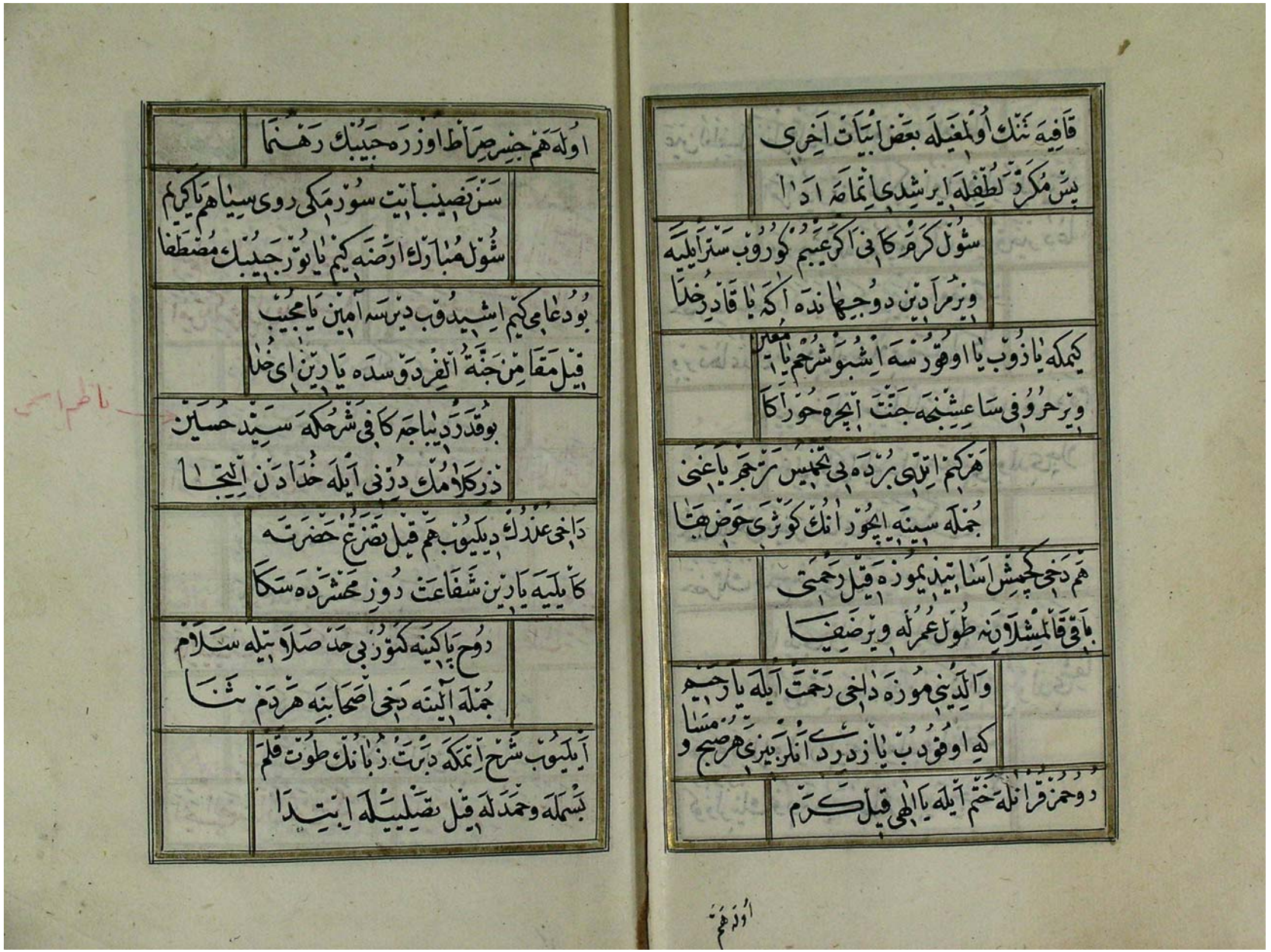
حضرت سلطان كونينك كويجك دوضه سن
ويردها مدن صلاتيله سلامي سن اكا

ديو فرمان جليل القدر ايرشدي اودم
نطق پاكي ايله دل ايينه سي بولدي جلا

حمد لله حق ميسر ايتدي حجه كيمكي
حضرتك مدح شريفي حرمتينه اي دلا

ايتدي حق اسان جيبي مدحني شرح اتمكي
اول قصيده برده ذكرم قائلي بولدي شفا

هركه ناظر اولوزايسه لطفله قيله نظر
كوزلرينك نوريته سبحان مزيره جلا

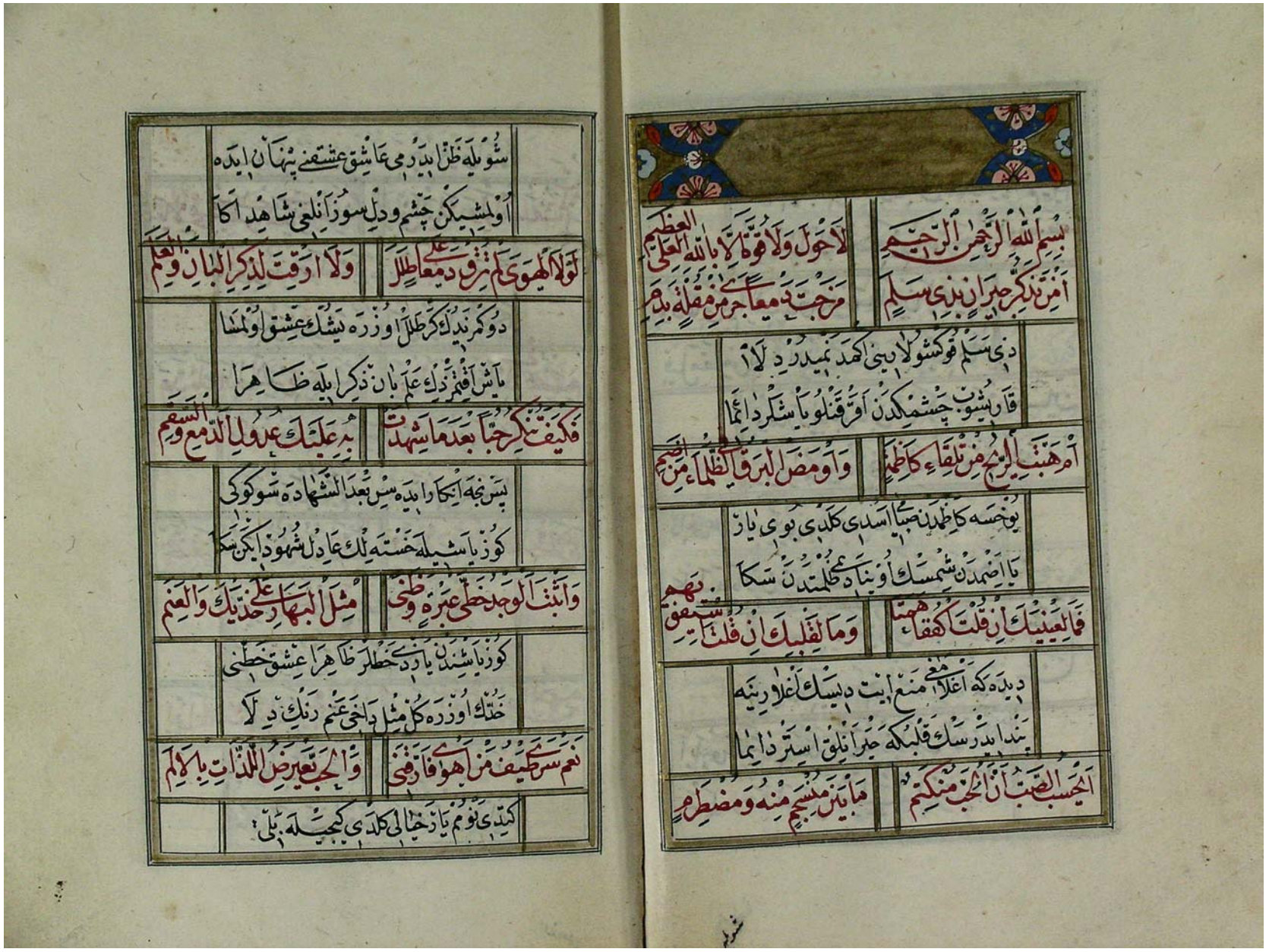

قافیه ننك اولمغله بعض ابیات اخری
پس مکرر لطفله ایرشدی امامه اداء
شول کرم کافی اکر عیبم کوروب ستر ایلیه
ویرمرادین دوجهانده اکه یا قادر خدا
کیمکه یاذوب یا اوقودسه اشبو شرحم یا معین
ویرحرو فی ساعیشنجه جنت ایچره حورا کا
هرکیم اتدی بردهبی تخمیس ترجمه یا غنی
جمله سینه ایچوره انك کوثری حوضها
هم دخی کچمش اساتیذیموزه قیل رحمتی
باقی قالمشلاریه طول عمرله ویرضیفا
والدینی موزه داخی رحمت ایله یا رحیم
که اوقودب یازدردی انلر بیزی هر صبح و مسا
دوحمز قرانله ختم ایله یا الهی قیل کرم

اولهم جسر صراط اوزره جیبك رهنما
سن نصیب ایت سورمکی روی سیاهم یا کریم
شول مبارك ارضه کیم یاتورجیبك مصطفا
بودعامی کیم اشیدوب دیرسه آمین یا مجیب
قیل مقامین جنة الفردوسده یارب ای خدا
بوقدر دیباجه کافی شرحکه سید حسین
ذرکلامك درنی ایله خدادن ایلتجا
داخی عذرك دیلیوب هم قیل تضرع حضرته
کایلیه یارب شفاعت دوز محشرده سکا
دوح یاکینه کتوزبی حد صلاتیله سلام
جمله آلینه دخی اصحابنه هردم ثنا
ایلیوب شرح اتمکه دیدت ذبانك طوت قلم
بسمله وحمدله قیل تصلیله ابتدا

ناظم اسی

اولهم

بسم الله الرحمن الرحيم
لا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم
أمن تذكر جيران بذي سلم
مزجت دمعا جرى من مقلة بدم
بلى سلم توكشولا بيني اكمد بميدرد لا
قاريشوب چشمنكدن اوقمنلو ياشكردائما
أم هبت الريح من تلقاء كاظمة
وأومض البرق في الظلماء من اضم
يوخسه كاظمدن صبا اسدي كلدي بوي يار
يا اضمدن شمسك اونياه كلمتدن سكا
فما لعينيك ان قلت اكففا همتا
وما لقلبك ان قلت اسيقوا يهم
ديده كه اغلا منع اينت ديسك اغلا رينه
يندا يدرسك قلبكه جيران ايلق استردائما
أيحسب الصب ان الحب منكتم
ما بين منسجم منه ومضطرم

شويله ظن ايدرمي عاشق عشقنى پنهان ايده
اولميشيكن چشم ودل سوزانلغى شاهد اكا
لولا الهوى لم ترق دمعا على طلل
ولا أرقت لذكر البان والعلم
دوكمز يدك ذكر طلل اوزره يشك عشق اولمسا
ياش اقتمز ذكر بان ذكر ايله ظاهرا
فكيف انكر حبا بعد ما شهدت
به عليك عدول الدمع والسقم
بس نجه انكار ايده سن بعد الشهادة سوكوكى
كوز ياشيله خسته دلك عادل شهود ايكن سكا
وأثبت الوجد خطى عبرة وضنى
مثل البهار على خديك والعنم
كوز ياشمدن يارديكه خطر ظاهرا عشق خطنى
خدك اوزره كل مثل داغى عنم رنكى دلا
نعم سرى طيف من اهوى فارقنى
والحب يعترض اللذات بالالم
كيدى نوم يار خيالى كلدى كيجه له بلى

حبّ الٰهه دوندرر لذّتلری چون عشق اولا

یا لائمی فی اهوا العذری معذرتی ... منّی الیک ولو انصفت لم تلم

ای بنی عذرهوا ده کوم ایدن بندن سکا
وار ایکن لوم ائمه عذرم اهل انصافک بکا

عذّلتنی عالی لاسری بمسترتی ... عن الوشاة ولا ذا بی بمنجحم

معلوم اولدی سا که حلم شرحه یوقدر نهان
قوجولردن یوق بم دردیمه قطعیله دوا

محّضتنی النصح لکن لست اسمعه ... انّی لمحب عن العذال فی صمم

کرچه قلدک خوش نصیحت لیکه بن اشیتدم
اهل عشق اولور ملامتده صمم ده هم عمی

انّی اتهمت نصیح الشیب فی عذلی ... والشیب ابعد فی نصح عن التهم

پند قلدی باکه شیبم تهمت ایدم شیبه ن
حال بوکه شیب ابعد اولور هم تهمتدن دائما

الفصل

الفصل الثانی فی ذکر النفس ومنع هواها

فانّ امّارتی بالسّوء ما اتّعظت ... من جهلها بنذیر الشیب والهرم

پس بم امّاره نفسم المدی شیبمله وعظ
ایلمدی وکندندر اول شیب وهرم خوفدن اکا

ولا اعدّت من الفعل الجمیل قری ... ضیفا لمبرأسی غیر محتشم

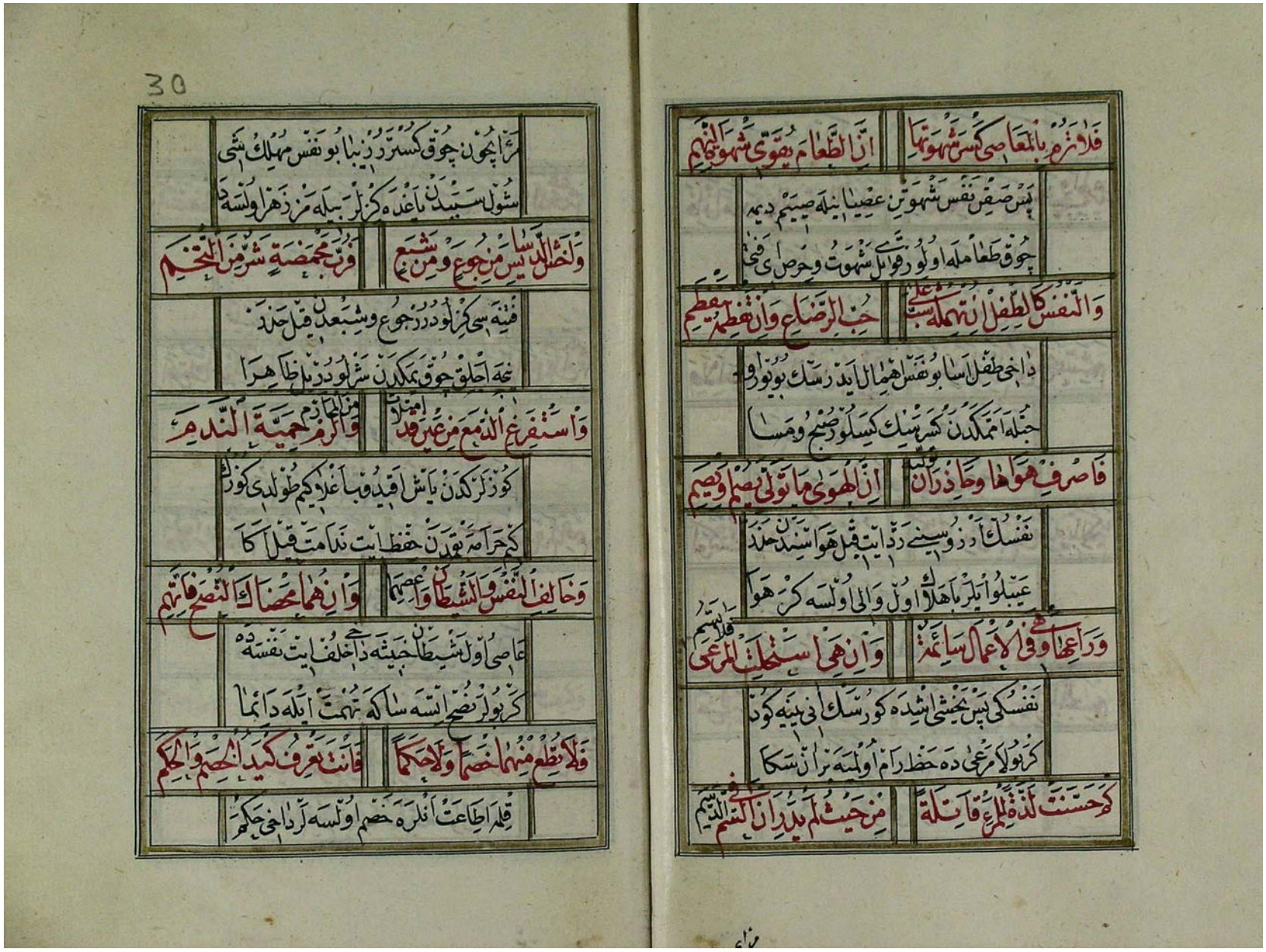
ایمدی زیبا عملدن خوش ضیافت شیبمه
باشه حق مهمانی قوندی قیلدی حرمت اکا

لو کنت اعلم انّی ما اوقره ... کتمت سرّا بدا لی منه بالکتم

بلسه ایدم قوتغه تعظیم ایدامایه جکم
کم ایدردم ساقلومک اقنه اوروبوبا

من لی برد جماح من غوایتها ... کما یرد جماح الخیل باللجم

نفسمک سرکشلکن ایا بنم کیم دوندرر
نیته کیم اسب دغونینی کتوررا اویان یولا

فلا تَرُمْ بالمعاصي كسرَ شهوتِها ... إنّ الطعامَ يقوّي شهوةَ النهمِ

پس صفِ نفس شهوتين عصيانيله صيم ديمه
چوق طعاملمه اولور قوتِ شهوت وحرص اي فخي

والنفسُ كالطفلِ إن تهمله شبّ على ... حبِّ الرضاعِ وإن تفطمه ينفطمِ

داخي طفل اسا بو نفس اهمال ايدرسك بويور اوه
جبله اتمكدن كسرسك كسلور ضبح ومسا

فاصرفْ هواها وحاذرْ أن توليَ ... إنّ الهوى ما تولّى يصمّ أو يصمِ

نفسك ارزو سينه ردّ ايتمه قبل هوا سندن حذر
عيبلو ايلر باهلاك اول والى ولسه كر هوا

وراعِها وهي في الأعمالِ سائمةٌ ... وإنْ هي استحلتِ المرعى فلا تسمِ

نفسكي پس بخشي اشده كورسك انى بينه كودن
كربولا مرعي ده حظرام اولسه ران سكا

كم حسّنت لذةٌ للمرءِ قاتلةً ... من حيثُ لم يدرِ أنّ السمَّ في الدسمِ

رغ اچون چوق كسترر زينبا بو نفس مهلك شي
سئول سيدن ياغده كز لر بيله مزدهر اولسه د

واخشَ الدسائسَ من جوعٍ ومن شبعٍ ... فربَّ مخمصةٍ شرٌّ من التخمِ

فتنه سي كز اولور درجوع وشبعدن قل حذر
نجه اخلاق چوق بوزلمكدن شر اولور دنيا ظاهرا

واستفرغِ الدمعَ من عينٍ قد امتلأتْ ... والزمْ حميّةَ النَّدمِ

وازلجاذم اميتلا والزم حميّة النّدم

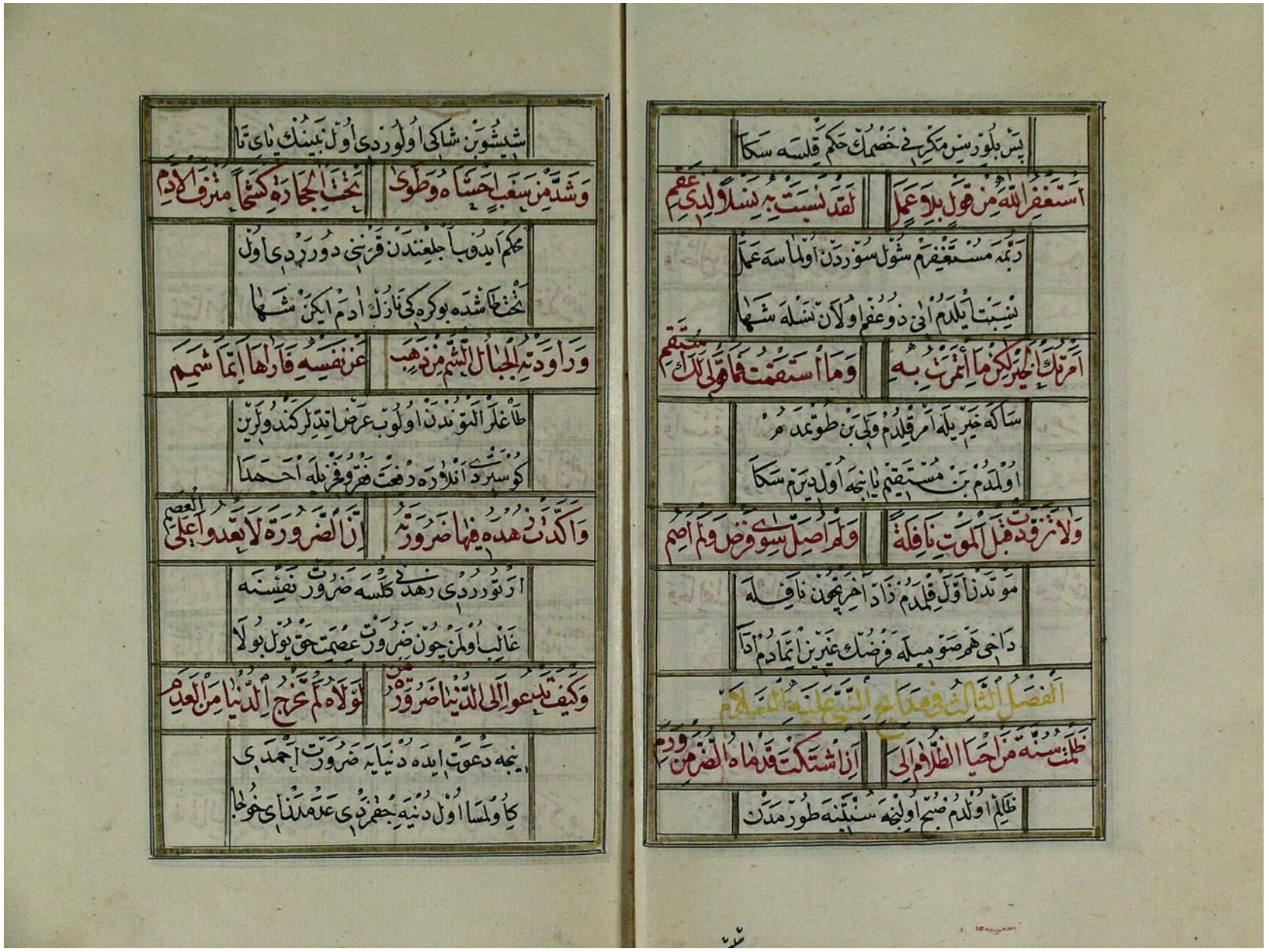
كوزلركدن ياش اقيدوب اغلاكم طولدي كوزلر
كيم حراصه تعدن حفظ ايت ندامت قيل اكا

وخالفِ النفسَ والشيطانَ واعصِهما ... وإنهما محضاكَ النصحَ فاتّهمِ

عاصي اول شيطان خبيثه داخلف ايت نفسه ده
كربولر نصح ايتسه ساكه تهمت ايله دائما

فلا تطعْ منهما خصماً ولا حكماً ... فأنت تعرفُ كيدَ الخصمِ والحكمِ

قيل اطاعت انلره خصم اولسه لر داخي حكم

پس بلودس متکبر فی خصمک حکم قلسه سکا

استغفر الله من قول بلا عمل | لقد نسبت به نسلا لذی عقم

ربمه مستغیقم شول سوردن اولماسه عمل

نسبت یلدم انی ذو عقم اولان نسله شها

امرتک الخیر لکن ما ائتمرت به | وما استقمت فما قولی لک استقم

ساکه خیر یله امر قلدم ولی بن طوتمدم

اولدم بن مستقیم یانجه اولدیرم سکا

ولا ثروت قبل الموت نافلة | ولم اصل سوی فرض ولم اصم

موتدن اول قلدم زاد اخر یخون نافله

داعی هم صومیله فرضک غیرین ایتمادم ادا

الفصل الثالث فی مدائح النبی علیه السلام

ظلمت سنة من احیا الظلام الی | ان اشتکت قدماه الضر من ورم

ظلم اولدم صبح اولنجه سنیلینه طورمدن

وشد من سغب احشاه وطوی | بحجر الجارة کشحا مترف الادم

محکم ایدوب اجلعتدن قرنی دورردی اول

تخته طاشده بوکره کی نازلک ادم ایکن شها

وراودته الجبال الشم من ذهب | عن نفسه فاردها ایما شمم

طاغلر التوندن اولوب عرض ایدرلر کندولرین

کوسترد انلاره دفعت هر و فخر له احدا

واکدت زهده فیها ضرورته | ان الضرورة لا یعدو علی العصم

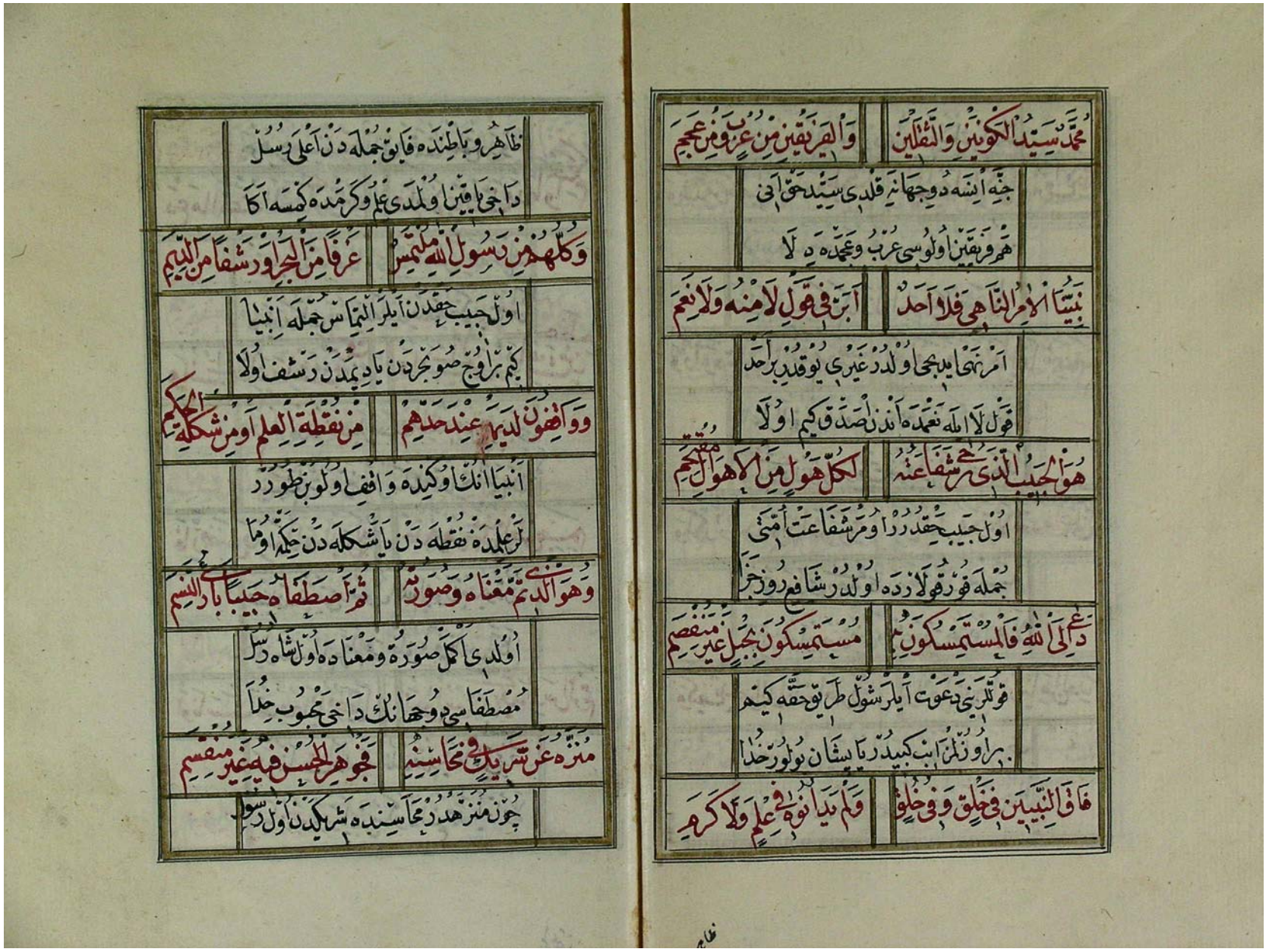
ارتوردی زهدنی کلسه ضرورت نفسنه

غالب اولمز چون ضرورت عصمت حق یوللا

وکیف تدعو الی الدنیا ضرورة من | لولاه لم تخرج الدنیا من العدم

ینجه دعوت ایده دنیایه ضرورت احمدی

کاولسا اول دنیه جفردی عدمدن ای خوشا

مُحَمَّدٌ سَيِّدُ الكَوْنَيْنِ وَالثَّقَلَيْنِ ... وَالفَرِيقَيْنِ مِنْ عُرْبٍ وَمِنْ عَجَمِ

جِنِّهِ اِنْسِهِ دُوجَهَانِهِ قِلْدِي سَيِّدِ حَقِّ آنِي
هَمْ فَرِيقَيْنِ اُولُوسِي عَرَبْ وَعَجَمْدَهْ دِلَا

نَبِيُّنَا الآمِرُ النَّاهِي فَلَا أَحَدٌ ... أَبَرُّ فِي قَوْلٍ لَا مِنْهُ وَلَا نَعَمِ

اَمْرَ نَهْيَ اِيدِجِي اُولْدُرْ غَيْرِي يُوقْدِيرْ اَحَدْ
قَوْلْ لَا اِلَهْ نَعْمَدَهْ اَنْدَنْ صَدَقْ وَكِيمْ اُولَا

هُوَ الحَبِيبُ الَّذِي تُرْجَى شَفَاعَتُهُ ... لِكُلِّ هَوْلٍ مِنَ الأَهْوَالِ مُقْتَحِمِ

اُولْ حَبِيبْ كِهْ دُرُرْ اُومُرْ شَفَاعَتْ اُمَّتِي
جُمْلَهْ فَوْزْ وَقَبُولَا زَدَهْ اُولْدُرْ شَافِعِ رُوزْ جَزَا

دَعَا إِلَى اللهِ فَالمُسْتَمْسِكُونَ بِهِ ... مُسْتَمْسِكُونَ بِحَبْلٍ غَيْرِ مُنْفَصِمِ

قُولْ لَرِينِي دَعْوَتْ اَيْلَرْ رَسُولْ طَرِيقِ حَقِّهِ كِيمْ
بِرَاوْ زَلَّنْ اَبَتْ كِبِيدُرْ يَا يِشَانْ نُولُورْ خُدَا

فَاقَ النَّبِيِّينَ فِي خَلْقٍ وَفِي خُلُقٍ ... وَلَمْ يُدَانُوهُ فِي عِلْمٍ وَلَا كَرَمِ

ظَاهِرْ وَبَاطِنْدَهْ فَايِقْ جُمْلَهْ دَنْ اَعْلَى رُسُلْ
دَاخِي يَا قِينْ اُولْدِي عِلْمْ وَكَرَمْدَهْ كِمْسَهْ اَكَا

وَكُلُّهُمْ مِنْ رَسُولِ اللهِ مُلْتَمِسٌ ... غَرْفًا مِنَ البَحْرِ أَوْ رَشْفًا مِنَ الدِّيَمِ

اُولْ حَبِيبْ كِهْ دَنْ اَيْلَرْ اِلْتِمَاسْ جُمْلَهْ اَنْبِيَا
كِمْ بِرَاوْجْ صُوبَحْ دَنْ يَادِ يِمْدَنْ رَشْفْ اُولَا

وَوَاقِفُونَ لَدَيْهِ عِنْدَ حَدِّهِمُ ... مِنْ نُقْطَةِ العِلْمِ أَوْ مِنْ شَكْلَةِ الحِكَمِ

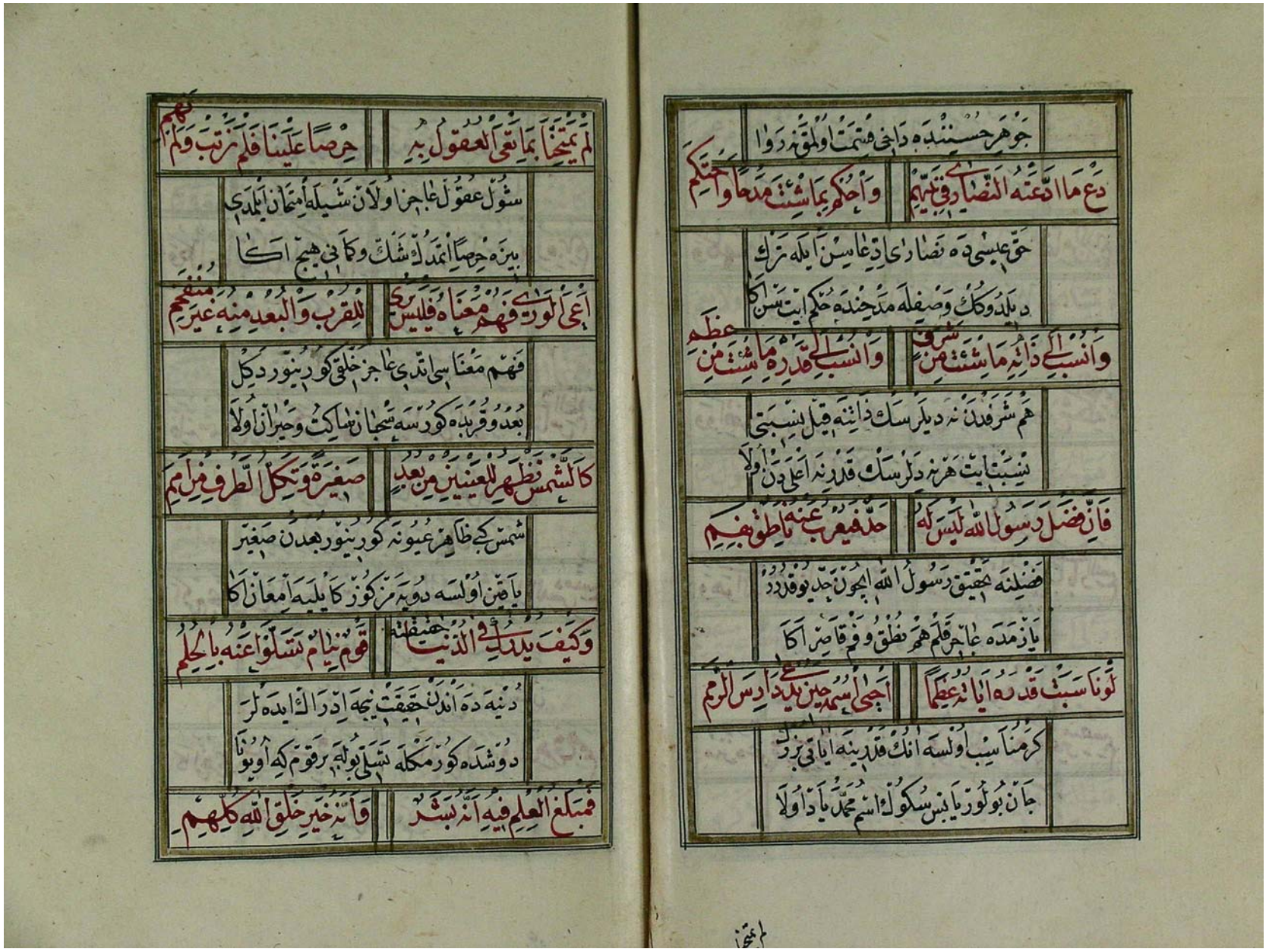
اَنْبِيَا اَنَكْ اُولْكِدَهْ وَاقِفْ اُولُورْ طُورْدِرْ
لَرْ عِلْمِدَهْ نُقْطَهْ دَنْ يَا شَكْلَهْ دَنْ حِكْمَهْ اُولَا

وَهُوَ الَّذِي تَمَّ مَعْنَاهُ وَصُورَتُهُ ... ثُمَّ اصْطَفَاهُ حَبِيبًا بَارِئُ النَّسَمِ

اُولْدِي اَكْمَلْ صُورَهْ وَمَعْنَادَهْ اُولْ شَاهْ رُسُلْ
مُصْطَفَا سِي دُوجَهَانَكْ دَاخِي مَحْبُوبِ خُدَا

مُنَزَّهٌ عَنْ شَرِيكٍ فِي مَحَاسِنِهِ ... فَجَوْهَرُ الحُسْنِ فِيهِ غَيْرُ مُنْقَسِمِ

جُونْ مُنَزَّهْدُرْ مَحَاسِنِدَهْ شَرِيكِدَنْ اُولْ رَسُولْ

جوهر حسینیده دانی قسمت اولمقه دوا
دع ما ادعته النصاری فی نبیهم | واحکم بما شئت مدحا فیه واحتکم

حق عیسی ده نصاری ادعا سین ایلدی ترک
دیلدوکک وصفیله مدحنده حکم ایت سن اکا

وانسب الی ذاته ما شئت من شرف | وانسب الی قدره ما شئت من عظم

هم شرف ذاتنه دلرسک ذاتنه قیل نسبتی
نسبت ایت هر نه دلرسک قدرنه اعلی دن اولا

فان فضل رسول الله لیس له | حد فیعرب عنه ناطق بفم

فضلنه تحقیق رسول الله ایچون حد یوقدر
یازمده عاجز قلم هم نطق وفم قاصر اکا

لو ناسبت قدره آیاته عظما | احیی اسمه حین یدعی دارس الرمم

کرمنا سبنه ایلسه انک قدرینه ایاتی بزدن
جان بولور یانسه سکولک اسم محمد یاد اولا

لم یمتحنا بما تعیی العقول به | حرصا علینا فلم نرتب ولم نهم

سئول عقول عاجز اولدن شبهه امتحان ایلمدی
بزنه حرصا انمدن شک وکا بنی هیچ اکا

اعی الوری فهم معناه فلیس یری | للقرب والبعد منه فیه منفهم

فهم معنا سی اندی عاجز خلقی کور دینور دکل
بعد وقربده کور دسه سبحان سالکت وحیران اولا

کالشمس تظهر للعینین من بعد | صغیرة وتکل الطرف فی لمم

شمس کبی ظاهر عیونه کور دینور بعدن صغیر
یاخن اولسه دوبه مزکور کا یلیه امعان اکا

وکیف یدنی الذی حقیقته | قوم نیام تسلوا عنه بالحلم

دنیه ده اندن حقیقت نیجه ادراک ایده لر
دوشده کور مکله تسلی بوله رقوم که اویوتا

فمبلغ العلم فیه انه بشر | وانه خیر خلق الله کلهم

بو قد رعلم ایردی حقیده بشر دن اول رسول
دانی خیر لو سدر دهم جمله خلقك مصطفا

وكل اي اتى الرسل الكرام بها | فانما اتصلت من نوره بهم

هر نه ایت کم کتوردی معجزه رسل کرام
مستفید اولدیلر انلر نور احمد دن دلا

فانه شمس ضحى هم كواكبها | يظهرن انوارها للناس في الظلم

افتاب فضل حق اول انبیا جمله نجوم
ظاهر اولور نور لری کیم ناس ایچون ظلمتده تا

اكرم بخلق نبي زانه خلق | بالحسن مشتمل بالبشر متسم

هم مکرم خلقی قلمش مزین خلقله
حسنله مشمول اولوب اولمش بشاشت شانه

كالزهر في ترف والبدر في شرف | والبحر في كرم والدهر في همم

دانی بلد ایدر شرفده هم حسنده کل کبی

بحره بکزر دور کمده هم همتده باد صبا

كانه وهو فرد من جلالته | في عسكر حين تلقاه وفي حشم

یالکز یوز بیسه کویا هیئتنده دن اول رسول
عسکر ایچنده صانورسکیم ملاقی اولسه آکا

كانما اللؤلؤ المكنون في صدف | من معدني منطق منه ومبتسم

کرچه انجودر صدف ایچنده کویا دیشلری
نطق ومعدنده تبسم له ویردر لر ضیا

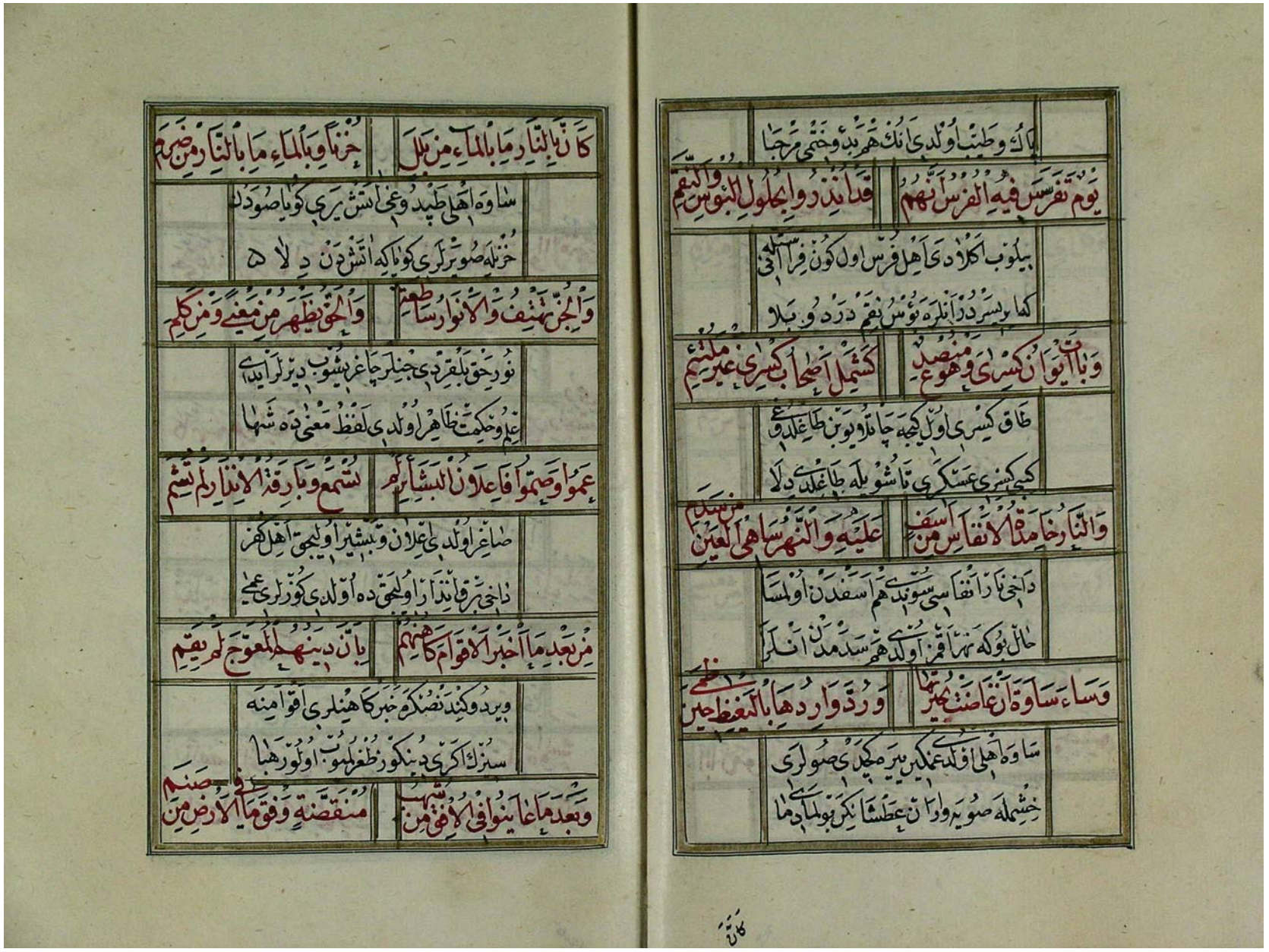
لا طيب يعدله شيء نعظمه | طوبى لمنتشق منه ومغتنم

اول رسول ضم ایدن اشرف زمین طیب شیء
بختلو اول رتبه اویوب فوقانه دائما

الفصل الرابع في ذكر مولد النبي عليه السلام

انا نروي مولده عن طيب عنصره | يا طيب مبتدإ منه وختم

عنصر طیبندن اول وقت قلدی اظهار مولد

بَاكُ وطَيْبٌ اُولَدِى انْكُ هُمْ بَدْءٌ وخَتْمِى مَرْحَبَا
يَوْمٌ تَفَرَّسُ فِيهِ الْفُرْسُ اَنَّهُمُ قَدْ نَذِدُوا بِحُلُولِ الْبُؤْسِ وَالنِّقَمِ
بِيلُوبْ اكْلَادِى يَا اَهْلِ فَرْسِ اول كُونْ فِرَاقِنِى
كِمَا بِيسِرْدِى اَنْلَرَه نُوسْ نِقْمِ دَرْدِ وبَلَا
وَبَاتَ اِيوَانُ كِسْرَى وَهُوَ مُنْصَدِعٌ كَشَمْلِ اَصْحَابِ كِسْرَى غَيْرَ مُلْتَئِمِ
طَاقِ كِسْرِى اُولْ كِجَه چَاتْلَايُوبْ طَاغْلَدِى
كِجِى كِسْرِى عَسْكَرِى تَاشُوبِلَه طَاغْلَدِى دِلَا
وَالنَّارُ خَامِدَةُ الْاَنْفَاسِ مِنْ اَسَفٍ عَلَيْهِ وَالنَّهْرُ سَاهِى الْعَيْنِ مِنْ سَدَمِ
دَاخِى نَارِ اَنْفَاسِى سُونْدِى هُمْ اَسَفْدَنْ اُولْمَسَا
حَالْ بُوكَه تَهَا اَقْمَزْ اُولْدِى هُمْ سَدْمَدَنْ اَنْلَرَا
وَسَاءَ سَاوَةَ اَنْ غَاضَتْ بُحَيْرَتُهَا وَرُدَّ وَارِدُهَا بِالْغَيْظِ حِينَ ظَمِى
سَاوَه اَهْلِى اُولْدِى عَمْلِى بِيرْ مِكْدِى صُولَرِى
خِشْمِلَه صُويَه وَارَانْ عَطْشَانْكِرَ بُولْمَادِى
كَانَتْ بِالنَّارِ مَا بِالْمَاءِ مِنْ بَلَلٍ حُزْنًا وَبِالْمَاءِ مَا بِالنَّارِ مِنْ ضَرَمِ
سَاوَه اَهْلِى طَيْدِى وَعْنِى اَتَشْ يَرِى كُويَا صُودِى
خُزْنِلَه صُويَرِ لَرِى كُويَا كِه اَتَشْ دَنْ دِلَا ٥
وَالْجِنُّ تَهْتِفُ وَالْاَنْوَارُ سَاطِعَةٌ وَالْحَقُّ يَظْهَرُ مِنْ مَعْنًى وَمِنْ كَلِمِ
نُورِ حَقْ بِلَقْرِدِى جِنْلَرْ چَاغِرِ يُشُوبْ دِيرْ لَرَايِدِى
عِلْمِ وحِكْمَتْ ظَاهِرْ اُولْدِى لَفْظِ مَعْنِى دَه شَهَا
عَمُوا وَصَمُّوا فَاَعْلَانُ الْبَشَائِرِ لَمْ تُسْمِعْ وَبَارِقَةُ الْاِنْذَارِ لَمْ تَشِمِ
صَاغِرْ اُولْدِى اِعْلَانْ وَتَبْشِيرْ اُولْمِيَوْ اَهْلِ كُفْرِ
دَاخِى خَبَرْ فَائِدَه دَارْ اُولْمِيَوْ اُولْدِى كُوزْ لَرِى عَمِى
مِنْ بَعْدِ مَا اَخْبَرَ الْاَقْوَامَ كَاهِنُهُمْ بِاَنَّ دِينَهُمُ الْمَعْوَجَّ لَمْ يَقِمِ
وَيْرْدُوكْلَرِ نَصْدِكْ خَبَرْ كَاهِنِلَرِى اَقْوَامِنِه
سِنْدِرْمِكْ اَكْرِى دِينْكُوزْ ظَهْرِ لُبُوبْ اُولْمَزْ دَهَا
وَبَعْدَ مَا عَايَنُوا فِى الْاُفْقِ مِنْ شُهُبٍ مُنْقَضَّةٍ وَفْقَ مَا فِى الْاَرْضِ مِنْ صَنَمِ

هم افتده دوشدو کین بیره بخومدن کوردیلر
یردیه دوشدو کین صنمدن یوزی اوزره ظاهر

حتی غدا عن طریق الوحی منهزم | من الشیاطین یقفوا اثره منهم

اولدی یاچق زاه وحیدن جند شیطان مهزم
هم شیاطیندن طوربایردی انهزاملك انلر

کانهم مربا ابطال ابرهة | او عسکر بالجهی من راحیته ردمی

قاچمده کویا شیاطین ابرهه یاصحاب فیل
دردصنان قوم کبی طاشدن کاندی احمده انلر

بنذا به بعد تسبیح بطنهما | نبذ المسبح من حشاء ملتقم

بعد تسبیح صاچلودی دستی احمددن اوهم
کبی تسبیح اتدی یونس بطن خوتدن چقدی

الفصل الخامس فی برکة الدعاء علیه الصلوة والسلام

جاءت لدعوته الاشجار ساجدة | تمشی الیه علی ساق بلا قدم

کلدی اشجار دعوتینه قلدیلر اکا سجود
یودیون بی قدم ساق اوزره احمددن یکا

کانما سطرت سطرا لما کتبت | فروعها من بدیع الخط فی اللقم

یازو یازلردی کویا یکم قلم یازمز ایدی
کوکلری خط بدیعدن لوحك اوستنده دلا

مثل الغمامة اینما سار سائره | تقیه حر وطیس للهجیر حمی

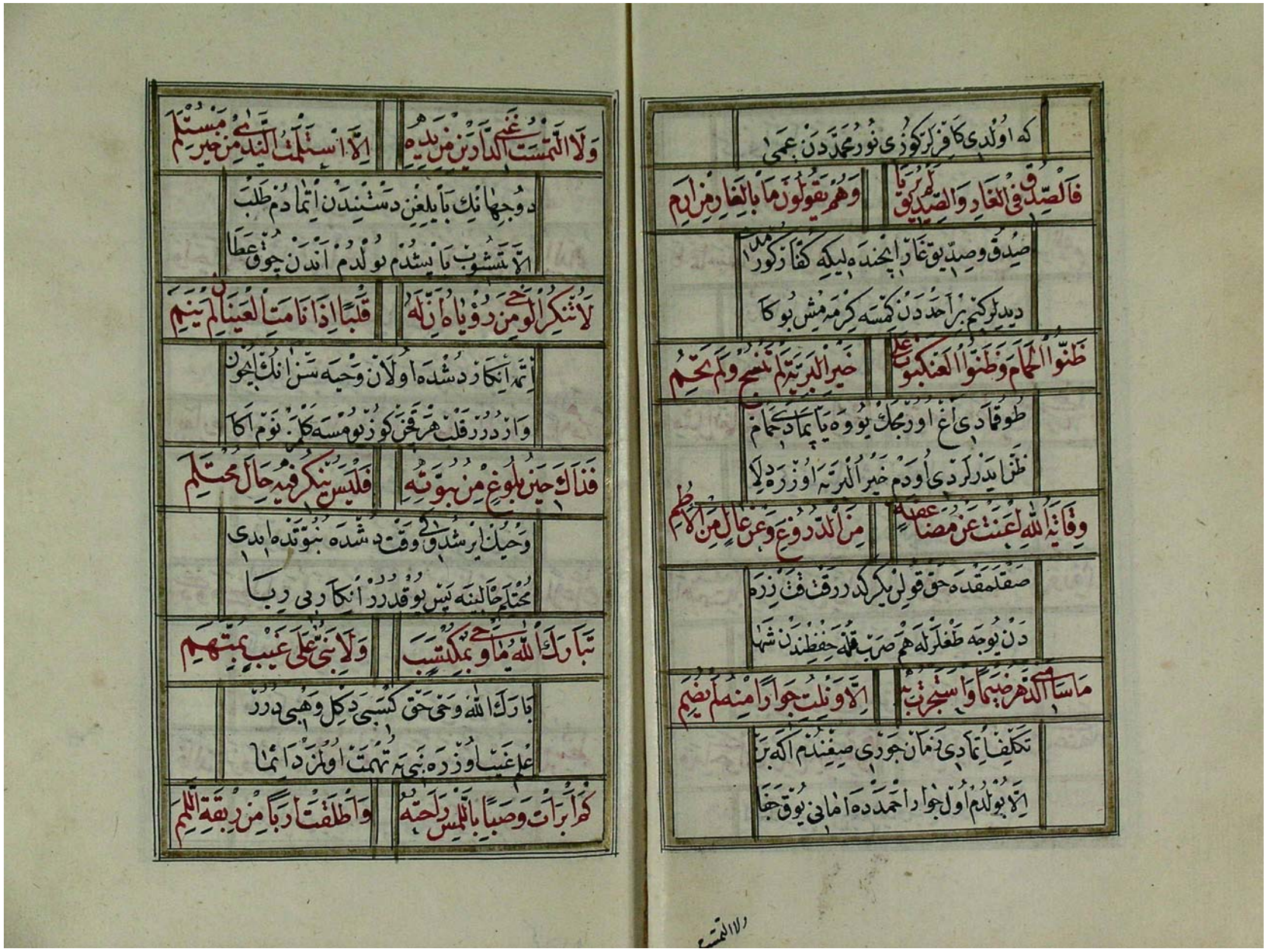
قنده کتسه بیله اشجار دستیرایدر بولت مثل
حر شمسی دفع ایچون کولکه اولوردی ظاهر

اهتمت بالغمر المنشق انله | من قلبه نسبة مبرورة القسم

ایده دم بن معجزیله شق اولان ایه قسم
نسبتی وار قلبنه شق اولمده ایله اکا

وما حوی الغار من خیر ومن کرم | وکل طرف من الکفار عنه عمی

احمد وصدیقی جمع ایدوب مغاره اولدی محیط

که اولدی کافر کوذی نور محمد دن عمی

فالصدق فی الغار والصدیق لم یکذب وهم یقولون ما بالغار من ارم

صدق وصدیق غاره ایچنده لیکه کفار کور مدی

دیدیلر کیم بر احد دن کمسه کرمه مش بو کا

ظنوا الحمام وظنوا العنکبوت علی خیر البریة لم تنسج ولم تحم

طوقماری اغاوردیکی یووه یا یمامه کیم

ظن ایدرلر کی اودم خیر البریه اوزره دلا

وقایة الله اغنت عن مضاعفة من الدروع وعن عال من الادم

صقلمقده حق قولن یکرکدر دقت ایزده

دن یوجه طغلر له هم صرب قلعه حفظ دن شهه

ما سامها الدهر ضیما واستجرت به الا وثلت جوارا منه لم یضم

تکلیفاتماری زمان جودی صیغندم اکه بر

الا یولدم اول جوار احمدده امانی یوق جفا

ولا التمست الدارین من یده الا استلمت الندی من خیر مستلم

دوجهانک بایلغن دستیندن ایتمادم طلب

الا تشوب یا پشدم یولدم اندن جوق عطا

لا شکر الومی من دونه اذ نامت العینان لم ینم

ثم انکا زد شده اولان وحیه سن انک یاتون

وارد در قلب هر فخر کوزیوموسه کلم نوم اکا

فذاک حین بلوغ من بوثته فلیس ینکر فیه حال محتلم

وحیله ایرشدوکی وقت دشده بوقدره ایدی

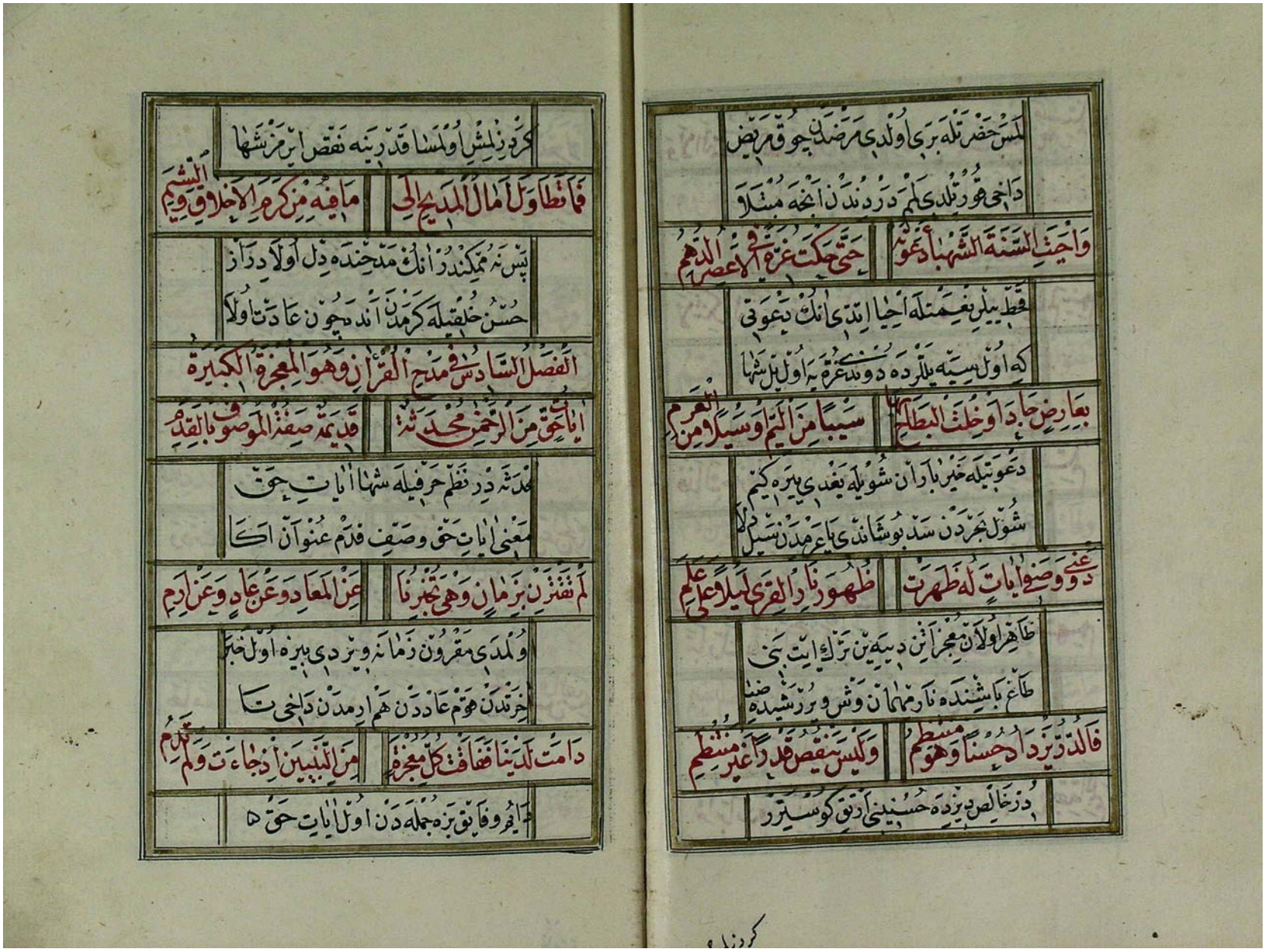
محتلم حالینه پس یوقدر انکا ربی ریبا

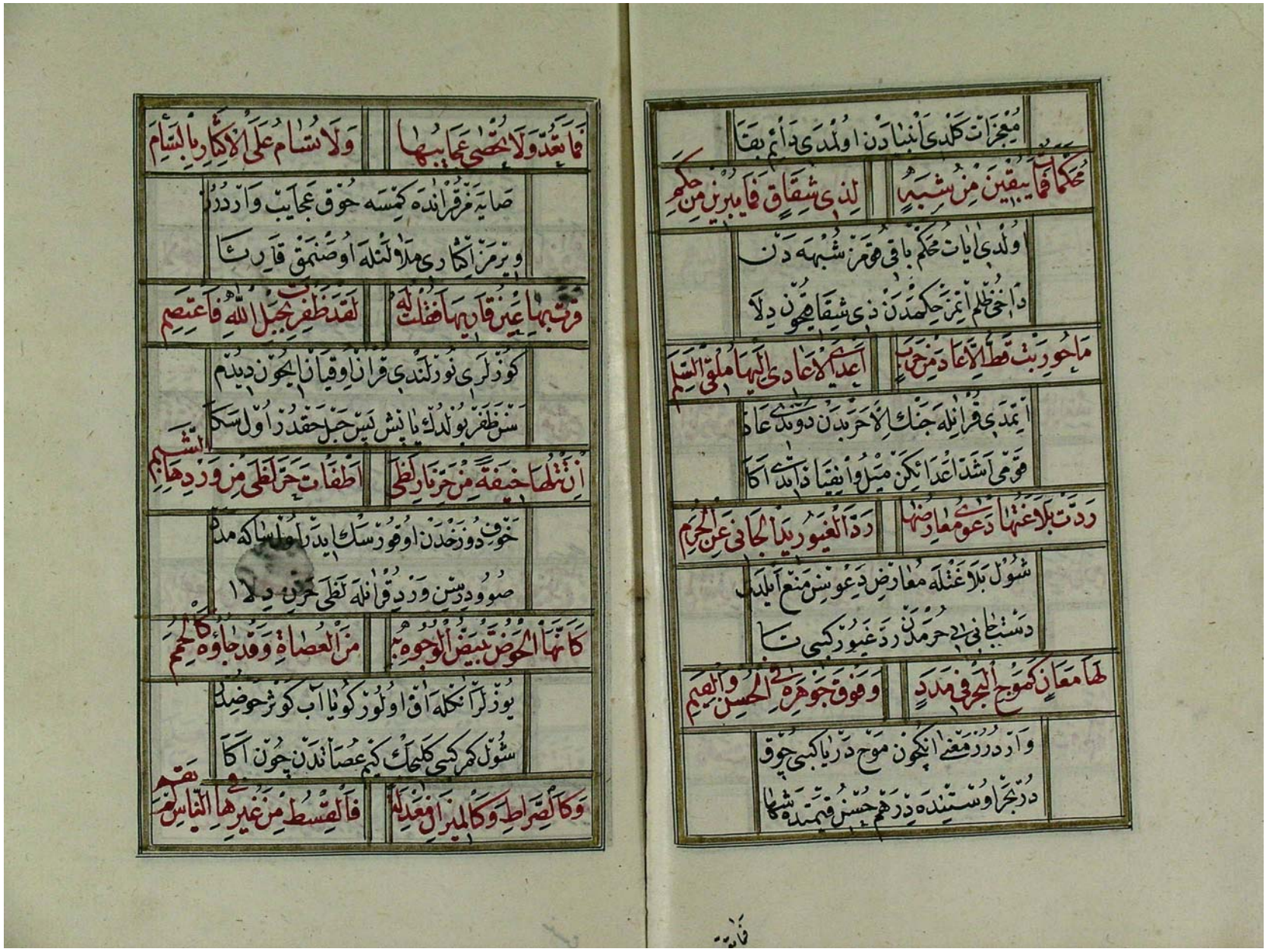
تبارک الله ما وحی بمکتسب ولا بنبی علی غیب بمتهم

بارک الله وحی حق کسبی دکل وهبی در

علم غیبا وزده بنی یه تهمت اولمز دائما

کم ابرات وصبا باللمس راحته واطلقت ارباً من ربقة اللمم

معجزات کلدی انبیادن اولدی دائم بقا
محکما قما یقین من شبه دن لذی شقاق فما یبرئ من حکم
اولدی ایات محکم باقی قرآن شبهه دن
داخی ظلم ایتمز حکمدن ذی شقا یحون دلا
ما حوربت قط الا عادی الیها ملقی السلم
اعدی الاعادی الیها ملقی السلم
ایتمدی قرآنله جنك الاحربدن دونمدی عاما
قومی اشد اعدا ایکن میل وانقیاد ایتدی اکا
ردت بلا غتها دعوی معارضها
ردت الغیور یدا لجانی عن الحرم
شول بلاغتله معارض دعوسن منع ایلدی
دستجانی یه حرمدن رد غیور کبی
لها معان کموج البحر فی مدد
وفوق جوهرها فی الحسن والقیم
وارد در معنی انکون موج دریا کبی چوق
در بحر اوستنده درهم حسن قیمتده شما

فما یعد ولا یحصی عجایبها
ولا تسام علی الانکار بالسام
صایه مز قرآنده کیمسه حوق عجایب وارد در
ویرمز انکاری ملا لتله اوصنمق قادر ما
فرتبها عین قابلیها هفلك له
لقد ظفر بحبل الله فاعتصم
کوزلری نور لندی قرآنا وقیانا یحون دیدم
سن ظفر بولدك یانش بس حبل حقدر اول سکا
انشقها خیفة من حرقة لظی
اطفات حرقتی من وردها بالشیم
خوف دوزخدن اوقور سك ایدر اول ساکه مدام
صوودوسن وردقوانله لظی حرقن دلا
کانها الحوض تبیض الوجوه به
من العصاة وقد جاؤه کالحمم
یوزلرا نکله آقار اولوز کویا آب کوثر حوضدن
شول کمر کبی کلمکله کیم عصاندن چون اکا
وکالصراط وکالمیزان معدلة
فالقسط من غیرها للناس لم یقم

اولدی طغری یوکی کیم سعد لتده عالمه
یئس عدالت ناسده انك غیریده قائم اولمیا

لا تعجبن حسود راح ینکرها | تجاهلا وهو عین الحاذق الفهم

سن عجیله حسودك ایدوکی انکار دنی
وار ایکن فهم خلاف جهل ایدر اول صورتا

قد ینکر العین ضوء الشمس من رمد | وینکر الفم طعم الماء من سقم

برکو زاغریسه دمدن نور شمسی انکار ایدر
اغریان اغز سقمدن ایدر انکار طعم ماء

الفصل السابع فی ذکر امر المعراج علیه الصلوة والسلام جمعا

یا خیر من یمم العافون ساحته | سعیا وفوق متون الاینق الرسم

ای اولان شونده خیر ملکه اول آشیکه قصد الله
کیم یاده کیمی تیز یورد دوه فوقنده اولا

ومن هو الایة الکبری لمعتبر | ومن هو النعمة العظمی لمغتنم

سنسن اولو ایتی حقك قلا یخود اعتبار
سنسن اولو نعمتی هم مغتنم چون سرورا

سریت من حرم لیلا الی حرم | کما سری البدر فی داج من الظلم

مکه دن اقصایه دك سیر ایلدك برشبده سن
نیته کیم بدر اولان آی ظلمتده سیر ایدر مسا

وبتّ ترقی الی ان نلت منزلة | من قاب قوسین لم تدرك ولم ترم

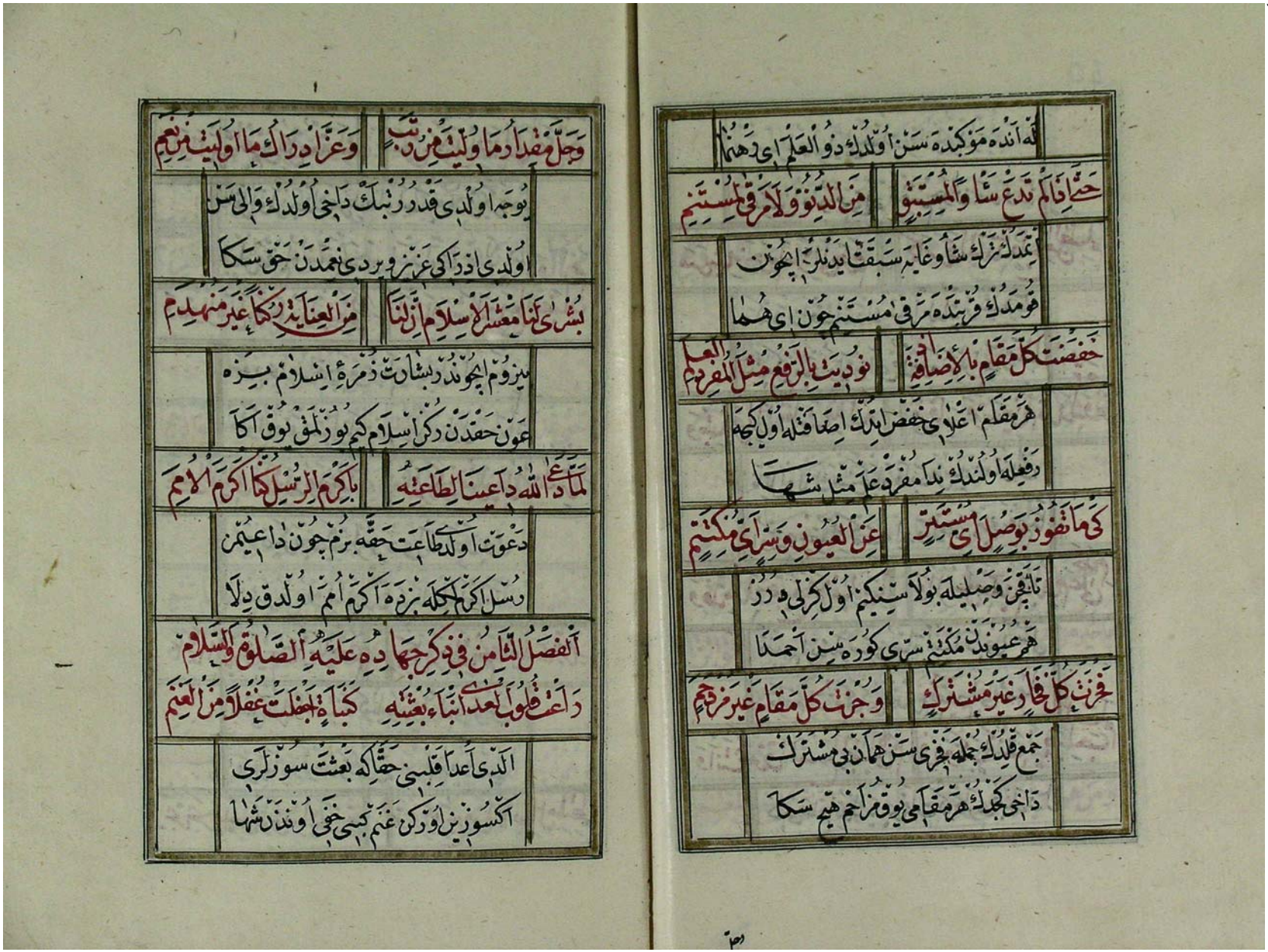
نائل اولدك سن کیله قاب قوسین منزلك
اولدی جدك کمسه ادراك ایده مز فهم اکا

وقد منحت جمیع الانبیاء بها | والرسل تقدیم مخدوم علی خدم

تقدیم ایدیلرسن جمله انبیا داخی رسل
خادم ایدوکی کبی مخدوم تقدیم ای شها

وانت تخرق السبع الطباق بهم | فی موکب کنت فیه صاحب العلم

داخی قطع ایدرك یدی قات کوکلری جمله رسل

له انده موکبده سن اولدك ذو العلم ای دهما

حتی اقام تدع شا والمستیو | من الدنو ولا مرقی لمستنیم

تمدك ترك شا وغایه سبقتا یدنلر ایچون

قومدك قریبده مرقی مستنیم چون ای هما

خفضت کل مقام بالاضافة | نودیت بالرفع مثل المفرد العلم

هر مقامی اعلای خفض ایتدك اضافتله اول کبی

رفعله اولندك ندا مفرد علم مثل شما

کی ما تفوز بوصل ای مستتر | عن العیون وسری ای مکتتم

تا ثقن وصلیله بولاسنکز اول کزلی درد

هم عیوندن مکتتم سری کوده سن احمدا

فرقت کل فخار غیر مشترك | وجزت کل مقام غیر مزدحم

جمع قلدك جمله فخری سن همان بی مشترك

داخی کجدك هر مقامی یوقدر اخم هیچ سکا

وجل مقدارما ولیت من رتب | وعز ادراك ما اولیت من نعم

یوجه اولدی قدر تبك داخی اولدك والی سن

اولدی اذ اکی عزیز وبردی نعمدن حق سکا

بشری لنا معشر الاسلام انزلنا | من العنایه رکنا غیر منهدم

یزوم ایچوندر بشارت ذمرهٔ اسلام بزه

عون حقدن ذکر اسلام کیم یوزلمق یوق اکا

لما دعی الله داعینا لطاعته | باکرم الرسل کنا اکرم الامم

دعوت اولدی طاعت حقه بزم چون داعیمز

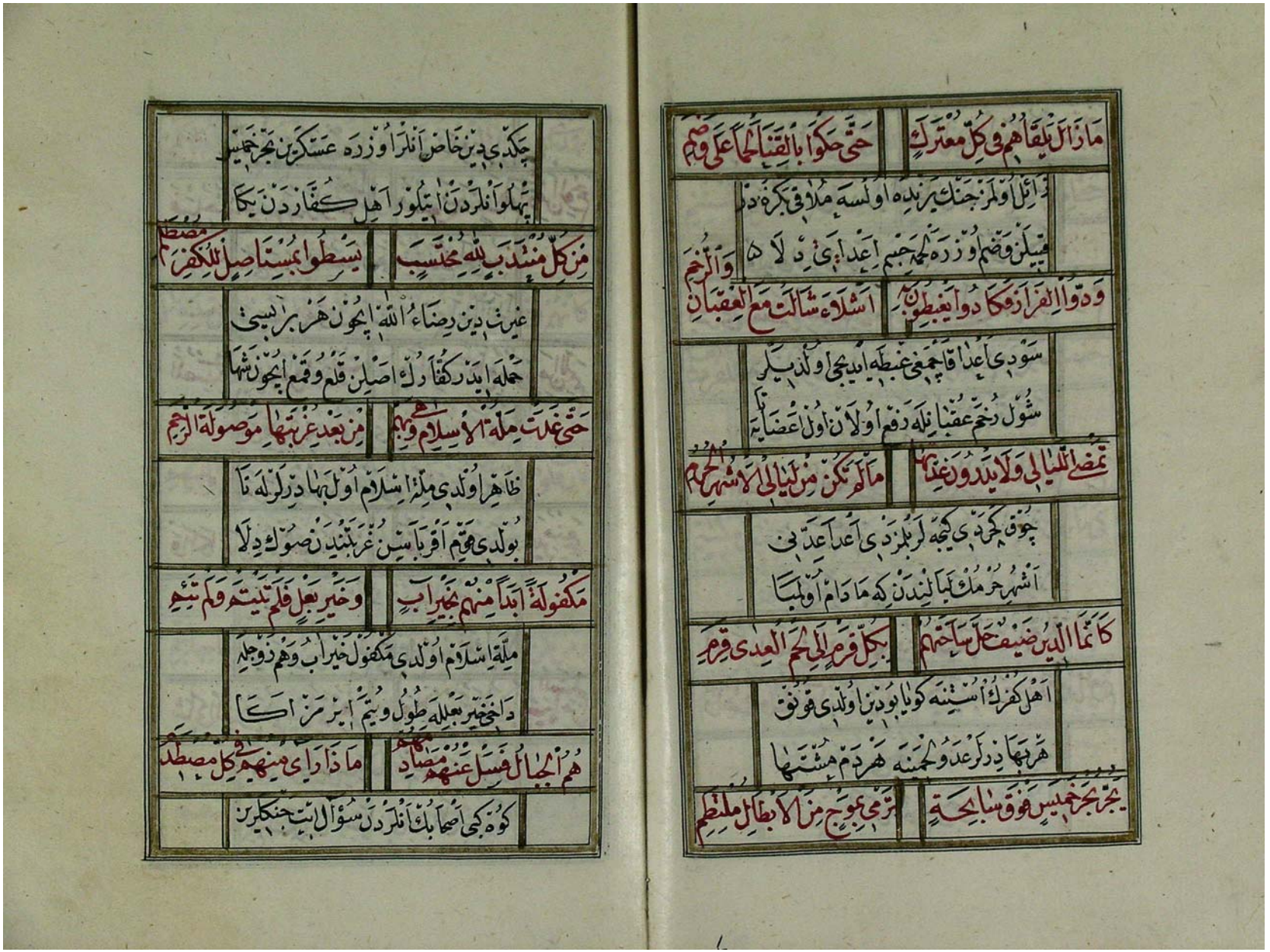
رسل اکرم کله بزده اکرم امم اولدق دلا

افضل التام من فی ذکر جاهده علیه الصلوة والسلام

داعت قلوب لعدی انباء بعثته | کتابة ابطلت غفلا من العتم

الدی اعدا قلبنی حقا که بعثت سوزلری

اکسوزین اولدکن غنم کبی خفی اولندی شها

مازال يلقاهم في كل معترك ... حتى حكوا بالقنا لحما على وضم

ذائل ولم جنك يزيده اولسه ... ملا في بكره دم

فيلن وضم وزده لحم جسم اعدايي د لا ... والرحم

وددوا الفرار فكادوا يغبطونه ... اشلاء شالت مع العقبان

سودي اعدا قاجمعي غبطه ايدبجي ولذيلر

شول دخم عقبانه له دفع اولان اول اعضايه

تمضي الليالي ولا يدرون غدرهم ... ما لم تكن من ليالي الاشهر الحرم

چوق كردي كيجه لر بلزدي اعدا عدابني

اشهر حرمك لبالينده كه مادام اولميا

كانما الدين ضيف حل ساحتهم ... بكل قرم الى لحم العدى قرم

اهل كفرك اشتينه كويا بودين اولدي فوق

هر بها دز لر عدو لحمينه هر دم مشتها

يجر بحر خميس فوق سابحة ... ترمي بموج من الابطال ملتطم

چكدي دين خاص انلر اوزره عسكرين بحر خميس

پهلوا نلردن ايتيلور اهل كفار دن يكا

من كل منتدب لله محتسب ... يسطوا بمستاصل للكفر مصطلم

عيش دين رضاء الله ايچون هر بر يسيت

حمله ايدر كفار ك اصلين قلع وقمع ايچون شها

حتى غدت ملة الاسلام وهي بهم ... من بعد غربتها موصولة الرحم

ظاهر اولدي ملة اسلام اول بها دز لر له تا

بولدي قوم اقربا سين غربتيدن صوك دلا

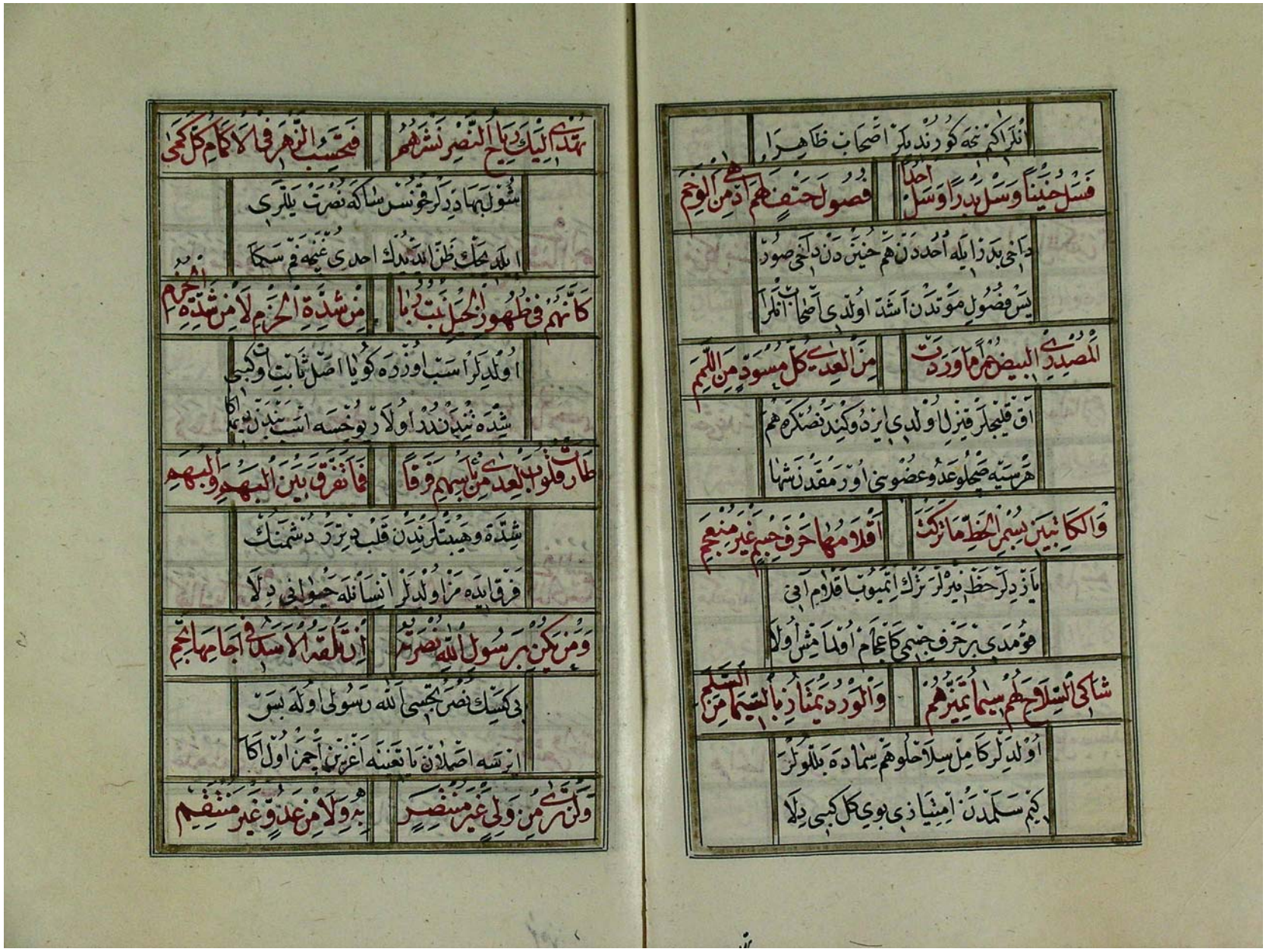
مكفولة ابدا منهم بخير اب ... وخير بعل فلم تيتم ولم تئم

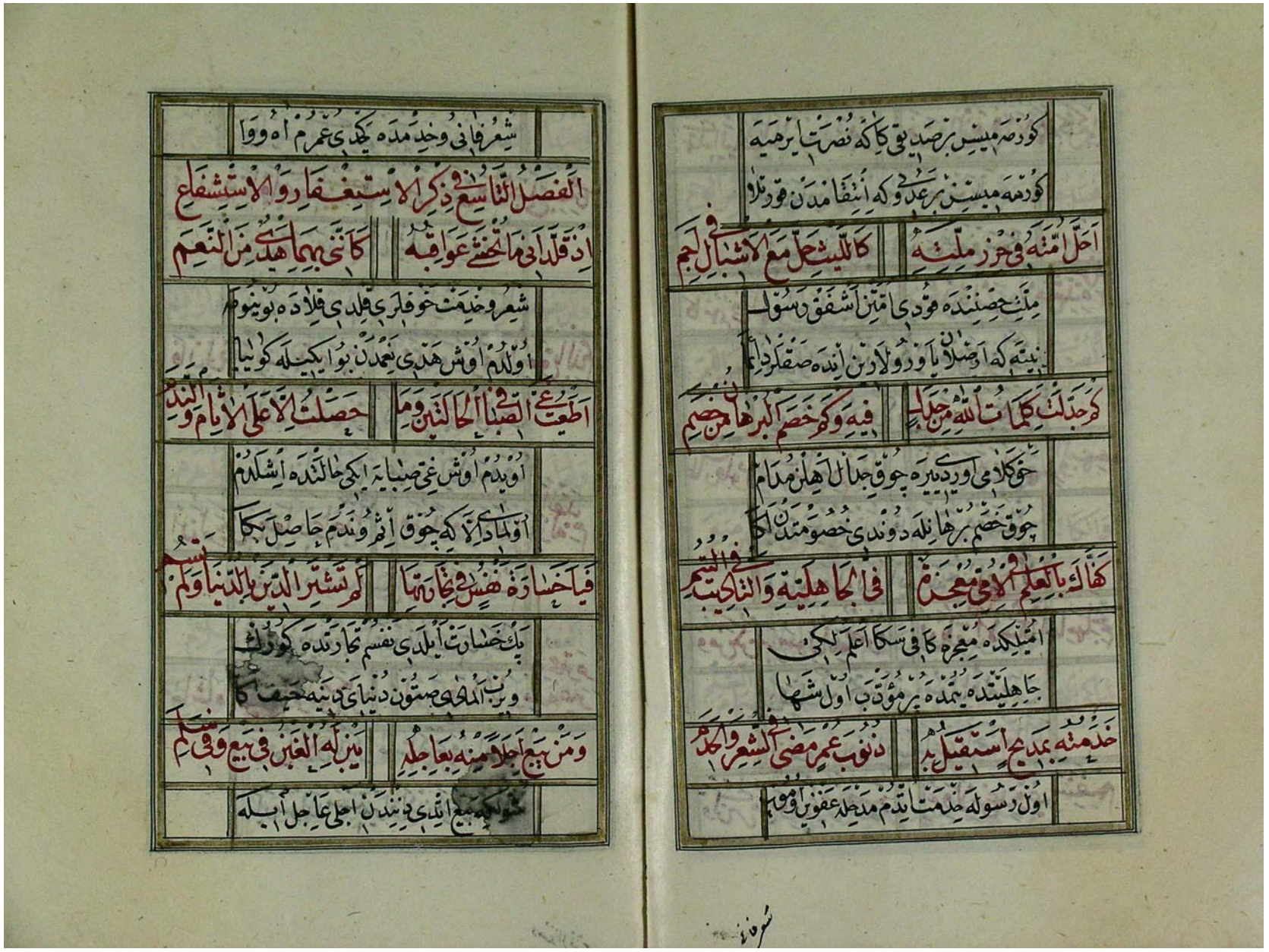
ملة اسلام اولدي مكفول خير اب وهم زوجله

دا خير بعلله طول ويتم ايز مز اكا

هم الجبال فسل عنهم مصادمهم ... ماذا راى منهم كل مصطدم

كوه كبي اصحابك انلردن سوال ايت جنكلرين

كودمه مبتنى بر صديقى كاكه نصرت يرهيه
كودمه مبتنى بر عدوى كه انتقامدن قودقلو

احل امته فى حرز ملته ... كالليث حل مع الاشبال فى لجم
ملتى حصننده قودى متين اشفق رسول
بنيته كه اصلا يا ودود لادن اينده صقلردام

كم جدلت كلمات الله من جدل ... فيه وكم خصم البرهان من خصم
خوكلامى اوردى بيره چوق جدال اهلن مدام
چوق خصم برهانله دوندى خصومتدن اكا

كفاك بالعلم فى الامى معجزة ... فى الجاهلية والتاديب فى اليتم
امثلكده معجزه كافى سكا اعلم لكن
جاهليتده يتمده بر مؤدب اول شها

خدمته بمديح استقل به ... ذنوب عمر مضى فى الشعر والحدم
اول رسوله خدمتايدم مدحله عفوين اومه

شعر فانى وخدمده يكدى عمرم اه ووا

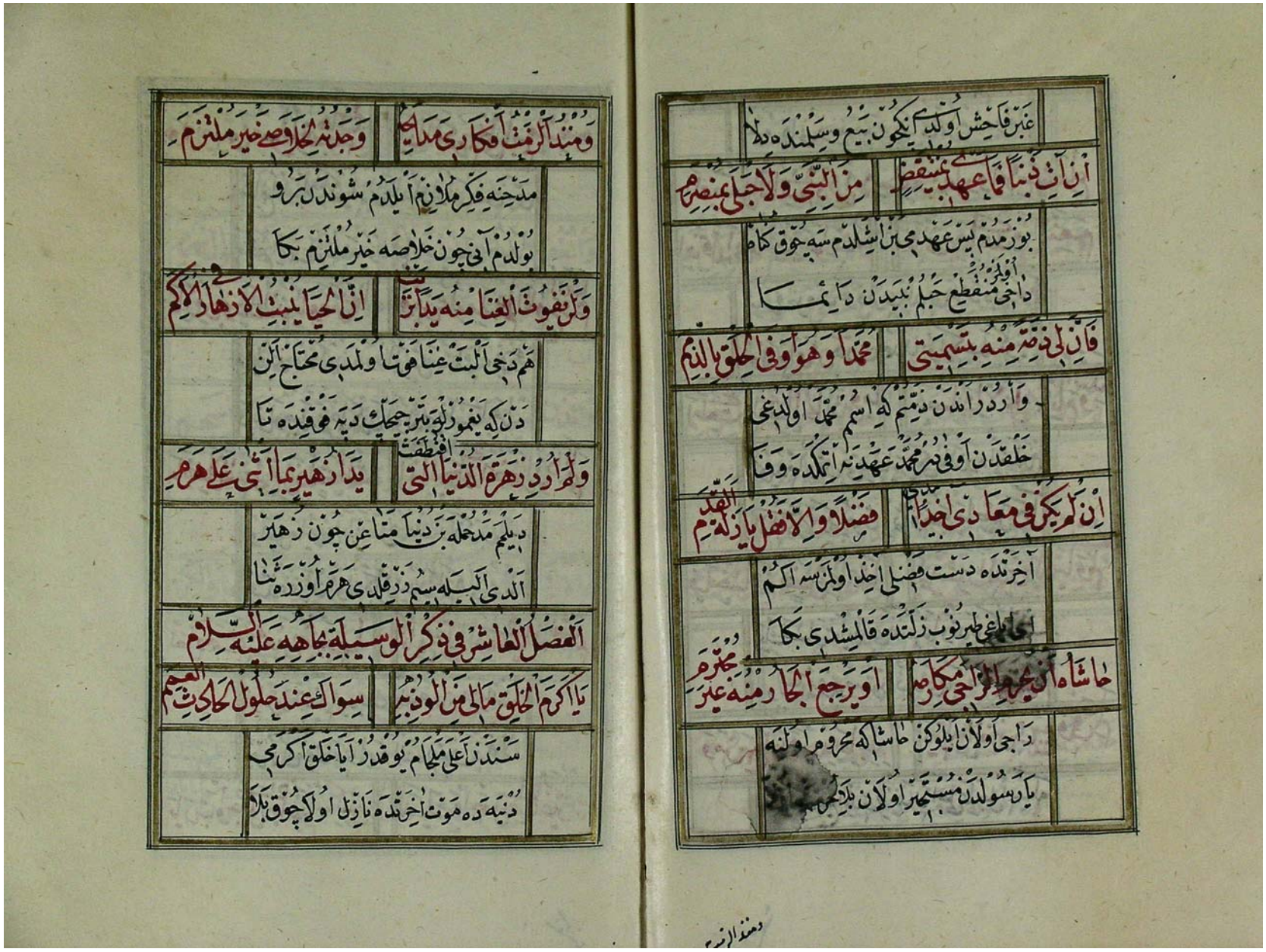
الفصل التاسع فى ذكر الاستغفار والاستشفاع

اذ قلدانى فما التخشى عواقبه ... كانتى بهما هيئ من النعم
شعر وخدمت خوفلرى قلدى قلاده بوينوم
اولدم اوش هدى نعمدن بوايكيسله كويا

اطعت عنى الصبا الحالتين وما ... حصلت الا على الاثام والندم
اويدم اوش غى صبايه ايكى حالتده اشلدم
اولمادا الاكه حوق اثم وندم حاصل بكا

فيا خسارة نفس فى تجارتها ... لم تشتر الدين بالدنيا ولم تسم
يك خسارت ايلدى نفسم تجارتده كورك
ويرب المدى صتون دنياى دنيه حيف كا

ومن يبع اجلا منه بعاجله ... يبن له الغبن فى بيع وفى سلم
شوكه بيع ايدى دنيدن اجلى عاجل ايله

غیر فاحش اولدیغی کبی بیع و سلمنده دلالا

ان آت دنیا فما عهدی بمنقطع ... من النبی ولا حبلی بمنبتم

بو زمده پس عهدمی بن اشلدم سه حوق کاه

اولمز منقطع حبلم بیدن دائما

فان لی ذمة منه بتسمیتی ... محمدا وهو اوفی الخلق بالذمم

وارد راندن دیتم که اسم محمد اولدغی

خلقدن اوفی بر محمد عهدینه اتمکده وفا

ان لم یکن فی معادی اخذا الفضل ... فضلا وان افضل یازلة القدم

آخرنده دست فضلی اخذ اولمزسه اکر

ای باغی طهر ثوب ذلتده فالمشدی بکا

حاشاه ان یحرم الراجی مکارمه ... او یرجع الجار منه غیر محترم

داجی اولان ایلوکن حاشاکه محروم اولنه

یا رسولدن مستجیر اولان بلا

ومنذ الزمت افکاری مدائحه ... وجدة الخلاصی خیر ملتزم

مدحنه فکر ملازم ایلدم شوندن برو

بولدم انی چون خلاصه خیر ملتزم بکا

ولن یفوت الغنا منه یداتربت ... اذا الحیا ینبت الازهار فی الاکم

هم دنیی البت غنا فوتا ولمدی محتاج الن

دن که یغمور زله بتر حیاك دیه فوقنده تا

ولم ارد زهرة الدنیا التی اقتطفت ... یدا زهیر بما اثنی علی هرم

دیلیم مدحله بن دنیا متاعن چون زهیر

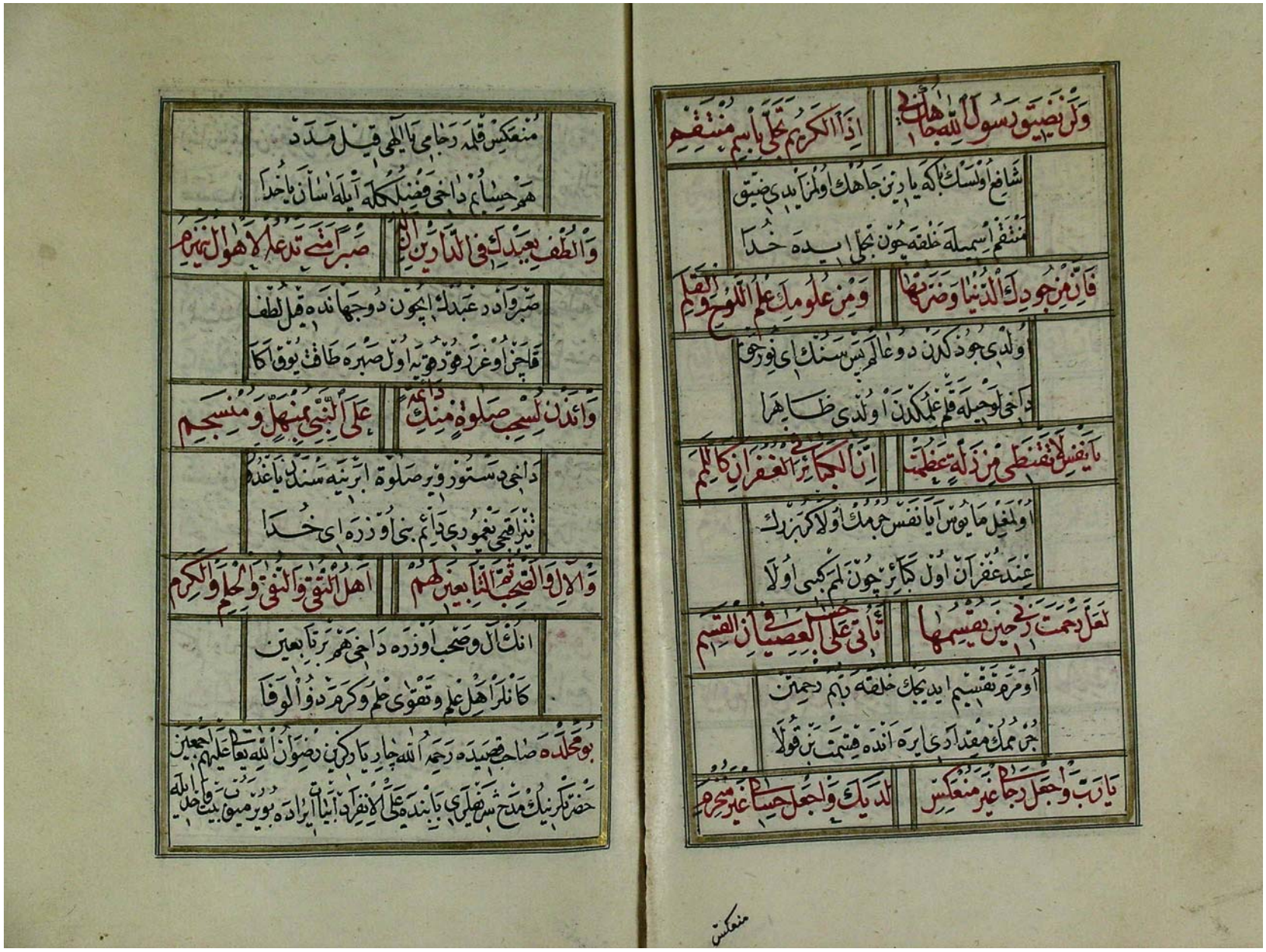
الدی الیله سیم زر قلدی هرم اوزره ثنا

الفصل العاشر فی ذکر الوسیلة بجاهه علیه السلام

یا اکرم الخلق مالی من الوذ به ... سواك عند حلول الحادث العمم

سندن اعلی ملجام یوقدر ایا خلق اکرمی

دنیه ده موت اخرتده نازل اولا چوق بلا

وكن رضيع رسول الله جاهك في ... اذا الكريم تحلى باسم منتقم

شافع اونسك باكه يا دين جاهك اولمز يد ضيق
منتقم اسمله خلقه چون تجلى ايده خدا

فاز من جودك الدنيا وضرتها ... ومن علومك علم اللوح والقلم

اولدى جود كدن دو عالم پس سنك اى نور جان
داخى اوصيله قلم علمكدن اولدى ظاهرا

يا نفس لا تقنطي من زلة عظمت ... ان الكبائر في الغفران كاللمم

اولمغل مايوس ايا نفس جرمك اولا كه بزرك
عند غفران اول كبائر چون لمم كبى اولا

لعل رحمت ربي حين يقسمها ... تاتي على جل العصيان في القسم

اومزه تقسيم ايدجك خلقه دايم رحمتن
جرمك مقدارى يره انده قيمتن قوله

يا رب واجعل رجائي غير منعكس ... لديك واجعل حسابي غير منخرم

منعكس قلمه رجايى يا الهى قيل مدد
همچو حسابم داخى فضلكله ايله اسان ياخدا

واطف بعبدك في الدارين اذ لطفت ... صبرا متى تدعه الاهوال يهتضم

صبر وداد عبدك ايچون دو جهانده قيل لطف
قاچمز اوغرده قوته اول صبره طاقت يوقدر كا

واشدد لسبب صلوة منك دائمة ... على النبي منهل ومنسجم

داخى دستور ويرصلوة ابرينه سندن ياغدره
تيز اقمجى يغمورى دائم بنا اوزره اى خدا

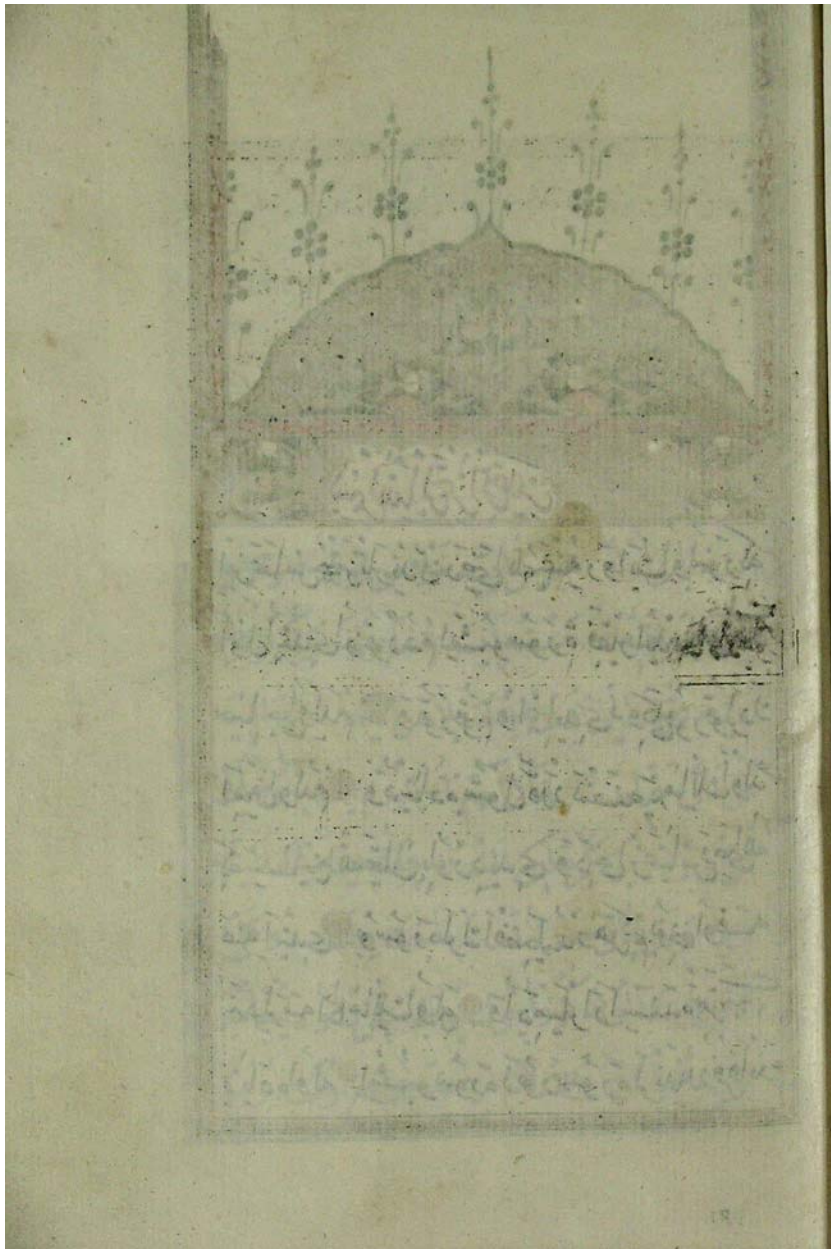
وآله والصحب ثم التابعين لهم ... اهل التقى والنقى والحلم والكرم

انك آل وصحب اوزره داخى هم برتابعين
كانلر اهل علم وتقوى حلم وكرم ذوالوفا

بو قصيده صاحبي رحمه الله جاريه كرين رضوان الله تعالى عليهم اجمعين
حضرتلرينك مدح شريفلرى بابنده على الانفراد اياتا ايراده بو ريز ميسر بيت فاخذ الله

بها اهل تقوى الله ربي يخلد
وفيها لاهل الخير رزقا يسير
سأذكر اشياء اذا تسمعونها
عن الله والمختار قولا مفسر
فما كان من قول الاله الذي كن
على الناس يتلى في الكتاب ويذكر
وما كان من قول النبي محمد
فعنه رواة للتقاة يخبر
الا فاعلموا ان سياج الذي لها
يحيط بها من حولها صف مرمر
وقيل من الياقوت وهو لؤلؤ
بناء لها نور مضيء يتوقد
وتنبيانها مسك يفوق وعنبر
بأركانها المسك الشحيق يبسر
آراضيها مسك حصاهن لؤلؤ
ودر وياقوت كذا التربة زعفر
وفيها قباب من بهاء تكللت
منطقة من نورها يتنور
فان كنت فيها ظاهرا ترى باطنا
وان كنت فيها باطنا ترى ظاهرا
وفيها ذرا بي وفيها نمارق
ومن تحتها الانهار تجري وتزخر
وجافات انهار لها من عقايق
وفي وسطها الياقوت والحصوجوهر
وفيها كراسي من النور صففت
قوايمها در وياقوت احمر

على كل كرسي من النور فرشة
تغطى على الدنيا جميعا واكثر
وفيها خيام قد علت وتفاخرت
من السندس رطب الذ لا يغير
فتسكنها حور من العين زينت
بأثواب ديباج فسندس اخضر
على كل حوري سبعين حلة
من الخز والديباج لا يتغير
ترى ساقها من ضوء نورتها
كما ترى من ياقوته سلك اخضر
بأذيالها سبعون الف وصيفة
يشيلونها عن مسكها لا يأشر
بديعة حسن ما لها من مماثل
وتشبه بدور النجم والشمس تظهر
وفيها قصور من بهاء تكلمت
ولا بينهم هم ولا يتكدر
وانهار من ماء غير آسن
بغير صحون لا ولا يتمزر
وانهار من لبن شديد بياضها
ويطعمها في الفم لا يتغير
وانهار من عسل مصفى ولونه
يفوق على الالوان والطعم سكر
وانهار من خمر لذيذ شرابه
ولو شاهدته اعين الخلق تسكر
بها الطير يحكي في طوال عناقها
حديثا عن المختار طاه المطهر

له ريش عقبان وزجلين لؤلؤ ... وراس من الياقوت والعين جوهر
فيأتي لعبد الله يأكل كما اشتهى ... ويرجع ذاك الطير على الحال ينفر
فيجعلوا اشجار الجنان مكانه ... ويلعن بالتسبيح دنا مكبر
وتين وزيتون واعصاقد زهت ... وعنب ورمان وثمر مثمر
وبان وكرم مطعم وحدائق ... بسابتين خضر قد سقت هن كوثر
وفيها عبير الند والعود فايح ... وليس لذلك العود شخصا يحبر
فيرمي على فرشهم كل ساعة ... من الورد والاذهار ما يتعبر

ويكسون من شجرها خير ملبس
وليس من البزاز ذلك يشتر

بسم الله الرحمن الرحيم

ابن عباس حضرتلرندن رضی الله عنه روایتا ولنور که
اول ایتدی وقوردم اشبو سوره فقیر ایدم یانی قدوت
صاحبی اولدم • وقوردقوم وارایدی دوکلی قورقولردن
امین اولدم • ودیناده شول قدر نسنه یه مالک اولدم
که حساب ن الله تعالی بلور دیدی ودخی ابن عباس رضی الله
عنه ایتدی • بوسوره لرك افضلیدر هرکیم بونی اوقیسه
نه دلرسه اکا مالك اولر • وادمیلرارا سنده مرتبه سی
زیاده اولر • اشبو سوره زبور سوره لرندن فرقاندر

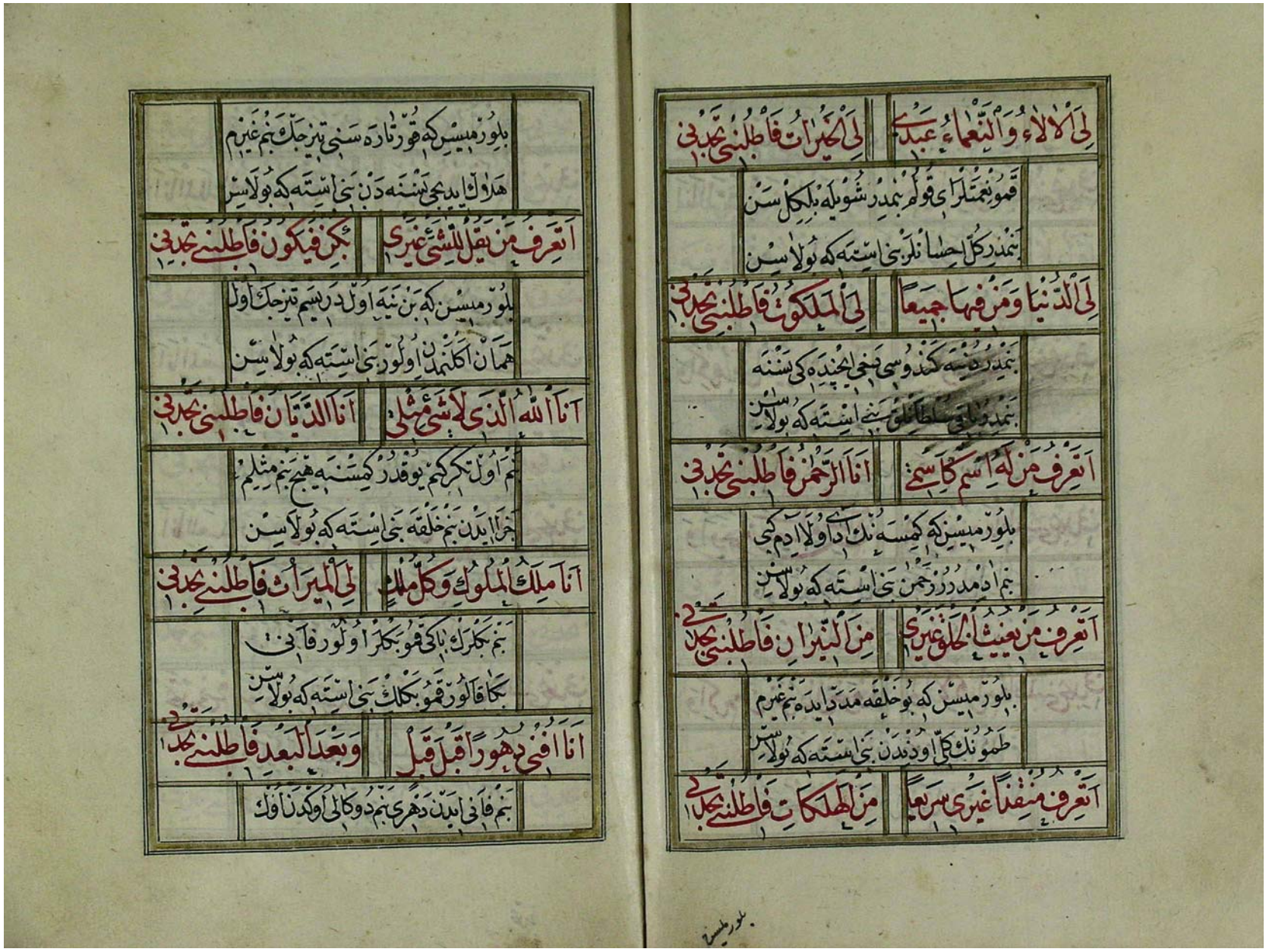
رحمن

رحمن سوره سینه بکزر • امازبوره سریان دیلله
ایدی بن عرب دیلینه دونددم امدی هرکیم بونی اوقیسه
حرمت ایسه حق تعالی انی بوجهانده دنیا واخرت
مرادلرین حاصل ایده • حق تعالینك خشنود اولمش
قولللرندن اولر • واکر قونل ایسه ازاد اولر یوخسول
ایسه بای اولر • محبوس ایسه خلاص اولر • صوجلو
ایسه بیرلغنه • خسته ایسه شفا بولر • واکر بورجلو
ایسه حق تعالی بورجندن خلاص ایده • متهم ایسه
حق تعالی ستر ایده • واکر ادم اولدرد یسه حق تعالی
نجوق ویره • واکر ملکی الندن چقد یسه بنه الینه
کیر • وحق تعالی حضرتلرندن نه حاجت دلسه دوکلی
حاجتی روا اولر • کوزاچوب یومنجه قرنداو دیغامبر
علیه الصلوة والسلام برغضه واقع اولسه بوسوره

او فیوب بجده ایدی ناشن بجده دن قالدیجی
خلاصه اولوردی امدی هر کیمه بوسوره وقوداسه
اول لا الٰه الا الله محمد رسول الله دیمه
یا الهی دعای مقبول هو لردن ایله بنی آنلرندن ایلیه
یا شکیله استعاذه و بسمله ایله مشغول اولمه

اعوذ بالله من الشیطان الرجیم
بسم الله الرحمن الرحیم
انا انزلناه فی لیلة القدر
وانزلناه سوادی آیه‌لرنی
بم مقصود هضبانی استه که بولاسن
اکی اروغ استه سنک بجه‌نک که بولاسن
انا المقصود لا تقصد سوا
کثیر الخلق فاطلبنی تجدنی
بم مقصود هر خلقک کاهضه الکل دائم

انا الرب الذی خلقک
جمیع الخلق فاطلبنی تجدنی
بم مقصود هضبانی استه که بولاسن
ذهب و نقره دیسی که هر دولو غنا بدن
بودنیا نعمتلرنی خلق ایتدی استه که بولاسن
وانا الوهاب فاطلبنی تجدنی
بم مقصود هضبانی استه که بولاسن
کاکیزن دلاری سیم اسپدرم انعام
بم غنا ایتدیکی سیمی استه که بولاسن
وانا الرزاق فاطلبنی تجدنی
بم مقصود هضبانی استه که بولاسن
اکه حمت قلدیم بن کاغا صاحب اولورسن
وانا المعطی فاطلبنی تجدنی
بم مقصود هضبانی استه که بولاسن
اکه حمت قلدیم بن کاغا صاحب اولورسن
وانا الکریم فاطلبنی تجدنی
بم مقصود هضبانی استه که بولاسن
عذاب دن هود وهوندن نوعلاز ایدرم اکرام
بم مقصود هضبانی استه که بولاسن

لی الآلاء والنعماء عبدی — لی الخیرات فاطلبنی تجدنی

قمو نعمتلرای قولم بمدر شویله بلکل سن
بمدرکل احسانلرینی استه که بولاسین

لی الدنیا ومن فیها جمیعا — لی الملکوت فاطلبنی تجدنی

بمدرشه کندوسی بخی ایچنده کی سنه
بمدوبانی سلطانلق بنی استه که بولاسین

انا الله الذی لا شیء مثلی — انا الدیان فاطلبنی تجدنی

بلور میسین که قورتاره سنی تیرجك بم غیرم
هراوك ایدیجی سنه دن بنی استه که بولاسین

انا ملك الملوك وکل ملك — لی المیراث فاطلبنی تجدنی

بم اول تکرکم یوقدر کیمسنه هیچ بم مثلم
جزا ایدن بم خلقه بنی استه که بولاسین

انا افنی دهورا قبل قبل — وبعد البعد فاطلبنی تجدنی

بم کلمرك باقی قمو بکلرا ولور فانی
بکا فالور قمو بکلك بنی استه که بولاسین

انا اعرف من یقول للشیء غیری — کن فیکون فاطلبنی تجدنی

بلور میسین که بن نیه اول دیسم تیرجك اول
همان اکلمدن اولور بنی استه که بولاسین

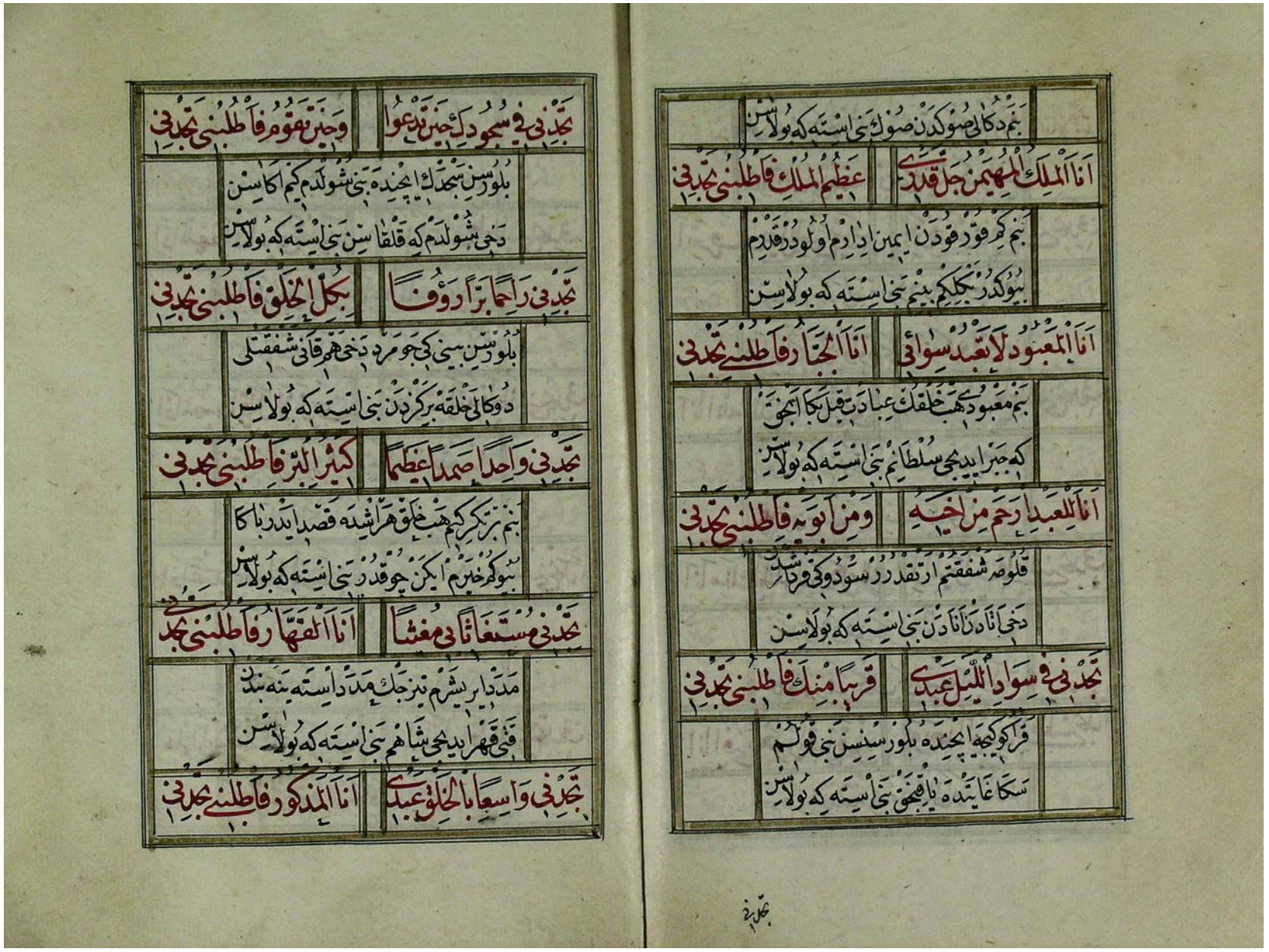
انا الرحمن فاطلبنی تجدنی — انا اعرف من له اسم کاسمی

بلور میسین که کیمسه نك داولا دم کبی
بم اد مدر رحمن بنی استه که بولاسین

انا اعرف من یغیث الخلق غیری — من النیران فاطلبنی تجدنی

بلور میسین که بو خلقه مدد ایده بم غیرم
طمو نك کی اودندن بنی استه که بولاسین

انا اعرف منقذا غیری سریعا — من المهلکات فاطلبنی تجدنی

بنم دکالی صوکدن صوك بنی استه که بولاسن

انا الملك المهيمن جل قدري | عظيم الملك فاطلبني تجدني

بنم کم قودن قودن ایمین ادادم اولودر قدرم
بیوکدر بکلکم بنم بنی استه که بولاسن

انا المعبود لا تعبد سواي | انا الجبار فاطلبني تجدني

بنم معبودکه خلقك عبادت ایچون یاراتدی
که جبر ایدیجی سلطانم بنی استه که بولاسن

انا للعبد ارحم من اخيه | ومن ابويه فاطلبني تجدني

قلوصه شفقتم ارتقدر سودوکی فرزندی
دخی اتادن اتادن بنی استه که بولاسن

تجدني في سواد الليل عبدي | قريبا منك فاطلبني تجدني

قراکویجه ایچنده بلورسین بنی قولم
سکا عایندهٔ یا فتحی بنی استه که بولاسن

تجدني في سجودك حين تدعوا | وحين تقوم فاطلبني تجدني

بلورسین سجدهٔ ایچنده بنی شولدم کیم اکاسن
دخی شولدم که قلقاسن بنی استه که بولاسن

تجدني راحما برا رؤفا | بكل الخلق فاطلبني تجدني

بلورسین بینی کی جومرد دخی هم قانی شفقتلی
دوکالی خلقه برکزدن بنی استه که بولاسن

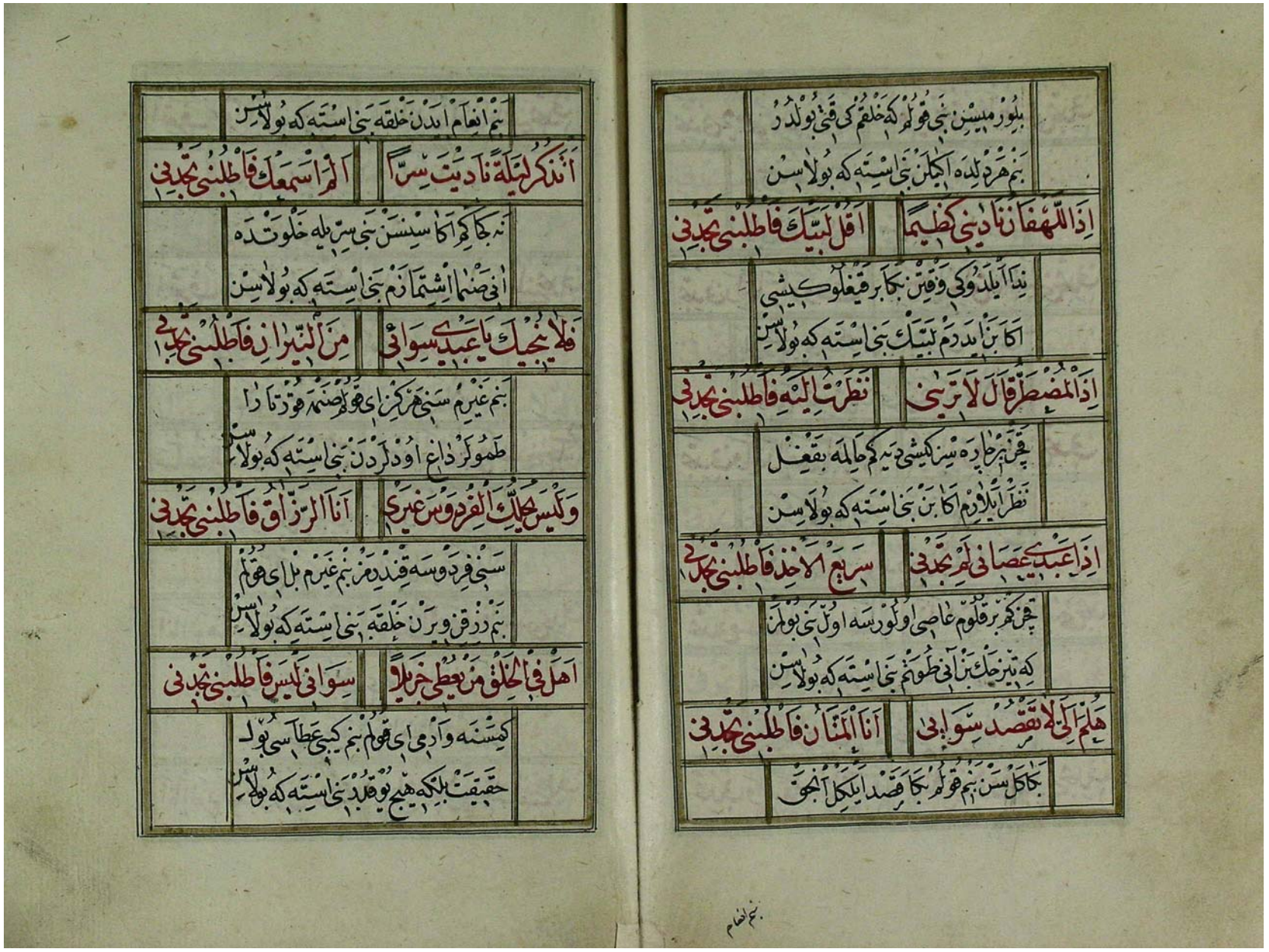
تجدني واحدا صمدا عظيما | كثير البر فاطلبني تجدني

بنم برتکرکیم خلق هر اشده قصد ایدر باکا
بیوکم خیرم ایکن چوقدر بنی استه که بولاسن

تجدني مستغاثا في مغشا | انا الغفار فاطلبني تجد

مدد دایم یشرم تیز جك مدد استه بنه بندن
فتی قهر ایدیجی شاهم بنی استه که بولاسن

تجدني واسعا بالخلق عبدي | انا المذكور فاطلبني تجدني

بلور میسن بنی قولم که خلقم کی قتی بولدر
بنم هردیده ایکلن بنی استه که بولاسن

اذا للهفان نادینی کظیما | اقل لبیک فاطلبنی تجدنی

ندا ایلدوکی وقتین بکا بر قیغلوکیشی
اکا بن ایدرم لبیک بنی استه که بولاسن

اذا المضطر قال لا ترینی | نظرت الیه فاطلبنی تجدنی

قچن بر جاده سن کیشی دیه کم حاله بقیغل
نظر ایلارم اکا بن بنی استه که بولاسن

اذا عبدی عصانی لم تجدنی | سریع الاخذ فاطلبنی تجدنی

قچن کم بر قلوم عاصی اولورسه اول بنی بولمز
که تیز جک بنا نی طوتم بنی استه که بولاسن

هلم الی لا تقصد سوایی | انا المنان فاطلبنی تجدنی

بکا کل سن بنم قولم بکا قصد ایلکل انجق

نسخه تمام

بنم انعام ایدن خلقه بنی استه که بولاسن

اتذکر لیلة نادیت سرا | الم اسمعک فاطلبنی تجدنی

نه حاکم اکا سنسن بنی سر ایله خلوت ده
انی ضمنا اشتمانم بنی استه که بولاسن

فلا یخیبک یا عبدی سوائی | من الینبوع فاطلبنی تجدنی

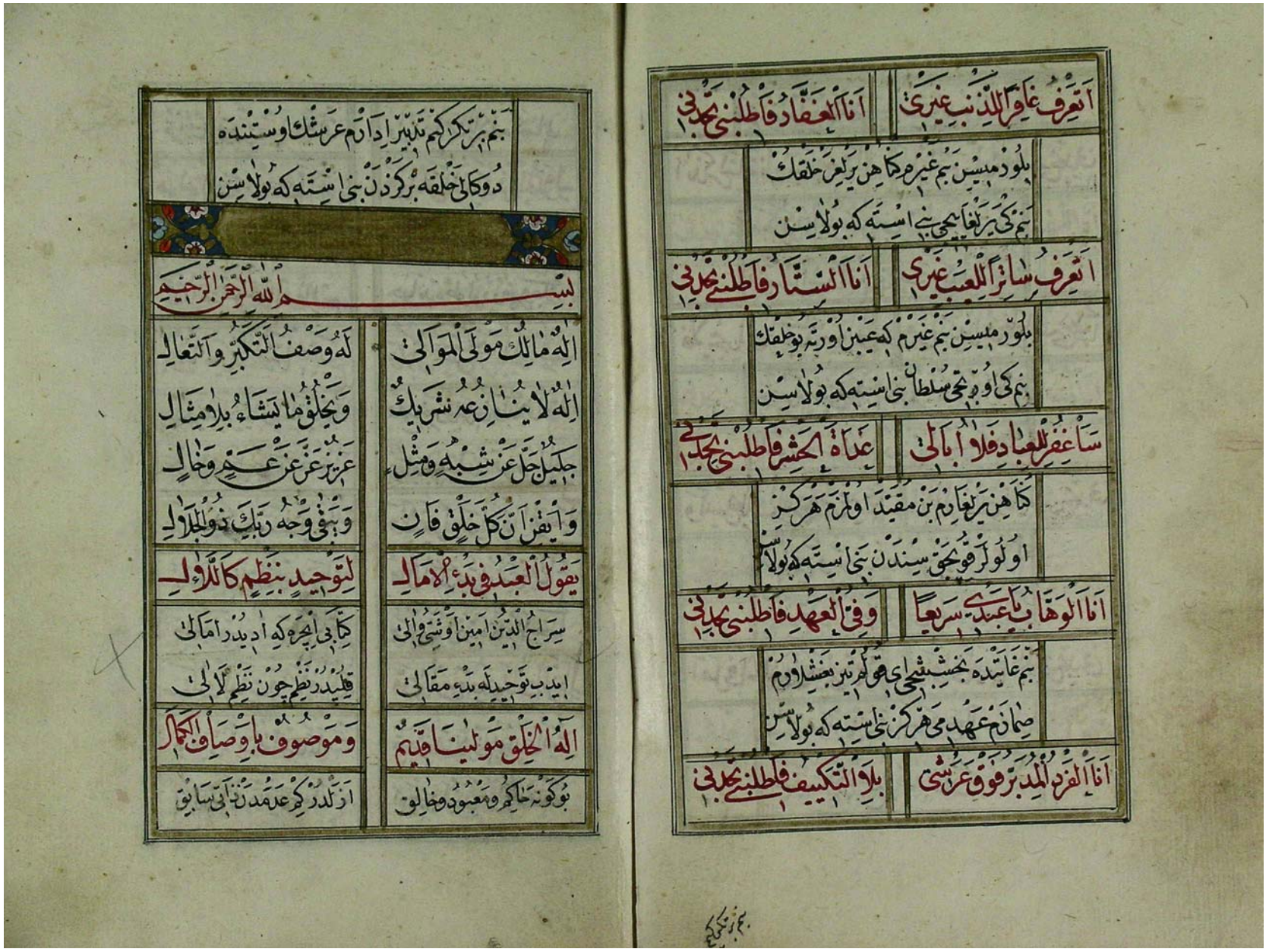
بنم غیرم سنی هرکز ای قولم صنمه قودما
طمو کر داغ اودکردن بنی استه که بولاسن

ولیس یحل الفردوس غیری | انا الرزاق فاطلبنی تجدنی

سنی فردوسه قیدرمز بنم غیرم بلای قولم
بنم دزقم ویرن خلقه بنی استه که بولاسن

اهل فی الخلق من یعطی جزیلا | سوائی لیس فاطلبنی تجدنی

کیمسنه وار می ای قولم بنم کبی عطا سی بول
حقیقت بلکه هیچ یوقدر بنی استه که بولاسن

بسم الله الرحمن الرحيم

الٰهٌ مالِكٌ مولَى الموالِي ... لَهُ وَصْفُ التَّكَبُّرِ وَالتَّعالِي

الٰهٌ لا يُنازِعُهُ شَرِيكٌ ... وَيَخْلُقُ ما يَشاءُ بِلا مِثالِ

جَلِيلٌ جَلَّ عَنْ شِبْهٍ وَمِثْلٍ ... عَزِيزٌ عَزَّ عَنْ عَجْزٍ وَخالِ

وَأَيْقَنَ أَنَّ كُلَّ خَلْقٍ فانٍ ... وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الجَلالِ

يَقُولُ العَبْدُ فِي بَدْءِ الأَمالِ ... لِتَوْحِيدٍ بِنَظْمٍ كاللَّآلِي

سِراجُ الدِّينِ أَمِينٌ أَوْشَحِيٌّ وَالِي ... كِتابِي إِنْ يَجِدْهُ كَهْ أَدِيبٌ أَمالِي

إِيدِبِ تَوْحِيدِ لَهْ بَدْءِ مَقالِي ... قَلِيدُ نَظْمِ چُونْ نَظْمِ لَآلِي

الٰهُ الخَلْقِ مَوْلانا قَدِيمٌ ... وَمَوْصُوفٌ بِأَوْصافِ الكَمالِ

بُوكُونَهْ حاكِمٌ وَمَعْبُودٌ وَخالِقْ ... أَزَلْدَرْكِمْ عَدَمْدَنْ أَبَى سابِقْ

بِنَمْ بِرْ تَكْرَكِمْ تَدْبِيرِ إِدارَمْ عَرْشَكْ اوسْتِنْدَهْ

دُوكانِي خَلْقَهْ بِرْكُزْدِنْ بِنِي اِسْتِهْ كَهْ بُولاسِنْ

أَنَا الفَرْدُ المُدَبِّرُ فَوْقَ عَرْشِي ... بِلا تَكْيِيفَ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

أَنَا الغَفّارُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي ... بِلُودِ مِيسِنْ بِنَمْ غَفّارِ كَاهِنْ يَرْلِغْ خَلْقَكْ

بِنَمْ كِي غَفّارِ يَغَا يَحْيَى بِنِي اِسْتِهْ كَهْ بُولاسِنْ

أَنَا السَّتّارُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي ... بِلُودِ مِيسِنْ بِنَمْ سَتّارِ كَاهِنْ وَرَتَهْ بُوخَلْقَكْ

بِنَمْ كِي اُوبِرِ يَحْيَى سُلْطانْ بِنِي اِسْتِهْ كَهْ بُولاسِنْ

سَأَغْفِرُ لِلعِبادِ فَلا أُبالِي ... عَداةَ الحَشْرِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

كَاهِنْ يَرْ يَغَادِمْ بِنْ مُقَيَّدْ اُولْرَمْ هَرْ كِزْ

اُولُولَرْ قُوبْحَقْ سِنَدْنْ بِنِي اِسْتِهْ كَهْ بُولاسِنْ

أَنَا الوَهّابُ يا عَبْدِي سَرِيعاً ... وَفِي العَهْدِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

بِنَمْ غَايَتِدَهْ بَخْشِيشِجِي اِي قُولُمْ تِيزْ بَخْشَلادُمْ

صِمانَمْ عَهْدِمِي هَرْ كِزْ بِنِي اِسْتِهْ كَهْ بُولاسِنْ

هم انك لا يوجد وصف فائق — بود ليد ذات پاكند كه عالى

هو الحى المدبر كل امر — هو الحق المقدد ذو الجلال

حيا فى كمذود ذاتيله قائم — مدبر در امور خلقه دائم

قدر انك قموا حواله عالم — جهاندده طود در قهر وجلال

مريدا الخير والشر القبيح — ولكن ليس يرضى بالمحال

بدونيك اختيار يله اولدى جون — وقوع خير وشرى اولدى خواستار

ولى راضى دكل هى اندى تكرار — عقاب ايجاب ايدن هر سوء حالى

صفات الله ليست عين ذات — ولا غيرا سواه ذا انفصال

ترا دف اسم ذاتيله صفاته — محال اولدى پس اولمز عين ذاته

ولى عينى ايرب بتاته — دكل شول حده كا ولا انفصالى

صفات الذات والافعال كلرا — قديمات مصونات الزوال

صفا فى ذات افعالك تمامت — قديم ذاته لازم اولدى البت

انكله قائم اندن ايلمز شت — كه يعنى اندن ايلمز دوالى

نسمى الله شيئا لا كاشيا — وذاتا عن جهات التشخال

او لور حق شئ ذاتيله مسمى — دكلدر سائر اشيا كبى امما

كه اول خالق سوى مخلوق جما — هم انك شش جهتدن ذاتى خالى

وليس الاسم غيرا للمسمى — لدى اهل البصيرة خبرالى

دكلدر ذاته غير اسم اولدكجه غير — كه انلر داود وحكم يوقدر باين

اصح مذهب بودر قلدى بونى دين — بصيرتا هلى خير الك مقالى

وما ان جوهر ربى وجسم — ولا كل وبعض ذو اشتمال

تناهى و تحيز يوق خدايه — دكل تركيب وجزا ولمز سوايه

پس اولمز جوهر وجسم اكه مايه — دخى يوق كل بعضك اذ خيال

وفى الاذهان حق كون جزء — بلا وصف التجزى يا ابن خال

وجودى بى تجزى جزء ك الحق — قموا ذهانده ثابتدر محقق

كه فضل اهلى انى فهم انكله خلق — قلور تقطيله بغير مثالى

وما القرآن مخلوقا بتعالى — كلام الله عن جنس المقال

کلام الله دکلدر امر مصنوع
دکل همه صوت و حرف دن لفظ مسموع

کلام نفسدر اولماسی ممنوع
حق اهلی ایچره ناسک جنس قالی

و تحت العرش فوق العرش لکرسی
بلا وصف التمکن و اتصالی

مفوق اولدیغی عرش اولدوره دائم
تولی و علوی وصفیله دائم

تمکن وصفیله کرچه نادان
اداسناد وصفه اتصالی

و ما التشبیه للرحمان وجها
فض عن ذاک اصناف الاهالی

شبیهی یوق حقک هر دو جهانده
قومز تشبیهه یول عقل اهلی بنده

صقر دینا اهلینک هر صنفی اندن
قمونک تاکه خیر اولله مقالی

و لا یمضی علی الدیان وقت
و احوال و ازمان بحالی

نه اوقات وقه ازمان و نه احاک
نه غیر دائم اوصاف اعنی احوال

مرور دهر خطا اوزره بهرحال
که حادثه قدیمک یوقدیغالی

و مستغن الهی عن نساء
و اولاد اناث اوذکران

مبرا دیکدر الله اشتهادن
محال انکا جفت اولمق هم سوادن

منزهدر پس اولاد و نسادن
اناثیدر اولادک کر ذکرانی

کذا عن کل ذی عون و نصر
فرد ذو الجلال و المعالی

چونکه اجابی و سلبی وصفه صاحب
وحیدر لابد اولدی فرد و غالب

دکلدر عون نصرت غیره داعب
قیودندر چو مستغنی و عالی

یمیت الخلق قهرا ثم یحیی
فجزیهم علی وفق الحصالی

قیلور قهری یوزیندن خلقی افنا
جزا ایچون هم ایدر صکره احیا

اداسی قائمیه عدل و حکمن اجرا
ایدر هر بیرینک وفق خصالی

لاهل الخیر جنات و نعمی
و للکفار اذراک النکال

و رب خیر اهلنه جنات عظیمی
اداسی لذاته عیش و نوش و نعمی

و لی اذراک اولوب کفاره ماوی
قیلور انلاره انواع نکالی

و لا یفنی لجحیم و لا الجنان
و ما اهلوهما اهل انتقال

فنا یوقدر نه نار و نه جحیمه
نه جنات نه انلرغی نعیمه

اولادرهم داخی ماوای و لسکنیمه
مخلد قالورلر ایمز انتقالی

يَرَاهُ ٱلْمُؤْمِنُونَ بِغَيْرِ كَيْفٍ ... وَإِدْرَاكٍ وَضَرْبٍ مِنْ مِثَالِ

كَوُجُودٍ مُؤْمِنٌ لَا أَوَّلَ سِلْطَاً أَوْ لَدَمْ ... وَلِي فِي إِدْرِسَامِ صُورَتِ أَيِّ غَمْ

وَقُوفٍ حَدِّسِ أَوْ لَمْسٍ سَنَزْهَمْ ... شُعَاعِ عَيْنِ دَائِنِكَ وِصَالِي

فَيَنْسَوْنَ ٱلنَّعِيمَ إِذَا رَأَوْهُ ... فَيَا خُسْرَانَ أَهْلِ ٱلْاِعْتِزَالِ

لِقَاسِي كَا وَلَدِي نَعِيمٌ عَظِيمِي ... أَنِكْلَهُ أَوْ نِدَا كَرْهَ رَغِيمِي

وَلِي كُودِ نِهَايَهْ أَوْلِ وَجْهِ كَرِيمِي ... قَبُولِ إِيدِنْ طَرِيقِ اعْتِزَالِي

وَمَا أَنْ فِعْلُ أَصْلَحُ دُونَ فَرْضٍ ... عَلَى ٱلْهَادِي ٱلْمُقَدَّسِ ذِي ٱتِّعَالِ

دَكُلِّ وَاجِبَكَهْ قَوْلَانْ دِيُخُونْ اللهْ ... دِعَايَتْ قِيلَهْ أَصْلَحْ فِعْلِي أَيْ شَاهْ

چِهْ كَرْ فَضْلِيلَهْ مُؤْمِنْ لُطْفِيَنَهْ دَاهْ ... بِلُودْ عَدْلِيلَهْ هُمْ كَبِرْ اِبْتِدَالِي

وَفَرْضٌ لَا نِهَايَةَ تَصْدِيقُ رُسْلٍ ... وَأَمْلَاكٍ كِرَامٍ بِٱلتَّوَالِي

هُمُويَهْ فَرْضِ دُكُمْ هَرْ يَمْبَرِ ... أَنَا يَنِلَهْ بِرِي قَلْمَايَهْ مُنْكَرْ

كِرَامًا كَاتِبِينَ أَوْلَانْ مَلَكْ كَرْ ... هُمَا يَنُوبْ چِقَدْ يَنِنَهْ بِالتَّوَالِي

وَخَتْمُ ٱلرُّسْلِ بِٱلصَّدِّ ٱلْمُعَلَّى ... نَبِيِّ هَاشِمِيِّ ذِي جَمَالِ

مُعَلَّى قَدْرُ وَمُخْتَارٌ مُؤَيَّدْ ... نَبِي هَاشِمِي يَعْنِي مُحَمَّدْ

أُولُبِدْ دُخْتِمْ دِسَلْ أُولْ نُودِ سَرْمَدْ ... طُولُبِدْ دُعَالَمْ أَنُوارِ جَمَالِي

إِمَامُ ٱلْأَنْبِيَاءِ بِلَا ٱخْتِلَافٍ ... وَتَاجُ ٱلْأَصْفِيَاءِ بِلَا ٱحْتِلَالِ

مُحَقَّقْ مُقْتَدَايِ أَنْبِيَا أُولْ ... رَئِيسِ أَوْلِيَا وَأَصْفِيَا أُولْ

مُقَرَّرْ فَضْلِي دِينِ أَهْلِ إِيجَابْ مَقْبُولْ ... أَبَدْ دُورِ أَمْرِ نِيكْ يُوغْ اِخْتِلَالِي

وَبَاقٍ شَرْعُهُ فِي كُلِّ وَقْتٍ ... إِلَى يَوْمِ ٱلْقِيَامَةِ وَٱرْتِحَالِ

نَتَاكُمْ قِلْبِجِي دِينِي نَسْخْ اِدْيَانْ ... بَلِي بَاقِيدْ أَنُكْ شَرْعِ هَرَانْ

أَنُكْ مَحْكُومِيهْ هَرْجِنْ وَإِنْسَانْ ... أُولِنْجَهْ حَشْرِ خَلْقُكْ يَا تَعَالَى

وَحَقٌّ أَمْرُ مِعْرَاجٍ وَصِدْقٌ ... فَفِيهِ نَصُّ أَخْبَارٍ عُوَالِ

أُولْبِدْ أَمْرِ مِعْرَاجْ مُحَقَّقْ ... مُطَابِقْ دُقْدُ وُقُوعَهْ هُمْ مُصَدَّقْ

كَأَنْكُونْ نَصِّ أَخْبَارِ مُنَمَّقْ ... نَدَ وَارِسَهْ طَعْنْ زَدَدْ نَدَ عُوَالِي

وَأَنَّ ٱلْأَنْبِيَاءَ لَهُمْ أَمَانٌ ... عَنِ ٱلْعِصْيَانِ عَمْدًا وَٱنْغِرَارِ

كَا يَزَدَنْ نَبِيلَرِ أُولَدِي مَعْصُومْ ... صَغَايِرْ سَهْوِلَهْ دِرْ غَيْرِ مُوهُومْ

هم انذر بولمدوغی دانی معلوم — نبوت ذروه سنده انغرالی

وما کانت نبیا قط انثی — ولا عبد و شخص ذو افتعال

نبوت مقتضید روحی و اسناد — دخی اطلاق وهم بالدعوه شهاد

پس اودر مزعوت وعبد اکه بنیام — هم اولکم ایده ذای و افتعالی

وذو القرنین لم یعرف نبیا — کذا لقمان فاحذر عن خبال

نبوت بولمما قلقده تحقق — یوغ اسکندر له کما نده تعرق

خصوصا حکم ایدن ایدر تخلق — حذر قل قلمه مشکوکه جدال

وعیسی سوف یأتی ثم یتوی — لدجال شقی ذی خبال

سما دن اینه عیسی دوی خاکه — دوردیشه نشر حکم شرع پاکه

ویرید جال اهلنی هلاکه — جمانده رفع اوله خدع وجلی

کرامات الولی بدار دنیا — لها کون فهم اهل النوال

ولیدن کلدی امرخرق عادت — اولادن یعنی ثابت کرامت

که دنیا ایجره اولی اهل سعادت — بولمدوحقدن خصلتدن انواع فوالی

ولم یفضل ولی قط دهرا — نبیا او رسولا فی انتخال

شرفده اولمدی هیچ بر ولیسه — رسوله افضل اولمز نبیسه

بلی شک یوق که متبوع جلیسه — ارشمز تابعینک انتخالی

وللصدیق رجحان جلی — علی الاصحاب من غیر احتمال

ابوبکر اول شه صدیق باهر — قمو صحب اوزده بولمدی مفضل فاخر

علو قدر عند الله ظاهر — که یوقدر غیره رجحان احتمالی

وللفاروق رجحان وفضل — علی عثمان ذی النورین عال

عمر فاروق ذاه حق و باطل — اولمدر قدر له عثمان فاضل

که صدیقدن اولمدغنده حصه واصل — خلافتنده بولمدی ایتهالی

وذو النورین حقا کان خیرا — من الکرار فی صنف القتال

حیاتنک کا ذو النورین عثمان — علی المرتضی دن بولمدی رجحان

حدیثیله کا نکون دیدی لوکان — انی تفضیل ایدر خیر الاهالی

والکرار فضل بعده هذا — علی الاغیار طرا الابتال

علی کرم اولدی جناح القتال اول — بولردن صنکره اولدی فضل قتال

قمو فضل اهلی انکله ویردیلر — بو تفضیلنده اولماسن مبالی

وللصدیقة الزجاجان فاعلم — علی الزهراء فی بعض الحلال

دخی صدیقه یعنی عایشه دان — بولندی حضرت زهرایه زجاجان

ولی حصلنلرك بعضنده درآن — که بونك دانی واردر افضل خلالی

ولم یلغ یزید بعد موت — سوی المنکار فی الاعراغال

یزیده اولدوکندن ضکره امت — دخی عفو ایدوب اتمادی اخت

مکرر انلاردن اولا منکار هرزه — دخی تحریض شرده حذه غالی

وایمان المقلد ذو اعتبار — بانواع الدلائل کالتصال

جمال اهلی کاوزی فکر ووردی — حتی بلمکده مؤمن باخبردر

دلائل واردکه دینی معتبردر — قلوردقطع ایله کم سیفك نصالی

وما عند لذی عقل بجهل — بخلاق الاسافل والاغال

جسی کربالغ اولمجونکه عاقل — دکل عذر اولمق اللهیی جاهل

کرك کافی نبله مخلوقه جاعل — اسافلدر اولاردن کرك عالی

وما ایمان شخص حال یأس — بمقبول لفقد الامتثال

عذاب الله تعین بولدی عنی دم — دکلدر شخصك ایمانی مسلم

انکجونکیم که اول حالتدن اقدم — بولنمامشدر امر امتثالی

وما افعال خیر فی حساب — من الایمان مفروض الوصال

عبادك قلدی طاعات احسان — حساب اولنمز ایمانسز ذی جان

بو مفروض اولدیغی حالتده کایمان — اولیحق یوق عملدن انبتالی

ولا یقضی بکفر وارتداد — بعهر او بقتل واختزال

کبایر ارتکاب ایله عباده — نه کفره حکم اولنور نه ارتداده

دکل کفر انسه یعنی بالاراده — دخی قتل وقطع عضوه مالی

ومن نوی ارتدادا بعد دهر — یصر عن دین حق ذا انسلاخ

ضمیرنده کشی کر قیله نیت — که مرتد اولمه آنی وقتده برحق

یقره بیندن اول ساعتده البت — بولندی چونکه عزم انتقالی

وَلَفظُ ٱلكُفرِ مِن غَيرِ ٱعتِقَادٍ ... بِطَوعِ رَدِّ دِينٍ بِٱعتِقَالِ

خَطَا سِنرِ ٱختِيَا دِيلَه گَرَدْ قَولْ ... دِلِينَه لَفظ كَفر اوزده ويره يولْ

اِنى كُفرُ اولِيَه صَانِسَه دِيخُولْ ... اولُور كَافِر چُون اِندَه اِعتِقَالِى

وَلَا يُحكَمُ بِكُفرِ حَالِ سَكرٍ ... بِمَا يَهذِى وَيَلغُوا بِٱرتِحَالِ

دِنلِمز كَافِر اَول مَست وبَتَاهَه ... كِه بِى فِكر اِيرَمَش لَغو وكَاهَه

دِيرَ اولسَه يَعنِى كُفرِى بِالبَدَاهَه ... چُو بِى عَقل اُولدِى يُوقدِينِى زِيَانِى

وَمَا ٱلمَعدُومُ مُرتَيًّا وَشَيئًا ... لِفِقهٍ لَاحَ فِى يُمنِ ٱلهِلَالِ

دَكُل مُرتِى حَق مَعدُوم مُمكِن ... هَم اكَا شَى دِيمِز حَق دِينِى مُحسِن

قَلِبدُ اَهلِ حَق بُو حُكمَه مُعِلِن ... ظُهُورَه كَلمَدِى مَاهِى هِلَالِى

وَدُنيَا نَا حَدِيثٌ وَالهُيُولَا ... عَدِيمُ ٱلكَونِ فَٱسمَع يَا ٱخَذَّالِ

هُيُولَا اَنَك وُجُودِى يُوق عَبَثدُر ... جِهَان اَجزَاسِى بِرلَه پَس حَدَثدُر

خُدَانَك صُنعِدَه كَرجَمع وبَثدُر ... اِشِتمِشَ شَادِيلَه قَل حَقدَه هَالِى

فَاِنَّا لَستُ دُرِّقُ مِثلَ حَلٍّ ... وَاِن يَكرَه مَقَالِى كُلُّ قَالِ

حَرَام اوشَن حَلِ كِبى حَقدَن هُوَلَنِيَه ... مُقَدَّر رِزقِ اُولمِدُر اِكلِنِيَه

بُودُر حَق بُغضِ اِنَاكَر قَائِلِيَنِه ... عَدُو يَحقِ اِيدُوبِن اِرتِجَالِى

وَلِلدَّعوَاتِ تَأثِيرٌ بَلِيغٌ ... وَقَد يَنفِيهِ اَصحَابُ الضَّلَالِ

مُؤَثِّردُر دُعَا مُومِن مُسِنَده دَعوَات ... بُولُور نَفع اِندَن اَحيَا وكَرَامَوَات

وَلِى نَفيٌ اِيدَر اَولُ تَأثِيرَ بِالذَّات ... حَوَارِزه اِختِيَار اِيدَن ضَلَالِى

وَفِى الأَحدَاثِ عَن تَوحِيدِ دَرجٍ ... سَيُسبَلُ كُلُّ شَخصٍ بِالسُّؤَالِ

كَبِيرُ وكَ صَغِيرِ اَهلِ قُبُورَه ... كَلَه اِيكِى مَلَك اِندَه ظُهُورَه

مُهَا بَشبَرلَه قَرشُو سُندَه طُورَه ... قِلَه تَوحِيدِ دِينِدَن سُؤَالِى

وَلِلكُفَّارِ وَالفُسَّاقِ بَعضًا ... عَذَابُ القَبرِ مِن سُوءِ الفِعَالِ

جَمِيع اَهلِ كُفر وبَعض فَاسِق ... كِه تَوبِيلَه اُولمِدِى غُفرَانَه لَايِق

عَذَاب قَبر اُولُور اَنلَارَه لَاحِق ... اَنِكُون كَا تِدِر سُوءِ فِعَالِى

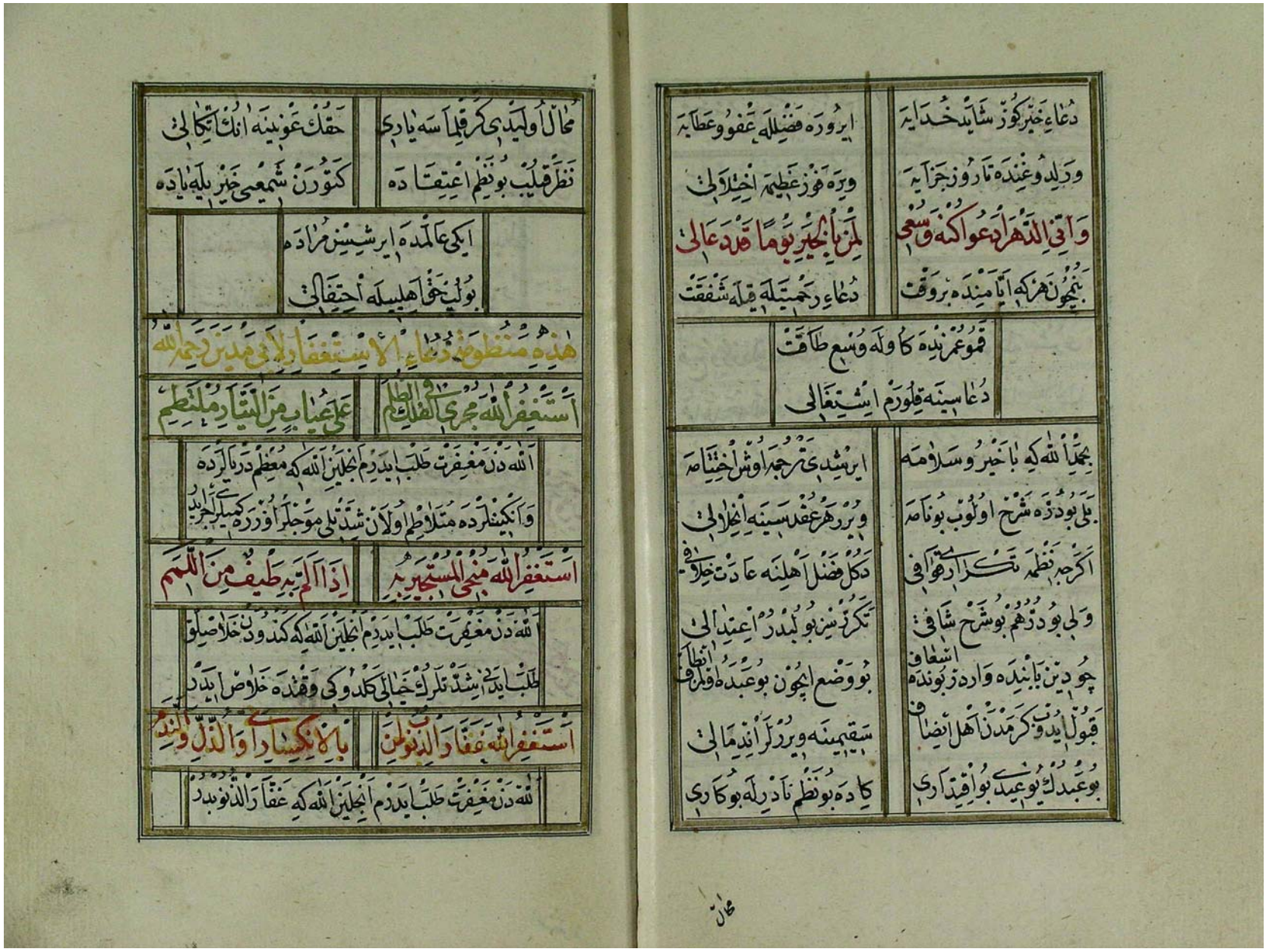
حِسَابُ النَّاسِ بَعدَ البَعثِ حَقٌّ ... فَكُونُوا بِالتَّحَرُّزِ عَن وَبَالِ

چُو وَارِدر مُمكِنه قُدرَت خُدَادَه ... پَس اِيدَر جُملَه مَعدُومِ اِعَادَه

حساب اول کوندہ هر حقدن عباد ... ایدر ترک اجتناب ایدوب وبالی
ویعطی الکتب بعضا بیمنی ... وبعضا بظهر والشمالی
مکاتب کاولد اعمالی اندہ معلم ... صغیردن صولنه اخیارده اولدم
ولی اشاره اعطی به جهتهم ... اولیسر جانب ظهر وشمالی
وحق وزن اعمال وجزای ... علی متن الصراط بلا اهتبالی
عملکم بنیك وبد خلط ایدر انسان ... انك وزنینه حقدلر اندہ میزان
دخی خبر یحیم اوزره اهل کهان ... تفاوت بر له قیلا انشلالی
ومرجو شفاعة اهل خیر ... لاصحاب الکبائر کالجبال
حقا اهلنده قیام ایدر کده ساعت ... کناه اهلینه مرجود شفاعت
اولور سه داخی اندوکی اساءت ... عظمده اولور طغلاردك مثالی
وذو الایمان لا یبقی مقیما ... بشوم الذنب فی دار اشتعال
کبائر اهلی که اوله اندہ ایمان ... خلود یله دکلدر اهل نیران
یاوکز یعنی شوم ذنبله انسان ... بو یوقدر کاوله ثابید اهتیالی

لقد البست للتوحید نظما ... بدیع الشکل کالسحر الحلال
سراج الدین بیوردی رحمة الله ... که توحیده کیوردم نظم یکخواه
بدیع الشکلدر کالسحر که افواه ... بولور اتیان مثله اعتقالی
یسلی القلب کالبشری بروح ... ویحیی الروح کالماء الزلال
فرح ویردیله دلحتله عمرا ... ناکه اتیان محبوبیله بشری
هم ایدر جهلله اولمش جانی احیا ... نبا تی بیته کم صیفك طلالی
فحوضوا فیه حفظا واعتقادا ... تنالوا اجنس اصناف المنال
شروع ایدوب پس ای اهل سعادت ... دور یشك بوندہ حفظ اعتقادت
وسیله در جو بوجمله مراده ... بولاسن حقدن انواع منالی
وکونوا عون هذا العبد دهرا ... بذکر الخیر فی حال ابتهالی
بو نظمك شکرینه کم ایدم احسان ... اولك بوعبده ذکر خیره معوان
دیلك بر وقت نیجون یعنی غفران ... ایدیجك دیکوذه ابتهالی
لعل الله یعفو بفضل ... ویعطیه السعادة فی المآل

دعاء خیر کوز شاید خدایه ایروده فضلله عفو و عطایه
ولد و غنده تا روز جزایه ویره فوز عظیمه اخلاصلی
وآتی الدهر دعواکه وسعی لمن یأتی بالخیر یوما قد دعالی
بیمون هرکه ایامنده بر وقت دعاء رحمتیله قیله شفقت
قمو عمرنده کا وله وسع طاقت
دعا سینه قیلورم اشتغالی

بحمد الله که باخیر و سلامه ایرشدی ترجمه اوش اختتامه
بلی بودرده شرح اولوب بو نامه ویردی هر عقد سینه انحلالی
اکرچه نظمه تکرار اوغرادی دکل فضل اهلینه عادت خلافی
ولی بودرهم بو شرح شافی تکرزسز بو لدرر اعتمادلی
چو دین یا بنده وارد زبونده بو وضع ایجون بو عبده اوزلر انطاقی
قبول ایده تب کرمدن اهل انصاف سقیمینه ویرر لر اندمالی
بو عبدک یوعیدی بو افتقاری کاده بو نظم نادر له بو کاری

محال اولیدی کر قیلماسه یاری حقک عونینه انک اتکالی
نظر قلیب بو نظم اعتقاده کتودن شمعی خیر یله یاده

ایکی عالمده ایرشسین مراده
بولیب جوا هیلسله احتفالی

هذه منظومة دعاء الاستغفار للامی مدین رحمه الله

أستغفر الله مجری فی الفلک الطلم علی عبادی من الثناد ملتطم

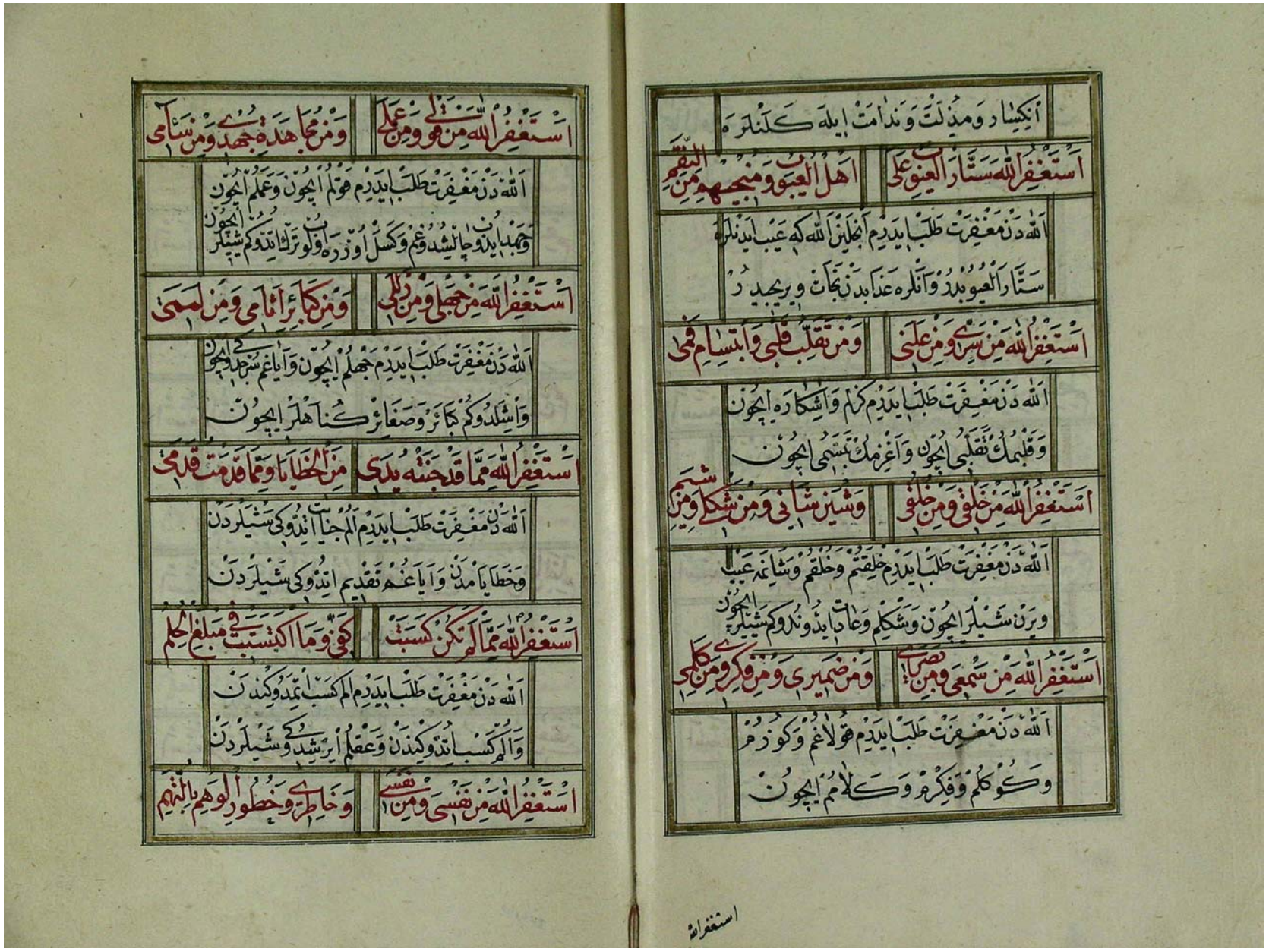
الله دن مغفرت طلب ایدرم انجلین الله که معظم درر یا کرده
وانکیلر ده متلاطم اولان شدتلی موجلر اوزره کیمسه ایرمیه

أستغفر الله منجی المستجیر به اذا الم به طیف من اللمم

الله دن مغفرت طلب ایدرم انجلین الله که کندو دن خلاصلو
طلب ایدنی شدتلی خیالی کلدوکی وقتده خلاص ایدر

أستغفر الله غفار الذنوب لمن یأتی بالانکساد والذل والندم

الله دن مغفرت طلب ایدرم انجلین الله که غفار الذنوبدر

انکسار و مذلت و ندامت ایله کلنلرم

أستغفر الله ستار العیوب علی أهل العیوب و منجیهم من النقم

الله دن مغفرت طلب ایدرم أنلرین الله که عیب ایدنلرم

ستار العیوبدر و أنلره عذابدن نجات و یرجیدر

أستغفر الله من سری و من علنی و من تقلب قلبی و ابتسام فمی

الله دن مغفرت طلب ایدرم کزلم و أشکاره ایچون

و قلبمك تقلبی ایچون و أغزمك تبسمی ایچون

أستغفر الله من خلقی و من خلقی و شین شانی و من شکلی و من شیم

الله دن مغفرت طلب ایدرم خلقتم و خلقم و شانمه عیب

ویرن شیلر ایچون و شکلم و عاداتم دوندوکم شیلر ایچون

أستغفر الله من سمعی و من بصری و من ضمیری و من فکری و من کلمی

الله دن مغفرت طلب ایدرم هولاغم و کوزم

و کولکم و فکرم و کلامم ایچون

أستغفر الله من هوی و من عملی و من مجاهدة جهدی و من سآمی

الله دن مغفرت طلب ایدرم هوام ایچون و عملم ایچون

و جهد ایدوب چالشدیغم و کسل اوزره اولوب تاخیر ایتدوکم شیلر ایچون

أستغفر الله من جهلی و من زللی و من کبائر آثامی و من لممی

الله دن مغفرت طلب ایدرم جهلم ایچون و آیاغم سرمه دیکی ایچون

و أشلدوکم کبائر و صغائر کناهلر ایچون

أستغفر الله مما قدمت یدی من الخطایا و مما قدمت قلمی

الله دن مغفرت طلب ایدرم المجنیات ایتدوکی شیلردن

و خطایا مدن و آیاغم تقدیم ایتدوکی شیلردن

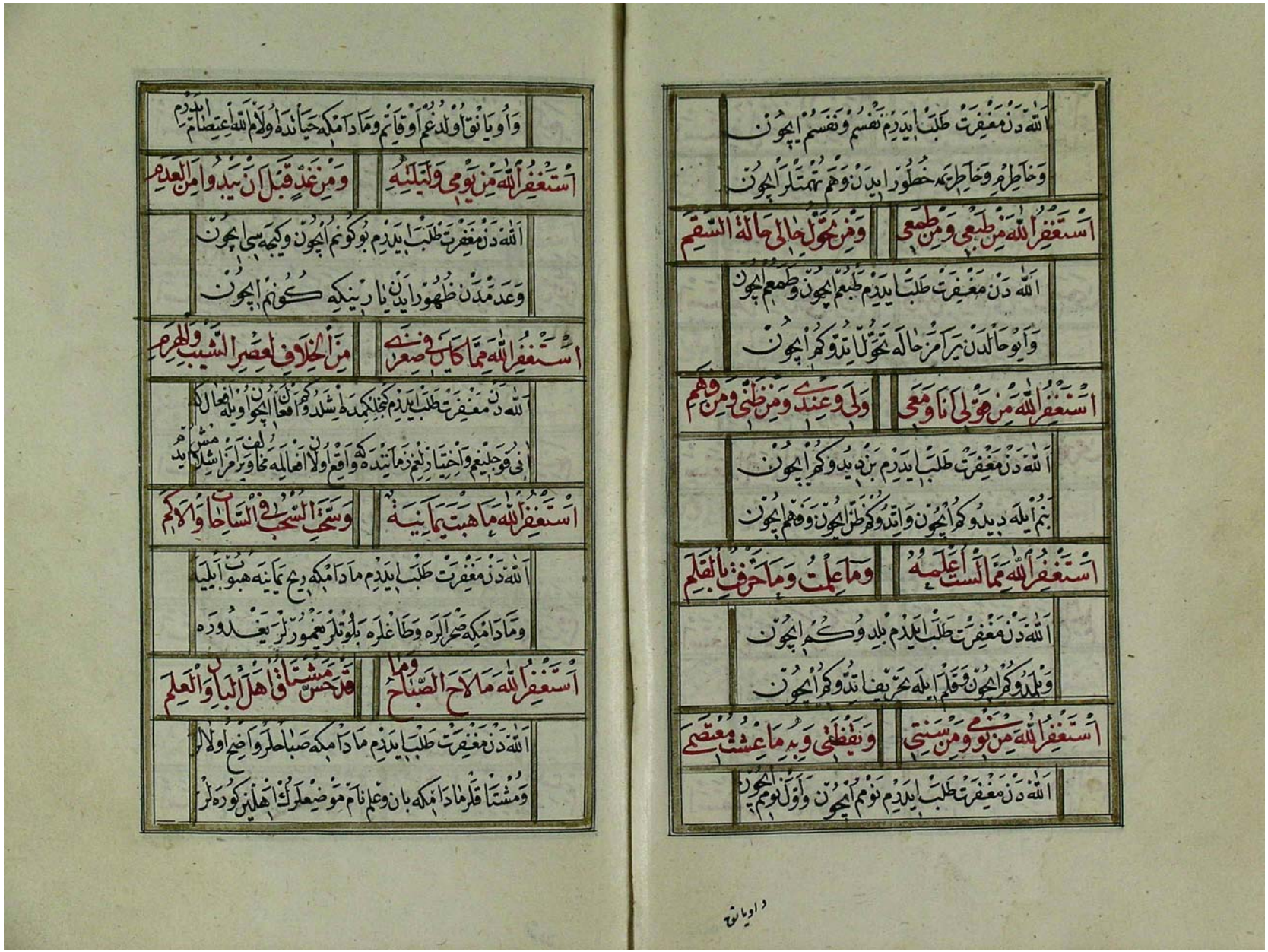
أستغفر الله مما لم تکن کسبت کفی و ما اکتسبت فی مبلغ الحلم

الله دن مغفرت طلب ایدرم الم کسب ایمدوکندن

و الم کسب ایتدوکندن و عقلم ایرشدوکی شیلردن

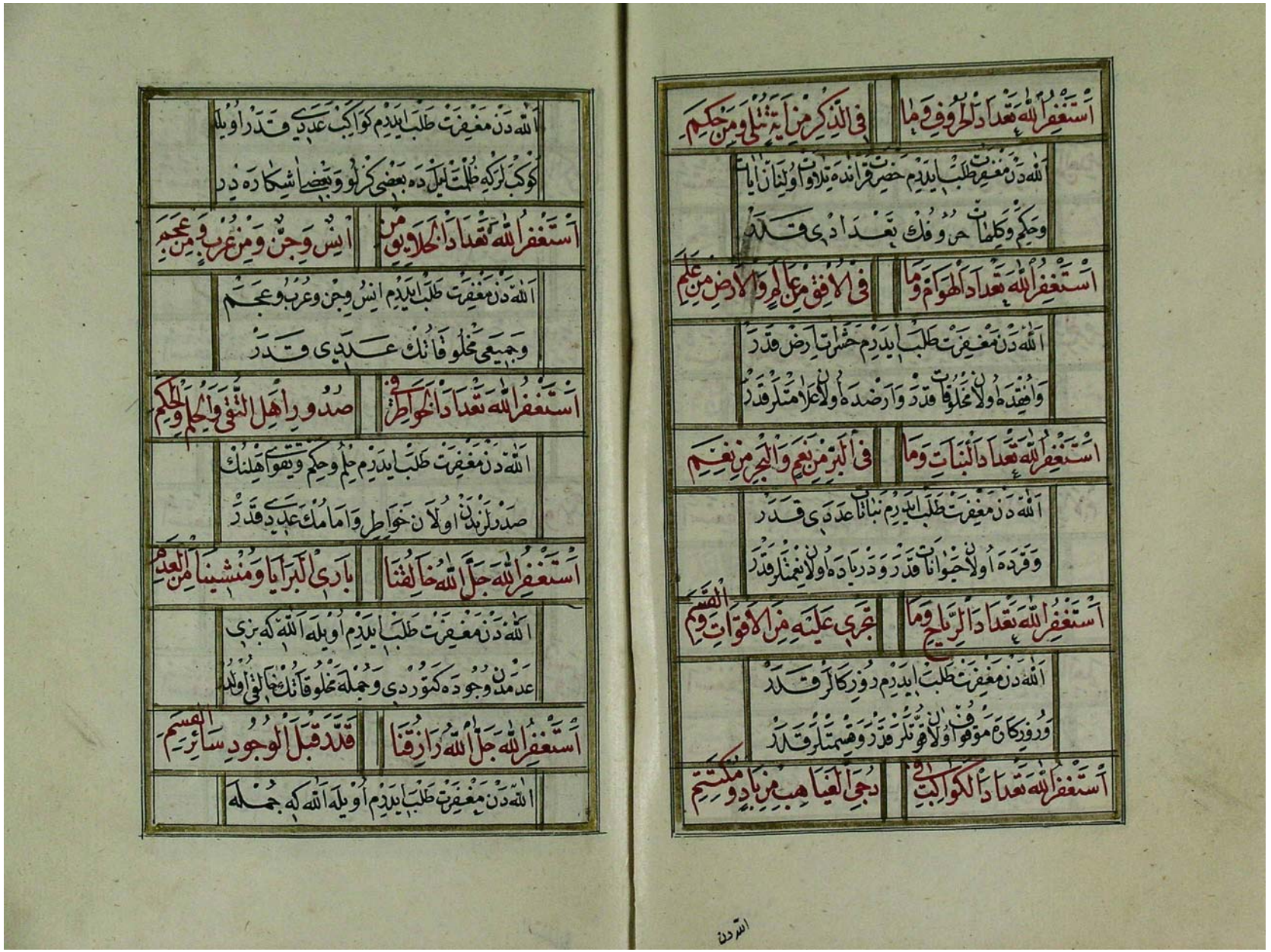
أستغفر الله من نفسی و من هجسی و خاطری و خطور الوهم بالتهم

استغفار

اللهدن مغفرت طلب ایدرم نفسم ونفسم ایچون
وخاطرم وخاطرتمه خطور ایدن وهم تهملر ایچون
أستغفر الله من طبعي ومن طمعي ومن تحولي حالي حالة السقم
اللهدن مغفرت طلب ایدرم طبعم ایچون وطمعم ایچون
وایو حالدن یرامز حاله تحولی تدوکم ایچون
أستغفر الله من هوى لي انا ومعي ولي وعندي ومن ظني ومن وهمي
اللهدن مغفرت طلب ایدرم بنده یدوکم ایچون
بنم ایله دیدوکم ایچون واتدوکم ظن ایچون ووهم ایچون
أستغفر الله مما أنت أعلم به ومما علمت ومما حرفت بالقلم
اللهدن مغفرت طلب ایدرم بلدوکم ایچون
وبلدوکم ایچون وقلم ایله تحریف اتدوکم ایچون
أستغفر الله من نومي ومن سنتي ويقظتي وبدء ما عشت معتصمي
اللهدن مغفرت طلب ایدرم نوم ایچون واول نوم ایچون

واویانوق

وأويا نوا ولدعم أوقايم ومادامكه حياندة ولام الله اعتصام ايدرم
أستغفر الله من يومي وليلتي ومن غدٍ قبل أن يبدو ام العدم
اللهدن مغفرت طلب ایدرم بوکونم ایچون وکیجه سی ایچون
وعدمدن ظهور ایدن یارینکه کونم ایچون
أستغفر الله مما كان في صغري ومن اخلاف لعصر الشيب والهرم
اللهدن مغفرت طلب ایدرم کچملکمده اشدوکم افعال ایچون وایله افعالکه
فی وجلیغم واختیارلغم زمانیده کم واقع اولان افعالیله مخالف اوامر اشلدیکم
أستغفر الله ما هبت يمانية وسح السحب في الساحا والاكم
اللهدن مغفرت طلب ایدرم مادامکه ریح یمانیه هبوب ایلیه
ومادامکه صحرالره وطاغلره بلوتلر یمور لر یغدوره
أستغفر الله ما لاح الصباح وما قد حسن مشتاقوا هل الباب والعلم
اللهدن مغفرت طلب ایدرم مادامکه صباح لر واضح اولالر
ومشتاقلر مادامکه بان وعلم نام موضعلرک اهللین کوره لر

أستغفر الله تعداد الحروف وما | في الذكر من آية تتلى ومن حكم
الله دن مغفرت طلب ايدم حصر قرائده تلاوت اولنان آيات
وحكم وكلمات حروفك بعداد ذي قلده
أستغفر الله تعداد الهوام وما | في الأفق من عالم والأرض من علم
الله دن مغفرت طلب ايدم حشرات ارض قدر
وافقده اولان مخلوقات قدر وارضده اولان اعلا متلر قدر
أستغفر الله تعداد النبات وما | في البر من نعم والبحر من نعم
الله دن مغفرت طلب ايدم نباتات عدد ذي قدر
وقدده اولان حيوانات قدر ودريادة اولان نعملر قدر
أستغفر الله تعداد الرياح وما | تجري عليه من الأقوات والقسم
الله دن مغفرت طلب ايدم دوز كار قلدر
ودوز كار موقوف اولان تلر مقدر وقسمتلر قلدر
أستغفر الله تعداد الكواكب في | دجى الغياهب من بادٍ ومكتتم
الله دن مغفرت طلب ايدم كواكب عددي قدر اولمله
كوكب لرك ظلمت ليلده بعضي كزلو وبعضي اشكاره در
أستغفر الله تعداد الخلايق من | انس وجن ومن عرب ومن عجم
الله دن مغفرت طلب ايدم انس وجن وعرب وعجم
وجميعي مخلوقاتك عددي قدر
أستغفر الله تعداد الخواطر في | صدور اهل التقى والحلم والحكم
الله دن مغفرت طلب ايدم حلم وحكم ويقوا هلنك
صدرلرنده اولان خواطر وامامك عددي قدر
أستغفر الله جل الله خالقنا | بارئ البرايا ومنشينا من العدم
الله دن مغفرت طلب ايدم اويله الله كه برى
عدمدن وجوده كتوردي وجمله مخلوقاتك خالقي اولدي
أستغفر الله جل الله رازقنا | قدر قبل الوجود سائر القسم
الله دن مغفرت طلب ايدم اويله الله كه جمله

مخلوقاتك رزقني قبل الوجود تقديرا ايلمشدد

أستغفر الله لا أحصي له نعم | المنعم المفضل الموصوف بالكرم

الله دن مغفرت طلب ايدرم اويله الله كه منعم جميع خلقدر
فضيلتلر ويرجيدر وكرم ايله موصوفدر نعم كثيره حد وحسابسز قدر

أستغفر الله جل الله باعثنا | بعد الفناء ومحيي لأعظم الرمم

الله دن مغفرت طلب ايدرم اويله الله كه يرمش چوروميش
كموكمزي احيا ويرن فنا اولدوغمزدن صكرم حشر ايدر

أستغفر الله جل الله جامعنا | ليوم المزدحم الأملاء والأمم

الله دن مغفرت طلب ايدرم اويله الله كه جميعي انيانك
امتلرك وجميع ملكلرجم اولوب وازدحام اولنوب حشر اولدقده يرين جمع ايدر

أستغفر الله أضعافا مضاعفة | مما ذكرت من الأجناس والنسم

الله دن مغفرت طلب ايدرم ضعفا مضاعف اولمق اوزره ذكر ايتدوكم
جميعي اجناس اشيا وانواع انسان دن الله يعلم حضرتلرنه ضعفلي اولدغم

أستغفر الله لا أحصي عليه ثنا | أثنى على نفسه من قبل في القدم

الله دن مغفرت طلب ايدرم امما كاثنايي كما هو حقه
ايده مم كندو نفسنه ازل ازالده ثنا ايتدوكي كبي

ثم الصلاة على المختار من مضر | خير البرية من باد ومبتسم

الله دن مغفرت طلب ايدرم بو مذكور انك شرفدن جانب اريم
صغيدوغمز نصكره تصليه ايدرم مضر قبيله سندن مختار اولوب

أعلا وبوكولمكه صالح اولان مخلوقاتك خير لوسي اولوب

والآل والصحب والتسليم يتبعها | من ربنا وعلى الأتباع كلهم

وآل وصحابنه تصليه ايدرم وبعزدن تسليم دخي بو تصليه تابع
اولسون دن تصليه وتسليم تابعين وتبع تابعين وسنك اوزرينه اولسون

يا خَلِيَّ البالِ قد بلبلت بالبلبال ... بالتَّوَنُّزِ لَتِّي والعقل في الزلزال

اي مه ماهر جنان اره قلدك كوكلمي ... هجرله بي صبر ايدوب بيجاره قلدك كوكلمي

فرقتك صحرالره دمبدم مجنون كبي ... عقلمي زايل قيلوب غمخواره قلدك كوكلمي

يا رشيق القد قد فتني فاستقم ... في الهوى اوقع فقلبي شاغل الا شغال

اي بوپي اوقي كبي موزون قدمي ايلدك ... كركبي هجركله باني بي سروپا ايلدك

سن كادي خاطرك خوش دوتكه عشقلدن ... جمله اشغالدن كوكلم هم تسلي ايلدك

يا اسيل الخد حل الدمع خدي في التواني ... عبر في ودق وعيني منك يا فالحال خال

اي كوزلي يوزلو جيم كوزلو زلف دراز ... چالمه چاك اندكيشم سيلي يوزمه حاك وار

فرقتلدن اولدكوزم ياشي ايراشكبار ... بلكه هر بر چشمم اولدعين بحر بيكنار

كم تسوق نغرة العشاق غشاقا لهوى ... كم تسوقا لحتف من ساو عن الخلخال

نيچه بر اجوره سن عشاقله خون ايدرسن ... نيچه بر ساقلده موما بوخلخالي سيم وزر

انت قلبي غمام دهاج من سكر الهوى ... فاسقني من فيك خمرا فيه كالسلسال

كوكلي محمور ايدن عشقك شرابي شوقدر ... بامني خيران ايدن لعلك زلالي ذوقدر

صوز لبك جانمزكه اولدر چشمه حيوان ... جرعه سيندن تشنه لبلر جمله جوقدر

لحت من وجه جميل جملة العشاق شاقا ... جد بقبيل اليه قلب المشتاق فاق

ظاهر اولدچون جمالك نوري اي خورشيد رو ... جان وكل اولدي جمله عشاقايلدي يار ارزو

در دمندك بوسه رخسارك ايلر جستجو ... قل عطاكم دوي خوبه يار شوخ خلق نكو

يا عزالا قده في المشي كالا رماح مالخ ... دقيقه راح وما في غير تلك الراح راح

اي كوزي اهوي چين زلفاركه ايرمز رماح ... اغركك يادنده اوزكه جانه يوقدر روح راح

اي يوزي نور صباح وطلعتي شمع رواح ... شام زلفك طاير آرواحه اولمشد مراح

لم يزل يرتاض حتى عدن من جنى ... من جنى بستان خد منك كالتفاح فاح
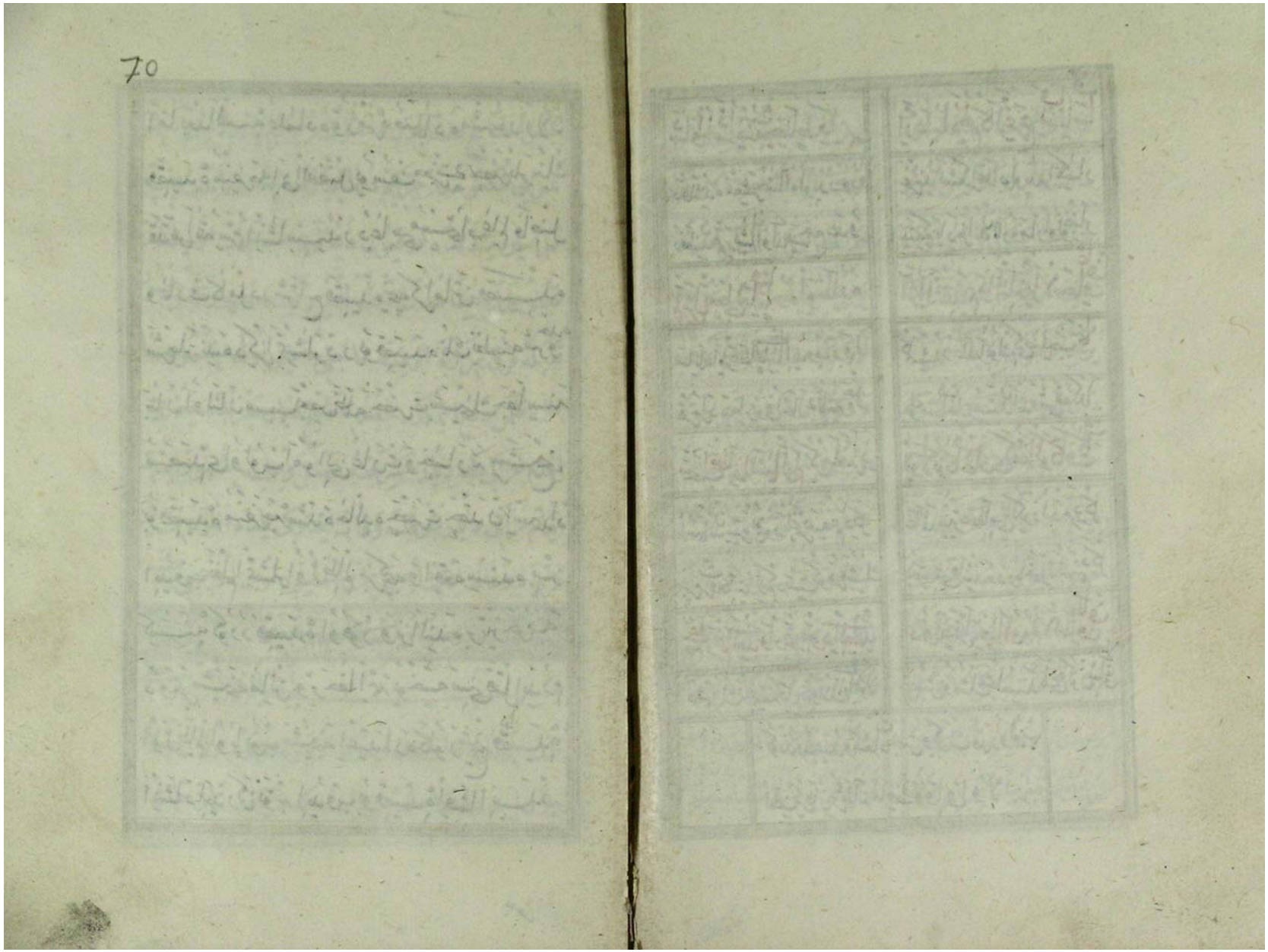
هركه بستان جمالك ايچره ايلر ميوه چين ... دائما جنات عدن ليخده اولمه ميوه چين

كوزراشك بحر اولوب كلاوي لبلرك ماء معين ... يا كفك بستان كلاوي لبلرك ماء معين

قد ما افرد منك بالاسى رحتني ... سر صبا مذ غدا لي من هواك الراح راح

هركراشاه جهانم بن قولك يادا تمدك ... يادايدوب بوخاطركاشادي شادايمدك

70

امّا بعد السنه علماده وزمره صلحاده مشهور اولان
قصيده منفرجه ابى الفضل يوسف معرنى حضرتلرينك
قدس الله سرّه انشا سيدر دعاسى مستجاب عالم فاضل
وعارف كامل درشراح قصيده نيچه كرامات قصيده
شرحلرنده ذكر اتمشلردر بو قصيده نك نظمنه شروحدن
بيان اولنان سبب بعض ظلمه حضرت شيخك جفا سنه
متصدى اولوب اموالنى غارت وخسارته شيخ
بو قصيده منفرجه شدة حالده حضرت حقدن استمداد
ايدوب نظم اتمشلر اول ظالم بركيجه واقعه سنده بر
كمسنه كوردر قصيده اوقوز وبر الندن برتيز حربه
دوقز شيخه مالن ويرجفا اتمه يوخسه سنى قتل ايدرم
اول ظالم اويانوب شيخه اعتذاره كلور شيخ قصيده
انشاد ايدركن توبه ايدوب بو قصيده افشا ايدر

بعض

بعض مشايخ فضلادن منقولدر بو قصيده اسم اعظم
سرّى مكتوم مدد هر كيم دعا ايدرسه مستجاب در بنجه
علما حين شدّتده اوقيوب دعا لرى مستجاب اولمشدر
بعض علماء عظامدن منقولدر بر كمسه طهارتله وحضور
قلبله قرق بر كره اوقسه حاجتى مقضى اولهٔ خصوصا
ظلمه ظلمن دفع اتمكده حضرت شيخ ديار مغربده حضرت
امام غزالى كبى ديار مشرقده فضل وعلمله مشهور ايدى
امام غزالى ديار مشرقده وفات اتدوكى يلده انلر دخى ديار
غربده وفات اتمشلر هجرتك بشيوز اون اوچنجى سنه سنده

رضوان الله تعالى عليهم اجمعين

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

حمدنا محدود اول حى ودود وقيوم وجود اولان حضرت
جلاول احدى ذكاه قدسى پناهنه كه سرابستان جان

وكلستان جانده هبوب نسيم تعليم وجريان تسنيم الهام
وتفهيم غنچهٔ فؤاد اصفيای عبادی كل سيراب كبی شكفته بوی
وكلبرك زبان انسانی هدير تقرير اسرار نهانی برله كويا
ايلدی ودرود نامعدود اول ضد وصفهٔ وجود وبند
عالم شهود اولان جناب مقدس محمدی باركاه رسالت دستكاهنه
كه اقطار شرق وغربی نور رسالتيله روشن وارجاء ملك
وملكوت تنسم نسيم ولايتيله كلشن ايلدی وروح وريحان
ورحمت ورضوانی اول شاه كزين وسيد الانبياء والمرسلين
حضرتلرينك آل واصحابی جناب جليل الماآبلرينه كه حملهٔ عرش
شرع مبين ونقلهٔ اصل وفرع علوم اولين واخرين درلر
صلى الله عليه وسلم وعليهم اجمعين وعلى من تبعهم
باحسان الى يوم الدين اشبو قصيدهٔ منفرجهٔ مباركه
قدوهٔ فضلا انام مفخر مشايخ كرام ابو الفضل ابن النحوی

ديمكله مكنی يوسف نام امام همام اعلى الله درجته في
دار السلام حضرتلرينك نظم شرينی وكلام لطيفی درا ولد
شول اديب فاضل ومرشد كامل دركه اصلی توزر نام بلده دن
ايدی قلعهٔ حماده توطن ايدوب انده محلی محط رحال فاضل
رجال اولدی جوار رحمت رب متعاله انده انتقال ايلدی كه امام
غزالی دخی انده انتقال ايلمشلردن روح الله روحهما
وزاده في اعلى غرف الجنان فتوحهما ابن حماد رحمه الله شيخ
امام ابو الفضل ابن النحوی بزم دنيا ريمزده دنيا رعرأقده امام
غزالی رحمه الله مثابه سنده در علمده وعملده ديرايدی
وثقات علماء فحول دن محكی ومنقول اولان اوصاف علميه
واحوال سنيه سی امام عالم وعلمی ايله عامل متكلم فصيح
فاضل ظاهر الكرامات وباهر الكمالات صاحب مكارم
الاخلاق كثير الرحم والارفاق افنان فنونده مرد كامل اصناف

هنرده فرد فاضل ایدی ● وحکایه اولنور که جماره سفرنه متوجه
اولدقده اهل بیتی صورت حالدن رنده شکایت وعیبنده تحمل
یا رفاقه دن بی تاب وطاقه کلدکلرین اظهار وحکایت ایلدیلر بر رقعه
یازوب بونی حفظ ایدک دیدکده کندی شیخ کروکلنجه بر شخص هرکون
اهل بیتنه جمیع مالزملرین کتوردرایدی شیخ کلدکدن صکره
رقعه یه نظر ایدوب بو قطعه مبارکه بی رقعه ده یازیلوکوردیلر
● ان الذی وجهت وجهی له ● هو الذی خلفت فی اهلی فانه
ارفع منی بهم وفضله اوسع من فضلی ● بر شیه محتاج اولوب
اول شیء حاضر بولنماسه امام غزالی احیاء علومده ذکر اتدوکی
اوزره حضرت خضر علیه السلام دن ماثور اولان دعاء مبارکی
اوقیوب هماندم مراد محصل وشدت فرحه مبدل وظلمت ضیایه
محول اولوز ایدی دعاء شریف بودر اللهم کما لطفت فی عظمتک
دون اللطفاء وعلوت بعظمتک علی العظماء وعلمت ما تحت

ارضک

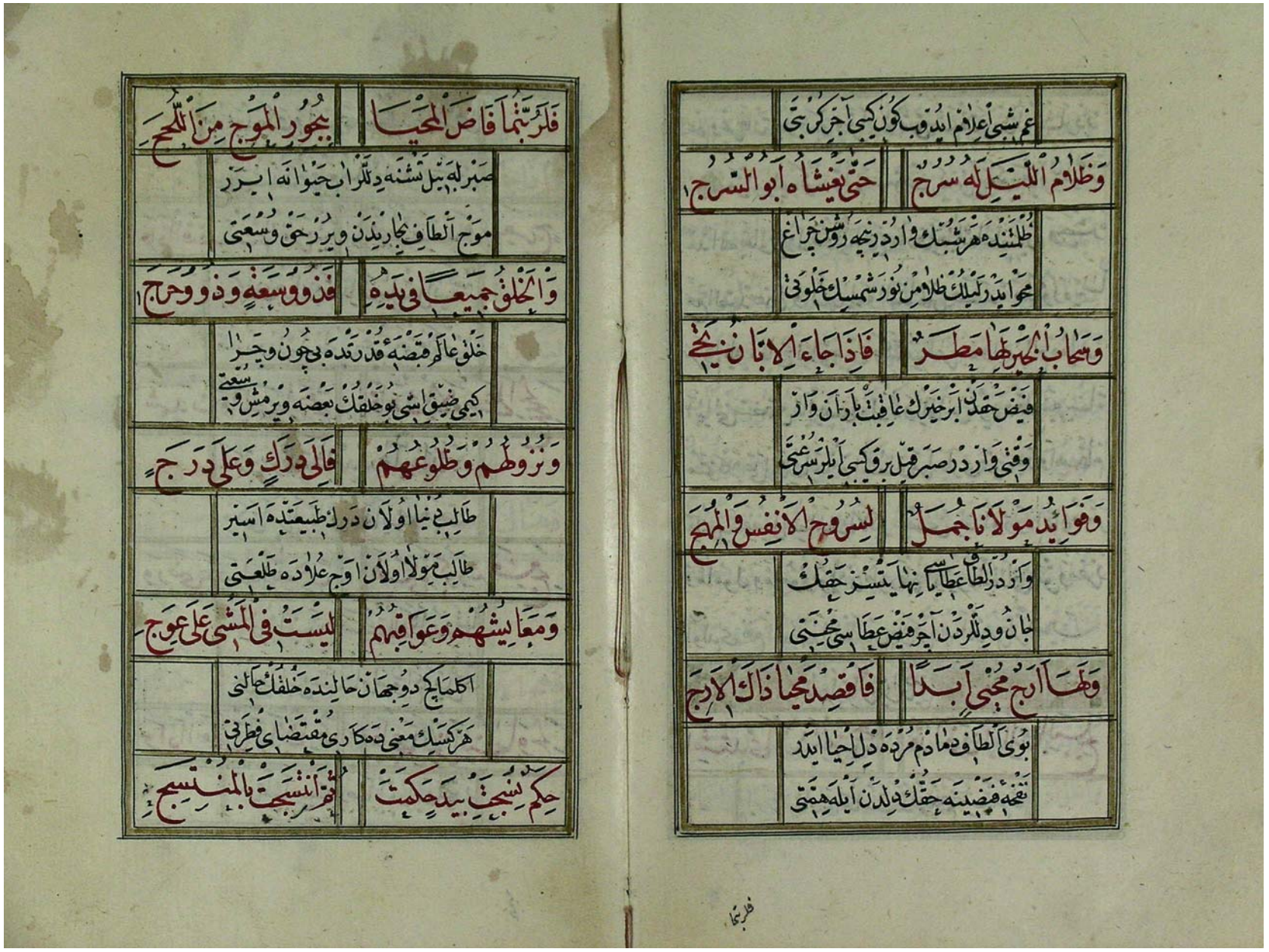
ارضک کعلمک بما فوق عرشک وکانت وساوس الصدور
عندک وعلانیة القول کالسر فی علمک وانفاذ کل شیء لعظمتک
وخضع کل ذی سلطان لسلطانک وحمارام الدنیا والاخرة
بیدک اجعل لی من کل هم امسیت فیه فرجا ومخرجا اللهم ان
عفوک عن ذنوبی وتجاوزک عن خطیئتی وسترک عن قبیح عملی طمعنی
ان اسألک ما لا استوجبه مما قصرت فیه ادعوک امنا واسألک
مستأنسا وانک لمحسن الی وانی لمسیء الی نفسی فیما بینی وبینک
تتودد الیک بالنعم وابتنض الیک بالمعاصی ولکن الثقة
بفضلک حملتنی علی الجراءة علیک فهب بفضلک واحسانک
علی انک انت التواب الرحیم ● معتبر وموثوق به اعزه در
منقول ومروی در کیه بو قصیده مبارکه اسمی اعظمی مشتمل در
هیچ بر کس بر حاجت طلبنده بو قصیده مبارکه ایله توسل
واستشفاع ایلدی الا استجابت اولندی ● دذا مام

تقی الدین السبکی نك رحمه الله او علی قاضی القضاة تاج الدین
رحمه الله والدم تقی الدین روح الله روحه به برشدت اصابت
آیلسه بو قصیده مبارکه انشاد ایدرد در حال شدت فرحه
مبدل اولوب دل محزونی شاد و بند غمدن آزاد اولوردی
سلطنت اسلامیه وزرای عالی رای ممالك آرا رندن آیوان
دولت علیا ودیوان سلطنت کبراده سین وشهور خدمات
موفوره ومساعی جمیله ومشکوره سی صدور وظهور بولان
صدر هما دیوان مصر عالی وبندتمام اسمان عوارف وعوالی کم
اسباب دولت دار بندن حظ اوفر واعلایه نائل ومراتب سعادت
نشأتینندن رتبه برتر واعلایه مستحصل ومستکمل در صوب
جناب رب الانامه انجذاب تامدن ناشی ولقاء حضرت ملك
علامه کمال شوق وهیامدن حاصل ومنتشی احوال علیه
واطوار سنیه سنه قلوب اهل ایمان بی اختیار مائل واصحاب

علم وعرفان بلا صبر وقرار عاشق شیفته دل اولمشلردر
مزاورا چه کونه توانم ستودن که مزهر چه کویم وی اوون از انست
مدالله تعالی ظلال دولته علی مفارق اجباء المخلصین وحشره
مع الصدیقین والشهداء والصالحین قصیده مذکوره یه لسان
ترکی ایله معانی لفاظی مبین وکشف اعراب وایضاح معانی
آیاتی متضمن تالیف خاطر اداده والتماس بیوردقلرینه بناء
متوکلا علی الملك العلام اسعاف مرام لری قرین جد واهتمام
قلنوب بفضل الله الملك الاکبر احسن وجه اوزره اتمامی میسر
ومأمول ومأمور اولان طور طرز اوزره اختتامی محقق ومقرر
اولدی نفع الله بهذا الطالبین من کروب الدهر طرا آمین

بسم الله الرحمن الرحیم

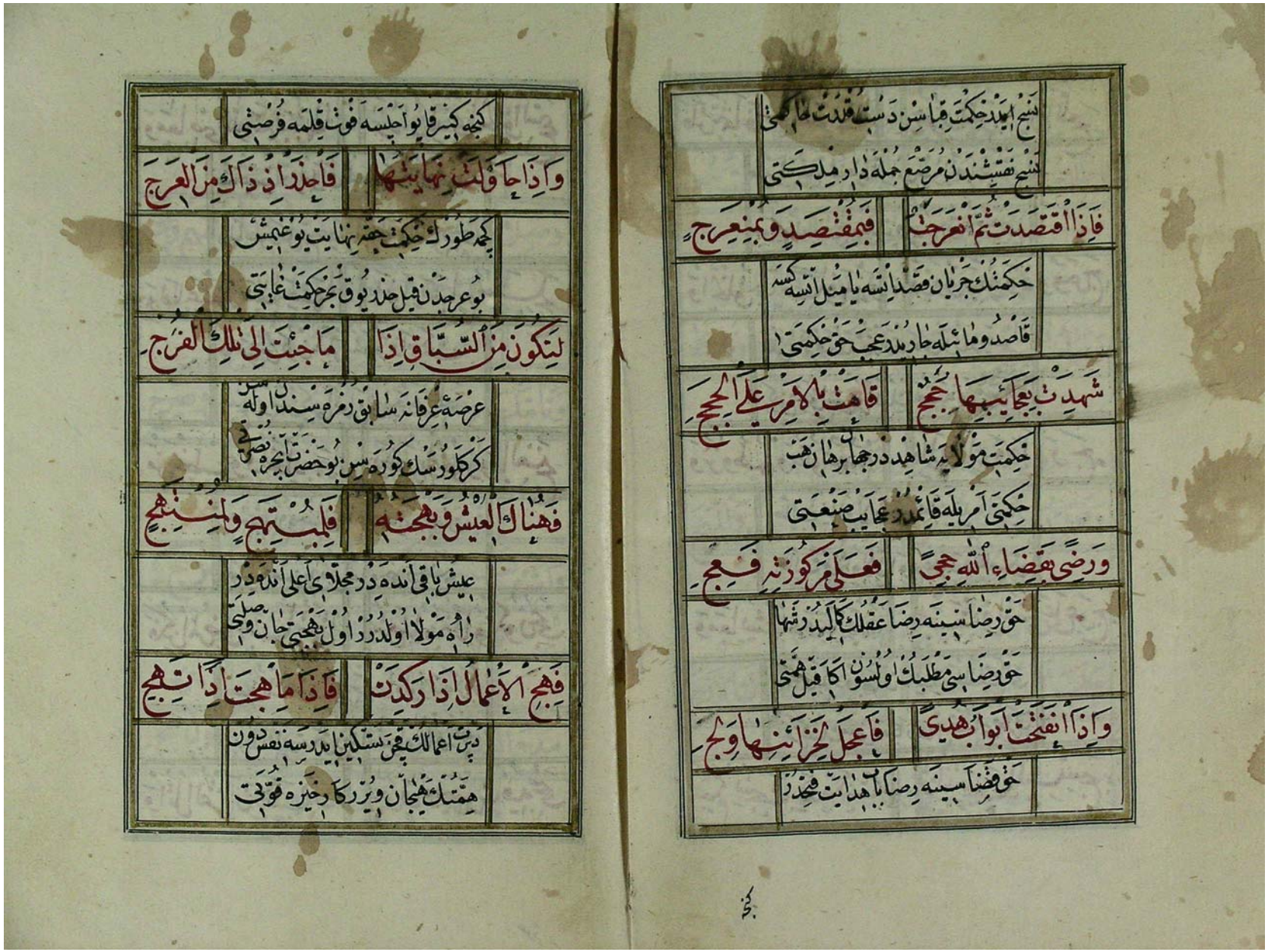
اشتدی ازمة تنفرجی	قد آذن لیلك بالبلج
ایرشه شادی سکا مشتد اولله غم شتدی	

غم شبی اعلام ایدوب کون کبی آخر کن بنی
وظلام اللیل له سرج حتی یغشاه ابو السرج
ظلمتیده هر شبک وارد زنجه روشن چراغ
محو ایدر لیلک ظلامن نور شمسک خلوتی
وسحاب الخیر لها مطر فاذا جاء الابان ینجلی
فیض حقدن ابر خیرک عاقبت بارآن وار
وقتی وارد صبر قیل برقا کبی ایلر سرعتی
وفوائد مولانا جمل لیس روح الانفس والمهج
وارد الطاعة عطایا نها یتسز حقک
جان ودلدن آخر فیض عطاسی مجنی
وهاالبح محیی ابدا فاقصد محیاذاک الابرج
بوی الطاف دمادم مرده دل احیا ایدر
نفحه فیضینه حقک دلدن ایله همتی

فلربما

فلربما فاض المحیا بحور الموج من اللجج
صبر له بیل تشنه دللر اب حیوانه ایرر
موج الطاف نجاریدن ویرر حق وسعتی
والخلق جمیعا فی یده فذو وسعة وذو حرج
خلق عالم قبضه قدرتده بی چون وچرا
کیمی ضیق اسی نو خلقک بعضه ویرمش وسعتی
وتروهم وظلوعهم فالی درک وعلی درج
طالب دنیا اولان درک طبیعتده اسیر
طالب مولا اولان اوج علاده طلعتی
ومعایشهم وعواقبهم لیست فی المشی علی عوج
اکلمایک دوجهان حالنده خلقک حالنی
هر کسک معنی ده کاری مقتضای فطرتی
حکم تسبحت بید حکمت ثم انشجت بالمنبسج

نسخ امید خکمت با سن دست قدرت ما کمی
نسخ نقشبندن مرصع جمله دار ملکتی

فاذا اقتصدت ثم ارجت ... فبمقتصد وبمنعرج
خکمتک جریان قصد انسه یا میل انسه کسه
قاصد وما ئله دارند عجب حق خکمتی

شهدت بعجایبها حجج ... قامت بالامر علی الحجج
خکمت مولایه شاهد در جهان برهان هب
خکمتی امر یله قائمند عجایب صنعتی

ورضی بقضاء الله حجی ... فعلی مرکوزته فبعج
حق رضا سینه رضا عقلک کلیدر شها
حق رضا سی مطلبک اولسون اکا قیل همتی

واذا انفتحت ابواب هدی ... فاعجل لخزائنها ولج
حق قضا سینه رضا بابهدایت فحدر

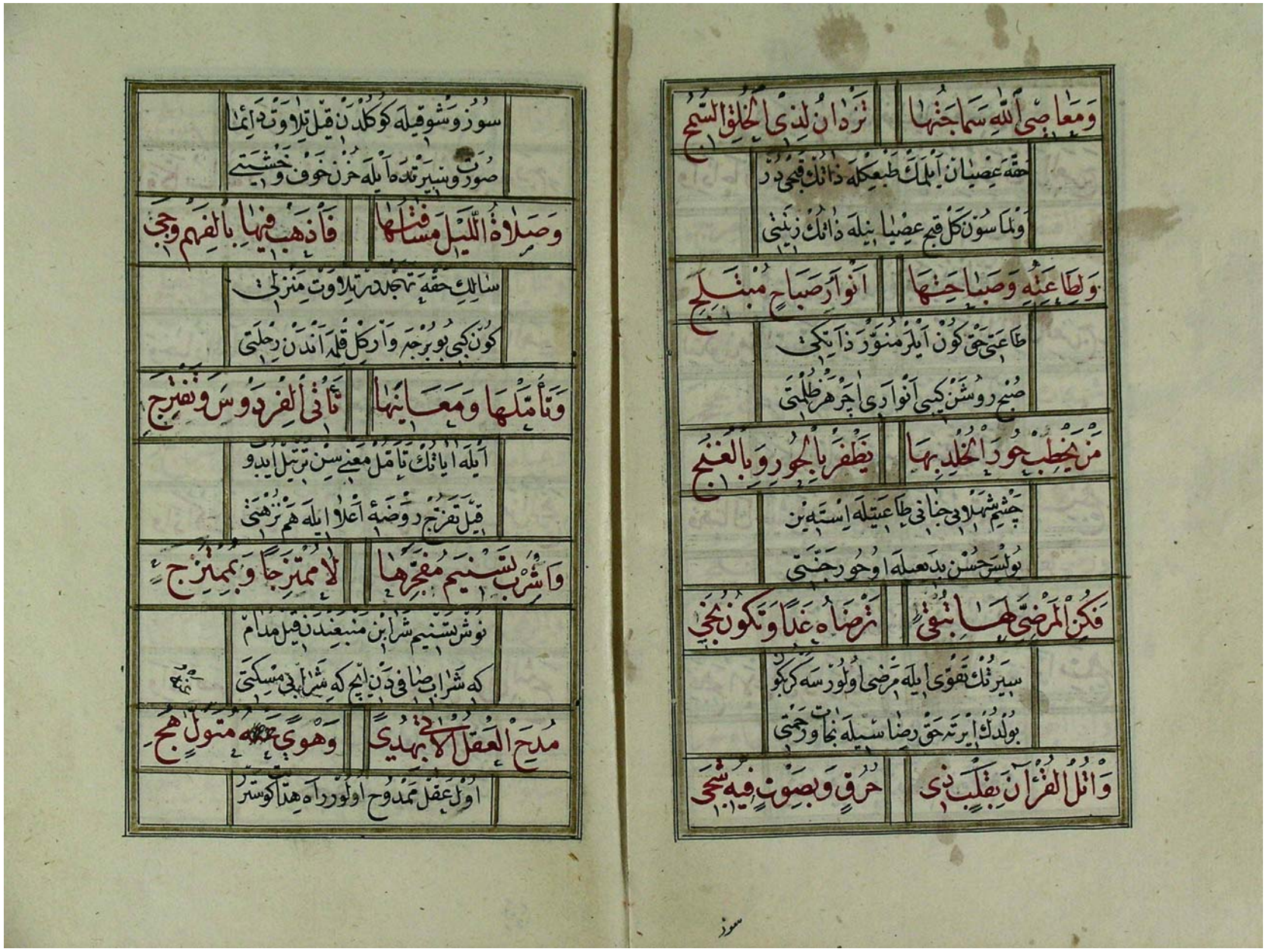
کنجه کبیر قاپو اجلسه فوت قلمه فرصتی

واذا جاوزت نهایتها ... فاحذر اذ ذاک من العرج
کچمه طورک خکمت جفر نهایت یوغیش
بوعرجدن قیل حذر یوق بوخکمت غایتی

لتکون من السباق اذا ... ما جئت الی تلک الفرج
عرصه عرفانه سابق دمره سندن اولسن
کرکلودسک کوره سن بوخضرتا بحره نصلی

فهناک العیش وبهجته ... فلبتهج ولمبتهج
عیش باقی اندده در مجلای اعلی اندده در
راه مولا اولدر اول بهجتی جان وصلی

فبهج الاعمال اذا رکدت ... فاذا ما هجت اذا تبهج
دیرسک اعمالک فخر تسکین ایدرسه نفسدون
همتک هیجان ویرر کا دخیره قوتی

وَمَعَاصِيَ اللهِ سَمَاجَتُهَا ... تُرَدَّانُ لِذِي الْخُلُقِ السَّمْحِ

حقه عصیان ایلمك طبعکله ذاتك قبحی در
ولماسون کل قبح عصیان بیله ذاتك زینتی

وَلِطَاعَتِهِ وَضِيَاحَتُهَا ... أَنْوَارُ صَبَاحٍ مُبْتَلِجِ

طاعتی حق کون ایلر منور ذاتکی
صبح روشن کبی انوارى اجرهر ظلمتی

مَنْ يَخْطُبْ حُورَ الْخُلْدِ بِهَا ... يَظْفَرْ بِالْحُورِ وَبِالْغُنْجِ

چشم شهلا وى جانى طاعتيله استه ين
بولسه حسن بدعمله اوحور جنتی

فَكُنِ الْمُرْضِيَّ لَهَا تُبْقِي ... تُرْضَاهُ غَدًا وَتَكُونُ نَجِي

سیرتك تقوى ایله مرضى اولور سه کر کبو
بولدك ایرتە حق رضا سیله نجات و رحمتی

وَاتْلُ الْقُرْآنَ بِقَلْبٍ ذِي ... حُرُقٍ وَبِصَوْتٍ فِيهِ شَجِي

سوز وشوقیله کوکلدن قیل تلاوت دائما
صوت وسیرتده ایله حزن خوف و خشیتی

وَصَلَاةَ اللَّيْلِ مَسَائِلُهَا ... فَاذْهَبْ فِيهَا بِالْفَهْمِ وَجِي

سالك حقه تجلد تلاوت منزلی
کون کبی بورجه وار کل قلمه اندن دخلتی

وَتَأَمَّلْهَا وَمَعَانِيَهَا ... تَأْتِي الْفِرْدَوْسَ وَتَفْرَجِ

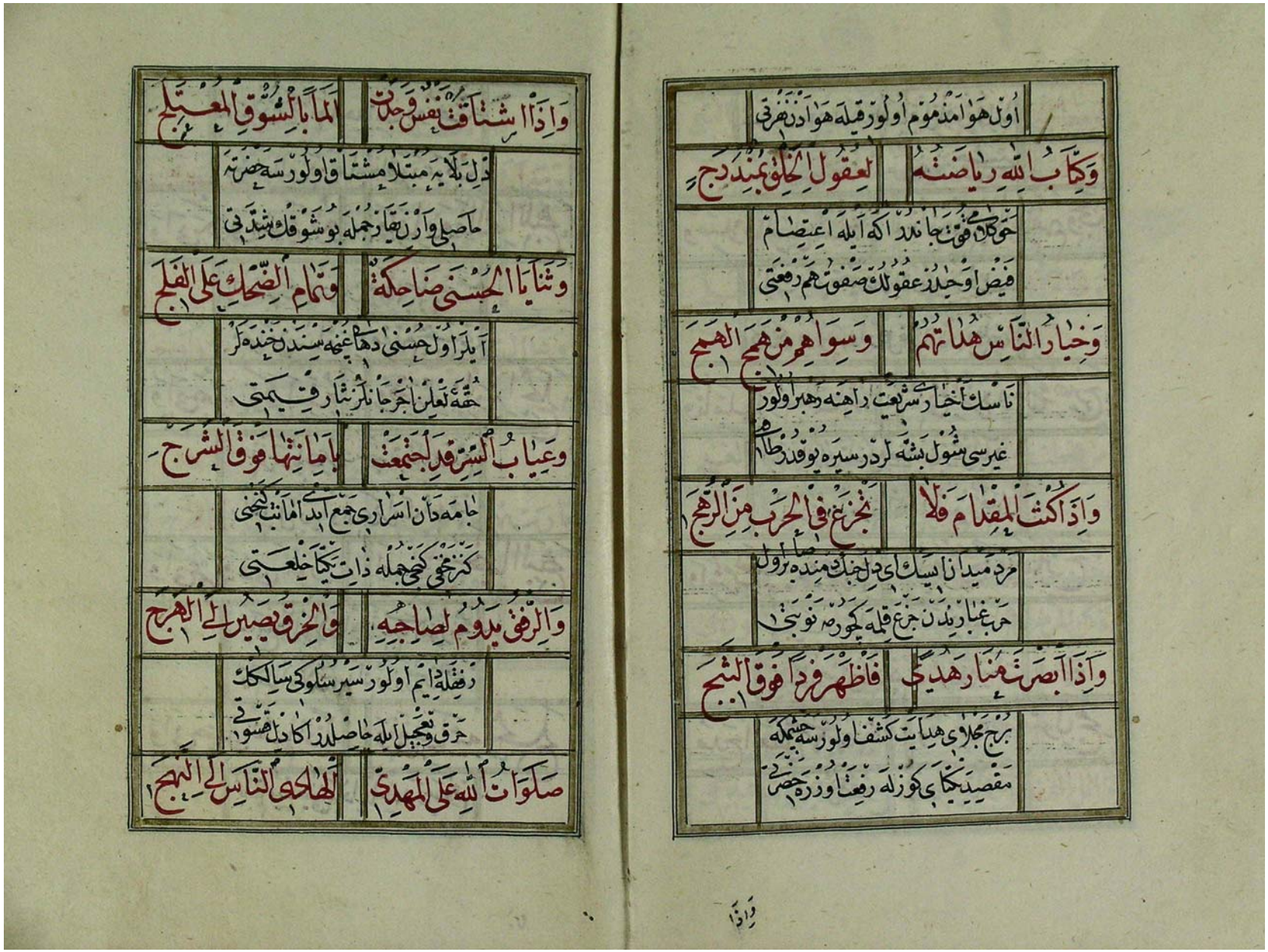
ایله ایاتك تامل معنیسن ترتیل ایدوب
قیل تفرج روضه اعلا ایله هم نزهتی

وَاشْرَبْ تَسْنِيمَ مُفَجِّرِهَا ... لَا مُمْتَزَجًا وَبِمُمْتَزَجِ

نوش تسنیم شرابن منبعندن قیل مدام
که شراب صافی دن ایچ که شرابی مسکتی

مَدِحَ الْعَقْلَ الْآتِي بِهُدًى ... وَهُوَ يَ مُتَوَلِّ هَمَجِ

اول عقل ممدوح اولور راه هدا کوستر

اول هوا مذموم اولور قیله هوا در نهرتی

وكتاب الله رياضته ... لعقول الخلق بمنهج

حق کلام حق تجاندد اکه آیله اعتصام
فیض اوخیلدز عقولك صفوتهم رفعتی

وخيار الناس هداتهم ... وسواهم من هيج الهمج

ناسك اخیار شریعت راهنه رهبر اولور
غیر سی شول بشه لر در سیره یوقدر طاقتی

واذا كثت المقدام فلا ... تخرج في الحرب من الرهج

مرد میدان ایسك ای دل جنبك مندره اولور
حرب غبارندن جزع قیله کوزه نوبتی

واذا ابصرت منارا هدى ... فاظهر وردا فوق الثلج

برج مجلای هدایت کشف اولور سه چشمکه
مقصد یکبای کوزله رفعتا وزده خضرتی

واذا اشتاقت نفس وجدت ... الما بالشوق المعتلج

دل بلایه مبتلا مشتاق اولور سه حضرته
حاصلی وار زیقارز جمله یوشوقك شدتی

وثنايا الحسنى ضاحكة ... وتمام الضحك على الفلج

آیلر اول حسنی دهاغنه سندن خنده کر
حقه لعلین اجرجانلر نثار قیلمتی

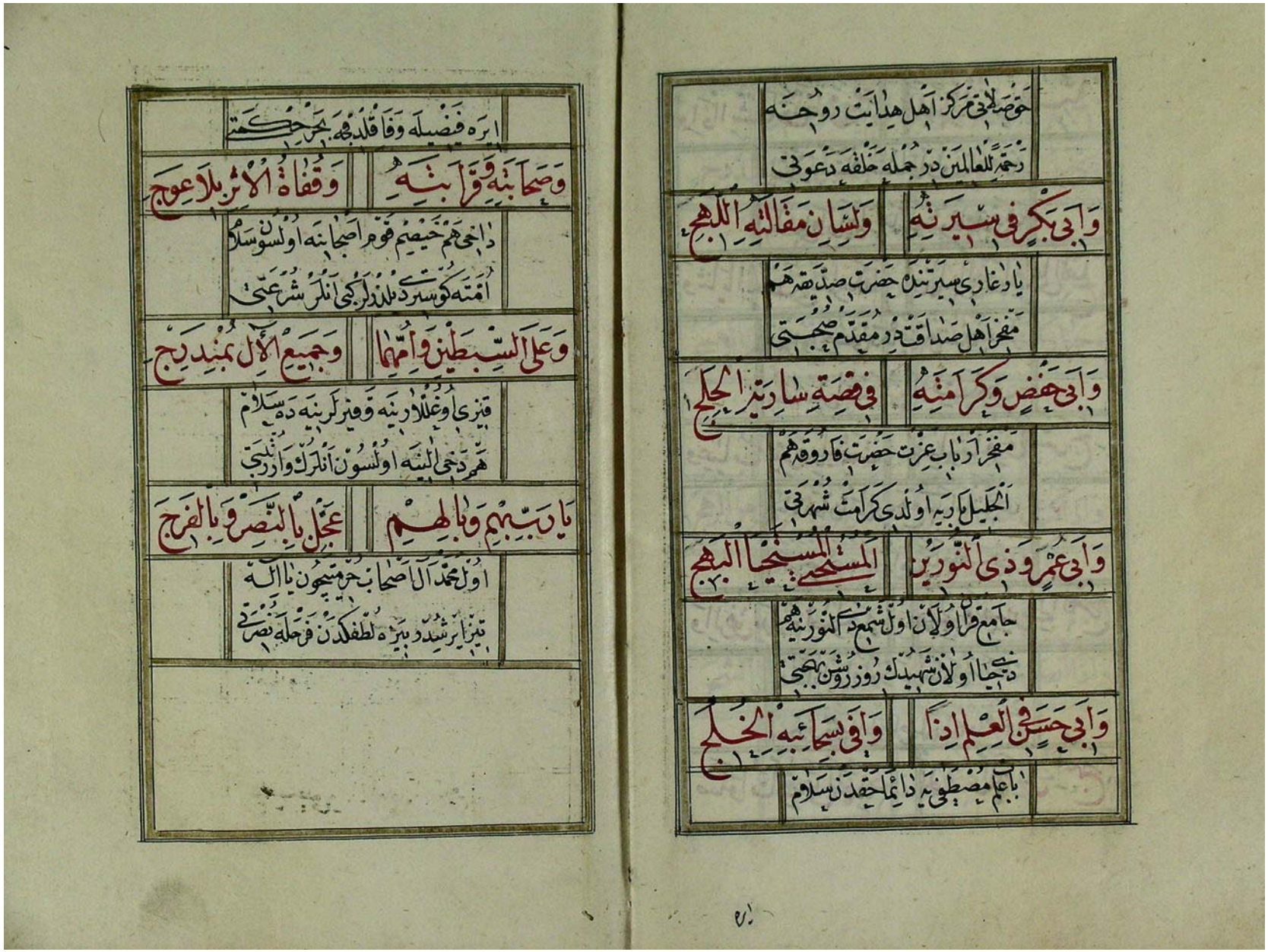
وعياب السر قد اجتمعت ... بامانتها فوق الشرج

جامه دان اسراری جمع ایدن امانت لخمی
کنز لخمی کنجمله ذات یکتا خلعتی

والرفق يدوم لصاحبه ... والخرق يصير الى الهرج

رفقله دایم اولور سیر سلوکی سالکك
حرق وتعجیل ایله حاصل اولور اکا دل خستی

صلوات الله على المهدي ... الهادي الناس الى النهج

حوضه لافی مرکز اهل هدایت روحه
رحمة للعالمین در جمله خلفه دعوتی

وابی بکر فی سیرته ولسان مقالته اللبیح
یا داعی سیرتین حضرت صدیقه هم
مفخر اهل صداقت دمقدم صحبتی

وابی حفص وکرامته فی قصته سادیة الحلیح
مفخر ارباب عزت حضرت فاروقه هم
الجلیل بادیه اولدی کرامت شهرتی

وابی عمر وذی النورین المستحی المستحیا البهیج
جامع قرآن اولان اول شهید النورینه هم
دنیجیا اولان شهید روز روشن بهجتی

وابی حسن فی العلم اذا وافی بسمائیه الخلیج
یا علم مصطفی یه دائما حقدن سلام

ایره فضیله وفا قلدیغه بحر حکمة

وصحابته وقرابته وقفاة الاثر بلا عوج
دانجی هم خیصم قوم اصحابنه اولسون سلام
امته کوسترکی للذلر بکی انلر شرعمی

وعلی السبطین وامهما وجمیع الآل بمندیج
قنزی اوغللاریه وقیزلریه ده سلام
هم دخی الیشه اولسون انلرک وارثلیجی

یا ربهم وبالهم عجل بالنصر وبالفرج
اول محمد آل اصحاب حرمتیچون یا اله
تیز ایرشدر بیزه لطفکدن فرحله نصرتی

ÖZGEÇMİŞ

15.10.1984 tarihinde Yozgat'ın Akdağmadeni ilçesinde dünyaya geldi. İlkokulu Namık Kemal İlköğretim Okulu'nda, lise öğrenimini ise Akdağmadeni İ-H-L'de tamamladı. 2001 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği bölümünü kazandı. 2005 yılında bu fakülteden mezun oldu ve aynı yıl İslâm Tarihi ve Sanatları dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Hazırladığı "Bosnalı Teberdâr Mustafa Efendi ve Ona İzâfe Olunan Mecmuadaki Eserler" konulu tezle 2008 yılında yüksek lisans eğitimi tamamladı.

Bursa'nın İnegöl ilçesinde başladığı öğretmenlik görevini, Akdağmadeni Melikli İ.Ö.Okulu'nda sürdürmektedir.

Adres: İstiklâl Cad. No: 94
Akdağmadeni/YOZGAT
sahibedeniz@mynet.com